

Bertsio elektroniko honen jatorria: Bizkaiko Foru Aldundia:
Idazlan guztiak, Frai Bartolome Santa Teresa (Julen Urkizaren eta
Luis Baraiazarraren edizioa), Euskaltzaindia / Bizkaiko Foru Aldundia, 2000.

Klasikoen Gordailuan:
<http://klasikoak.armiarma.com/idazlanak/F/FraiAzkeneko.htm>

JAUNGOIKUAREN AMAR AGINDUBEETAKO AZKENEKO BOSTEEN IKASIKIZUNAK

Frai Bartolome de Santa Teresa

Klasikoen Gordailuak egindako lanak oro dominio publikokoak dira,
eta, Jabego Intelektualaren Legearen arabera jatorrizko idazlanak
bestelako eskubiderik ez baleuka, nahi bezala erreproduzi daitezke.

IRAKURLIARI

Bildurrezko arduraategaz asi neban kristinaubaren *Ikasikizunak* argitara aterateko sailla. Baina dakustanian, 1. t. ez daukazuzala ain komuntzat, aurreratu nas 2. ainbat arinen zure eskubetarako prestetara. Leengen ornidurija, luze laburra ta esaeria daroie oneek. Dirautsut bene benetan, irakurlia. Ez nas neure jakinagaz asko pijetan. Baina ezin ukatu negi, aparteko poza artu dabena nire bijotzak, eleisa gu[i]zonak ene neke puskia ontzat emon dabeenian.

Ez nas aaztu jakitunai itandutiagaz, *gogoratu dagidezala 2. zati onetarako*, 1. *zatiijan topau eukeezan uts, nik gitxitu negizanak...* Onen gainian artu ditudan erantzunak, izan dira esker onekuak. Au zor deutseet geijago. Egijja da, erantzun eustan batek, *p. iminten nebala f lekuban*; baina, jakitunak dinuenez ta euskaldun utsai entzuten jakuenez, ez dauka zer eginik geure euskeran.

Batzuk gura leukee, *Ikasikizun* oneek urte barruko domeeketako ebanjelijuagaz katiatuta egotia. Ez dinot gaiskijago egongo litzaatekezala. Baina, ene ustez, ez leukee onera geijago eukiko au gaiti. Erromako Katezismua kura jaunentzat ta eleisa-gizonentzat kristinauben erakutsi osorako egin zan.

Elisako Batzaar ta jakitun nausijen ondo esatez jantzita, jasota dago, besterik ez eduban. Trentoko Batzaar santubaren aginduz urten eban argitara. Baina orregaiti ez dago Katezismo aren erakutsija domeeketako ebanjelijuagaz lotuta. Bai, kristinaubak sinistu, egin, eskatu ta artu biar daben guztia, arrigarritzko esaeriagaz, naustasunagaz ta indarragaz erakutsita. Trentoko Batzaar santubak bere ez deutsee eskatuten eleisa gizonai ta kura Jaunai nai ta nai ezian domeeka ta jai andijetan egun atako ebanjelijua erakusteko, ez bada *Eskritura Sagradubak ta Jaungoikuaren legia* edo *Jaungoikuaren berbia* erakusteko.

Beste katezismo nausijak bere ez dira lotuten domeeka ta jai andije-tako ebanjelijuen saillagaz.

Kristinautzako siniskizunak, egikizunak, eskakizunak ta artukizunak dira eleisa gizonen lelengo erakuskizunak ta kristinauben ikasikizunak. Au izan da nire lana. Ez deust eguno goguak emon, neure *erakutsija* oba eukeela, urte barruko domeeketako ebanjelijuaren berba edo iragoategaz bakotxa katiatuta egotia. Atara emon ezkerro, zeregin erraza da. Ebanjelio bakotxari ezarri legijoz iru edo lau ikasikizun, buruba asko nekatu bagarik.

Baina zerubak prestau dabela, esan legi, kristinautzako erakutsija geure pulpituatarako guztien erara. Ene *erakuskizunak* baduaz, domeeketako ebanjelijuagaz lotu bagarik; beste batenak urtengo dabee laster argitara, edo oraingo urten dabee, ebanjelijuakin. Zerubari eskerrak.

Izan leiteke, irakurlia, zuk *Ikasikizun* onci goraak eristia. Baina nire alegina ezin eldu da asko merkatuteko bidia egitera. Beti dago gatxa oinian.

Askokosta ta merke emon, ezin legi. Agur.

VI. AGINDUBA

NON MOECHABERIS. *Exod. Cap. 20. Dent. 5.*

I. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan:

1. *Zer eragozten daben Jaungoikuak agindu onetan.*
2. *Ze premina andikua dan, kristinaubak ondo jakitia agindu onetako erakutsija.*

Matrimonioko sakramentuba dan legez senar emazten lotugarri estuba, esaten deusku, neure en[t]zula onak, Erromako Katezismuak, ezin jazo lekijue senar emaztai ditxa obarik, alkar estimau ta maite dabee-la aitutia baino. Ta ezda beste aldeti gauza mingotxagorik ta penagarrija-gorik bere, alkarri zor deuseen amodijua ta karinua inori emoten deuseela bata edo bestiak ikustia baino.

Errazoez, bada, dino ta bide zuzenian bostgarren aginduban Jangoikuak *inor illia* eragotzita, aren urreengo eragozten dau adulterijoko peka[tu]lba; inor azartu ez dedin, karidadiaren indar andija oi dakarren matrimonioko bat egite santuba ta ondrauba urratuten. Asiera onegaz jarraituten deusa kura jaunen katezismuak seigarren aginduko erakutsija-ri. Gogoratuten dau, agindu santu onetan erakustiak gorde biar daben berbetako moduba ta garbitasuna; txristinaubai dotrina au ondo aituten emon biar jakuena; onestidadia gordeetako zer egin biar dan ta ze kontu atera biar dan; zelan austen dan ta zek ausi eragin oi daben seigarren agindu santuba; ze ezaina ta itxusija dan aragizko pekatuba; ze kastigubak oi dituban bere kontra pekatu loijak... ta, beste agindu onetan esan al dedin ta jakin biar dan guztia gogoratuten deusku Erromako izentau dan, Katezismuak, Eskritura Sagradubagaz ta Eleisiaren Gurasuakin, kristinau pielai erakusteko.

Txristinaubaren egin biar guztien artian ez dago menturaz beste bat, seigarren egindu santubak baino erakusten arrisku geijago daukanik. Ondo aitu ten, gatxaago danik. Ondo ikasijaren premina geijago daukanik. Ondo ikastia geijagori jagokanik. Ez jakinagaz arima geijago galduten dabenik. Espiritu Santubak sarrijago ta zamai geijagogaz aotan artu dabenik. Eleisiaren Gurasuak bildurrago izan jakozanik. Ta kristandadeko oitura santubai lotsaari geijago emoten deuskanik. Kastidadiaren edertasuna ta garbitasuna aginduten dau Jaungoikuak seigarren lekuban. *Non moechaveris*. Ta luxurijak, zein dan kastidadiaren arerijua, illundu ta galdu-

ten dau kastidadia. Luxurijak, san Ambrosiok dinuan legez, amairik ez daukan okerreriya inpamiak. Luxurijak, lege santubagaz konturik ez daukanak ta bizijo guztiai ernia emoten deuseenak. Luxurijak, santubaren esanian, ez beste okerreriya guztien, eze kodizijaren beraren bere ama edo sortulia danak. Onak lotsatu, ezaindu ta galduten dau gorputzeko onestidadiaren ta garbitasunaren edertasuna, zein zaintu ta gordeetan daben Jaungoikuak seigarren aginduban, adulterijoko pekatuba eragotzizagaz. *Non moechaveris*.

Egijia esateko, ez da errez, neure entzula onak, seigarren agindu santuko eginbiarrak erakusten kristinaubari. Esankizunak dirian legez eureen bai esateko ta bai entzuteko lotsarizkuak; inos aotan bere artu biar ez litzaatekezanak, san Paulo apostolubaren aginduban, eurakin dakarree lotsarizko gatxtasun bat, esateko. Beste aldeti, seigarren aginduko eginbiarrak ta eragotzizak zabalduta dagozan legez eskina guztietara, edade guztietara ta estadu guztietara naaste andijan bapere ordena bagarik, ez da errez agindu onetako ikasikizunai sallaren etxuria emoten. Beste agindubetan sail bat asi ta amaitu legi ordena apurATEGAZ, entzulaak aitu ta buruban zerbaitaan, dendatu ezker, euki legijen terzizuan. Baina, san Ambrosiok dinuan legez, agindu onetako pekatubak, ez neurririk, ez amairik, ez ordenarik dauke. Ta erakutsija, aituteko erara ekartiak lana dauka nireztat beintzet.

Baina alan bere, Espiritu Santubari grazija eskatuta, Ama Birjina guztiz garbija bitaartekotzat artuta, bijotzeko uste ta gogua ainbat onduen zuzenduta ta garbituta, lotsaarizko gauzaak esateko ta erakusteko berbaak ainbat onduen neurtuta ta moduztauta, zeuben, Jangoikuaren berba santuba entzuteko ta eginbiarrak ikasteko gurari bitzijan, ezagunian ta santuban, neure indarretan baino geijago pijauta, eskintzen deusut, kristinaubak, seigarren aginduko erakutsi biarrekua ta lan andikua.

Nai neuke, al balitz, ez belaarri garbijak tristetutia; ez biotz garbijai kezkaak ta luurrezko gurarijak iraastia; ez arima santai ta zuzenai galdu bidiak erakustia; ez ez-jakin zorijonekuai gatxerako ezauberia ta jausmoduben argija emotia. Ez, ez neuke gura arimak garbituteko ta osatuteko balsamo onaren lekuban, bereno illgarrija zabaldutia. Nai neuke bai, entzula guztien bil[j]otzeetan sortutia, erneetia, jaijota, sustrai senduakin ikustia kastidadiaren, onestidadiaren ta modestijaren, edo gorputzeko ta arimako garbitasunaren amodijo sutsuba, bitzija ta gogotsuba.

Nai neuke, kristinau guztiak artu dagijen pekatu loijaren gorroto mortala, ta ezautu dagijezen aren kalte ikaragarriak ta negargarriak, bai

ariman ta bai gorputzian. Nai neuke, geure gorputzak ta arimak izatia Espiritu Santubaren etxe garbi, bizi, santubak.

Alan gura izan dagijala zerubak. Alan gura izan dagijala Jesus mai-tiak. Alan gura izan dagijala Ama Birjina guztiz garbijak. Jaungoiko Altsubak, Isaías propeta santubari zeruko su santubagaz ezpanak garbitu eutsazanak, garbitu dagizala, bada, bere amodijo santubaren su bitzijagaz nire arimia, nire bijotza, nire gogua, nire miina, nire ezpanak ta nire berbaak. Bialdu dagijala bere jakiturija neurri bagakuaren erraijo argigarri bat nire adinera edo adillara, seigarren egindu santuko nire erakutsijak ta berbaak, guztiak izan ditezan Jaungoiko andijaren ondrarako ta geure arimen onetarako. Prestaera onegaz guztiai asipena emoteko, esango deustut orain: 1. Zer eragozten deuskun Jaungoikuak seigarren aginduban. 2. Ze premina andikua dan agindu onetako erakutsija kristinaubak ondo jakitia.

I.

Zer eragozten deusta, bada, Jaungoikuak seigarren agindu santuban kristinaubari? Eragozten deusta *leleengo*: adulterijoko pekatuba. Senarrak edo emaztiak, bere laguna bitzi daben artian, bestegaz aragizko pekatu egitia. Zazpi malezija edo lege auste kontectan ditu santo Tomasek adulterijoko pekatu bakotxian. Austen dau naturaleziaren legia. Austen dau Jaungoikoaren ordenia. Austen dau matrimonioko sakramentubaren erreberenzia ta zuzentasuna. Austen dau lagunari emondako berbia ta leijaltasuna. Austen dau pamelijako umen erabagi argija ta ezaubera balijokua. Austen dau umiai zor jakuen aziera ona. Ta austen dau aldulterijoginak bere eukija pekatuban ez kasteetako legia. Pekatu inpame au eragozten dau Jaungoikuak berba agirijakin lelengo seigarren agindu santuban.

Eragozten dau *bigarrenian*: matrimonio santuti kanpora, gorputza edo arimia aragizko guztuagaz loitu legijan guztia. Alan esaten deusku Erromako Katezismuak. Alan esaten deusku san Agustinek. Alan erakusten deuskubee Eleisiaren Gurasuak. Adulterijuaren izenagaz eragozten ditubala Jaungoikuak seigarren aginduban, gorputza edo arimia loitu legijen matrimonio santuti kanporako luxurijaren gusto bide bagako guztiak. Oneek dira: 1. Noberaren burubagaz edo inogaz, kristinau danagaz edo ez danagaz, luxurijazko gauza loijak egitia. 2. Kanta ta berba desonestubak esatia. 3. Ezauberaz ta bere naiz gauza loijak gogoratuta, areetan gusto artutia. 4. Gauza desonestubak egiteko edo eragiteko borondatia eukitia. Berba baten esaten da guztia. Jaungoikuak eragozten ditu seiga-

rrren agindu santuban: matrimonio santuti kanpora, arimako ta gorputzeko kastidadia ta garbitasuna loitu, mantxau ta ezaindu legijezen egite, berba, desio ta penseeta guztiak. Geroko ikasikizunetan esango da oneen erakutsi biarrekua. Guztiz garbija ta santuba da geure Jaungoikua. Ta garbijak ta santubak gura ditu geure arimak ta gorputzak bere etxetzat ta egonlekutzat. Grazijaren edertasuna ta obrak gura ditu Espiritu Santubak bere tenplu bitzijan, zein dirian kristinauben gorputzak. Aragijaren obrak luurrezkuak, ezainak ta loijak dira. Ta a gaiti daukaz Jaungoikuak guztiak eragotzita bere lege santuban. Egitade lotsaarizko oneek zer dirian ta zelan dirian, Eskritura Sagradubak esaten dau, bai testamentu zaarrian ta bai barrijan. Esaminau daigun, bada, puska bat, ia kristinaubari zeinbat balijo deustan, agindu santu onetako dotrinia ondo ikastia.

II.

Ez dago dudarik, neure entzula onak. Seigarren agindu santuba da, errazoiaren usura eldu dirian gizon ta emakume guztiakin berba egiten dabena. Guztiai aginduten deutsee Jaungoiko zuzenak ta itzaltsubak, gorputzak ondo ezteko, aragija dometako ta lotsaarizko guraarijai berak imini daben neurriti kanpora urteten ez isteeko. Gizonak luurrezkuak gara; ta gure gurarijak eurenz beti duaz luurrezko gusto eragotzijetara. Espirituba pelietan da aragijaren kontra; ta aragija espiritubaren kontra. Oh, ze gerra andija jagiten dan bijen artian! Oh, zeinbat bidar aragijak goituten daben espirituba! Oh, zeinbat bidar (batera esateko) luxurijak galduten daben arimia! Gogoratuta beste bagarik, ikara egiten dau bijotzak.

Azartu zan san Bernardo esaten, *diabrubak arima geijago beretuten ditubala luxurijagaz, beste okerrerijekin baino*. Luxurija da, dino santubak, inpernuba alegreetan dabena ta kasik mundu guztia kondeneetan dabena. Ta san Remijio esaten eban *ume txikarrak apartau ezkerro, nausijeetati gitxi salbetan diriala luxurija gaiti*. Oh, atxak eurak birrinduteko berbak! Ez dau, bada, kristinaubak pensauko ondo zer dan, edo zelan ete dan, inpernuba alegretan daben, mundurik geijena kondenetan daben ta bestiak baino ezainago ta kaltegarrijago dan pekatuba edo lege austia! Izanik luxurija Jaungoikuak eta naturaleziak eragotzija ta pekatu illgarrijaren beian eragotzija, gero esango dan legez, nai pensamentuz, nai berbaz, nai egitadez, nai bakarrian, nai lagunagaz, nai gatzetan, nai edade elduban, nai zaartuta, nai ezkondubak ta nai libriak, nai aberatsak ta nai pobriak, nai gaisauk ta nai osasuntsubak egin legijeena, gorputza ta aragija beti beragaz dau-

kalako edozeinek, ez da txito gauza biarrekua, kristinau guztiak eta bako-
txak ondo jakitia, ain arrisku andiko ta orduban ordubango eginbiarrian,
zer dan ta zetaragino dan Jaungoikuaren agindu santuba?

Seigarren agindu santuba da bada, kristinaubak, guztiok irago biar
dogun zubi bat, jausi bagarik pausu egiteko txito gatxa. Zubi atan umiak
labanduten dira. Naustubak kolpe andijak artuten ditubee. Ta zaarrak
pausu uts asko egiten dabee. Ta gazte, eldu ta zaar asko bertan betiko gal-
duten dira. Zeinbat balijo deutsa, bada, zubija irago biar dabeniari, zelan
juan biar dabene, nun oina imini biar dabene ta zelan pausu egin biar dabene
jakitiak? Nortzuk eta zelan, zubi laban, guztiz gatx atan jausi bagarik irago
dirian ondo ezaututiak? Jausi dirianak zelan jagi dirian, ta osteria ez jaus-
teko zer egin dabene ikastiak? Ezin ukatu ginai, neure entzula onak, txito
balijo andikua ta premina andikua dala au kristinaubarentzat.

Ta ez da beste gauzarik seigarren agindu santuko erakutsija.
Garbitasunaren ta kastidadiaren legia ta lege austiaren penia edo kastigu-
ba kristinaubari aituten emotia da, agindu onetako erakutsi guztia.
Eskritura Sagraduban ta Eleisa Ama santiaren Gurasuetan ez dago men-
turaz beste kristinaubaren eginbiarretako agindu bat, sarrijago, argiruago
ta itzaltsubago erakutsita, kastidadia gorde biarra ta gordetan ez dabena-
ren kastiguba baino. Ezaututen ebeen erakusla zerutar areek, luxurijak
sustrai andijak daukazana. Arima asko illten ditubana. Iraasten erraza
dana. Osatuten gatxa dana. Santubai eurai zeregin asko emon deutseena.
Andijak eta senduak bere goitu ditubana. Kristandadia desondreetan
dabena. Zerubari burla egiten deutsana. Gizonak ganadututen ditubana.
Munduba ezainduten dabena. Jaungoikuak txito gorroto deutsana. Ta
pena bildurgarriekin kastigatu dabena. Ezaututen ebeen Jaungoikozko
gizon areek, engaño asko ta uts egite andijak erein ditubala diabrubak
gizonen bijotzetan seigarren aginduko dotrina santubaren kontra.
Luxurijaren sare gaistuetan sartuta, itsututa, daukazala etsaijak arima asko,
pekatu loijagaz beretuta. Orregaiti zelo santuategaz erakutsi ebeen kas-
tidadiaren dotrinia kansau bagarik, ta diadar egin ebeen luxurijaren kon-
tra isildu bagarik.

Batzuk uste dabee, aragizko pekatubak, egiten errezak dirian legez,
parkatuten bere errezak diriala ta Jaungoikuak ainbeste gorroto ez deu-
tsala pekatu loijari. Au dotrinako utsegitia da. Beste batzuk, kastidadiaren
kontrako pekatu mortalzat Eleisiak erabagita daukazanak ez daukeez
kasik pekatutzat bere. Ta engainu onegaz bitzi dira itsu itsuban pekatu
mortalian. Beste askok, pekatu loija aintzak euki arren, pekatuko okasi-
noia ez deutsee kasurik egiten. Au da sutan, berotu bagarik egon gura iza-

tia. Alan dagoz beste uts egite andi ta lodi asko arimen kalte agirijan sei-
garren agindubaren kontra. Bada, kristinaubak, utsegite ta engainu bil-
durgarri onei aurria artuteko, esango deusut seigarren agindu onetan:
*Luxurijaren etxia zelakua dan; Jaungoikuak pekatu ezain oni zelan begiraturen
deutsan; inpernubak ze estimazinoe emoten deutsan; pekatu loijak berak munduba-
ri ze etxura emon deutsan; santubak zelan begiratu deutseen berari; zeintzuk dirian
agindu onek eragozten dituban egitezko pekatubak; zeintzuk dirian berbazko peka-
tuba; zeintzuk dirian goguan leku emondako edo pensamentuzko pekatubak; ta
azkenian birjinadiaren ta kastidadiaren balijua.* Au izango da, zeruba lagun
dogula, agindu onetako nire erakutsijen ta zeuben ikasikizunen geija.
Eskatu daijogun Jaungoiko onari bere grazija Jesusen erijotza penazkua ta
grazijazko irabazijak gaiti, guztia jazo dedin Trinitade Guztiz Santiaren
ondrarako ta geure arimen onerako. Amen.

II. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan
ze ondotsuba, zabala, luzia ta altuba dan kastidadiaren kontrako
pekatubaren etxia.

Kastidadiaren kontrako pekatuba da, neure kristinaubak, gizonaren sortuerako biarretan errazoiaren ta Jaungoikuaren legiaren kontra gorputzari gusto emotia. Esaten da *sortuerako biarretan*. Bada, janagaz ta edana-gaz gorputzari gusto emonda pekatu egin arren, ez da kastidadiaren kontra. Esaten da *errazoiaren ta Jaungoikuaren legiaren kontra*. Bada, matrimonio santuko estaduba ez da ez errazoiaren ta ez Jaungoikuaren legiaren kontra. Esaten da *gorputzari gusto emotia*. Bada, beste pekatubak ez dira ainbeste gorputzarenak, ez bada borondatiarenak. Kastidadiaren kontrako pekatubari esaten jako, *aragizko pekatuba*, aragijan asi ta amaituten dalako. Esaten jako *pekatu loija*, guztiz loija dalako. Esaten jako *luxuriazko pekatuba*, alako gauzetan gogua olgetan dalako. Esaten jako *pekatu desonestuba*, arimako ta gorputzeko garbitasuna ta osotasuna galduten dabelako. Esaten jako *lotsarizko pekatuba*, danik deungeenak bere, lotsatu bagarik egiten ez dabelako.

Izen one[e]k guztiok emoten jakoz kastidadiaren kontrako pekatubari. Seigarren agindu santuba austen daben pekatubari. Bera ezaina dan legez, izenak bere ezainak dira; aotan bere kristinaubak artu biar ez litukianak dira. Baina pekatuba bera dan legez ain kanpo andija daukana ta ainbeste arimaitsu itsuban inpernura daroiazana, izen bategaz edo beste bategaz erakutsi biar jako kristinaubari pekatu loijaren bereno iraaskorra. Esan daijogun, bada, *lotsa arizko pekatuba*, beste izen ezainagorik premi-niak eraso eragiten ez dabenian. Ta kristinaubak leleengoti artu dagijan *lotsarizko pekatu* madarikatubaren gorroto santuba ta itzal bildurgarrija, esaminau daigun *ze ondotsuba, ze zabala, ze luzia ta ze altuba dan bere erreinu inpamia*. Entzun egizu, kristinaubak, gogo onagaz ta artu egizu zeuben onerako dotrina santa au. Menturaz ez deutsu gitxiago balijoko, zeuben betiko salbazinoia baino.

I.

Inpernuragino elduten da lotsarizko pekatubaren zimentuba. Alan esaten deutsu Espiritu Santubak leku askotan. *Leza andija ta ondotsuba dala emakume loija*, dino Salomek, *ta bere oinak elduten diriala inpernuragino*. *Inpernurako bidia dala*, dino beste leku baten, *pekatu lotsarizkuaren etxia*. Baina nungua izan leiteke edo nun euki legi sustraija edo zimentuba lotsarizko pekatubak, inpernuban baino? Inpernuba bada illuna, astuna, loija ta atsituba, lotsarizko pekatuba beste ainbeste da. Oh, ze bildurgarrija, inpernuraginoko sustraijak daukazan okerreriya! Ta bere zabaleria?

II.

Batuko ete da leku txiki baten pekatu ezain au? Geratuko ete da erri baten, probinzija baten edo erreinu baten lotsarizko pekatubaren pestia? Ez, kristinaubak. Mundubak daukan edu zabalera dauka pekatubak berak. Noragino elduten dirian gizonak eta emakumiak munduban, aragino elduten da lotsarizko pekatuba. Izan arren Adanen seme alaba mundu guztian zabaldubak, euren sinistute, penseeta ta oiturretan apartekuak ta alkar artuten ez dabeenak: Batzuk jentilak, beste batzuk judegubak, beste batzuk moruak edo Jaungoiko bagakuak edo erejiak ta beste asko kristinaubak, guztietara zabalduten da lotsarizko pekatuba. Alperrik eukiko ditubee gizonak aparteko legiak, ekandubak, azieria ta usadijuak euren gobernurako beste eginbiarretan. Leku guztietan aginduko dau ta topauko dau nok leku emon, pekatu loijak. Ez da batubago bere erreinuba edo egonlekuba mundu guztia baino. Oh, lotsarizko pekatubaren peste zabala ta iraazkorra! Ta noragino elduko ete da?

III.

Denpora gitxikua balitz alako gatx bildurgarrija, pena gitxiago emongo leuke. Baina ez. Mundubaren asierati ona badirau. Adanen loba bat galdu eban lelengo pekatu lotsarizko onek. Ta arik ona zaartu edo kansau biarrian, egunian baino egunian dauka indar geijago, kanpo geijago, krijadu ta krijada geijago. Giza aldirik giza aldira sendotuten da ta boteetan ditu sustrai barrijak. Pekatua zorigesto[ko] onen kontra propeta santubak, apostolu santubak ta Eleisiaren Gurasuak predikau dabee, diadar egin dabee ta bere gatx negargarriak kontau ditubee denpora guztietan. Baina gaur eguna ez dau gitxiago aginduten ta ez dau kalte gitxiago

egiten arimetan. Oh, inpernuko pozuti urtendako pekatu madarikatuba, denporiak amaituten ez dabena! Ta noragino jasoko ete dau bere etxia edo egonlekuba?

IV.

Egija esateko, ez da lotsarizko pekatubaren alturia ain andija. Luurrezkua da ta luurraren urrian dabil. Baina luurreko palazijuen ta etxe andijen puntaragino igoten dau. Bai, kristinaubak. Pekatu loi lotsarizko onen gorrotua zeuben bijotzetan artuteko, gogoratu egizu noragino igoten daben ta nori aginduten deutsan. Luxurijak aginduten deutsa aberatsari ta bestek kendu ezin deutsan diruba kenduten deutsa. Aginduten deutsa jakitunari luxurijak; ta isten dau tontotuta, txoratuta, lelotuta jakitunik andijena. Aginduten deutsa ondraubari; ta ondria kenduta ekarten dau guztien burlagarri izatera. Aginduten deutsa indartsubari; ta isten dau makalduta, gaisotuta, orituta, ija illainian. Esposo baten ditxa ta poza da esposa leijala; ta a salduten dau esposuak, luxuriya serbidutia gaiti. Beste ainbeste eragiten deutsa luxurijak emaztiari bere esposuaren kontra. Kaballeruak ta señoaraak ostikopetuten dabe euren ondria ta pamia. Damaak ta neskatalaak euren onestidadia ta kleituba. Erregiak euren koroia ta alizate altuba. Ta andi beerakuak ez deutsee gitxiago obeiduten lotsarizko pekatu gaistuari. Ez dago estadurik, ez kondezinoerik luxurijari inzensuba emoten ez deutsanik. Ta, bere bijotzian altara bat eginda, adoretan ez dabenik. Oh, pekatu altsuba! Oh, pekatu atrebiduba! Nor librauako da bereganik? Inpernuraginoko sustraijak daukaz. Munduba edu zabal da. Gizaaldi guztiak edu luzetuten da. Ta gizon ta emakumen jakiturija, eukija, ondria, kleituba ta osasuna baino altubago ta agintarijago da. Oh luxuriya, inpernuko basilisko bildurgarrija!

Nai dozu, kristinaubak, entzun, lotsarizko pekatu ezainak daukan etxiaren, erreinubaren edo agindutiaren irudi ezagun bat? Gogoratu, bada, ez burutazinoe ustzat, ez bada geure oituretako jazo egijazkotzat penseta au.

Adanek pekatu egin ebanian, etorri zirian inpernuti mundura zazpi agintari. Zazpirak zirian deungaak ta okerrak. Zeinek baino zeinek naijago ebeen agindu mundu guztian. Ekarri zituben agintari areek bakotxak bere tropaak, soldaubak, krijaubak ta krijadak. Inpernuti pekatubagaz mundura etorri zirian agintarijen izenak dira: 1. *Soberbija*. 2. *Kodizija*. 3.

Lujuriya. 4. *Enbidia*. 5. *Guleriya*. 6. *Gorrito sutsuba*. 7. *Nagitasuma*. Ezin alkar artu ebeen; ta asi zirian gerran alkarren kontra.

Soberbijak mundu guztia imini gura eukian andituta, aixaatuta, arro-tuta. Kodizijak nai eukian, bestiai odolak eta munak, uzanak legez, txupauta, balijo guztia bere poltsaan eukitia. Luxurijak guztiak ikusi gura zitukian loituta, atsituta, aragi artian lizunduten. Enbidijak gura eban, dirianak orituta, sikatuta, igartuta egotia. Gulerijak, eztaarriragino beteta, aseta guztiak egotia. Su-gorrotuak guztiak ikutsi gura zitukian ixiota, alkar erreetan. Ta nagitasunak, guztiak etzinda luurrera begira egotia. Soberbijak ezin ikutsi zituban asiak; ezda luurrera begira etzinda egozanak bere, ta ain gitxi, guztia txupau gura ebeenak. Alan soberbijak imini eutsen gerria gulerijari, kodizijari ta nagitasunari.

Gulerijak ta nagitasunak ez eban alkar galdu gura. Baina ezin ikutsi eban inor orituta, igartuta ta ixiota egotia. Ta ain gitxi diruba gordetia gaiti, gosia iragotia ta gorputza arro ta sabela zimur eukitia. Alan gulerijak ta nagitasunak irakoi ebeen gerria soberbijaren, kodizijaren, enbidijaren ta su-gorrotuaren kontra. Baina guleriya aseta eguan legez ta nagitasuna alperra dan legez, bertati kansau zirian ta itxi eutsen gerriari.

Luxuriya zan gerrarik gitxi eukana. Besten gerriari begira eguan. Ta esaten eban bere artian: *Gero bere oneen bakiak neuk egin biarko ditut*. Alan bere soberbijak ta kodizijak imini eutsen gerria luxurijari. Soberbijak ez eban bat egin gura luxurijaren ezaintasun lotsarizkuakin. Ta kodizijak ez eban emon gura luxurijarentzat diruba. Luxuriya dan legez lelelengan arpegiera onekua, alegeria ta konbitontsuba, soberbijagaz ta kodizijagaz gerria eukan artian, bera bisitetara juaten zirianak txito ondo eristen eutsen aren berbeta labanari, alegieriari ta guztiai naija egiteko eukan modubari. Egüja da, batzuk esaten ebeen *atsa eukala*. Beste batzuk *ostia eukala loija*. Beste batzuk *likina erijola*. Beste batzuk *berennua iraaften eba*. Baina onako esanei bere ez eutsen geijenak entzute andirik emon. Ta zabaldu zan erri guztietan, zazpi agintarijen artian, luxuriya zala alegerena, bigunena, ugarijena ta gustuak guztiai eskintzen eutsezana. Geijago bagarik, erri ta erreinu guztiak juan zirian prisaka, luxurijari eskuban mun egitera ta obeidutera.

Orduban beste agintari txarrak sinistu eban edo iges egitia edo illitia. Soberbija asi zan arin aringa pabo-errialak mutilduten, aren lumaakin arrotuta, aixaatuta, beste mun[du]betara iragoteko. Kodizijak itanduten eban, ia nun eguan *Potosi*, ango urria ta zidarra poltsaan ondo gordetako. Su-gorrotua ixiota joian erriak guztiak erretara. Enbidijak topau gura eukian bidia, urtarilgo ipar otzak urtetan daben lekura; agaz bat eginda, mundu guztia orituteko ta igartuteko. Guleriya ebilen karnazeriya baten

billa, sabela bein ondo beteta, gero biar bazan illteko. Nagitasuna sartu zan korta illun baten ta an geratu zan etzinda, luurrera begira. Terzijo onetan aurkituten zirian inpernuti urtendako sei agintariak, ya euren iza-tiagaz desesperauta.

Baina luxurijsa dan legez señoia andija, krijadu ta krijada asko biar ditubana, pensau eban, agintari txaar areek galduta ez eukala probetxurik. Oba ebal, bere palazijora eruanda, guztiakin balijau. Abisau eutseen guz-tiai, juan zitezala beregana ta ez eutseela gatxik egingo. Juan zirian diria-nak luxurijaren aurrera ta agindu eutsen, berari obeiduko eutseela beti. Ikutsi zitubanian guztiak luxurijak bere mendian ta esanian, entero berba leunakin ta jera bigunagaz esan eutsen guztiai ta bakotxari zelan bera ser-bidu biar eben.

Luxurijak esan eutsan *soberbijari*: Zu juango zara beti neure aurrian. Prestauko deustazuz bidiak. Ta edegiko deustazuz neuk sartu biar dodan etxeko atiak. Esan eutsan *kodizijari*: Nai irabazita, nai logrerijan, nai oos-tuta, biar dodan diruba beti prest eukiko deustazu. Kodizijak leleenguan burubari eragiten eutsan. Baina laster erantzun eutsan *baietz*. Esan eutsan *gulerijari*: Sarri gosetu oi zala ta beti maija prest euki egijola. Esan eutsan *enbidijari*: Zuk jarraituko deustazu beti neure orpuetan. Esan eutsan *su-gorrotuari*: Zuk jarraituko deustazu neure ondorik datorren enbijari. Esan eutsan azkenian *nagitasunari* luxurijak: Zu kansetan ez nas gura, ta egongo zara beti neugaz. Pozaren pozez erantzun eutsan nagitasunak *baietz*.

Ara emen, kristinaubak, zazpi pekatu buru edo kapitalen asieria, gerria ta bakia, luxurijsa guztien agintari dala. Ez da au, neure entzula onak, burutazinoe sutsu bategaz asmauba. Ez da urrin errijetan jazoten dana, ezpada geure artian, kristinauben artian egunero negarragaz ta peniagaz ikusten doguna da. Soberbija da andiguria, buru eritxija, urten guria, apaindu guria ta arrotasuna. Ta oni jaoko luxurijari bidiak prestetia ta atiak edegitia. Soberbijaren orpuetan dabil beti luxurijsa. Ez da ikutsiko panparroe, buru eritxirik ta urten gurarik, luxurijaren atsa ondorik ez darraikonik. Kodiziak dauka karguba, luxurijari diruba emoteko. Bada, pobre bilox bati gaiski esan bagarik, lauzuri emongo ez bajako bere, luxu-rijarentzat ez da inos diruba palt, edo norberarena, edo inorena, edo oostuba, edo ainbagakua. Gulerijak dauka karguba luxurijari maija pres-teetako. Orregaiti, gulerijazko jan edana dabilen lekuban, inos luxurijsa paltau ez, dinue Eleisiaren Gurasuak. Enbidijak dauka karguba luxurijsa ren orpuetan ibilteko; ta su-gorrotuak enbidijaren orpuetan. Bada, luxurijsa orpuetan darraiko beti bildurra, zelua, sospetxia, ikutsi ezina, zer

esana, gorrotua, bengantzia, penia, tristezia ta larrija, zeintzuk dirian enbi-dijaren ta su-gorrotuaren seme alabaak.

Orain esaten dan nagitasuna da, kristinaubak Jaungoikuaren gauze-tarako daukan atzerapena, gogo illa ta bijotz otza. Alan esan eutsan luxu-rijak nagitasunari, beragaz egon zedilla beti. Bada, beti dago luxurijagaz nagitasuna. Lotsarizko pekatubetan sartua daguan kristinaubak, nekez zeruru[t]z begiraturen dau. Nekez espirituba biztuten dau. Pekatubari ta okasinoiari istia, bitzita deungia mudetia, konpesinoe on bat egitia ta Jaungoikua serbidutari gogoz ekitia, gauza astuna ta gatxa da luxurijo-tsuarentzat. Geijenian geratu oi jakoz luxurijotsubari onako gauza onak geroke ta beti geroke, pekatu loijak beragaz darabilelako Jaungoikua ser-biduteko nagitasuna.

Ez da bada, neure entzula onak, guztiz bildurgarrija ta ikaragarrija, beste pekatu guztiak ta bizijo edo okerrerijsa guztiak beragaz naastuta darabiltzan luxurijsa edo lotsarizko pekatuba? Gogoratu bada, kristinau-bak, ze etxe edo egonleku ondotsuba, zabala, luzia ta altuba daukan mun-duban kastidadiaren kontrako pekatubak. Ez aaztu bere erreinu edo agin-dute madarikatubagaz. Bildurta ta ikaratu urrineti bere pekatu lotsariz-kuaren zaatiagaz, bere sarepian sartuta betiko galdu ez zaizan. Eskatu dai-jogun Jaungoikuari bere miserikordi ja, egijja santuben ezauberia ta kasti-dade santiaren doe garbija, munduban gogoz bere lege santuba gordeta-ko ta zeruban beti gozetako. Amen.

III. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan

Jaungoikuak lotsarizko pekatubari zelan begiratuten deitsan.

Pekatuba esaten danian aitu biar da, kristinaubak, pekatarija edo pekatu dana. Lapurretiagaz aituten da, zelakua dan lapurra. Humildadiagaz, zelakua dan humildia. Jakiturijagaz, zelakua dan jakituna. Kastidadiagaz ta birjinidadiagaz, zelakua dan gorputz ta arima garbiduna. Ta lotsarizko pekatubagaz, zelakua dan berba loijak, egite loijak ta bidebagako gurari loijak daukazan gizona edo emakumia. Ezauberazko egitadiak zelakuak dirian, alakua da Jaungoikoaren begijetan kristinauba. Ezauberazko egitade oneek, nai onak ta nai txarrak, beragaz daruaz kristinaubak beste munduragino. Onak badira, zeruragino. Txarrak badira, ta erremedijetan ez badira, inpernuragino. Ez dago erremedijorik. Ikusi ezker, bada, leengo erakutsijan lotsarizko pekatubak munduban daukan leku andija ta estimauba, ez da errazoeti kanpora izango kristinaubari, zeruban edo inpernuban beti egon biarko dabena sinistuten dabenari, esatia, ia Jaungoikuak zeruti zelan begiratuten deitsan lotsarizko pekatudunari. Baita ia inpernuban zelan begiratuten deitsen bere. Orain esango da leleengua, ta geroko ikasikizunian bigarrena. Entzun egizu gogoz.

Modu bitara portetan da Jaungoiko zuzena ta santuba bere ordene-tan. Baita Jaungoikuaren antzera beste legeginkak bere. Bateti, lege santuba austen dabenak ta gaiski egiten dabenak zamaituten ditu ta kastigetan ditu. Ta besteti, erakusten deitsku ontasun neurri bagako bategaz, zelan alderatu biar dogun lege austeti ta eskintzen deusku ondo eginaren sarija. Esango deitsut bada, kristinaubak, dotrina onetan: 1. *Jaungoikuak zelan zamaituten dituban lotsarizko pekatudunak.* 2. *Ze gogogaz erakusten deitskun Jaungoikuak pekatu loijaganik aparteetako.* Prestau egizu, kristinaubak, entzutia ainbat gogorik zurrenagaz.

I.

Edozeinek daki, Jaungoikuaren maldezinoiak ze itzala ta erruba daroian beregaz. Jaungoikuak zerbaiti maldezinoia ezarten deitsanian, bere bijotzeko gorroto ta asarre nautsija erakusten dau. Alan erakusten

deitskubee Eskritura Sagraduko jazo askogaz Eleisiaren Gurasuak. Entzun egizu, bada, orain, neure kristinaubak, zeinbat maldezinoe jaurtegiten dituban Jaungoiko itzaltsubak aragizko pekatudunen kontra. *Madarikatubak* gizon eta emakumia, lotsarizko pekatu nasaijakin munduba loituta, Jaungoiko andija uxalagaz guztiak itotera ekarri ebeenak. Lotsarizko pekatuba gaiti, luurreko gauza bitzi guztiak ondatutera Jaungoikua obligau ebeenak. *Madarikatuba* Kan eritxon Noeren seme lotsagaldukua, lotsarizko pekatuba gaiti. *Madarikatuba* Sodoma, Gomorra ta ingurubeetako jentia lotsarizko pekatubak gaiti. *Madarikatuba* Her ta Onan lotsarizko pekatubak gaiti. *Madarikatuba* Sikengo jentia lotsarizko pekatuba gaiti. *Madarikatubak* israeltarrak, Moabgo alabaakin pekatu egin ebeenak, lotsarizko pekatuba gaiti. *Madarikatubak* Zambri ta Madiango alabia lotsarizko pekatuba gaiti. *Madarikatuba* Amon lotsarizko pekatuba gaiti. *Madarikatuba* Absalon lotsarizko pekatuba gaiti. *Madarikatubak* santa Susana garbijari pekatu eragin gura eutsen agura zaarrak, lotsarizko pekatuba gaiti. *Madarikatuba* Gabaongo jentia lotsarizko pekatuba gaiti. *Madarikatuba* lege zaarrian edozein emakume adulterijogin lotsarizko pekatuba gaiti. *Madarikatuba* Korintoko luxurijotsuba, san Paulo apostolubak lotsarizko pekatuba gaiti diabruari entregau eutsana. *Madarikatuba* Erodes lotsarizko pekatuba gaiti. *Madarikatuba* E rodias emakume dantzarija ta loija, San Juan Bautistaren samia dantziaren saritzat eskatu ebana izotz gainian iragoten ebilela, izotza ausita samaragino uretan sartuta, oinakin dantzan ebilela buruba urkatu ebana, lotsarizko pekatuba gaiti. *Madarikatuba* Nikolas Antiokiakua lotsarizko pekatuba gaiti. *Madarikatuba* Apokalisiko Jesabel emakume loija ta agaz pekatu egin eben guztiak, lotsarizko pekatuba gaiti. Azkenian *madarikatubak* san Pedro apostolubak bigarren kartiaren bigarren kapituluban izentetan ditubanak, lotsarizko pekatuba gaiti.

Ara, neure entzula onak, Jaungoikuak zeruti zelan begiratuten deitsen lotsarizko pekatudunai edo seigarren agindu santuba austen dabenei. Eurak gorputzari ta aragijari gusto loijak emon eutseezanak, batzuk batera ta bestiak bestera jagi dira Jaungoikuaren lege santubaren kontra. Baina Jaungoikuak aragizko pekatubari deitsan gorroto mortala jausi zan euren arimen gainera. Oh, desdixaubak, Jaungoikuaren madarikatubak! Oh, zorigestokuak, pekatu loija gaiti demoninuari betiko entregauta dagozan gizon eta emakumia! Ze gitxi pensauko eben arima kondenau areek, munduban bitzi zirianian, Jaungoikuak ainbeste gorroto eutsela eurak egiten zituben luxurijazko pekatubai! Baina munduban izan arren pekatu lotsarizkua gizon eta emakumia enkantauta, itsututa, zoratuta

darabilzana, zerutarren begijetan beste bat da. Zeruti begiratuta, guztiz da itxusija, ezaina, illuna, atsituba ta gorrotogarrija lotsarizko pekatuba, gorputzak usteldu ta arimaak kondenetan ditubana. Zerubak eta zerutarrak entzun bere gura ez dabee pekatu loijaren izena.

Alan esaten deusku san Paulo Apostolubak, *aotan bere artu biar ez dala luxurijazko pekatubaren izena*. San Paulo apostolubak, kastidiaren kontrako pekatuba aitauten dabenian, dino santo Tomas Billanuebakuak, beti ekarten ditubala gogora Jaungoikuak lotsarizko pekatubari deuskan gorrotua ta bera gaiti egin dituban kastigubak. Engainauta bitzi dira kristinaubak. Jaungoikuak erreto parkatuten dabela pensauta, pekatu loijai ariman leku emoten deusnak. Diabrubak bere sarepian segurubago eukiteko emoten deusnen itsutasuna da au. Oh, zeinbat onako zorigestoko errukarri dagozan, urte askotan lotsarizko pekatubetan igiri edo ugar egiten dabeela! Ez leukee pensauko oneek, zeruko santuben, ainge[ru]ben, Birjina guztiz garbijaren ta Jesus ederraren amodijua, karinua ta bijotzak irabazteko, guztiz luurrezkua, aragizkua ta lotsarizkua dala luxurija?

Luurrezkua da pekatu lotsagarri au. Ta luurreko gauzetan daukaz bere gustuak. Aragizkua da. Ta aragija, arimia apartau ezkerro, luurra da. Ze prenda ederra izango dan, bada, kristinaubaren gorputza, berezko luurtasunaren gainera lotsarizko pekabakin loituta daguana, Jaungoiko guztiz santubari ta garbijari aurrera presentetako edo eskintzeko. Ez dira akordauko kristinau loijak, euren gorputzak diriana edo izan biar dabena Espiritu Santubaren tenplu edo egonleku bitzijak? Espiritu Santubaren egonlekubak egingo ditubee, bada, pekatu loijaren ontzi? Ta ez da aserratuko Jaungoikua alako egitade loijaren kontra? Bere etxe santuba luxurijagaz mantxau ta loitu dabenenaren kontra? Jesukristoren gorputz garbijaren zatijari, zein dan kristinaubaren gorputza, luurrego lizuna ta atsa bere guraz imini deusnaren kontra? Oh, kristinaubak! Jaungoikua ez litzaate Espiritu garbija izango, aparteko gorrotua ez baleutsa lotsarizko pekatubari. Aingerubak, Ama Birjina guztiz santiak, santubak eta santak, zerutar guztiak deutsee gorroto ixia aragizko pekatu ezainari.

Sinistu bada, kristinaubak, sinistu, munduban dala lotsarizko pekatuba labana, leuna, zabala, ugarija ta maitetuba. Sinistu arima arimati, zerubak beti izan deusala ta izango deusala gorroto; beti zamaitu dabe-la, madarikatu dabela ta kastigau dabela Jaungoikuak aparteko zeluagaz lotsarizko pekatuba. Baita erakutsi bere guztiai zelan apartau biar dogun pekatu inpame atati.

II.

Aita on batek seme batari, gaiki egin dabelako, asarre bitzijagaz zurra andija emonda, beste semiari, alako gatzik egin ez dagijan amodijoz ta karinoz konseju onak emoten deus[za]n legez, alan Jaungoiko onak bere, lotsarizko pekatudunak maldezinoe ikaragarriakin inpernuko sata-nasari entregauta gero, erakusten deutsee amodijo ta karino andijagaz kristinau guztiai, zelan apartau biar dabene pekatu loijetati. Leku askotan gauza onen gainian Espiritu Santubak erakutsi deusku geure zeregina. Guztiak ezin esan legiz dotrina labur baten. Banaka batzuk ekarriko ditut zeuben gogora. Ta areetati aituko dozu geure Aita zerukuaren opa ona. Dirausku, bada, Espiritu Santubak Eskritura Sagraduban leku askotan.

Ez egijozu emon emakumiari zeure goguan lekuri, galduta geratu ez zaitez. Ez egijozu emon emakume loijari konpijantzarik; ta ez zaitez izan aren adiskide, zeu ta daukazun guztia galdu ez dagizun. Espiritu Santubaren egonlekuba da zeure gorputza; ez, egin bada loitu lotsarizko pekatubagaz. Emakume loija ostikopian darabilee guztiak, simaurra edo satsa legez. Kontu egizu, ene semia, aragizko pekatuban jausi ez zaitez. Leza andi baten modukua da emakume berdia; lapurra legez dabil, inozentiai pekatu eragiteko; ta pekatubagaz illten ditu arimak. Luxurijotsubagaz bat egiten dana, galduba da; aarrak ta usteltasuna baino ez jako geratuko. Inoren emaztiagaz ez zaitez jarrita egon; ez egizu agaz ardaozko konbitik euki; zeure gogua bereganatu ez dagizun ta galdu ez zagizan. Iges egizu pekatu loijetati. Beste guztiak baino ezainagua da, aragizkua dalako. Zaldi sutsubak legez duaz pekatu loijetara; ta ez nas aserratuko aren kontra? Luxurijari leku emoten deutseenak, ez dabee pen-seetan Jaungoikuagana biurtutia. Ez egijozu entzuterik emon emakumia-ren leunkerijari. Lelenguan berba egingo deus txito laban; baina azke-nerako, sugiak legez, aginka eginda itxiko zaitu. Luxurijotsubaren begijak illunduta dagoz; ta esaten dau bere artian: *ez nau inok ikusten*. Ardaauk eta emakumiak jakitun asko kondenau ditubee. Emakume leunaren etxia da inpernurako bidia; ez zaitez juan aren bideti. Illuntzietan plaza eskinetan ta bide baztarretan itxaanda, laban berba eginda, engainauko zaitu; bada, birtute andikuak bere engainau ta kondenau ditubee emakume leunak. Neskatiari ez egijozu begiratu; bere edertasunagaz engainauta, galdu ez zaitez. Lau gauza dagoz inos ascetan ez dirianak: Inpernuba, luurra, suba ta luxurija. Mortipikau egizuz zeuben gorputzak, lotsarizko pekatu-ban jausi ez zaitez. Luxurijotsubak ez dabee zeruko erreinuba artuko.

Baina zeinbat onako konseju on ta geure ondo gurazko abisu emoten deitskuz Espiritu Santubak, lotsarizko pekatubetati gu apartetako? Oh, geure zeruko Aita ona ta biguna! Ezin bakiak egin legiz pekatubagaz Jaungoikuak. Kastigau biar dau, penitenziagaz birrinduten ez dan peka[tu]ba erremedio bagarik Jaungoikuaren justizija zuzenak. Berak ezaututen dau pekatu guztien ta bakotxaren ezaintasuna ta malezija. Ez geuk uste dogun moduban, ez bada dan moduban. Baki kristinauben pekatubeetati lotsarizkuena ta gorrotagarriena dana. Baki zerubak gogor kastigeeetan dabena. Baki satanasak pekatu agaz geijen engaineeetan dabena. Baki, kristinaubak pekatu lotsarizkuan jausteko okasinoe asko daukezana. Ta au guztiau jakinda, esaten deitskuz Jaungoikuak bere Eskritura Sagraduban, pekatu ezainari deitsan gorrotua ta aganik aparteeetako moduba.

Zer gurako dau, bada, kristinaubak geijago gauza onen gainian? Ukatu legi Jaungoikuaren borondatia? Dudau legi zerubak luxurijari deitsan gorrotua, ainbeste zamaigaz ta maldezinoegaz pekatu loidunak satanasari entregau ezkeru? Ez, kristinaubak. Ezin ukatu ginai. Ta ez dogu ukatu biar. Sinistu biar dogu bene benetan, aparteko gorrotuagaz Jaungoikuak kastigetan dabela lotsarizko pekatuba.

Denpora guztietan izan da lotsarizko pekatuba zerubaren gorrotokua. Baina Jaungoikuaren seme bitzija gizon egin zan ezkeru, oraindino zerubaren gorrotokuagua da. Zegaiti, bada, au? Jaungoikuaren semia gizon eginagaz, gizonaren naturalezia leen baino santubago ta Jaungoigotubago geratu zalako. Ama Birjiniaren sabel santan artu eban Jaungoikuaren semiak geure eriko gorputza edo aragija ta odola beragana. Ta geratu zan Jesusen gorputz santuba Jaungoikotuta. Gure gorputzak dira Jesusen gorputzaren erikuak. Ta geratuten dira bautismo santuban garbituta, santututa, moduren baten Jaungoikotuta. Orregaiti gara kristinau guztiok Jaungoikuaren semiak ta zeruko erederubak. Edo obeto esateko san Paulo apostolubagaz, geure gorputzak dira Jesusen gorputz santubaren zatijak ta Espiritu Santubaren egonleku bitzijak. Zer izango da, bada? Edozelan begiratuko deitsa Espiritu Santubak bere egonleku bitzijari, kristinaubaren gorputzari, lotsarizko pekatubagaz loituta dakutsanian? Oh, kristinaubak! Edozeinek dakuts, gogoratuta beste bagarik, ikara eragiten dabena pekatu ezain onek. Tristetuten dau Espiritu Santuba. Ta aparteko injurija egiten deitsa Jesukristoren gorputz santubari ta garbijari. Au gaiti esaten dau san Agustinek: *O ze maldade andija! O ze pekatu negargarrija, Jesus maitiak bere odol santubagaz irabazji ta garbitu eban arimia, istanteke gustua gaiti luxurijagaz loitutia! Inpernubaren etxurakua da luxu-*

rija, dino san Buenabenturak. Inpernuban dago su ixiua, ar aginkarija ta atsa. Alan lotsarizko pekatudunak dauka aragijaren suba, konzienziako arra ta luxurijaren atsa. Orregaiti, dino erakusla santubak, ya zelanbit beragaz daukala pekatu loidunak inpernuko penia.

Gorrototu, bada, kristinaubak, lotsarizko pekatubaren kontra. Artu bakotxak beretzat Jaungoikuaren esan zintzuak ta opa oneko abisubak, pekatu ezainetan inos jausi ez gaitzezan. Berak esaten deitsku txito argiro, ia lagun gaistuak eta aragizkuak, endamas emakumiak zelan engainetan dituben ta pekatu deungiaren sarian sartuten dituben arimak; zelan ardaoeko konbitak ta jan edan laarregiak dagozan lekuban artuten dabena indarra pekatu ezainak; zelan okasinoeko lekubetati alde egin biar dan; zelan geure begijak, mijna ta sentidubak edo zuzmaarijak gorde biar ditugun, arimia ta gorputza loitu legijeen gauzetati.

Eskatu daijogun, bada, geure Aita zerukuari, bialdu daigula bere grazija. Ya ditzia daukagun ezkeru bere aoti entzuteko garbitasuna gordetako bide zuzena ta biarrekua, gorde daigun geure bijotzetan, arimetan ta gorputzian kastidadia. Au galduta, geure gainera etorri ez ditezan Jaungoikuaren beraren maldezinoe ikaragarriak. Jesukristo geure Jaunak egin daigula mesede au bere odol santubaren balijua gaiti. Amen.

IV. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan,
lotsarizko pekatubari zelan begiratuten jakon inpernuban.

Eleisa Ama santiaren Guraso askok esaten deutsee, neure kristinaubak, pekatu loijaren gurari eragotzizari inpernuko suba. *Ignis infernalis*. Aitu dozu, bada, leengo dotrineetan, munduban agindute andija daukala, ta zerubak txito gorroto deutsal; inpernuba alegretan daben pekatuba dala; ta mundurik geijena ara daroiala. Uste dot bada, neure entzula onak, geure arimen onerako izango dala gogoratutia, ia ze artuera egiten deutsen, edo zelan begiratuten deutsen inpernuban lotsarizko pekatubari. Onetarako aituten emongo deutsut erakutsi onetan: 1. *Kondenaubak gorroto deutsela pekatu loijari*. 2. *Inok egitia nai dabeela*. Prestatu zaitez, kristinaubak, ainbat entzunerarik oneenagaz.

I.

Kondenauta dagozanak, edo dira diabbrubak, edo dira gizon eta emakumen arima kondenaubak. Batzubak bere ez dabee gura pekatu loija inpernuban eurentzat. Ez diabbrubak, euren izatiari ez jaokolako. Ez kondenaubak, euren erregarrija dalako. Ikusi daigun zelan.

Leleengo: Diabbrubak gorroto deutsee luxurijari, euren izatiari ez jaokolako. Diabbrubak gorputzik ez daukee. Dira espirituak. Naturelezaz izate altuba ta noblia daukenak. Soberbijak, borondate gaistuak ta pekatubak ezaindu ta madarikatutu zituban diabbrubak. Kondenauta dagoz betiko espiritu zorigestoko areek. Ta gura leukee, arima guztiak bere kondenetia, eurakin beti erretan inpernuban eukiteko. Baina diabbru madarikatu areen izate espirituzkuari gitxien jagokan pekatuba da luxurijazko pekatuba, aragizkua ta loija dalako. Au gaiti esaten dau Aita Burdalue zelo oneko jesuita jakitunak, diabbru guztiak izan arren geure arerijauk ta guri pekatubak eragiteko ondo dendatuten dirianak, ez diriala edozein modutan. Batzuk eragiten ditubee erijotzaak. Beste batzuk gorrotuak ta odijauk. Beste batzuk andiguraak, lapurretaak, enbidijaak... Baina luxurijari suba ta indarra emoteko daguan agintarija da *Asmodeo* esaten jakon diabbruba. Au da diabbru guztietati baxubena. Au gaiti esaten deutsa Jesukristo

geure Jaunak ebanjelijo santuban, espiritu loija. Guztiak izan arren gatzerrakua, ez dau aretati edozeinek gura bere izate espirituzkua gaiti, gizonari pekatu loijak eragiteko eginbiar inpamia bere kontura artutia. Borregutzako ta pregonerutzako eginbiarra artuten dabeen legez errijetan gizonik baxubenak; alan aragizko pekatubak eragiteko karguba artuten dabee espiritu kondenaubak baxubenak.

Aita Looner, jesuita piedadezkuak esaten dau, gizon etzizeru batek, aragizko pekatu bat eginda andi laster dei egiten eutsala demoninuari, gauza bat itanduteko. Baina ez jakon agertuten espiritu galduba besteetan legez. Dei egiten eutsan bigarrenian. Baita irugarrenian bere. Azkenian, nekezko baten agertu jakon espiritu illuna. Baina ez eban etzizerubaren ondora eldu gura. Kontu artu eutsan etzizerubak etsajari, ia zegaiti leenago agertu ez jakon. Ta zegaiti ondora juaten ez jakon. Erantzun eutsan diabbrubak etzizerubari: *E! Zure luxurijaren atsa ezin irago izan dot*. Beste ainbeste, dino Jose Klaus jakitunak, jazo jakola emakume lotsarizko pekatudun bati. Esan eutsan diabbrubak emakume loijari: *Alde egizu orti, atsa darijazu ta*. Begiratu bada, kristinaubak, inpernuko espiritu madarikatubak bere gorroto deutseela lotsarizko pekatubari, euren izatiari ez jagokolako. Baita arima kondenaubak bere, euren erregarrija dalako. Ikusi daigun zelan.

Bigarrenian. Arima kondenaubak bere gorroto deutsee pekatu loijari, euren erregarrija dalako. Bada, arima gitxi egongo dira kondenauta, kastidadiaren lege santubak ausi bagarik. Ez dinot, beste pekatubak gaiti ez diriala kondenetan arimak. Sinistuten dogu, edozein pekatu mortalegaz irabazten dala inpernuba. Ikusten dogu, malpekau, beste pekatubak bere sustrai andijak ta agindute zabala daukeela geure bijotzetan. Baita, Eskritura Sagradubak ta Eleisiaren Gurasuak dinuenez kastidade santia gaiti ta aren arerijau pekatu loija gaiti, sinistu daikugu arima kondenaubak gitxi egongo diriala inpernuban, kastidadiaren kontrako pekatu ezaina gaiti aparteko suba, aparteko penia ta aparteko arrabijua ez daukenak. Ta noberaren erregarririk ta penagarririk inok gura ez daben legez, kondenaubak bere beti gorroto izango deutsee, eurak beti erretan ta penetan eukiko dituban pekatu loijari. Amurrubaren amurruz naiko ditubee zati-tu ta apurtu euren gorputzak, aragizko pekatubak egin zitubelako. Onan esaten da bada, kristinaubak, bai diabbrubak ta bai kondenaubak inpernuban gorroto izango deutsal pekatu loijari. Oh, gatz negargarrija! Gero ainbeste gorroto izango jakona, orain ain maite izatia!

II.

Baina beste aldeti san Bernardok esaten deusku, *inpernu guztia alegretan dabela luxurijak*. Ta zegaiti? Santubak berak esaten dau: Kasik mundu guztia kondeneetan dabelako. *Quasi totum mundum trahit ad supplitium*. Au gaiti, bai diabrubak ta bai kondenaubak nai dabee bestiak pekatu loijak egitia. Aita Looner, leen izentau dan jesuita jakitun zelotsubak esaten dau, munduban zabalduta egozan espiritu gatzginak batu ziriala leku batera. Kontetan zitubela euren gatz eginak ta pekatu eraginak guztiak. Ta zurretan zitubeela beste espiritu inpernuban egozanak, ondo portee-tan ez zirialako. Demonio batek esan eban batzaar inpernuko atan, *berrogei urtian jardun ebala praile bati luxurijazko burutazinoiak ta gurarijak gogora ernuten*. Ta Luziperrek koroe bat imini eutsala espiritu deunga ari, ondo portau zalako. Zeinbat pekatu andi eragingo zitubeen berrogei urtian mundu zabalian beste diabrubak! Orregaiti bere izan zirian zurraubak, Luziperrek gura eban beste egin ez ebeelako. Bakarrik irabatzi eban inpernuko koroia, berrogei urtian praile bati aragijaren tentazinoe loija ta bildurgarrija imini eutsanak. Oh, zeinbat gura lituken inpernuban pekatu loidunak!

Zegaiti baina, esan legi, inpernuko espiritu deungaak nai dabeela ainbeste, kristinaubak pekatu loijak egitia? Errazoe asko gaiti, neure entzula onak. Pediak erakusten deusku diabrubak geure arerijak diriana; guri pekatu eragiteko ta gu pekatuban ilteko alegin guztia kansau bagarik egiten dabeena; gizon eta emakume guztiak inpernuban eurekin beti erre-tan euki gura litukeena. Ta euren gurari gorrotozko madarikatu au jadiis-teko, ondo ezaututen dabee espiritu kondenaubak: 1. Oi danez, lotsariz-ko pekatuba dala lasterren iraaften dana ta nekezen erremedijeetan dana. 2. Lotsarizko pekatu baten bein jausi ezker kristinauba, oi danez, beste pekatu askotan bere jausiko dala. 3. Ezaututen dabee diabrubak, pekatu loijak eskubide geijago emoten deusela eurai kondenauben arimak ta gorputzak inpernuban peneetako, beste pekatubak baino. Au gaiti, ez dira inos bere aspertuten espiritu zorigaistokuak munduban luxurijari su ta indar emoten.

Lotsarizko pekatuba laster iraaften dana, nekez erremedijetan dana, edo inos bere askok erremedijau ez oi dabena, ta bere ondorik beste peka-tu asko, Jaungoikua ukatuteraginoko, eragin oi ditubana, guztiak autor dabeen egija da, neure kristinaubak. Beste pekatubak baino eskubide gei-jago lotsarizko pekatubak berez diabrubai emoten deuseena bere, inper-nuban kondenauben arimak ta gorputzak penetako, gauza agirija da.

Bada, Espiritu Santubak esaten dau, pekatu zegaz egiten dan, agan pena-rik geijen. Miin gaistokuari miinian emongo deutsee penarik geijen. Gulerubari auan ta sabelian penarik geijen. Gorrototsubari borondatian ta bijotzian penarik geijen. Alan beste bizijo edo pekatubetan. Ze arima-ko ta gorputzeko sentidu ta zentzungarrigaz egiten daben kristinaubak pekatu, sentidu ta alizate atan bertan kondenaubak pena geijago. Ta an diabrubak kondenauba peneetako eskubide geijago. *Per ea, quae quis peccat, per haec et torquetur*. Kastidadiaren kontrako pekatuba egiten da, entendi-mentubagaz pensauta, borondatiagaz nai izanda, gomutiagaz akordauta, bijotzagaz amauta, begijakin, miinagaz, belaarriakin, eskubakin, pausu txaarakin... gorputz guztiagaz ta arimako alizate guztiakin. Orregaiti pekatu madarikatu onek eskubide geijago emoten deutse diabrubai gor-putzak ta arimak peneetako, bestiak baino. Ta izan zatekian au gaiti esatia san Bernardok, inpernu guztia alegretan dabela luxurijak.

Begitanduten jat, kristinaubak, kastidadiaren kontrako pekatudun bati jazotzen jakola inpernuban diabrubakin, basuan illdako ardi bati mirubakin jazoten jakona. Batak kolpe egiten deusta begije[ta]ti, bestiak samati, bestiak tripati, bestiak bularreti, bestiak buruti edo ankeetati ta guztiak era batera pikatu ta zulotuten deutsee, zatijak kendubaz, gorputz guztia. Beste ainbeste demoninuak inpernuban luxurijotsubagaz. Oh, gorputz ta arima, garbitasunaren kontrako pekatuz loituta zagozana! Pensau ete dozu inos inpernuban demoninuak zelan erabiliko dituben zeure begi loijak, miin loija, esku, oin, bijotz, matreila, ezpan, belaarri, enpin gorputz ta arima guztia, euli gosiak eztijari lege, gorrotoz ta amu-rruz eldu dagijuenian!

Ah, kristinaubak! Gogoratuko bagendu, goputz ta arima desonestu-bak bere zati guztietan inpernuban daukan aparteko penia ta padezieta moduba. Pensauko bagendu puska bat astiruago, pekatu ezainak ta loijak inpernuko espiritu deungai emoten deutseen aparteko indarra ta alizatia kondenaui loijen kontra. Aaztuko ez bagina inos sarritan entzuten dogu-nagaz ta leku askotan irakurten dogunagaz. Luxurijotsubak bai gizonak ta bai emakumiak, bai ezkontubak ta bai libriak euren pekatuko adiskidekin sartuten ditubela oe ixiiuetan, laba gorijetan ta galdara irakinetan, nun egon biarko dabeen kondenaui loijak demoninuen burlagarritzat, alkar zatituten ta alkar erretan. Oh, lotsarizko pekatu madarikatuba! Ze ben-gauba ta ze kastigauba inpernuban! Begijak andituta, gorrituta, su artuta, materija atsituba darijuela. Belaarrijetan sierpe deungaak, eztenak sartuta. Matrelletan zapo mortalak erpiakin ta aginakin oratuta. Ezpanak sarnatu-ta, baltztuta. Miina aterata, ixiota, suba darijola... Oh! Ta zelan beste peka-

tu loi lekubak? Ah, neure entzula onak! Liburu askotan irakurten dana gogoratuta beste bagarik, ikara egiten dau bijotzak ta aragijak. Ta au ondo pensau ezkeru, eukiko leuke ainbeste leku lotsarizko pekatubak kristinauben gorputzetan ta arimetan? Eetzet uste dot, kristinaubak.

Ez, bada, aaztu inos, neure entzula onak, inpernuko leza ikaragarri atan daguala penia pekatubagaz ta errubagaz neurtuta. Zegaz kristinaubak ausi daben Jaungoikuaren legia, an izango dabela pena geijago. Luxurijak loitu, ezaindu ta pekatututen dabela gorputz ta arima gizon guztia bere zati guztietan. Inpernuban dagozala ondar erriak, azupre ixuia, pika iraakina, ar aginkarajak, ats astuna, su gorija ta illun galdaubak. Ez aaztu, lotsarizko pekatu aragizkuak, luurrezkuak, baxubak, ezainak ta loijak guztiz diabrubaren eskuperatuten dabela gorputza ta arimia inpernuban. Ango penagarri guztiakin balijetan diriala etsaijak, pekatu loidunak gorputzian ta ariman kastigetako. Ta au gaiti nai dabela entero diabrubak, lotsarizko pekatubak guk egitia.

Ta naiko ete dabee inpernuban dagozan arima kondenaubak pekatu loijak guk egitia? Bai, kristinaubak. Eurentzat gorroto deutsee aragizko pekatubari. Baina bestentzat nai dabee. Zelan, bada, au? Santo Tomasen erakutsijan, arima kondenaubak gura leukee beste guztiak bere kondenetia. Eurak inpernuban erretan dagozan legez, bestiak bere aintxe erretan egotia. Jaungoikuaren gorrotuan dago arima kondenauba. Baita Jaungoikuaren adiskide guztien gorrotuan bere. Gorroto onetati jatorko inoren ona ikusi ezina, gustiai gaxa opa izatia ta guztiak kondenau ditezana nai izatia. Bakijee eurai jazo jakuenagaz, lotsarizko pekatubak arimarik geijen itsututen ditubana, engainetan ditubana, Jaungoikuaren gauzetati ustu ta liortuten ditubana ta kondenetan ditubana. Au gaiti, inpernuko arima kondenaubak bere estimeetan dabee ta txito nai dabee inorentzat pekatu loija.

Ara bada, kristinaubak, ze etxuria, ze lekuba ta estimazinoa daukan inpernuban kastidadiaren kontrako pekatu ezainak ta bildurgarriak. Diabruben espirituzko izate nobliari ez jagoko; ta au gaiti ez dabee nai. Kondenauben erregarrija da; ta au gaiti kondenau guztiak gorroto deutsee. Baina bitzuba nai dabee, inor pekatu loi lotsarizkuetan jaustia. Inpernuban dagozan guztiak alegretan dira, munduban egiten dirian luxurijazko pekatubakin. Pekatu areek gaiti egunen baten euren laguntzat ta mendian gorputz ta arima erretan ta penetan eukiteko.

Oh, Birjina zerukua! Oh, Jesusen Ama garbija! Erregutu egijozu, bada, gu gaiti zeure seme bijotzekuari, emon daigula kastidade santiaren doe zorijonekua. Libratu gaizala pekatu ezainaren bide guztietati. Ebagi

daiguzala pekatubaren okasinoe guztiak. Seillatu dagijala geure ariman ta bijotzian, zerubak lotsarizko pekatubari deusan gorrotua ta inpernuban espiritu madarikatubak emoten deusnugarrezko paguba. Onan gordeko dogu geure ariman ta gorputzian garbitasuna ta kastidadia. Jarraituko deutsegu Espiritu Santubaren grazijagaz Birjina ederraren pausu garbijai. Izango dira geure gorputzak ta arimak Espiritubaren beraren tenplu edo egonleku bitzajak, bitzi garian artian. Ta gero zeruban beti glorijaz jantzajak ta ditzosua. Alan gura izan dagijala Trinitade guztiz altubak, Aitiak eta Semiak eta Espiritu Santubak. Amen.

V. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan
pekatu loijak mundubari ze etxuria emon deutsan.

Ikasi ezkeru kristinaubak kastidadiaren kontrako pekatu ezainak munduban daukan agindutia, Jaungoikuak zeruti deutsan gorrotua, ta inpernuban daukan sari suzkua ta betikua, pekatu zorigaistoko oni begiratuteko merezi daben gorroto ta odijuagaz, biurtu daikree kristinau piel guztiak euren gogua ta gomutia, luxurijak mundubari berari edo mun[du]ban bertan, bera maite izan dabeenai emon deutseen etxuria ikustera. Au obeto aituteko gogoratu biar dozu lelengo, neure entzula onak, Eskritura Sagradubak ta Eleisa Ama santiaren Gurasuak, alako jazo dirian egitade negargarriren erruba, batzubetan ezarten deutseela gorputzaren gustuai, beste batzubetan aragijari ta beste askotan emakumiai. Baina guztiak lotsaarizko peka[tu]ba gaiti, kastidadiaren kontrako pekatuba gaiti, luxurijazko pekatuba gaiti, orain esplikeetan dan pekatu madarikatuba gaiti. Mundubari pekatu zorigaistoko onek emon deutsan (ta emoten deutsan) etxuria guztiz da galduba, ezaina ta bildurgarrija. Dotrina labur baten aitatu baino besterik ezin legijo. Ta ez dira luxurijaren egitade oneek giza aldi batekuak, ez bada denpora guztietakuak. Ez erri edo erreinu batekuak, ez bada mundu guztian zabaldu dirianak. Leenagoko giza aldijak saltoka iraguaz gogoratuko ditut batzuk, nundi ezautuko dozun pekatu loijaren erru madarikatuba. Prestau zaitez guztiok, entzuteko gogo onagaz.

1. Mundubari pekatu loijak emon eutsan etxura ezaina ikusten da lelengo *dilubijo* edo mundu guztiko usaletan. Ezin ukatu ginai, kristinaubak, Eskritura Sagradubak ta Eleisiaren Gurasuak esan ezkeru, luxurijaren kastigurako berrogei eguneko ta gabeko eurijagaz mundu guztia urez estaldu zana; ezda, zortzi persona Noeren utxaan bitzirik geratuta, beste munduko gizon ta emakume guztiak orduban ito ziriana bere. Oh, egunak! Oh, gabak! Oh, lotsarizko pekatubaren egitade gomutagarrija ta negargarrija! Berrogei egunen barruban or duaz sustraiti etxiak eta palazijuak, erriak eta ziudadiak, gizonak eta emakumiai, ganadubak eta pristijaak, guztiak. Ze ikusgarri ikaragarrija izango zan, gizonak eta emakumiai, al egijenak, uraren igesi ta ura euren ondorik atxituten. Batzuk igonko ebeen teilaatubetara; an bere atxitu luxurijaren zigorrak. Beste batzuk

arbola altubetara; an bere atxitu. Beste batzuk torren puntara; an bere atxitu. Beste batzuk mendi gaineetara; an bere atxitu. Batzuk igoten ta beste batzuk igon ezinda. Batzuk bidian ta beste batzuk goijan, guztiak, atsuak eta aguraak, ume txikijak eta nausijak diadar baten, uluba baten, negarrez ta sokorru eske, dirianak atxitu luxurijaren zigorrak ta ito urak berrogei egunian. Oh, larriak eta penaak! Oh, pekatu madarikatuba! Oh, mundubaren etxura ezaina! Zer geratuten da munduban Noeren utxako zortzi lagunentzat? Gizon ituen, andra ituen, ume ituen ta zaar ituen gorputz ustelak leku guztietan urak itxita. Alemanija ta pristija ituen ta etxe birrinduben zatijak alkarren artian. Oh pekatu gaiskina! Nok ez deutsa gorroto? Ta amaitu zan luxurija, berak alan munduba amaitubagaz? Ez, kristinaubak. Noeren ondorik laster zabaldu zirian Jebuseotarrak, Amorreotarrak, Hebeotarrak, Kananeotarrak, Moabitaarrak, Kaldeotarrak ta Ejitoarrak. Kasta oneek guztiok leku emon eutseen pekatu loijari euren bijotzetan ta gorputzetan. Ta irakurten dogu eurak gaiti, zeinbat lotsarizko gauza bildurgarri egiten zitubeen. Eurak illundu ebeen errazoa, lotsatu ebeen naturalezia, desondrau ebeen gizatasuna, ukatu ebeen Jaun zerukua, ausi zitubeen geurezko argijaren lege ezagunak, kondenau zitubeen euren arimaak ta ez eutseen itxi ondorenguai, zegaz lotsatu ta zegaiti negar egin baino beste onik munduban. Zer geijago egin eukeen munduban zorigaistoko luxurijotsu areek, Jupiter, Marte, Apolo, Zeres, Bako, Benus ta beste gizon ta emakumerik galdubeenai ta nasaijenari Eleisak jasota, Jaun zerukotzat adoretia baino? Zapuai, sugiai, ugaa-sijuai, sierpiei, oillaarrai ta berakatzai inzensuba emonda, Jaungoikotzat eukitia baino? Oh, luxurijaren munduko egitade itsubak eta negargarriak!

2. Noeren ondorik bere semen artian laster ikusten dira oster bere luxurijaren negargarri barriak, lengo munduban ezer egin ez baleu legez. Sodoma, Gomorra, Adama ta Seboin Pentapoliko ziudadiak, ogetaz legua bidiak luze eukezanak, dira testigu onak. Zer jazo zan? Lot justuba ta aren pamelija ziudadeetati kanpora aterata, aingerubak zeruko subagaz begijaren itxi edegi baten erre zitubeen lau ziudadiak jente guztiagaz. Ez zan gorputz bat erre bagarik geratu. Ezda etxe bat bere. Ezda gauza bitziren edo eginen errasturik bere. Ta zegaiti? Lotsaarizko pekatuba gaiti, esaten deusku Espiritu Santubak. Ta geratu zan onetan Sodomako luxurijaren errastu madarikatuba? Irakurten danez, ondatu zirian ziudade loi areek. Agertu zan ur arria euren lekuban. Baina ain atsituba ta pestetsuba, ze eguno ez arrainik, ez gauza bitzirik emon dau. Ezda bertara bota dirianak bitzirik euki bere. Alan geratu zirian luxurijotsuben ikasgarritzat leku inpame areek ur arre ill geldiko itxasobaltz. Oh, ze gomutagarrija, kristi-

naubak! Errazoiaren puska bat bageunka, berau litzaateke asko lotsarizko pekatubak guztioi ikara eragiteko.

3. Ejiton imini eban beste etxura bat ondo tristia ta errukarrija luxurijak, kasik denpora areetan bertan. Baina zelan? An ikusi zirian katigu egozan andraak, illak beteta bere, seinak egiteko traza bagarik penaz, alaz ta minez.

An ikusi zirian sein bagako andraak era batera soilduta, ama izateko ustiak galduta.

Ze luxurijaren egitadia aul! Ez dago seinik jaijoterik. Sortuta dagozanak sabelian egon biar dabee ta sortu legizan sabelik ez dago, Abraanen erregubak gatx bildurgarri ta penagarri a erremedijau artian. Etxura onetan Ejiton imini eban Abimelek erregiaren lotsarisko pekatubak bere palazijoko jente guztia. Kananeako ziudade nausijan, errege lekuban eguan jente guztija, txiki ta andi, geijeenak ill ta bestiak preso eruan zituban ta ziudadia erreta itxi eban Sikenen pekatu loijak. Setingo ziudadian ogeta lau milla isrraeltar ill zituban beste egun baten. Ze odol errekaak? Ze lorrotz karinosuak egiten dituban munduban pekatu ezainak? Beste era baten Benxaminen tribu edo kasta osua galdu eban gau bateko luxurijak. Ta ill zirian pekatu a zala bitaarte iru edo lau egun barru eun ta ainbeste milla gizon. Oh, pekatu inpamiaren egitade negargarriak! Ta nun dira Kan, Ruben, Juda, Aner, Onan, Absalon, Amon, Zambri ta beste askok aintxinako legeko denporeetan luxurija gaiti eragin zituben negarrik ta euren errijetara ekarri zitubeen naibagaak? Ah, kristinaubak! Ez daukee konturik.

4. Jesukristo geure Jaunak gizatasuna artuta, geure naturalezia edo gorputzak santutu zituban ezkerro, ezainagua ta erru gaistuagokua da luxurijako pekatuba leenago baino, ta endamas kristinaubetan. Baina au onan izan arren, lege barriko denporan edo Jesus maitia, arimak ta gorputzak Espiritu Santubaren egonlekutzat garbitutera ta santu egitera etorri zan ezkerro, ez deuta lotsarizko pekatubak mundubari asko etxura obia emon. Bada, san Jeronimoren esanian, jentiltasuna ta erejija edo Jaungoikua ta ebanjelijua ukatutia, luxurijak ekarri ditu mundura. Luxurijak ixiota, luxurijak itsututa, zoratuta pekatu loiz zetakatuta, ukatu dabee gizonak Jaun zerukua. Batzuk guztiz ta beste batzuk erdi euren ustez. Baina balijorako dirianak guztiz. Ezin bat egin zituben aragijaren lotsarizko gusto eragotzizjak ta Jaungoikuaren lege santuba ta garbija. Itsutu zituban diabrubak, engainau zitubeen emakumiak, goitu zitubeen aragijaren gusto loijak ta naijago izan ebeen, luur rezko gusto ezainai larga baino, Jaungoiko egijazkua ta aren lege santuba ukatu, zerubagaz

desesperau ta arimaak kondenau. Ez dago kontau baino, zer zirian Simon Mago, Nikolas Antiokiakua, Marzion, Zerdonio, Arrio, Eutikes, Nestorio, Phozio... Baina zeinbat? Ta zer zirian eurak ta eurak engainau zitubeen gizon ta emakume desdixaubak? Erejeen burubak, nasaitasunaren erakuslaak, kastidadiaren arerijuak, emakume deungen adiskidiak, aragijaren otseginak, gorputzeko gustuen krifljadubak... Enpin luxurijak galdubak. Orienes ta Tertuliano topeetan dira, pedian uts egin ebeenak, onako tatxa agiri bagakuak. Ta euren salbazinoia dago dudaan jakitunen artian. Beste ereje buru ta Jaungoiko-ukazaleen asieria da lotsarizko pekatuba ta amaija inpernuba. Ta zeinbat onako itsu, errukarri, zoro, zorigaistoko mundu zabalian?

5. Aprikako erreinu zabaletan kasik alkoran loijaren sinistutia baino ez dago. Asiako ta Europako erreinu askotan bere ez. Zegaiti ainbeste jente alan itsututa? Maoma madarikatubak ta desonestubak onestidadia, modestija ta kastidadia gordetati librau zitubalako bere eskolaubak. Maomaren lege inpamian ez dauka inok zer kansau luxurija goituten, gorputza dometan, aragijari gurari gaistuak ukatuten, penitenzija egiten ta kastidadia gordetan. Oh, naastau desbenturaubak! Oh, errukarri tristiak! Oh, inpernuti urtendako luxurijaren su madarikatuba! Ainbeste arima, Jesukristoren erijotziagaz ta odol santubagaz irabatzitako, daukaz bende-tuta, luurtuta, loituta, inpernurako pretauta, irago dirian amabi giza alditan! Eurak edo euretati askok esaten ei dabee, *kastidadia gordetako aginduko ez balen ebanjelijo santubak, biurtuko litzaatekezela Jesukristo geure Jaunaren Eleisara ta sinistute egijazkora*. Ah, lastima gorrija! Erregutu, kristinaubak, Jaungoikuari, geure lagun edo proximo triste areek arimako begijak edegi dagijejan ta pede santura biurtu ditezan.

Ta zer jazo zan geure España ditzosuan ta zeruko ortuban? Oh, kristinaubak! Bijotza tristetu bagarik ta negarragaz begijak busti bagarik, ezin gogoratu ginaiz bosteun, edo seideun urteko geure erreinuko jazo tristiak. Adios pedia, adios eleisak, adios sakramentubak, adios sazerdotiak, adios kristinautzia, adios birjinak, adios kastidadia Españan. Bizkaiko, Gipuzkuako ta Montaineetako baso artetan sartuta ezkutau ez zirianak, galdu zirian. Moro loi ta odoltsuz estaldu zan geure erreinu guztia bertatiko baten. Zeinbat gerra? Zeinbat gizon illte? Zeinbat odol erreka? Zeinbat errija su emot? Zeinbat matrimonio galdute? Zeinbat Birjinen negar triste? Oh, ezin pensau legi! Ta zegaiti ainbeste urtetako negargarri oneek guztiok Espainan? Luxurija gaiti. Lotsarizko pekatubaren egitadiak dira, kristinaubak, oneek guztiok Espainan. Oh, zeinbat gauza ikaragarri,

lotsagarri, ta arrigarri egin dirian munduban bizijo edo okerreriya inpame au gaiti!

6. Begiratu daijogun Lutero bati. Ezin esan ginai garbija zala. Ez bera ta ezda bere lagunak bere. Bada, euren kastidadiaren kontrako pekatubak eskandalizau ebeen Eleisa guztia. Luterok urratu zituban lotsa onaren legiak, eten zituban onestidadiaren katiak, ukatu zituban kastidadeko boto santubak, idegi eutsazan luxurijari atiak, atera zituban prailiak ta monjaak euren etxeetati, birrindu edo erre zituban eleisak eta konbentubak, eragotzi zituban mezia ta sakramentu santubak, artu eban demoninua bere maisu edo erakuslatzat, ezarri eutsazan Jaungoiko santubari pekatubak ta irakoi eban Europarik geijenian oraindino amatau ez dan gerria. Ta bera kondenautea, itxi zituban bere eskolaubak edo ondorengiak ainbeste erreinutan aragijaren gustuetan, gerra odoltsubetan ta inpernuko ateetan.

Nun da Inglaterako Jaungoikozko sinistute egijazkua? Nun dira santu erreinu atako eleisak, altaraak, mezia, sakramentubak, koruko Jaungoiko alabetia, kastidadiaren ta kristinautza egijazkuaren eskini santubak Jaun zerukuari egitia? Ah, kristinaubak! Gizon baten ta emakume baten luxurijak ondatu zituban dirianak. Ta bitzi dira Inglesak, ya irago dirian iru giza aldijetan Eleisa bagarik, pede bagarik, sakramentu bagarik ta Jaungoiko bagarik, inpernurako bide jakinian luxurija gaiti. Onezaz gainera Espainian bertan, erreinu oneetan, irakoi dituban naibagaak ez dauke neurrik. Kontetan dira peliadaak Espainian bertan, eun milla moro gerraan era batera ill dirianak. Baita Espainaren urrian irudeun ta irudogeta amabost milla egun baten ill zitubenak bere. Bada, luxurijaren asieria izan arren amodijo loija, amaija ta azkena geijenian oi da gorrotua, suba, gizon illtia ta odol boteetia. Oh, ze illuna, naastauba, larrija ta bildurgarrija imini daben lotsarizko onek Europarik geijena bera!

7. Zer egin ez dau Pranzijan? Zeinbat zorakeriya negargarri ikusi ez ditugu geuk egun oneetan Pranzija tristian ta albo erreinubetan? Oraindino Pranzes odolezko errekek ta pozubak kasik lurruna darijuela dagoz orreetan. Ze gaiti negargarri oneek? Ah! Gauza jakina da. Ta ujala jakin ez bagendu! Orrako Voltaire, Espinosa... ta beste Pranzijako jakitun kantaubok barristau ditubee aintxinako Epikuro, Zenon, Pirro... ta beste gizon loi, desonestu guztien arima bagako ta espiritu bagako aragi utsezko lege madarikatubak ta eskola atsituba Pranzijaren erdijan lotsa bagarik. Ta atzo kristinau zan erreinuba, imini dau gaurko, esateko moduban, luxurijak ta libertadiaren amodijuak eleisa bagarik, altara bagarik, sazer-

dote bagarik, Jaungoiko bagarik, luurtuta, aragituta, odolotuta, ikusi legijantik tristeena, errukarriena, lotsarizkuena ta negargarriena.

Ez dituzu ikusi pranzesak pede bagarik, Jaungoiko bagarik, errege bagarik, lege bagarik, alemanijen gisaan alkarregaz naastuta? Ez dituzu ikusi, ardi artian sartutako otso gosiak legez, alkar zatituten, illten ta amaituten? Ez ditugu ikusi, abadiak, prailiak eta monjaak Pranzijako libertadiaren igesi erreinuti kanpora eskian, euren burubak librau ezinda edo ezkutau ezinda? Ez dozu ikusi, albo erreinubetan zer egin dabeen? Izan da arri gaistorik edo elementurik pranzesak edu negar errijetan eragin dabenik? Zeinbat guraso ume bagarik? Zeinbat ume guraso bagarik? Zeinbat emazte senar bagarik? Zeinbat matrimonio loituta? Zeinbat birjina galduta? Zeinbat palazijo ta etxe inor bagarik? Zeinbat pamelija etxe bagarik? Zeinbat etxe, erri, eleisa oostuta, sakeatuta, erreta, birrinduta? Zeinbat porma konsagrau (oh, Jesus!) ostikopetuta, zapalduta, eleisetan ta kaletan zabalauta? Zeinbat urte bi edo iruko jirabirako ezkontza loi uts? Zeinbat erru bagako gizon ilte? Nok eukan seguru pranzesetati ez aita ta ez ama, ez senarra ta ez emaztia, ez semia ta ez alabia, ez etxia ta ez bitzitia? Nor oian sartu da, irago dirian urtetan, pranzesen bildurak ikara eragin bagarik? Nok ames egin dau beste gauzarik? Nor geratu da negargarri bagarik? Zer egingo ebeen pranzes orreek egin daben baino okerezin geijago, inpernuko purija utsak izan balira bere?

Ta guztia lotsarizko gusto eragotzjak gaiti, aragija nai erara serbidutia gaiti, konzienzjak libertadia gaiti, luxurija gaiti. Oneek dira, neure entzula onak, luxurijaren egitadiak giza aldi guztietan ta mundubaren baztar guztietan. Au da pekatu ezainak mundubari emon deusan etxuria. Egunero erri bakotxian ta lekuban lekuban kasik iminten ditu pekatu loijak, auzijak, eskandalubak, zeluak, matrimonio galtzeiak, derrigorreko ta pekatuzko ezkontzak, gorrotuak, bengantzaak, erijotzaak, gaisuak, zer esanak, bake txarrak ta kondenaubak. Oh, pekatu madarikatuba! Oh, desondrauba! Oh, atsituba! Oh, mundu-galtzailia, gizon-illzaila, arima-galtzailia, zeru ustuzailia, inpernu betezailia! Nok ez deusa gorroto!

Oh, Jesusen Ama garbija! Oh, zerubetako Erregina! Jadiitxi egiguzu zeure Seme maitia ganik onestidadiaren ta kastidadiaren amodijo santuba. Gorputzeko ta arimako garbitasuna eskatuten deusugu zeure erraija bigunak ta errukizkuak gaiti, Ama zerukua. Argitu egizu geure itsutasuna, biztu egizu geure sinistute otza, jaso egizuz geure bijotzak luurreko gurarijetati zeruketara, urrin iges egin daigun kastidadia galduteko peligruguztietati. Aitiaren, Semiaren ta Espiritu Santubaren izenian. Amen.

VI. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan:

1. *Lotsarizko pekatubak goitu ditubeneen exenplubak.*
2. *Pekatura bera goitu dabeneen exenplubak.*

Inoren jazuak, bai onak ta bai txarak dira, neure entzula onak, ikasi gura dabenaren erakuslarik oneenak. Ta esan oi dan legez, galdu gura ez dabenaren *eskamentubak*. Leenagokuen jazuak erakusten deuskube zer egin biar dogun peligruzko lekubetan. Bata zelan galdu zan; bestia zelan eskapau zan; ta, bestiari zer jaso jakon entzunda, kontubak ateraten ditugu peligrubak iragoteko. Neure kontura, mendi luze, astun, lapur leku bat diru askogaz irago biar dabenak, zur entzuten dau mendi atan lapurrak nor galdu dabeen ta zelan galdu dabeen; nor lapurreetati librau dan. Guztiok galdu gura gaituban, balijoko ondasunak oostu gura deuskuzan ta popuertza irago biar dogun portuba edo peligruba da aragija ta aren erako luxurija. Ez da bada, kristinaubak, errazoeti kanpora izango erakutsi onetan zubei aituten emotia: 1. *Ze senduak ta indartsubak goitu ditubeen emakumiak edo luxurijak* 2. *Zer egin dabeen, aragijaren galdu bideti jausi bagarik irago dirianak*. Banaka bazuk ekarriko deusdaz gogora, areetati beste asko aitu daizuzan. Prestau egizu gogua, ainbat onduen entzuteko.

I.

Emakumiak engainautako gizon senduen artian, Adan leleengua, neure kristinaubak. Ta ez kolperik txikarrena artu ebana ta bere ondo-renguai emon eutsena. Pekatu egitia eskatuten eutsan Eba ez tristetutia gaiti ta emakumiari penia ez emotia gaiti egin eban Adanek emakumiaren naija ta pekatuba paradisuban. Naijago izan eban Adanek Espiritu Santuba tristetu, Jaungoikuari obeidutia ukatu, pruta eragotzija jan, bere arimia galdu ta ari darraikon guztia, pekatu egitia eskatuten eutsan emakumiari ezetz esan ta lotsia emon baino. Oh, emakumiaren arte artetsuba, gizonaren bijotza ta naija beretuteko! Adan justuba, Adan jakituna, Adan oker bagakua, Adan lelengo paradisutarra erbestetuten dau emakumiak, dino san Jeronimok, paradisu ditzosoti negarrezko errijeetara. Nor bildur izango ez da emakumiaren labankerijen ta karinuen!

Sanson, santu andija, espiritu andikua, indar andikua, philisteo, Jaungoikuaren arerijo guztiak goituta, burlagarritzat eukazana. Leoiak goituten zitubana. Katiak eta karzelaak, atiak eta pillarrak eskubakin birrinduten zituban santuba. Sanson goitu eban emakumiak. Maitetu eban Sansonek Dalida, biar dan baino geijago. Engainu eban Dalidak Sanson. Irabatzi eutsan Dalidak bijotzeko karino ez garbija Sansoni. Koitautu eban ta makaldu eban karino txaarrazag Dalidak Sanson. Entregau eutseen bere arerijuari. Atera eutseezan oneek begi bijak Sansoni. Ta geratu zan Sanson itsututa, makalduta, emakumen ta philisteo bere arerijuen burlagarritzat.

Lot justubak ta juizijak andikuak ondo ezautu eban ardaak eta emakumiak gizona zetara ekarri legijen, aita izan arren. Arrigarritzak ta bildurgarrija da bere jazuak.

Dabid erregia, santuba ta santuben ispiluba. Emakume bati kuida-do ta karino txarrez begiratu eutsalako itzuli zan Dabid santuba ta Jaungoikuaren bijotzaren neurria egin pekatuban. Egin eban adulterijoko pekatuba Bersabegaz ta ill eban Urias, aren senar inozentia erru bagarik Dabid erregiak. Zer ete da luxurija, santubak onan itsututen ditubanian?

Salomon, guztiz jakituna, guztiz zuzena, guztiz ona ta onerakua, Jaungoikuagaz beragaz berba egiten ebana ta txito Jaungoikozkua. Au, Salomon jakitun au goitu eben emakumiak eta luxurijak, gizonak egin legizan txotxakerijarik ta pikaerdijarik lotsarizkuenak egitera. Ukatu eban bere Jaungoiko egijazkua; galdu eban lotsa ta bildur guztia; ta entregau eutseen bere bijotza kontau ezin legizan beste emakumeri, edozein bere modutan. Ta adorau eban Jaungoikotzat edozein gauza. Oh, emakume galdubak! Oh, luxurija! Ze askotakuak dirian! San Jeronimok, san Gregorijok ta beste batzuk esaten dabee, Salomon azkenian bere pekatubak ezaututa, garbatuta, penitenzija eginda salbau zala. San Agustinek, san Juan Krisostomok ta san Ziprianok beste askogaz dinue, kondenau zala. Jaungoikuak librau gazizala geu onako dudetati.

Jazo oneetan dakuszu, kristinaubak, jausi zirianak ez ziriala edozein, ez bada santu andijak. Ta jagi ziriala Jaungoikuaren grazijagaz guztiak, Salomon duadan itxita. Ta zeinbat beste, urte askotan Jaungoikua gogoz serbidu dabeen, itzuli ez ditu ta galdu ez ditu betiko luxurijak? Irakurri bitez *Gurasuen Bitzitzak* deritxon liburu estimauba, san Jeronimo, san Juan Klimako ta beste onako jazo negargarrijen erakuslaak. Ta an aurkituten dira ta juizijoko egunian ikusiko dira, zeinbat sendo, zeinbat jakitun ta zeinbat birtute andiko goitu ta galdu dituban diabrubak emakumen ta

lotsarizko pekatubaren bitartez. San Agustin baten berbak ikara eragin legijue kristinaubari gauza onetan. *Sinistu egijozu, ondo dakijanari*, dino Santubak; *Jaungoikua testigutzat artuta esaten dot: Santutasunik andijenian ta penitenziariak gogorreenian egozanak galdu ditubee emakumia eta luxurijak. Ez neban sinistuko areek pekatu loijan jausiko ziriala, san Ambrosio bat edo san Jeronimo bat jausiko ziriala baino geijago*. Onako jazo ikaragarriak entzunda, zelan bitzi ete dira kristinaubak ardura bagarik ta pena bagarik pekatuko okasinoe ta peligru jaki netan? Oh, ze itsutasun andija! Oh, ze gatz ikaragarrija! Illten egon ta gatzik daukanik sinistu ez! Ez daiguzan bada aaztu, neure entzula onak, aragi loijak goitu dituban gomutagarri ta eskarmen-tugarri jakin oneek. Baita gogoratu daigun beste asko zelan librau dirian arerijo muker, zal, iraaskor, lotsa gaistoko onetati.

II.

Jaungoikuaren grazijak ta kastidadiaren amodijuak mirari andijak egin ditu munduban denpora guztietan, neure entzula onak. Ojala ispillu txiki baten aurrian guztiak bitziro pintaute imini al balegiz! Baina ez dago lekuri ikasikizun labur baten onetarako. Banaka batzuben etxura erdi bat esan baino ezin legi.

Job antxinakua, guztiz aberatsa ta munduko era on guztien jaubia zan. Zer egin eban kastidadia gordetako? Inos bere neskatiillari begiratu ez. Tratu bat bere begijakin egin ebala Job santubak, inos neskatiillari ez begiratureko, dino Espiritu Santubak. Jakob patriarka santubak ze modestija ta garbitasuna gorde eban Labanen etxian zazpi urtian, gauza jakina da. Jakoren seme Jose antxinakuak, ugazaba andra señora andijak pekatu eragin gura eutsanian, emakume lotsa bagearen esku loijetan bere soinekuak etenda itxita, iges egin eutsan; emakume galdubak guzur andija jaso, kleituba galdu ta preso sartuko ebana beekijan bere. San Benitok, erdi biloxik arantza artian sartuta, arantza puntaz gorputza orraztuta, odoldu-ta, goituten eban luxurijaren tentazinoia. San Agustinek, Jaungoikuagana biurtu zan ezkerro, ez eban emakume bat bere bere etxian euki. Bere ar[r]ebia bere ez eban ikusi gura izaten san Agustinek. Arrebia izan arren, emakumia zala esaten eban Santubak. San Simon Estilitak, Jaungoikuagana biurtu zan ezkerro, ez eutsan emakumeri aurpegira zuzen begiratu. Ezda bere amari bere azkeneko urtetan. Ursino santubak inos bere ez eban emakumegaz berbetarik euki. Agonijan ija ill ainian eguanian

juan jakon santubari emakume bat bere aurrera, ondo biarrez mesede egi-tera. Ta esan eutsan santubak: *Kendu zaitte begijeetati, oraindino bitzirik nagota*.

Amiano obispo jaunari, emakume bat berba egitera juan jakonian, agertu jakon bentanan erijotziaren etxuria. Aituten emoteko, emakumia ta erijotzija bardinak diriala gizonentzako. Pakomio antxinako praileen agin-tarijak, ez eban gura izan endemoniauta eguan emakumia bere aurrera eruan egijuen, orazinoiagaz demoninuetati libretako. Bildur zan Pakomio, ain gauza onerako izan arren, emakumiaren etxuria ikusten. Emakumearen soineko bat, esan eban, eruan egijuela, ez emakumia bera. Soinekuaren aurrian orazinoia eginda librau eban endemoniadia. Nizetas martirija imini ebeen biloxik ortu edo jardin lorazko ta usain gozozko txito alegere baten, luma bigunezko oe eder apainduban, sedazko sokia-gaz nasai baina ondo eskubak eta oinak lotuta. Bialdu eutseen berarrijaz emakume galdu bat, lora presko ederren, luma bigunen ta usain gozuen artian sedaz lotuta min bagarik eguan Nizetas mutil gaztiari, pekatu era-gitera. Ze tentasinoia? Esan eta egin eutsazan emakume gaistuak, aotan artu biar ez dirian gauzaak. Zer egiten dau Nizetas garbijak? Besterik ezinda, aginakin bere miina ebagita, jaurtegi eutsan emakume loijari odol ta naaste arpegira. Onan goitu zituban luxurijaren suba ta emakume gal-duba. Beste monje edo praile batek, emakume gaistuak tentau ebanian, su andijaren erdira salto egin eban. Gorputza erriaz goitu eban aragijaren tentazinoia. Beste monje batek, pensamentu loija gogoratuten jakonian, atzamarra eruaten eban su garretara tentazinoia goituteko. Arsenio monje santubari esan eutsan emakume batek: *Akordau niga bere, Jaungoikuari erre-gututeko*. Erantzun eutsan Arseniok: *Erregutuko deusat Jaungoikuari zuga ez akordetako*.

Aita san Pranziskuba gaiti esaten da, emakume bat bere ez ebala arpegiz ezautean, berbaz baino. San Andres Korsinokua ta san Luis Gonzagakua gaiti beste ainbeste esaten da. Santo Tomas Akinokua, kar-zelara, pekatu era gitera bialdu eutseen emakume galduba, sutako iletija-gaz arin kendu eban bere aurretiki. San Ignazio Lojolakua ez zan inos azar-tu emakumegaz bakarrian berba egiten. Ezda san Pranzisko Xabier bere. Ta au konseju itxi eutsen euren semiai. Esaten ebeen, emakumiagaz ez diriala egin biar puerpuertzako berbaak baino geijago.

Emakumen artian irakurten dira arrigarritzko jazuak, birjinidadia ta kastidadia gordetako. Susana batek erakusten deus mundu guztiari, zelan gorde biar dan kastidadia. Pekatuz egitia gaiti iminten dau bere buruba erri guztiaren gorrotuan ta lotsarijan ta bere bizitzia arikadaz ill-teko arriskuban. *Obeago dot* esan eban Susana garbijak, gizon bik alan estu

artu ebeenian, *oba dot, pekatu bagarik zuben esku gaistuetan imini neure ondria ta neure bitzitzia, Jaungoikuak dakusela, pekatu egin baino*. Santa Maria Madalenak, santa Maria Egiziakuak, santa Pelajiak, Tarsoko Maria pekatarijak, Koma Porphira beste pekatarijak, san Eprenek Jaungoikuagana biurtu eban emakume pekatarijak, Phanuzio abatak biurtu ebanak ta Bitaliok biurtu zitubanak, emakume oneek guztiok, dinot, Jaungoikuagana biurtu zirianian, sartu zirian laster gizonezkorik ikusiko ez eben mendi astunetara edo konbentubetara, penitenzia egitera. Santa Euprosina, dama aberatsa, aitak ezkontzia egin eutsan gabian etxeti iges eginda, gizon jantzita, praile konbentu batera juanda, abituba artuta, ogeta amazortzi urtian inok ezautu bagarik, praile izanda ill zan. Santa Eupemiak kasik beste ainbeste egin eban, edo moduren baten geijago. Ladizeako donzella edo neskatiilla batzuk, gaistuen eskubetan jausteko peligruban euren burubak ikusi zitubenian, sekreta loijan euren gorputzak ezkutauta, garbitasunaren loria osorik gorde ebeen. Alexandrijako neskatiilla batek, ikusi ebanian bere begijen edertasunak karinotuta eukala mutil gazte bat, bere begijak atera ta (ez zan izango zeruko aparteko argi bagarik) bialdu eutsazan mutilari. Ta abisau eutsan: *Aor, zeuk maite dituzunak, ta itxi egidazu* bakian. Santa Rosak ta leengo urtian altaretan ipini zan Maria Ana Birjina beneragarri Merzedeko monjiak euren burubak mutildu ta arpegijak ezaindu zitubeen, gizonezkoren begik ondo eritxi ez egijuen ta gogoz begiratu ez egijuen.

Baina zeinbat onako jazo pozgarri irakurten ez dira birjina ederren lorazko ortu santuban? Bada, kontauko bagenduz Katalina, Barbara, Zezilia, Ines, Ageda, Martina, Liberata, Eulalia, Luzia ta beste birjina ta martiri ederren egitadiak birjinidadia ta kastidadia gordeetako, ze mirari andijak agertuko ez litzaatekez birtute santa onen jasorako?

Zegaiti deritxazu bada, neure entzula onak, bai gizonezkuak ta bai emakumiak, zeuben ustez, ain gauza gatsak ta andijak egiten zitubeela? Alan euren burubak zaintuten zitubeela? Alan okasinoe urrinekuetati bere iges egiten ebeela? Oh, neure kristinaubak! Ezaututen ebeen diatribaren astuzija, mundubaren engainuba ta aragijaren argaltasuna. Beekijeen, erre bagarik, suba kolkuan inok eruaten ez dabena. Beekijen pekatu loija laster iraaften dana ta nekez kenduten dana. Beekijen san Agustinegaz, zerubaren urrera igon ebeen andijak ta santubak bere luxurijak itzuli ta goitu ditubana. Beekijen san Isidorogaz, beste pekatu guztiak baino arima geijago luxurijak inpernura eruaten dabena. Emakumiak gizon askori pedia ta arimia galdu eragin deutseena. Beekijeen, gizonezkuak emakumentzat ta emakumiak gizonezkuentzat, txito bildur santubagaz, lotsa onagaz ta

modestija andijagaz ez badabiltz alkarren arteko artu emonetan, alkar illteko berenua daukeena. Endamas emakume urten gura, ibiltari, apaindubak, zein gaiti dinuan san Anbrosiok, *inpernuko demonino guztien etxia dala*.

Au guztiau ekijen. Ta au gaiti egin zitubeen entzun dituzun mirarijak, arimako garbitasuna ta gorputzeko kastidadia gordetako. Engainau ete zirian areek? Ta areek engainau ez bazirian ta egin eben guztia zerubak ontzat emon badeutsee ta sari andijagaz pagau badeutsee Jesusek euren kastidadiaren amodijo altuba, zer esango dogu, gorputzari naijak egitia, aragija biztutia ta luxurijari su emotia baino beste gogorik erakusten ez dabeenak gaiti? Zer, onestidadia galduteko okasinoe urrekuetan ta jakinetan sartuta, pena bagarik dabiltzanak gaiti? Zer, emakumen begijetati ta arpegiti euren bijotza ta gogua esegita daukeen prakadunak gaiti? Zer, gizon eskurik gizon esku olgeeta naastubetan ta desonestubetan gau ta egun geratu bagarik dabiltzan emakumiak gaiti?

Ete daukee onako prakadunak Dabid errege santubak baino grazija geijago? Ete dira Salomon baino jakitunago? Sanson baino senduago? Ete daukee alako emakumiak, Dinak baino aziera obia ta lotsa obako gurasuak? Oneek guztiok ta beste onako asko jausi zirian pekatu lotsarizkuan. Ete dagoz segurubago, onako okasinoerik okasinoe luxurija artian dabilzanak, irudogei urtian mendi artian zilizijoz gorputza lotuta euki eban san Ilarion baino? Bada, zaartuta gero esaten eban ak bere gorputza ta aragija gaiti: *Asto makal onen saltuak eta mukerkerijaak oraindino ezin ondo ezi ditut*. Egin ete dabee orrako mundutarrok, san Jeronimok baino penitenzia geijago aragija goituteko? Bada, san Jeronimok, azotez, alanbre zorrotzez ta gosez gau ta egun erdi biloxtuta, uda ta negu basoko luur gainian urte luzeetan eziten eban gorputza ta aragija gaiti dino: *Erroman gaztetan ikusi zituban dantzak ak eta dantzarijak gogora ekarrita, zereginik asko emoten entsala berari luxurijaren subak*.

Kristinaubak, inos amaitu ezin legijan saila da au. Gogoratu daiguzan luxurijak goitu zituban senduak, areekin eskarmentetako. Baita, luxurija goitu ebeen senduak ta garbijak bere, areen bide santubai jarraituteko. Alan gura izan dagijala Jaungoikuak bere miserikordija amai bagakua gaiti. Amen.

VII. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan
zeintzuk dirian kastidadiaren kontrako egitezko pekatubak.

Jakin arren kristinaubak, lotsarizko pekatubak bai zeruban, bai inpernuban ta munduban daukan etxura ezaina, bildurgarrija ta gorroto-garrija, ez badaki nos jausten dan pekatu gaisto atan, palta dau biarreena. Ta ara emen, neure entzulak, ikasikizuna, nos eta zelan pekatu egiten dan kastidadiaren kontra. Onetariko pekatu batzuk dira egitezkuak edo obrazkuak. Beste batzuk berbazkuak. Ta beste batzuk nai utsezkuak. Egite, esate ta nai izate loi oneen artian batzuk dira guztiak pekatutzat daukeezanak ta errazto ezaututen dirianak. Oneen gainian ez dago asko zer esan. Baina beste batzuk ta ez gitxi dira eurenz seigarren agindubaren kontrako pekatu mortalak. Ta kristinau askok aintzat ez daukezanak, kristinautzako erakutsija edo dotrinia ez dakijelako. Ezjakin onek euki legiz sustrai asko. Geijenian izango da, edo *kristinaubak euren jakin biarrak ikasten dendatuten ez dirialako*, edo *biar litzatekian argijagaz ta erabagijagaz erakusten ez jakuelako*. Seigarren aginduko pekatubak dirianak legez lotsarizkuak bai esateko ta bai entzuteko, jazoten da askotan, beste kristinautzako jakin biarrak kura jaunak ta predikadoriak ziatz ta argiro pulpitori predikauta, kastidadiaren kontrako pekatubak kristinau pielai erakusteko atzerapena edo lotsia eukitia. Edo gauza naastaubak dirialako, edo berba ezainen batek aoti urten ez dagijuen bildurragaz, edo Erromako Katezismuak dinuan legez, erremedijuaren lekuban berenua zabaldu ez dakijen arduraz.

Dan moduban dala, ezin ukatu ginai, agindu onetan txito ezjakin andija daguana kristinauben artian. Au gaiti, konpesinoe asko barristau biar oi dira. Ez umeenak bakarrik. Baita nausijenak bere. Baita zaarreenak bere. Baita gauza jakina da, onetariko ezjakinak geijenak diriala Jaungoikuaren begi argijetan pekatuzkuak. Erromako Katezismuak berak erakusten deusku zelan austen dan seigarren agindu santuba. Ta da eginagaz, esanagaz ta nai iza nagaz. Edo, esan oi dan legez, seigarren agindubaren kontrako pekatubak dira obrazkuak, berbazkuak ta konsentimentuzkuak. Dotrina onetan esango deusut, *zeintzuk dirian kastidadiaren kontrako egitezko pekatubak*. Ta geroke erakutsietan, berbazkuak ta naizkuak. Eskatuten deusut oster bere, kristinaubak, zeuben orazinoia, entzuteko presta eta garbija ta uste zuzena, biar dan modestijagaz ta oso-

tasunagaz erakutsi dagizudan ta ikasi dagizun, *zer dan kastidadiaren kontrako adulterijua, pornikazinoia, sakrilejijua, senikerako pekatuba ta naturalezian kontrakua.*

Adulterijua: Adulterijua da, ezkonduta daganak beste bategaz aragizko pekatuba egitia. Bijak badira ezkondubak, gizonezkua ta emakumia, orduban dira adulterijo bi. Adulterijoko pekatubak injurietan ditu Jaungoikua, matrimonioko sakramentuba ta laguna. Kastidadiaren kontrako pekatuben artian ez da txikijena adulterijoko pekatuba. Seigarren aginduban Jaungoikuak leleengo eragotzi ebana da. Lapurretia baino andijagotzat ta ezainagotzat emoten dabee erakuslaak. Beragaz dakaz adulterijoko pekatubak geijenian eskandalubak, zeluak, bitzitza galduba ta umiak aita nor dabeen ez jakitia. Orregaiti legeginak begiratu deutsee beti lotsarizko pekatu oni gorroto mortalagaz. Jaungoikuak agindu eban bere legian, gizon edo emakume adulterijogina ilteko. Kristinautza barrijan, ebanjelijo santubaren asieraan ez jakon eleisan sartuten isten adulterijoginari, dino Bona kardenal jakintsubak. Aurelianok agindu eban, adulterijoko pekatuba egiten ebeen gizona ta emakumia, alkarri kaderetati lotuta, arbola bateti esegita, bijak buruz bera ilteko. Saxonian emakume adulterijogina ito egiten ebeen leleengo. Ta gero erre gorputz itua. Ta gero gorputz erriaren gainian urkatuten ebeen agaz pekatu egin eban gizona. Ejiton azotau egiten ebeen emakume adulterijogina. Ta gero suurra ebaten eutseen, ezagun izan zedin. Jaungoikuak lege barrijan berba gitxiagogaz amaitu eban san Paulo apostolubaren aoti adulterijoginen saila esanagaz, *adulterijoginak ez diriala zeruban sartuko*. Au gaiti begiratu biar deutsee kristinaubak ezkontzako sakramentu santubari, jagokan garbitasunagaz ta lotsiagaz.

Pornikazinoia. Pornikazinoia esaten jako, gizonezkuak eta emakumiak alkarregaz egiten dabeen aragizko pekatu loijari, bijak libriak dirianian... Persona libriak alkarregaz aragizko gauza loijak egitia pekatu mortala dana, pedeko erabagija da. Espiritu Santubak esaten dau leku askotan, emakume galdubetati alde egiteko, pornikazinoerik ez egiteko. Ta san Paulo apostolubak dino, *pornikadoriak ez diriala zeruban sartuko*, zeinegaz erakusten daben pekatu onen anditasuna ta ezaintasuna. Iges, bada, urrin, kristinaubak, Apostolubak dinuan legez, pornikazinoeko pekatu loijetati.

Sakrilejijua. Kastidadiaren kontrako sakrilejijua da, garbitasunaren eskiniya edo botua Jaungoikuari eginda daukan personiagaz aragizko pekatuba egitia, nai dala gizona nai dala emakumia botoduna. Baita sakrilejiozko pekatuba da edozeinentzak, eleisan edo leku sagraduban aragizko pekatuba egitia bere. Zerubak eta luurrak gorroto deutsee sakrilejioz-

ko pekatu loijari. Bada, bein Jaungoikuari bere naiz eski[ni]tako gorputzeko garbitasuna edo kastidadia galdutia ta austia, txito gauza ezaina ta lotsari andikua da Jaungoikuaren aurrian. Baita mundukuen aurrian bere. Ez dago berbarik alako gizonak nai emakumiak Jesus, birjinen Esposo garbijari egiten deusant injuriya ta aintzat eza aitu eragiteko. Beste ainbeste, eleisaan, Jaungoikuaren etxe bedeinkatuban, leku sagraduban pekatu loijak egitia da guztiz ezaina ta zeru guztiaren gorrotokua.

Ez dakit au dan lekuba zerbait esateko, orrako eleisapetan ta ermin-tapetan piesta egunetan ta beste askotan gizon ta emakume naaste egiten dituben dantza desonestubak gaiti. Gauza bat esan neike, leku askotan egiten diriala lotsa gitxigaz. Kura jaunak eta errijetako burubak kendu legijee Jaungoikuari bere etxe santuban egiten jakon desondra andi au. Kastidadiaren kontrako sakrilejio oneek autortu biar dira konpesinoeko sakramentuban. Bada, egite bategaz austen dira lege asko; edo leku sagraduban pekatu loija egin dabelako, edo konsagrautako personiagaz egin dabelako, edo kastidadeko botodunagaz egin dabelako. Ta egite bat izan arren pekatuzkua, zeinbat lege austen dituban egite agaz, ainbeste pekatu egiten ditu. Ta esan biar dira konpesinoian, inor izentau bagarik. Beste ainbeste esaten da adulterijoko ta senikerako pekatu loijak gaiti. Oneek bere konpesau biar dira, ala ezkundubagaz edo senidiagaz edo senide ezkundubagaz egin ziriana.

Senikerakua. Kastidadiaren kontrako senikerazko pekatuba da senidiak alkarregaz aragizko pekatuba egitia. Senikeria izan leiteke edo berez etorrija edo iraatsija. Berez etorrija da gurasuetati umetara datorrena. Aita ala bak, ama semiak, neba arrebak, loba osabak edo izekuak, leengusu leengusinak, ta alan beste ondorenguk laugarren gradu edo belauneragino. Iraatsija esaten jako ezkontzati datorren senikeriari. Koinatu koinatak senide dira. Baita koinatiaren berezko senidiak bere koinatubaren senide dira. Ta koinatubaren senidiak dira koinatiaren senide iraatsitako senikeran. Norberaren odolari jaokan lotsa ona edo errespetua gaiti eragotzita dago, seigarren agindubaren gainera, senidiak alkarregaz pekatu egitia. Bautismo santuti dator beste senikera bat batiatuten danaren, aren gurasuen ta aita ta ama besuetakuen artian jaijua. Oni esaten jako espirituazko senikeria. Seniden arteko aragizko pekatubak autortu biar dira, bada, konpesinoian. Ez bakarrik pekatu egin dana, ez bada baita senidiagaz ta ze gradutakuagaz egin dan bere. Aragizko pekatuba noberagaz egin dabena- ren bigarren graduraginoko senidiagaz ezin inor ezkondu legiteke, ezkontziak balijo dabela, Eleisiak senikerako katiguba kendu bagarik. Kura jau-

nak euren erakutsijetan ta konpesore jaunak euren erabagijetan au goguan eukijagaz, uste dot, balijo bagako ezkontza askori atia itxiko leuskijuela.

Naturaleziaren kontrakuak. Naturaleziaren kontrako pekatubak esaten jakue beste kastidadiaren kontrako pekatu batzubei. Ta dira iru modutakuak: 1. Noberak bakarrik bere gorputzian egiten ditubanak. 2. Ganadubagaz egiten dirianak. 3. Sodomatarren pekatuba esaten jakuenak.

1. Noberak bakarrian gusto loijak gorputzari emotia bere naiz pekatu mortala da, bai ezkundubentzat ta bai libreentzat. Ta zeinbat bidar egin daben, ainbeste pekatu mortal egin ditu. Ta gogora ekarri al dagizan guztiak konpesau biar ditu. Onako naturaleziaren kontrako pekatu ezainen gorrotua erakutsi eban Jaungoikuak, Her eta Onan, anae bi alako pekatubak gaiti ill ta inpernura bota zitubanian. San Paulo apostolubak beste pekatu andi ezainen artian kontetan dau noberaren gorputzagaz egindako pekatu loija ta alderatuten dau zeruti.

2. Ganadubagaz pekatu egitia da guztiz gauza deungia. Pedia ukatutiaren urrera elduten dana, esaten dabee erakusla batzuk, errazoezko arima bagako ganadubagaz bat egiten dalako. Asko da gogoratutia, lege guztiak aginduten dabeela, ganadubagaz pekatu egiten daben gizona edo emakumia illteko. Baita legegin batzuk, ganadubagaz beragaz plazaan bitzirik erreetako bere.

3. Sodomatarrena esaten jakon pekatu loija da, gizonezkuak gizonezkuagaz ta emakumiak emakumiagaz lotsarizko pekatuba egitia. Esaten jako *sodo matarrena*, erri madarikatu areetako jentia alan pekatu egiten ebeelako. Jaungoikuak onetariko pekatubak gaiti erri zorigaistoko areetan egin zituban kastigubak ta itxaso ill arre eginda erri areek geratu ziriana, esan da bostgarren ikasikizunian. Pekatu andija ta txito ezaina da gizonezkuak gizonezkuagaz ta emakumiak emakumiagaz gusto loijak artutia. San Paulo apostolubak, beste esan dirianak legez, alderatuten ditu zeruti alako errazoiaren ta naturaleziaren kontrako pekatari loijak.

Kastidadiaren kontrako egitaden artian kontetan dira, neure entzula onak, esan dirian pekatuben gainera, mosuka loijak, eskuka loijak, oratute loijak ta beste aragijari gusto emoteko azalkerija loijak. Onako egite laban, loi ta ezainak gaiti esaten da, kristinaubak, ezauberaz ta naiz aragijaren gusto loija gaiti izan ezkerro, nai egitia ta nai egiten istia pekatu diriala. Adiskidetasunaren ta usadijuaren izenagaz kristinau askok garbitu gura oi ditubee onetariko pekatu mortalak. Baina engainetan dira. Naturaleziaren legiak ta seigarren agindu santubak eragotzita daukez ezkontzati kanporako ta noberaren ezauberazko ta naizko aragijaren gusto loi guztiak. Lege santu oneen kontra ez dago adiskidetasunik. Ez

dago usadijorik ta ez dago estalgirik, mosuka, eskuka, oratute ta beste azalkerija desonestubak pekatuti libretan ditubanik. Ez engainau, bada, kristinaubak.

Esan dirian kastidadiaren kontrako pekatu modu guztietan kontuba euki biar da konpesinoian autortuteko ezkonduba dan, senidia dan, persona konsagrauba dan, edo garbitasuneko promesduna dan ta leku sagra duban dan edo ez dan. Bada, leen aitatu dan lege, onakuen pekatu loijak ta oneekin egindakuak beti daroie eurakin aparteko lege austia, luxuri[j]azko pekatubaz ostian, edo enkontziaren kontra, edo senikerako odolaren kontra, edo ordia sagra kubaren kontra, edo erlijinoeko ontasunaren kontra, edo leku sagra duko santidadiaren kontra. Au berau esaten da nai utsezko pekatu loijak gaiti. Bada, nai utsezkoa edo konsentimentuzkoa izan arren, pekatarija zeinbat legegaz katiatuta daguan, ainbeste pekatu egiten ditu, nai bategaz guztiak austen ditubanian. Ta esan biar dau konpesinoian zeinbat lege ausi dituban edo zeinbat legegaz katiatuta eguan, ondo konpesauko bada.

Jaso daiguzan, kristinaubak, luurrezko gauza oneetati zerurutz geure begijak. Eldu gaitezan Ama Birjina guztiz garbijaren oinetara. Eskatu daijogun zerubetako Erreginari espirituzko atseginen ta gustuen gosia, luurreko gusto ezain oneen gogobetia ta arimako ta gorputzeko garbitasuna ta beti bere krijadu ta krijada leijal ta garbi izateko grazija. Oh, Birjina ederra! Oh, Birjinen Erregina ta Ama! Jadiitxi egiguzu bardin bagako mersedu au Jesus zeure Seme matiaganik, zeure ta beraren naijan mundu one-tan bitzi gaitezan. Ta gero beti zeruban maitetu daigun zeugaz Jaungoiko betikua, Aitia, Semia ta Espiritu Santuba. Amen.

VIII. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan:

1. *Berbaꝯ nos austen dan seigarren aginduba.*
2. *Nai utsez edo konsentimentuz nos austen dan.*

I.

Lotsarizko pekatuba egitiari darraiko geijeenan, neure kristinaubak, leenago edo geruago berba nasaijak ta indezentiak esatia. Alan egiten dira pekatu mortal asko berba kastidadiaren kontra. Berba desonestubak eurakin daroie beti eskandaluko pekatuba. Ta zeinbat lagun geijagoren aurrian esaten dirian, ainbat egiten dira pekatu geijago. Ezin ukatu ginai, ta lastima gorrijan edo negargarri andijan laarregi dakuogu, kristinauben auetan atertu bagarik dabilela lotsarizko pekatubaren berbia. Zaar ta gazte, ezkondu ta ezkontzaka, gizon ta emakume asko, zein garbijago dirian esan ezin legi, euren miin loijai begiratu ezkerro. Batak dino, *barre eragitiarren esan ebala*. Bestiak, *gatx bagarik esan ebala*. Bestiak, *txantzan esan ebala*... Baina beti berdekerija ta berba lotsarizkuak auan. Baina beti amodijo loizko jazuak, adiskidetasun lotsarizkuak, ipoin berdiak, burla desonestubak, txantza edo iten aragizkuak ta kastidadiaren kontrako panparrerriak auan. Esango dogu oneek gaiti bijotz garbijak daukeezala? Kristinau garbijak diriala? Kastidadia maite dabeela? Ezin esan ginai. Bijotzeta urtetan dabee berba desonestubak. Ta sarritako berbak erakusten dabee zelakua dan bijotza. Berba garbijak erakusten dabee bijotz garbija. Ta berba loijak bijotz loija.

Ta konpesetan ete ditubee kristinaubak euren berba loizko pekatu mortalak? Zeinbat bidar esan ditubeen? Zeinbat lagunen aurrian esan ditubeen? Umen aurrian esan ditubeen? Gazteen aurrian esan ditubeen? Zeinbat urtian berba loijak esateko ekandu galduba daukeen? Gogoratu ete jakue, dinot, alako kristinau ao loidunai konpesinoeko sakramentu santuban euren konzienziak azaldetia ta berba loizko pekatubaz ziatz ta sustraiz autortutia? Eurak jakingo dabee. Oh! Ez ditezala jua, Jaungoikua dana dalako, betiko subagaz ta negarragaz inpernuban autortutera. Nik san Paulo apostolubagaz esan negijuena da, *euren berba loijakin kristinauben arteko oitura garbijak ezaindu ta galdu egiten ditubeela*. Nik esan

negijuen da san Basiliogaz, *pozura arri bat botetan dabenak pozuko ur guztia-ri eragiten deusn legez, berba loija edo desonestuba esaten dabenak, entzuten dabeen arima guztiak berez loituten ditubala*. Alako ao loija daukanari nik esan negijona da, diabruben opizijua egiten dabela. Diabruben zeregina da inor pekatuban jausteko eria prestetia. Bada, berba loijak esaten ditubanak, aurrian daukazan guztiai emoten deutsee era presta, gauza desonestubak gogora ekarrijaz, kastidadiaren kontra pekatu egiteko. Berba loija entzun dabenak pekatu egin ez badau, ez eskerrik a esan dabenari, ez bada Jaungoikuaren grazijari, zeinegaz goitu daben ao loijak imini deusn tentazinoia edo pekatuko eria. Au gaiti esaten dau Aita Burdalue jesuita zelotsubak, *berba loijak esaten dituban kristinauba, deungago dala etxe baten edo erri baten, inpernuko demoninua baino*.

Berben artian sartuten dira kantak. Kantak batzuk dira onak. Beste batzuk ez deungak. Ta beste batzuk txarrak eta pekatuzkuak. Jaungoikuaren, Jesus maitiaren, Ama Birjiniaren, santuben ta Eleisiaren kantak onak, gozuak ta grazijosuak dira. Zeruban bere kantetan dira. Eleisan bere bai. Belengo Portalian edo ganadu lekuban bere kantau zituben aingerubak Jesusen jaijotzan. Kantau, bada, zubek bere, kristinaubak, onako kantak, nai dozunian. Ojala, zeuben miinak onetan kansauko balira! Kanta, euren ez on ta ez deunga dirianak esatia edo kantetia, inor gaxtera ekarteko uste bagarik, ez dago eragotzita. Ta askotan izan leiteke gauza ona. Onen gainian ez dago zer esanik.

Baina kanta ezainak, eragotzijak ta pekatuginak dira, arako amodijo ta karino loizko berbak daukezanak. Adiera askotako esanez, ipoin ta jazo loiz, berarjaz asmauta ta jantzita dagozanak. Onetariko berbaz ta esanez, luxurijaren ixiogarriz ta arimen illgarriz gaixotuta dagoz denpora triste onetan kristinau askoren bijotzak eta miinak. Inpernuko espiritu loijak agertu dituban astuzijak dira oraingo jentiaaren kantarik geijenak, pekatuko sarian asko igarri bagarik arimak sartuteko. *Kanta loijak esaten dituban anak*, dino san Ziprianok, *basilisko berenotsu batek baino bereno geijago zabal-duten dabela, entzuten dabeenen bijotzetara*. Pekatu andija ta askori pekatu eragiteko bidia da, neure kristinaubak, kanta desonestubak kantetia. Ta onen ondorik ez da lotsari andija izango, abemarija ez dakijen ume konduai kanta indezentiak eta loijak entzutia? gurasuak esaten istia euren umiai? Edo eurak pena bagarik, barre eginda, kantetia? Au guztiau jazoten da. Onan su emoten jako luxurija inpamiari. Ta onan lotsatuten da lekuban lekuban geure sinistute ta kristinautza garbija ta santuba. Jakin bada, kristinaubak, sarri pekatu mortala egiten dala berbaz ta kantaz kastidadiaren kontra. Baita nai utsez edo pensamentuz bere. Ikusi daigun zelan.

II.

Pensamentuba edo burutazinoia edo gogorazinoia guztia da bat. Gogora edo burura edo pensamentura jatorkon gauzia ona bada, a goguan eukitia, pensetia ta nai izatia bere ona da. Baina bada gauza eragotzija, txarra ta pekatuzkua gogora jatorkona, a pensetan ta agaz gusto artuten ezauberaz ta bere naiz egotia bere, txarra da ta pekatu da. Ara emen pensamentuzko edo konsentimentuzko pekatu guztien sustraija. Ara emen milla konzienziako duda ta kezaren asipena. Adanen ume, pekatu egin dabenek, munduban ondo ezaututez amaitu ez daben gatxa da au, neure kristinaubak. Burutazinoia dan legez guztiz arina, ain laster zeruban nai inpernuban, etorkizunian nai iraguan, aginduban nai eragotzijan, gauza onian nai txarrian dabilena, inok bere guztiz esirik imini ezin legijo burutazinoiari edo pensamentubari. Askotan, geu kontuban jausi orduko dua gure pensamentuba uste ez dogun lekura. Beste askotan, nai ez dogun lekura. Ta ez gitxitan, biar ez dan lekura ta pekatu dirian gauzetara. Ta au jazoten jaku edozein aginduren kontra. Emeti dator kristinau askoren penia ta arduria, ia pekatuzko pensamentu edo burutazinoe ari ezauberaz goguan leku emon deusn eta nai izan daben; ala kontuban jausi danian, kenduteko alegina egin daben. Bada, ezauberaz nai izan badau pekatuzko pensamentuba, egin dau pekatu. Ta kontuban jausi danian kenduteko alegina egin badau, ez dau egin pekatu. Zelan ezautuko dogu, bada, alako lasterreko burutazinoe pekatuzko bat ezauberaz nai izan dan ala ez dan? Goguan noberaren naiz leku emon jakon ala ez jakon? Konsentidu dan ala ez dan? Zelan jakingo dogu nai utsezko pensamentuz nos pekatu egin dogun edo ez dogun?

Oni erantzuteko esaten da, neure kristinaubak, kastidadiaren kontrako pensamentu edo burutazinoetan gauza batzuk dagozala erabagijak, ta beste batzuk dudakuak edo destajukuak. Erabagijak dira:

Leleengo: pensamentu edo burutazinoe loijak gogora etortia ez daguala askotan noberaren eskuban. Nai ez dabela bere etorri legiozala kristinaubari gogora.

Bigarrenian: alako pensamentu ta kastidadiaren kontrako tentazinoiak sarri etorri arren gogora, jazo leitekiala pekatu mortalik ez egitia Jaungoikuaren grazijagaz ta laguntasunagaz, santu ta santa askoren bitzizetan irakurten dan legez.

Irugarrenian: Noberak askotan berarjaz ekarri oi ditubala gogora gauza desonestubak, eurak pensetan ta gusto artuten egoteko. Beste batzubetan, noberak erruba daukala ta noberak etorbidia emonda oi diriala alako penseta ezainak ta aragijaren tentazinoiak. Aragizko gauza ezainak goguan erabiltia gaiti ta areetan gusto artutia gaiti beste bagarik, nobelak, komedijak ta liburu loijak irakurten ditubanak; onestidadia mantxetako ikusgarrijetan ardura bagarik begijak zabalik daukazanak; kanta ta berba desonestubak gustoz esan ta pozik entzuten ditubanak; komedija ta nasteko dantzetara bere guraz doianak; apaindurija laarregija ta dezenzija gitxikua bere gorputzari iminten deitsanak; onako kristinaubak, dinot, nai andikijak, nai nekezarijak, nai ezkontubak ta nai libriak, berak dakaz bere burura pensakizun loi guztiak. Berak dauka guztien erruba. Berak etorbidia emon deutsee. Berak nai ditu dirianak. Baita arei darraikuezan pekatubak bere.

Langarrenian esaten da, dirurijanez ta teolójija sagradubak Eleisako Gurasuakin esaten dabenez, alako kristinau nasaijak, kastidadia galduteko okasinoe jakinetan premina bagarik ta pena bagarik gorputzaren gustoz ta atseginenez dabilenak, bere bakarreko pensamentu ta burutazinoe desonestubetan edo, eurak esan oi dabene legez, aragijaren tentazinoetan egingo dabela pensamentuzko edo konsentimentuzko pekatuba kastidadiaren kontra. Alako kristinaubak ez dabee diabrurik biar, tentazinoe loijak gogora ekarteko. Eurak dira euren aragijaren biztugarrijak ta arimiaren illgarrijak. Beti nai dabee alakuak, luxurijaren maija prest egon dedin, lotsarizko gauzak edo esateko edo entzuteko edo egiteko edo penseetako. Orregaiti daukez egitezko, berbazko ta nai utsezko pekatu mortal asko kastidadiaren kontra. Begiratu, kristinaubak, zelan egiten dozun examina konzienziakua. Ta zelan konpesetan zarian. Edertuta, gitxituta, dudakotuta, apainduta, nai ez dituzun tentazinoe batzuk balira legez konpensau oi dituzu zeuben pensamentu ezauberazko ta naizko pekatu loi ezainak. Ta ez gitxitan, izango dira egunian asko. Oh, zorigaistoko desbenturau-bak! Su onduan gura zenduke egon berotu bagarik? Basatzen sartuta loitu bagarik? Ibaijan sartuta busti bagarik? Au ezin leiteke. Ezda zubek bere alako pensakizun loi jakinetan gogoagaz ibili, pekatu egin bagarik.

Bostgarrenian esaten da beste arima batzuben konsuelorako, kristinauba bizi bada Jaungoikuaren bildur santubagaz, pekatubaren gorrotuagaz ta arimia salbetako ardura andijagaz; gordetan baditu beste agindubak ainbat ziatzen; deskuiduan pekatu mortal baten jausten darian laster badua konpesetara, arimia garbituta Jaungoikuagaz bakiak egitera; pena geijago ta bildur geijago emoten badeutsa bijotzian pekatu mortalien ego-

tiak, munduko gauzak galdutiak baino; ta bada bere berbetan, jantzijan, egotian ta lagun arteko ibili eretan garbija, jasua, modestijazkua ta okasinoe gaistuetati alde egiten dabena, sinistu daikegu au gaiti, pensamendu loi ta itxusi asko ta sarri etorri arren gogora, ez dala beinguan pensamentuzko pekatu mortalien jausiko. Ta deskuiduan jausten bada, jagiko dala laster. Alako arimak Jaungoikuak bere eskuti daukaz. Tentazinoiagaz emoten deutsee bere grazija a goituteko. Ta bestiak galduten dirian lekuban, alako arima Jaungoikozkuak ta pekatubaren bildurtijak irabatzi egiten dabee. Onei esaten jakue, ez dagijezala itxi inos bere konpesau bagarik euren burutazinoe edo tentazinoe desonestubak. Ez ditezala sartu pekatuko okasinoetan euren guraz premina andi bagarik. Ta eskatu dagijuela Jesus maitiari ta Ama Birjina guztiz garbijari tentazinoiak goituteko grazija.

Seigarrenian esaten da: Pensamentu loijak noberak berarjaz burura ekarri ez arren ta etorbiderik noberak emon ez arren, etorten jakozanian kontuban jausita, ya pekatuko tentazinoia dana ezaututa bere naiz bada-go gauza loijak pensetan, aragijari gusto emoten ta atsegin artuten, denpora gitxijan izan arren, egin dau pekatu. Tentazinoe gaistua etorri jakola ezautu dabengan, laster Jaungoikuari, Ama Birjiniari, aingeru onari edo santuben bati eskatu badeutsa grazija ta sokorruba; edo egin badau beste gauzaren bat buruti a kenduteko ta tentazinoia goituteko, esaten da ez dabela pekatu egin izango. Baina onek guztiok dirian legez txito laster bijotzian irago leitekezanak ta irago oi dirianak, esaten jakue kristinau piel guztiai, autortu dagijezala argiro konpesoriaren oinetan kastidadiaren kontra etorri jakuezan burutazinoe ta tentazinoe guztiak. Isten baditubee konpesau bagarik, edo lotsaz edo pekatu ez dirialakuan, sarri engainuko ditu etsaijak alako kristinaubak. Bada, erakusla askok dinuen legez, egija bada seigarren agindu santubaren kontra berez pekatu benialik edo gauza gitxirik ez daguana, edozeinek dakuts ze arrisku andijan dagan geure arimako grazija pensamentuzko pekatubetan bertan. Ta au asko izan dedilla onen gainian.

Erromako Katezismuak iminten ditu agindu onen azkenian luxurijaren sugarrijak. Ta dira: Alperreriya, ardao laarregija, begijetako libertadia, emakumen apaindurija armatuba, berba ta kanta desonestubak, dantzaak, pintura indezentia ta irakurte loijak. Bakotxak *erakutsi* bana biar leukee onek, kristinaubari aituten emoteko ondo kastidadiaren kontra eurak dauken indarra ta berenua. Baina ya orduba da lotsarizko sail oni giltza emoteko. Jaungoikuak zuzendu dagizala agindu onetako berba ta esan guztiak bere ondrarako ta geure arimen onerako. Au eskatu biar deutsa-

gu, neure entzula onak, Jesus geure Salbatzaille maitiari, bere Ama egijazkuaren, garbijaren, birjiniaren ta santiaren erraija bigunak ta amodijo santuba gaiti. Emon daigula kastidadiaren doia. Emon daigula garbitasunaren gurari sutsuba. Emon daigula pekatu ezainaren, lotsarizkuaren, loijaren, aragizkuaren, zerubak gorroto nausija deusnaren, inpernuko erregarri nausijaren ta mundu ondazaillaren, luxurijaren gorroto biarrekua. Emon daigula miineko, begijetako, jantziko, eskubetako, gorputzeko ta bijotzeko onestidadia, kristinautasuna, eldutasuna ta garbitasuna. Emon daigula, kastidadia galduteko okasinoe inpametati, ordikerijetati, emakume dantzaarijetati, kantarijetati, nasaijetati, komedijetati, dantza naastau-betati, irakurte desonestubetati, jantzi indezentetati ta lagun txaarreti alde egiteko grazija. Au gura izan dagijala zerubak. Aitiaren, Semiaren ta Espiritu Santubaren izenian. Amen.

IX. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan:

1. *Birjinidadiaren edertasuna.* 2. *Kastidadiaren balijua.*

Ya urten dogu, neure kristinaubak, leengo egunetako izungura atsitubetati. Ya ez dauke belaarri garbijak berba ezainak ta lotsarizkuak entzun biar dituben penarik. Ya ez dauke zetan kansau geure adilliaren begijak, luurreko gauza naastaubai ta itxusijai begira. Ya estalgi baten azpian ezkutauta geratuten dira aragizkuentzat, seigarren agindu santubak eragozten dituban ustelgarri, esaten ta entzuten gatxak. Ya ez dauka miinak nekerik, aragizko egite lotsagarriren ta esan zatarren ezaubera biarrekua kristinaubari emoteko, berba ez ezainak billatuten. Ya itxi ditugu atzera lengo *erakutsijetan*, patari guztiak edatera juanda, loitu dituben pozu berdiak; ganadu guztiak sartuta, mutxikauta, zapalduta, zikinduta itxi dituben ortubak; ta aragijaren preso guztiak lo eginda, atsituta dagozan lezaak.

Zabaldu begijak, zurtu belarijak, alegrau bijotza, poztu gogua ta begiratu zerurutz, neure kristinaubak, txaloka, birjineen kanta barrijak entzuteru. Lora eder utsezko ta usain gozoko jardín edo ortu itxi bat da birjinen etxia. Ez da kale aldetan, erreka aldetan edo erbereetan iminija. Ez da birjinen hortuba jentiaaren arnasiak, bidetako autsak edo basiak edo ur onduetako lausuak eta laino astunak zetakatuba, zimelduba edo orri igartuba. Siongo mendijaren gainian, eguzki ederrak ta aise preskuak eskina guztietati joten dabela dago birjinen ortu alegere, eder, enkantagarrija. Zeruko euri gozua ta iruntz biguna baino beste erragarijorik ez dauke birjinen loraak. Kanpo santu grazijoso onetara jaso biar dogu bada, neure kristinaubak, geure gogua erakutsi onetan. Ojala baneuka nik san Ambrosio baten, san Jeronimo baten, san Basilio baten, Krisostomo baten edo Agustin baten zeruko espirituba, argija ta grazija, gorputzetako aingeruben andarijak ta ondo esankizunak zubei aituten emoteko. Liburu andijak eskribidu zituben areetati bakotxak, birjinidade santa ederraren ondo esatez aspertu ezinda. Aingeruben miinak biar litzatekez gorputzetako aingeruben, birjina egijazkuen egitadiak esateko. Pensakizun batzuk gogoratuko deusudaz bada, neure entzula onak, erakutsi onetan birjinidade santiaren gainian neure moduban, alabau dagizun Jesus, zeruko Errege Jauna bere esposa garbijetan. Prestau zaitez entzunera onagaz.

1. Leleengo jakin biar da, zer dan birjinidadia. Birjinidade egijazkua ta ondo esatia merezi dabena da, neure kristinaubak, *Jaungoiko Santubaren izenian ta ondran gorputza osorik ta garbirik gordetia; arimako ta gorputzeko garbitasunaren ta osotasunaren amodijua gaiti beti birjina iragoteko ta bizia izateko uste osuagaz*. Ez da orain aita dogun birjina egijazkua, bere aldeti gorputza osorik gordetan ez dabena. Ez da birjina egijazkua, gorputzeko osotasuna gorde arren, gogo garbija ta arima garbija ez daukana. Ezda gorputz ta arima oso ta garbi bitzi dan artian gordetako gogo edo uste betia ez daukana bere. Ezda Jesus birjinen Esposo egijazkuaren ondria ta amodijua gaiti bakarrik birjina ez dana bere. Au da birjinidade egijazkuaren ezaungarri edo izate noraezekua, bai emakumentzat ta bai gizonezkuentzat.

2. Birjinidadia gordetako agindurik edo legerik ez deusku imini Jaungoikuak. Au gauza jakina da ebanjelio santuban, san Pauloren kartetan ta Eleisako Guraso guztien erakutsijan. Geure eskuban itxi dau Jesus maitiak birjinidadia gordetia. Konbidau gaitu Jesusek birjina izatera. Esan deusku, geu atara dendatu ezkerio izan geintekezana. Baina ez gaitu ain lan gatzeko legegian imini. Estimetan dau Zerubak birjinidadia. Nai dau guk gordetia. Baina ez berak aginduta, ezbada bere amodijua gaiti geuk nai dogula. Geuk aukeratuta.

3. Jaungoikuaren naijagokua da birjinen bizieria edo estaduba, ezkontubena ta alargunena baino. Au bere gauza erabagija da Jobiniano ta beste erejen kontra. Gorputzeko ta arimako osotasunagaz ta garbitasunagaz bizi dan artian, Jaungoikua gogoz ta bijotz osoz serbidutia da kristinautazako biziera edo estadurik altubena, lelengua, ederrena, estimaubena, grazijotsuena ta zeruko Erregiaren gogokuena.

4. Birjinidade egijazkua ez da topetan kristinautazati edo Eleisa santati kanpora. Jentilak, moruak, ateistak edo Jaungoiko bagakuak ta erejiak ez dabee ezaututen ta ez dabee gordetan birjinidade egijazkorik. Egija da, jentilen artian topetan dira asko, gorputzeko osotasuna edo birjinidadia enpeinu ta estimazinoe andijagaz gorde dabeneak. San Jeronimok kontetan ditu onetariko gizon eta emakume asko arrigarrikaz jazuakin. Baina oneen birjinidadia edo zan naturaleza utsezkua edo zan puntuzkua edo zan mundubak aginduba. Palta ebeen Jaungoiko egijazkuaren sinistutia. Ta ez eban euren birjinidadiak zerurutz igoten. Arritu ebeen munduba, euren gorputzai naturaleziaren gustuak ukatubagaz. Baina ez ebeen irabazi zeruko amodijua, zer gaiti edo nor gaiti gorde biar ebeen ez ekijelako. Au gaiti esaten da, Eleisa egijazkuaren ezagungarri agiri bat dala birjina egijazkuak eukitia Jesusen ondria ta amodijua gaiti. Ez da, bada, gauza andija, erejiak ta Eleisa santiaren arerijuak birjinidade egijazkuaren areri-

juak izatia. Loijak dira gorputzian ta ariman Eleisa santati kanpora dagozanak. Ta loitu gura litukee guztiak. Baina Jaungoikuaren semiak, gizon egitera mundura etorri zanian, dino san Jeronimok, ornidu eban munduban pamelija barrija, zeruban aingerubak adoretan dabene legez, bere anditasuna luurrian adora dagijen. Oneek dira Jesusen birjina ederrak, munduko gorputzeko aingerubak.

Baina zer da birjinidadia? Edo, zer da birjina izatia? San Paulo apostolubak esaten deusku, neure kristinaubak, *birjinen ardura ta kontu guztia dala, zelan zeruko Esposuaren, zeruko Erregiaren, Jesus maitiaren naija egingo dabene gorputz ta arima garbi ta santu beti izateko*. Oh, ze pensakizun maitegarrija! Oh, birjinen egikizun zorijonekua ta betikua! Zer geijago egiten dabee aingerubak zeruban? Begiratu bekijo birjina egijazkuari luurraren gainian. Ta guztia da garbija, guztia santia, guztia zerutarra. Arimia Jesusen eskubetan itxi dau bere nai ta adiera guztien giltzagaz. Penetan bada, Jesus bere Esposo maitiarentzat gauza gitxi daukalako penetan da. Nai lituke euki milla bijotz garbi ta bijotz bakotxerako milla lore eder, guztiakin usain gozoko sorta bat eginda, Jesuseri eskura emoteko. Tristetuten bada, bere Esposo zerukuari nai leukian nai guztia egiten ez deusalako tristetuten da. Pusetan badau, Jesus nor dan, Jesusek zer esan daben, zer egin daben, zer erakutsi daben, zer agindu daben, zer eskini daben ta zer eskatuten daben pusetan dau. Jesusegaz ta Jesusek esan, egin, erakutsi, agindu, eskini ta eskatuten dabenagaz, uda ta negu, gau ta egun beti bere arima gosia janduteko, adin lausotsuba argituteko, Jesusentzat daukan nai gogotsuba edo borondate presta geituteko ta Jesusen jazo ta egite gozuakin bere bijotza indartuteko, zolitudeko ta amodijo santubagaz urtuteko.

Jesus zeruko Jaun andija da birjinen pensakizuna, maitekizuna ta gomutakizuna. Jesusek daukaz lotuta birjinen bijotzak ta arimak amodijo santu, garbi, gozo baten katia senduagaz. Euren gurarijak, euren zuzpirubak, euren naijak, euren erregubak ta euren kexa karinosuak guztiak duaz zuzen Jesusen Bijotz Sagradura. Zelan Jesusen naija obeto egingo dabene ta arimia ta gorputza santu ta garbi gordeko deusezean da birjinen ardura guztia.

Begiratudene badeutsagu, bada, birjina egijazko bati bere agiriko egitadetan, oh, ze gitxi oratudene jakozan munduko aixe gaixuaren autsak eta lausuak! Ariman ta bijotzian daukan amodijo santu ta garbijaren ispillu argija da bere agiriko egite guztia. Jesusen birjiniak miina isilik. Berba gitxi ta eurak ondo pensaubak, zuzenak, goguagaz batekuak, Jesusen ondrrakuak ta arimaak santututekuak. Begijak sosiguz, geijenian luurrerutz. Ta

beti onestidadiaren ta modestijaren aixe lotsa oneko grazijotsoategaz. Belaerriak zur ta prest Jesusen berbak, jatzuak ta naijak entzuteko arpegiko poz ta atsegin argi agiriategaz. Baina tapauta edo gortuta, Jesusen nai ez dituban ta karidadiari min emoten deutseen berbak entzuteko bekoki triste, illun, itzaltsuategaz. Arpegijan berezko lotsia, ontasuna, eldutasuna, grazija ta moduba, guztiak enbidija deusena ta adiskidetzat gura leukeena. Soinian prestaera andi bagako jasotasuna, asetasuna, zintzotasuna ta bere goguan ta bijotzian daukan birjinadadia ta Jesusen amodijua berekauten autor dabena. Pausubetan zuzena, begiratura, bildurtija, kontuzkua, pisutsuba. Kaletan nekez, plazetan nekezago, bentanan gitxitan, ta orduban bere Jesusen billa edo Jesusen ondorik. Zaata ta builletan, barre ta algara andijetan inos bere ez, aixe txarraren gaixua oratu ez dakijon. Bakarrian sarri, eleisetan ez gitxitan. Eskubakin biarrian, berak biar ez badau, gose tristiak janduteko ta bilox pobriak janz[t]leko ta espiritu-bagaz, arimiagaz, bijotzagaz ta goguagaz Jesus ala betan ta guztiak gaiti Jesus bere Esposo maitiari erregututen. Au da birjinen ezaugarria.

Baina zer da edo zer aituten dogu birjina egijazkuak gaiti, dirurijela, zeruti begiratura? Ez dakit, kristinaubak, onetan zer esan. Gauza bat esan negizu: Luurrezko gustorik gura ezda, zeruko Erregiagaz eskubak emon ditubeela birjinak. Jesus da birjinen Esposua. Jesusen munduko pamelija barrija dira. Birjinak Jesusen zaintuten ditu, gordetan ditu, jantzten ditu, apainduten ditu ta, bere ortu santuban sartuta, atseginez ta pozez naikituten ditu birjina bere esposa leijalak. Jesusen jorratuten dau ta erragarijetan dau birjinen ortu samurra ta loratsuba. Batian, bere jaijotza gozoko negarragaz. Bestian, bidetan kansauta gu gaiti emon eban izerdijagaz. Bestian, bere arantza, azote, kurutze ta ultzezko jorraiagaz. Bestian, bere biztuerako eguzki alegeriaren berotasunagaz. Bestian, Espiritu Santubaren su indartsu, argitsu, azigarri gozuagaz. Bestian, altarako mana bitzijagaz. Bestian, zeruko eztegu santubetako konbit ugariagaz ta betikuagaz.

Ze lora ederrak jaijoten dirian ta azten dirian birjinen ortuban gau ta egun, uda ta negu! An humildade, orriak beerutz ta sustraijak gorutz daukazan, ondotsuba. An, guztiak lo balegoz legezko isiltasun, asko dinuana. An, bijotza beti esnaatuta daukan, Jesus galduko ete daben bildur gozo arduratsuba. An, sarri begiak negar gozoz bustiten dituban ta bijotza urtuten daben Jesusen amodijo samur, itsu, lotsa oneko, amatau bagarik beti ixiota daguana. An, bedar txarra jaijoten isten ez deutseen modestija, onestidadia ta garbitasuna. An, orri igar guztiak biztu, preskotu ta loratuten dituban penitenzija gozatsuba. An, odeijak iragota, zeruragino igoten daben orazinoe ta erregu garbijen prutu bedeinkatuba. An, bijotz

guztiak atseginez daukazan ta ortu guztia alegeretan daben *bake* pozgarri zorijonekua. An, zeruko iruntz ederraren zain kansau bagarik ta asarratu bagarik, beti zur ta leijal egoteko pazienzija. An... Baina zer? Zerubak maite dituban lora eder guztiak topetan ditu birjinen bijotzetan Jesusen. Euren amodijo garbizko, humildezko ta prestezko lanparaak orio santubagaz ixiota, arimako garbitasunaren ta gorputzeko osotasunaren lora ederrakin apainduta dagoz beti birjinak prest, Jesus, zeruko Esposo maitiaren deijaren zain, betiko eztegetara beragaz juateko.

Ikusi ezkeror aragija, odola ta jaugarriak bestiak legez daukezan, ta munduko autsaren ta basiaren artian bestiak legez bizi dirian birjinen irudi santia, bai mundukuen ta bai zerukuen begijetan, ez da gauza andija Jesusen esatia, *ezkontzarik gogoratuten ez jakuen zeruko aingerubak legez diriala birjinak munduban*. Ez da asko, san Juanen esatia, *inok bere bestek zeruban kantau ezin eban kanta barrija, birjinak bakarrik kantau eutsee la Jesus Bildots manso, garbijari*. Ez da asko Jesusen berak birjina bere esposak zaintuteko ta osorik gordetako, lege guztiak urratuta ta mundubari ta inpernubari burla egitia. Katiak eten dira, kaltzaidubak bigundu dira, subak oztu dira, otsuak mansotu dira, agintarijak goitu dira, borregubak kansau dira, orio ta berun urtu gorriak iruntz preskotu dira, ta laba ixiauak bainu epeldutu dira, birjinen gorputz garbi osuak ausi ezinda, zatitu ezinda, penau ezinda, galdu ezinda. Ez da asko Jesus maitiak birjina argalai, bigunai, azal meekuai, euren bildurtijai, ta askotan umiai ta gaztai, indarra ta espirituba emotia, mundu guztia ta penagarri guztiak goituteko ta iragoteko, tristetu bagarik. Oh, Jesusen birjina argal senduak! Zeinbat bidar egon zara pozez ta atseginez bijotzak zabalduta, arpegi alegeriagaz Jesusen kanta barriak esaten laba ixietan, kartzela illunetan, galdutako burdina saretan, orio urtuzko galdaretan, kandela garretan erretan, azotez eratzi-ta, alandrezko orrazi zorrotzez urratuta ta katiak estuta? Zeinbat bidar itxi deutsezu, birjina ederrak, berdigubai pozik eta gustoz Jesus gaiti, zeuben bularra ebaten, begiak ateraten, aginak austen ta birrinduten, gorputza erretan ta samaak ebaten? Oh! Konturik ez dauke birjinen lora onek.

Ez da asko Eleisiaren Gurasuak ta erakuslak barbarik topau ezinda ibiltia, birjinen edertasuna ta baljua jasoteko. Birjinidade egijazkua esaten da dala seinoren artian erregina, dameen artian lelunga, izarren artian eguzkija, metalen artian urria, perlen artian *rubies*, txorijen artian usua, aberen artian bildotsa, loren artian lirijua, zaarren ondria, gazten edertasuna, bijotzen alegria, arimako bakia, Eleisiaren ama, apostolugina, martirijogina, santugina. Munduko mirarija ta gorputzezko aingeruba da birjinia. Amaitu daigun esanagaz: *Zeruban bere birjina ederrak jarraituten deu-*

tseela Jesus Esposo maitiari, doian leku guztira. Ezer bere esan bagarik luzatu jat, kristinaubak, dotrina onetan, oi dodan baino geijago. Ez dakit zelan.

II.

Kastidadiaren gainian asko luzatu bagarik berba bi esango deusudaz. Kastidadia izan leiteke ezkondu bagakuena edo ezkondubena edo alargunena. Ezkondu bagakuen kastidadiak, Jaungoikuaren begijetan balijokua izateko, euki biar dau uste osua, aurrera bizi dan artian gorputz ta arima garbi bizi izateko, nai dala botozkua, nai dala ain bagakua. Ta au biziera edo estadu obia da Jaungoikua serbiduteko, ezkondubena ta alargunena baino. Ezkonduben kastidadia da euren bizieraan garbi iragotia. Au da kristinautzako estadu edo biziera guztietati atzerengua, gitxien balijo dabena. Alargunena da, alarguntzan gorputz ta arima garbi bizi izatia. Ezkontzan bizieraz beeratu zana alarguntzan jagiten da puska bat, Jesusen amodijua gaiti alan beti bere naiz bizi bada.

Eskatu daijogun, kristinaubak, Jesus maitiari ta bere Ama beti Birjinari, bakotxak bere estaduko edo bizierako garbitasunaren ta kastidadiaren doia. Aitiaren, Semiaren ta Espiritu Santubaren izenian. Amen.

VII. AGINDUBA

I. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan:

1. *Zer dan lapurretia.*
2. *Zeinbat modutakua dan.*
3. *Ze pekatu dan.*

Inok bere ukatu ezin legi, neure kristinaubak, geure Jaungoiko andi-jaren ontasuna ta zuzentasuna, bere agindu santubai puska bat begiratu ezkerro. Zaintu dau bere ondra santuba ta altuba. Zaintu dau guraso ta nautsijen lotsa ona. Zaintu dau gizonen bitzitzia. Zaintu dau gizonaren sortuera ta azi biarrekua onestidadiaren ta garbitasunaren legiagaz. Ta orain zazpigarren lekuban edo aginduban zaintuten dau geure eukija edo aziendia, lapurretia eragotzijagaz. *Non furtum facies.* Guztiok dakiguna da edo jakin biar doguna, lapurretia Jaungoikuak eragotzita daguana. Baina lapurreta modu asko dagoz; edo inok aintzat ez daukazanak; edo, aintzat euki arren, lapurretak ez balira legez ontzat emoten dirianak. Kodizijak sustrai andijak daukaz, neure entzula onak. Dirubaren edo eukijaren gurari andija dago kristinauben bijotzetan. Ta topetan dira egijaren etxurako gezurrak, inoren gauziagaz geratuteko, atzera jaubiari ez biurtuteko eta ostuteko. Nire erakutsikizuna ta zuben ikaskizuna da bada, kristinaubak, zazpigarren agindu santuba austen dabeen lapurreta moduba aituten emotia.

Onetarako esango deusut agindu santu onetan: 1. *Zer dan lapurretia...* 2. *Zeintzuk dirian Logrerubak.* 3. *Zeintzuk dirian lapurretako tratubak.* 4. *Zeintzuk dirian neurri ta pisuko lapurretak.* 5. *Zeintzuk dirian gurasuen, umeen ta otseginen lapurreta modubak.* Guztiai asipena emoteko, aitua egizu dotrina onetan, oi dozun prestaera zintzuagaz ta ikasteko gogo onagaz: 1. *Zer dan lapurretia.* 2. *Zeinbat modutakua dan.* 3. *Ze pekatu dan.* Nai dakijola Jaungoikuari, nik zubei ondo adituten emotia.

I.

Lapurretia ez da beste gauzarik, neure entzula onak, ez bada, *jaubia-
ren errazuzazko naijaren kontra ta ez jagokala, inoren gauzia artutia.* Diruba,

laboria, ganaduba, soinekua edo beste balijoko gauzaren bat artuten danian jaubiaren errazozeko naijaren edo borondatiaren kontra, egiten da lapurretan. Ta ez bakarrik inoren gauzia artuten danian, ez bada baita egiten da lapurretan, nai inori emon biar jakona emoten ez jakonian, nai jatorkona kenduten jakonian, nai irabazi biar leukiana, deungaro edo bide bage eragotzen jakonian bere. Emen sartuten dira, nai juezak, nai letraubak, nai eskribaubak, nai auzilari bide bagakuak, nai testigu paltsuak, nai zor pagazaile atzerak, nai beste edozeinek, dakijeela edo jakin biar leukeela, inori aziendan egiten deuseezan kaltiak. Oneek guztiok, nai modu batera ta nai bestera, inori euren erruz kalte egiten deuseenian austen dabee zazpigarren agindu santuba. Ta dira Jaungoikuaren aurrian lapurrak, munduban atxekija askogaz ezkutau arren euren pekatubak ta lapurretak.

II.

Modu askotarakua da lapurretia. Biziera guztietan kasik bat topetan ez da, lapurretiaren berenua iraatsita ez daukanik, dino Poujet jakitunak. Itsumendi andija da, kristinaubak, lapurretiaren zabaltasuna. Ta penagarri andija da geijenak ez pensetia lapurrak dirianik. Milla lapurreta modu gero zerbait esango dirianai itxita, orain zubei jagotzunez, iru modutakua da lapurretia: 1. Ostuten bada jaubiak ez dakijala, esaten jako *lapurretia*. Menditi ganadu bat ostuten danian legez. 2. Ostuten bada jaubiak daku-sela edo ostuten bajako derrigorrian patrikarati edo etxeti edo nunnai, esaten jako *atzamarretatiko-ostutia* edo *rapina*. Lapurrak orduban egiten ditu pekatu bi: Bata ostutia ta bestia, derrigorrian jaubia injurijaubaz ostutia. Ta esan biar dau konpesinoian, zelan oostu eban. 3. Ostuten bada eleisan edo eleisati kanpora gauza sagraduba, esaten jako *sakrilejijozko lapurretia*. Ta esan biar dau konpesinoian eleisan lapurretan egin beeban edo eleisan edo eleisati kanpora gauza sagraduba ostu beeban, zan moduban. Bada, orduban lapurretiak ostian egiten dau pekatu erlijinoiaren kontra, edo bat edo geijago.

III.

Lapurretia pekatu da. Ta berez pekatu mortala. Alan erakusten deuskubee Eleisiaren Gurasuak san Paulo apostolubagaz, zeinek esaten

daben, *lapurrak ez diriala zeruko erreinuban sartuko*. Jaungoikuak ez deutsa ukatuten inori zeruba, pekatu mortala edo illagarrija gaiti baino. Jesukristo geure Jaunak beste ainbeste esan eutsan, zerura juateko zer egingo eban itandu eutsanari. Beste eginbiarrean artian esan eutsan Jesus maitiak, *lapurretarik ez egiteko*, zeinegaz erakutsi eban Jesukristok, lapurretia pekatu andija edo illgarrija dana. Lapurrari kontuba artuko jakola ta kondenuko dala, lenago esanda daguan legeaz, dino Zakarias propeta santubak. *Etorriko dala lapurraren etxera maldezinoia ta ondatuko dabela lapurraren etxia, baita etxiaren zurak eta arrijak bere*.

Oh, zeinbat bidar au jazoten jakuen lapur desdixaubai mundu onetan bere! Geijenian munduban bertan bere probetan dabee lapurrak, Jaungoikuak euren pekatubai deutseen gorrotua. Bada, gitxika gauzia ostuten dabeen lapurrak badira, bizi dira triste errukarriak bildurrez ta ikaraz. Euren lapurretak jentia aotan darabiltzana dakijeela. Beti zorpian. Geijenian erdi biloxik. Sarri gosez. Sarri lua galdu. Inok errial bat pijau gura ez deutseela. Ta beti ostuteko usijan. Ta azkenian, edo eskian edo karzelan, inok asko erruki ez ditubala. Au oi da munduban lapur txiki txaarren amaija. Badira lapur andijak. Seguruti (mundurako) kolpe onak egin ditubeenak. Gizon ondrauben etxuran inorenagaz aberatstuta dagozanak. Izan leiteke urte batzubetan zer jan ondo eukitia, ebanjelijoko aberats zorigaistokuak legeaz. Baina ostutako ondasunak andijak eta ugarijak ta isilak izan arren, lapurrari edo ondorenguai despeida errukarrija emoten deutsee munduban bertan bere. Oh, zeinbat laster aberatstutako etxe, laster pobretuta ikusi oi dirian!

Akan lapurraren jazo tristia da asko, Jaun[goi]kuak lapurretiari deutsan gorrotua ta lapur tristen amai bildurgarrija ezaututeko. Egin eban Akan eritxuen gizon batek lapurreta andi bat Isrraelen. Ta lapurreta a gaiti, Jaungoikuak aginduta, erriko edo Isrraelgo jentia arrika ill ebeen Akan. Ta guztiz erre zituben subagaz bere emaztia, umiak eta ganadubak. Zelan jausten dan maldezinoia lenago edo geruago lapurraren etxera! Zer atera eban Akak erregiak, Nabot gizon garbijari solua ostubagaz? Antiokok zer atera eban, Jerusalengo eleisati ondasunak ostubagaz? Zer, Judasek bere lapurreta txiki ta andijakin? Entzute txaarra ondorik; bizitza larrija, bildurrezkua ta penazkua munduban; erijotza inpamia ta desespe- rauba azkenian; ta betiko inpernuba orain. Au oi da lapurren azkena ta euren lapurreten prutuba.

Jaungoikua guztiz zuzena ta arteza da. Berak daki nos nori ondasunak emon biar deutzazan ta ez deutzazan. Nos nori kendu biar deutzazan edo ez deutzazan. Ta ez dau Jaungoiko santubak ordena onetan inok

esku artu dagijon, ez bada nai dau Jaungoikuak, bide oneti emoten deutsanagaz kontentu izan dedin mundu guztia ta inoenari osorik geldi itxi dagijon. Zer eginten dau, bada, lapurrak? Guztiok dakizuna. Jaungoikuak bere ordena santubagaz bati emon deutsan ondasuna, ari kendu ta bere-tu. Ausi Jaungoiko zuzenaren ta jakitunaren aginduba. Okertu ta naastau eukijaren edo ondasunen ordena errazuazkua. Ta galdu giza arteko leijaltasuna, zuzentasuna. Au da lapurraren pekatuba. Ez da miraari andija, guztiak lapurrari gorroto izatia. Eskritura Sagradubak zeruti erbestetuten ditu lapurrak. (Aitu biar da, erremedijeetan ez bada). Errazoiak ta natura-leziaren legiak gorroto deutsee lapurrai. Erreinubetako legiak kastigetan ditubee lapurrak, probau ezker lapurretia. Batzuk karzeliagaz. Beste batzuk destierrubagaz. Baita askotan urkatubagaz bere. Ta beti, desondriagaz. Au da lapurraren prutu inpamia, ez zerubak, ez luurak ikusi ezin dabena. Oh ze kasta gaistoko pekatuba!

Pekatu onetati ez dira libretan lapurrak, aberatsai ostu deutseela esanagaz. Atxekija au txarra da. Uts egite asko daukazana ta arimak galdutekua dala dino Erromako Katezismuak: *Misera sane, et pestifera defensio*. Ostu ezker, nai aberatsari ta nai danari dala, beti da lapurretia ta beti da pekatu. *Inos bere limosnarik egiten ez daben aberatsari ostuta, bere ostu guztia pobriari emongo balentsa bere, beti da pekatu lapurretia*, dino san Agustinek. Diabrubaren astuzijak gogoratuten ditu onako lapurretarako asmuak, dino Santubak. Ez dago, bada, atxekijarik, neure entzula onak, jaubiaren errazuazko najaren edo borondatiaren kontra inori ezer kenduteko, edo aziendan kalte egiteko. Isrraeltarrak ejitoarrei artu beutsezan euren gauzak atzera ez biurtuteko ustiagaz pekatu bagarik, Jaungoikuaren agindubagaz izan zan. Ta Jaungoikuak, azienda edo euki guztien jaubiak emon ezker, edozeinek beretuten dau gauzia, inoren eskubetan egon arren.

Lapurretako pekatuba izan arren pekatu inpamia ta berez andija edo illgarrija, ez da lapurretan egiten dan guztian pekatu mortala edo illgarrija egiten. Lapurretako pekatuba ezaututeko, begiratuten jako, oi danez, gauza ostubari. Ta izan leiteke gauza gitxi bat ostutia ta kalte andirik agaz ez egitia. Orduban izango da lapurreta txikarra ta pekatu txikarra edo beniala. Baina, gauza gitxi bera bada jaubiak asko maite dabena edo jaubiari palta andija egiten deutsana, dakijala edo jakin biar leukiala a ostutia, izan leiteke ta askotan izango da pekatu mortala. Beste ainbeste esaten da, gauza gitxi bat baino ostu ez arren, geijago ostuteko gogua lapurrak daukanian. Orduban ez jako begiratuten lapurretiari, dino san Jeronimok, ez bada lapurrak ostuteko daukan goguari. Gogua andija bada, ostuba txikija izan arren, egingo dau pekatu andija. Errial bat edo aren balijua ostu-

bagaz, askotan egin legijo jaubiari kalte andija. Bada, dakijala a artutia da pekatu andija. Ostu legiz batek lau quarto ta geijago ez ostu. Baina ez geijago ostu gura ez leukialako, ez bada geijago zer ostu ez daukalako. Bada, orduban lapurraren ustia ta gogua zetaragino dan, aragino izango da lapurretako pekatuba.

Bardin esaten da, ta gero argiruago esango da, puskaka gauza gitxi ja lantzian ostuten dabeenak gaiti. Lapurreta bakotxa txiki ja izan arren ta bakotxian geijago ostuteko nairik euki ez arren bere, puska asko ostuteko ustia badauke ta puska guztiak alkarri ezarrita andira elduten badira, egiten dabee pekatu andija. Bada, oneen gogua ta naija da, lapurreta txiki askogaz gauza andija ostutia. Ta au pekatu andija da. Ezin imini legi, kristinaubak, onako erakutsi txiki baten erregela edo ezaungarri guztirako bat, lapurretiagaz pekatu andija egiteko nos zeinbat biar dan ordu guztietarako erakusten dabena. Asko da jakitia, arimiari ondo gura deusn kristinaubak beti kontuz ibilteko ta inoren gauziari inos ez ikututeko: 1. *jaubiak errazua nai ez dabela, gauza gitxi ja bere inok ostu dagjon*. 2. *Sarritan egin legijala ta egiten dala pekatu andija, gauza gitxi ja ostubagaz*. Bakizu zure auzuak aza bat nai porru bat ostu deutseelako, egingo ditubana luurrari ikara eragiteko bidauak ta maldezinoiak. Au dakizula ostuten deusazu. Bada, esango dogu ez dozula egiten pekatu andija? Ez, aza bat edo porru bat gauza andija dalako. Baina bai, dakizula, gauza gitxi ja ostubagaz, bidao andijak eragin deusazualako. Onegaz aituten dira, neure entzula onak, beste onetarikoko egitate asko.

Egija esateko, penagarrija da noberak nekez bere izerdijagaz irabatzita edo eginda Jaungoikoz daukan gauzia, alper batek, burugin batek edo kodizijosoko batek artuta eruatia. Kodizijak ta alperrerijak dakaz lapurrak. Kodizijosuak ezin ase edo naikotu dira inos diruz edo ondasunez. Baina oneen kontra da Espiritu Santuba Eskritura Sagraduban, kasik isildu bagarik, ez dakit zeinbat gatzegaz ta zamaigaz. Tentazinoe asko, ardu-ra asko, probetxu bagako gurari asko, diabrubaren engainu asko, pekatu asko ta azken edo illte desdixaubak dira, Espiritu Santubak dinuanez, kodizijosuaren irabatzi guztia. *Errazago da kamelu bat orratzaren zuloti iragoten*, dino Jesukristok, *kodizijosoko aberats bat zeruban sartuten baino*. Ze poza, pobriaren odola txupetan diarduben lapur aberatsentzat! Alperrerija da besteti gatx ta okerrerija guztien ama. Alperra jaalia, alperra edaalia, alperra jokolarija, alperra asmotsuba, alperra kastalarija, alperra burugina ta alperra zorpagazaile txarra. Au guztiau estalduteko, alperrek asko biar. Ta beria kastau edo galdu dagjianian, inoenera, lapurretara. Bai, kristinaubak, kodizija ta alperrerija dira lapurretiaren ama.

Gogoratu bada, neure entzula onak, zer dan lapurretia, zeinbat modutakua dan ta ze pekatu ezaina ta desondragarrija dan, bai mundurako ta bai Jaungoikuaren aurrerako. Artu asmo sendo bat, inoren gauziari, ez gitxijan ta ez askuan, inos ikuturik ez egiteko. Euki konpijantza osua Jesusen berbetan, zeinek agindu deuskun bizitzarako biar doguna, bere agindu santubak gordetan baditugu. Naikotu edo kontentau, Jaungoikuak bide zuzeneti emoten deusunagaz. Dendatu biarra egiten bakotxa bere estaduban edo bizieraan, zer jan ta zer jantzi eukiteko. Ta erregutu Jaungoikuari, emon daigula zeruba irabazteko biar doguna munduban bizi izateko. Au eginagaz urrinduko da kristinauba lapurreta desondraubetati. Alan gura izan dagijala Jaungoiko onak eta zuzenak, bera dana dalako. Aitiaren, Semiaren ta Espiritu Santubaren izenian. Amen.

II. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan
zetan dagan logrerijako lapurretia.

Ez dago inor bere, neure kristinaubak, biar daben guztia beti prest etxian daukanik. Aberatsa izan arren, ardura andikua izan arren, gitxigaz iragoten ikasija izan arren, nosbait izango dau preminia zerbait edosteko edo salduteko edo inori eskatuteko. Geurezko premina onetati dator gauzak saldutia, edos tia, emotia, truketia, aurriz itxaanian inori prestetia, lagunari pijetia ta beste tratu ta artu emon guztia. Onako tratu ta artu emonetan inor engainu bagarik, ebanjelio santubak aginduten daben legez, bakotxari jagokana zuzen emotia da zazpigarren aginduba gordetia. Baina, oi dirian lagun arteko tratu, saldu, edosi ta artu emonetan, nai isilik ta nai agirian, nai bestiak dakijala edo igarrita, nai estalgi guzurrezko bategaz engainautu kenduten badeutsa zerbait, egiten dau lapurretan ta austen dau zazpigarren aginduba. Onetara oi dirian lapurreta modu guztiak esaten amaitu ezin legiz, neure entzula onak. Neurri bagarik ta txito asko dira lapurretak lagun arteko artu emonetan. Guztien artian *logrerija* esaten jakonak dauka jarleku nausija. Au da lapurreta jasua, ondo jantzija ta apainduba azaleti. Baina desondrauba ta kondenauba bere izatian, azal ederragaz lapurreta andijak egiten ditubalako. Esango deusut, bada, dotrina onetan: 1. *Zer dan, inori gauzia aurriz emotia.* 2. *Aurriz emotia gaiti emon dan baino geijago artu legijan edo eskatu legijan.* 3. *Zegaiti ta zeinbat artu legijan.* Entzun egizu gogoz ta zuzen. Menturaz balijoko deusut, kristinaubak.

I.

Itaunduten dau Poujet jakitun pamaubak, *ia zetan geijen lapurretan egin daroen aberatsak ta eukijan ondotsu bizji dirianak.* Ta erantzuten dau berak: Leleengo, pobriak larregi kansaubagaz. Aberatsak uste dau, pobriak zor deusala berari mandatubak egitia; etxeko biar txikiak egitia; erbeste batera nosbait juatia; ta onako, andijak esan oi dabeen legez, ezauberazko ta mesedezko biarrak duarik egitia. Ara emen trago bat ardao nosbait edo bazkari bat urtian emonagaz, betiko krijaduba edo krijadia erosita aberatsen etxian. Erreteruba bada, oh! erreuta andija pagau arren, bera, emaz-

tia, umiak ta ganadubak bere euren aparejubagaz prest egon biar dabee beti ugazaba askoren krijadutzat. Trukauko ete ditu Jaungoikuak egunen baten aberatsen ta pobren era edo suerte oneek? Eurak ikusiko dabee. Au da aberatsak pobria larregi kansaubagazko lapurretia.

Aberatsen bigarren lapurretak, dino izentau dan erakusliak, diriala, edo diruba, edo laboria, edo soineko geija, edo artubaz kastetan dirian gauzak aurriz inori emon deusezalako, emon dabeen baino geijago eskatubagaz ta kendubagaz. Au da *logrerijako* lapurretia, Erromako Katezismuak dinuan legez, txito sustrai andijak ta zabalak daukazana. Jesukristo geure Jaunak esandako karidadia ta mesedia da, preminan daganari edo eskatuten dabenari biar orduban, edo diruba, edo laboria, edo soineko geija, edo beste gauza bat plazuban edo ordiazkuan aurriz emotia. Au lagun arteko eginbiarra da. Au proximuari mesede egitia da. Errazoiari, gizatasunari ta ebanjelijo santubari darraikona da. Esan oi dan legez, *gaur zuri ta bigar neuri* jazoten da, edo ogeiko bat, edo eun dukat, edo anega bat labore, edo beste preminako gauza bat proximuari plazura emonda, mesede egitia. Au da kristinaubak biar orduban alkar estaldutia, alkarri lagundutia ta alkar maitetutia, ebanjelijuak aginduten deuskun legez. Itaunduten da, bada, *ia alan proximuari diruba edo beste gauzaren bat aurriz emonagaz egin deusan mesedia gaiti, emon deusan baino zerbait geijago eskatu legijan edo artu legijan.*

II.

Erantzuten jako bada, kristinaubak, itaune oni siku sikuban, *egetz.* Aurriz emon deusulako, ezin eskatu legijola ta ezin artu legijola emon deusan baino geijago. Emon deusazuz itxanian eun dukat proximuari? Eun dukatak atzera artuta, kitu. Emon deusazuz anega batzuk labore? Areen balijua edo ordia atzera artuta, kitu. Plazura emon jakolako edo mesede egin jakolako geijago eskatutia edo artutia, lapurretia da. Birritan gauza bat pagau eragitia da. Edo ez dan gauzia saldutia da, dino Erromako Katezismuak.

Ez engainau, kristinaubak. Onako emonaren gainerako irabatzijari, aurriz emonaz lagunari mesede egin jakolako, mundubaren asierati ona beti begiratu jako lapurreta utsari legez. Giza aldi guztietako erakuslak ta aintxinako jentilak, Platonek, Aristotelek, Plutarkok ta beste Jaungoikuaren ezauberak bagako askok bere eragotzi gura izan ebeen logrerijako irabatzi tristia ta desondrauba. Jaungoikuaren lege santubak

beti ta guztiai eragotzi deutsee. Dino Jaungoikuak leku baten: *Ez deutzazu zeure lagunari edo anaiari emongo ez diruba, ez laboria, ez beste gauzarik logrerijan.* Dino beste leku baten: *Nor sartuko da zeruban? Bere diruba edo gauzia logrerijan emon ez dabena.* Dino beste leku baten: *Logrerijan ezar emon ez dabena ta emon daben baino geijago atzera artuten ez dabena justuba da ta biziko da zeruban; vita vivet.* Jesukristo geure Jaunak dino: *Emon egijo zu lagunari edo proximuari aurraz, emon deutzazu baino geijago atzera artuteko uste bagarik.* Jesusen berba oneen gainian dino santo Tomasek: *Ez da noraezekua, proximuari eskatuten dabena itxanian edo plazuban beti emotia.* Baina noraezekua da, itxanian emon jakolako, emon jakon baino geijago ez artutia. Jazoko da edo jazo leiteke, pekatu egin bagarik, itxanian eskatuten dabeneri ez emotia; baina ez da jazo-ko, lapurreta bagarik, aurraz itxanian emon jakolako, emon jakon baino geijago kendutia. Eleisaren batzaarrak eta gurasoak ta errege jaunen legiak guztiak era batera diadar egiten dabee logrerija desondraubaren kontra. Ta eragotzen dabee arimako ta gorputzeko pena andijen beian.

Ta zer biar da inok esatia, neure entzula onak, logrerijaren lapurretia ezaututeko? Ez da berez guztiz agirija? Auzo bat dakar jan biarrak edo preminiak zu gana, diru zati baten eske itxanian. Ez deutzazu emoten, zerbait geijago atzera artuteko ez dala. Bada, zure zorra pagetako plazuba danielen beste bati eskatu biar badeutsa, oi dan legez, zuri pagetako, ak bere zerbait eruan dagijola emonaren gainera, zuk legez. Urrengo plazuban bestiak bere bai. Ta onan, emoten deuten guztiak. Ara emen, denpora gitxi barru pobriaren eukija nun daroian, ez zor garbijak, ez bada logrerijako irabatzi ostubak.

Logreru guztiak lotsatu ditezan, (lotsatutekuak badira) iminiko deutsut neure eskubetati iragotako kontu bat, leleloti azkenera euren pir-miagaz sillututa daguana. Onetariko gizon batek emon eutsazan aldizka bost ogeiko beste preminako gizon bati. Bost ogeikuen alderako artu zituban logrerubak zatika, leleloti plazuti asita bi milla ta ogei errial. Leleloti ogeikua emon eutsaneti bostgarren urtian batu zirian kontubak egitera. Kontu areetan bost ogeiko utsak gaiti artuben gainera, logrerubak artze-ko egin eutsan bestiari iru milla zazpireun ta larogei errial. Bost ogeiko-gaz bost urte baino gitxiaguan ostu zituban logrerubak irureun ta berrogeta iru dukak ta lau errial ta bost ogeikuak osorik. Bijak zirian nekezari-jak. Ara emen logreruben mesedia. Oneen gainian dino san Anbrosiok: *Oh, aberatsak! Oneek dira, zubeke pobriari egiten deutzazu mesediak. Puska bat emoten deutzazu; ta geijago kenduten deutzazu. Jantzien dozunian, biloxituten dozu... Erremedijua eskatuten deutsu; ta berennua emoten deutzazu. Libretan dozulakuan,*

katiatuten dozu. Ogija eskatuten deutsu; ta ezpatia jaurtegiten deutzazu. Zer izan legiteke, au baino deungago? dino santubak.

Esango dozu: *Jauna nik ez dot ainbeste e[r]uaten.* Bada, nai ainbeste ta nai gitxiago, logrerijan eruaten dozuna lapurretia da. *Jauna, mesede andija egin neutsan emonagaz* dino beste batek. *Justizijak etxian eukana jan biar eutsala ta negarrez etorri jatan eske: Berak esan eutsan zerbait geijagoga erantzungo eustala...* Bada, nai mesede andija egin zeuntsala, nai txikija egin zeuntsala. Nai justizijak jan dagijola guztia, nai ez da[gi]jola. Nai berak eskini deutsula, nai zeuk eskatu deutzazula, emon deutzazunaren gainera aurraz prestetia gaiti artuten dozuna, ostuba da, lapurretia da. Zuk ezin mudau zinai ebanjelijoko legia. Kodizija naikotuteko atxekijak dira orreek. Aberatsa aberatsago egiteko modubak dira orreek. Apapuban bizi dana eskera bialduteko biddi dira orreek. Inorena ostuta arimak kondenetako legiak dira orreek. Oh, logrerubak! Ez daukazu mendi bakarretara juan biarrak lapurretarako.

Baina, jauna, dino beste batek, menturaz ez deust pagauko. Ta inori emonagaz, guztia galduteko arriskuban jarten nas. Edo kobran ezinda ibili biarko dot. Bada, ez egijo zu emon. Ez emotia pekatu dan edo ez, esango deustabee konpesoriak. Baina, aurraz itxaanian emotera ezkeru, emon biar deutzazu geijago artute bagarik. Ta ari emon deutzazu dirubak edo laboriak edo dendakuak... ez dauka zeure etxian arriskurik? Ez dago lapurrik zuri a ostuteko? Ez dago surik zure etxia edo eukija erreetako? Ez daukazu eskubidia juezaren aurreti eskatuteko? Ez deustu pijadoria aginduten? Zer nai dozu, bada, geijago arriskuba kenduteko? Jauna, baina isilik nai dau. Bada, ez emon, gizon ondrauben aurrian nai ez dabeneri. Orduban kenduten da arriskubaren bildurra. Gauzia aurraz emonak berez beti dakarren arriskuba gaiti, maraberi bere eruan ezin legi, emon dan baino geijago. Ez dago atxekijarik ebanjelijuaren kontra. Logreruben asmuak dira oneek. Euren logrerija edo lapurreta desondrauba edertuteko asmetan ditubee alakuak. Ogei dukat baino emon bagarik, ogeta lau emon dituben papera egin ta... beste onetariko lapurretako asmuak.

III.

Baina, jauna, neuri kalte egiten jatala emon neutsan. Ta au gaiti zerbait geijago eruan legijala esaten dabee, dino beste batek. Oni erantzuteko, jakin biar da kaltia zelakua dan ta zeinbat dan. Egija da, noberak popuertza esku-betan biar dabena emoteko ez dau Jaungoikuak aginduten, ez bada ordu-

ban nobera ainbagarik irago leitekiana. Neuk zentsuan iminteko neukan diruba emon neutsan, dino batek. Traturako neukana emon neutsan, dino beste batek. Etxerako neukan laboria emon neutsan ta gero geijago pagau biar izan neban, dino beste batek. Zentso bat aterateko neukan diruba emon neutsan; ta a gaiti egon zan neure kontra zentsua...

Onetara joten dabee, kristinaubak, proximuari zerbait itxanian emonagaz euki zinaizan kalte guztiak. Edo da *irabatzi*ko *zendumikiana ez irabatzi*. Edo da *galduko ez zendumikiana galdutia*. Beste atxekija gaiti ezin artu legi emoten dana baino geijago, lapurretan egitiaren beian. Baina noberak eskubetan biar daben gauzia inori itxanian emon deutsalako badauka kalte jakina, ziartuba ta zuzena, orduban zerbait eruan legi emonaren gainera. Dinot, *badauka kalte jakina, ziartuba ta zuzena*. Ustezko kaltiak, menturazko kaltiak, zer egingo neban ez dakidaneko kaltiak ez dira, ez kalte jakinak, ez ziartubak, ez zuzenak. Logrerubak esatia: Ari emon neutsan diruba, menturaz zentsuan iminiko neban. Menturaz tratu puska bat artuko neban. Menturaz beste konbenienzija bat izango neban; ta beste onetarik menturazko irabatziak edo kaltiak, ez dira, ez kalte jakinak, ez ziartubak, ez zuzenak. Eritxikuak, destajukuak, menturazkuak edo galdu gordekuak dira. Ta onako menturazko kaltiak edo irabatziak gaiti ezin eruan legi ezer bere emonaz gainera, lapurretiaren beian.

Esan legi logrerubak: Ari emon neutsanagaz zentso bat aterako neban, edo etxian palta neban laboria merkiago erosiko neban, edo solo barri bat ausiko neban... ta onetan kalte jakina daukat ari emonagaz. Ta bazeunkan beste dirurik zentsua atarateko, laboria erosteko edo solo barrija austeko? Bai, jauna, ainbeste modu baukat. Bada, ari emonaz ostian badaukazu zegaz erremedijau orreek kaltiok, ez da proximuari emon deutsalulako. Ta orregaiti ez da ari emoneti zuzen datorren kaltia. Ta ezin eruan zinagijo ezer bere, emonaz gainera. Etxazu ari emonagaz kalterik etorri, asmo orreek zegaz erremedijau ostian daukazunian. Esan legi logrerubak: Jauna, tratuban edo zetan edo atan irabatzi neban ari emon neutsan dirubagaz, emon ez baneutsa. Baina onek bere lenago diruba daukala traturik egin ez badau, tratuko arriskubetan sartu bagarik etxian edo kanpuan diruba gordeta geldi euki oi badau, kasik ezagun da ustezko kaltia dala onena, menturazkua dala. Ez kalte ziartuba. Preminak bat eske etorri ez balitxako negarrez erreguka zerbait geijo agindubaz, traturik gogoratu bagarik ari emon eutsan diruba gordeta eukiko eban. Bada, onan izan ezker, ezin eruan legijo emon deutsan baino geijago, lapurretiaren beian.

Baina, Jauna, kalte jakina neukala emon neutsan. Eskubetan palta egiten eustan diruba emon neutsan. Neuk gero etxian biar neban laboria errukituta emon neutsan. Ta kalte andija daukat, *zuzen irabatzi*ko *nebana irabatzi ezagaz*. Ta *galduko ez nebana galdubagaz*, ari emon neutsalako. Egijja esateko, dirautsut, neure entzula onak, ikara egiten dodala azkeneko oni erantzuteko. Irabatzi biar neukiana ez irabaztia: *lucro cesante*. Ta galduko ez nebana galdutia: *damno emergente*, dira berba batzuk, esan ezin legijan beste logreruren arima inpernura eruan ditubeenak, dino juizijozko Aita Jose Pranzisko Isla jesuita jakitunak. Esaten jako, bada, botikako onegaz, alan kalte jakinagaz ta zuzenagaz inori itxanian zerbait emon deutsanari, artu legijola atzera zerbait geijago emon deutsan baino, daukan kalte jakina ta zuzena gaiti. Ez, aurras emotia gaiti. Ez, egin deutsan mesedia gaiti. Ez, alan emonak galduteko berez daukan arriskuba gaiti. Ez, atzera kobretiak berez dakarren zeregina gaiti. Ezbada zuzen ta egijaz, illgo danian legez, daukan kaltia gaiti. Ta orduban kondezinoe bigaz: Bata da esatia aurras gauziaren eske juakonari, ari emonaz daukan kaltia gura badau bere kontura artu dagijan edo itxi dagijon. Bigarrena da, emonaren gainera ez artutia kalte jakina ta zuzena baino geijago. Eleisiaren edo errege jaunen legiak iminita badago zeinbat eruan legijan emonaz gainera, ainbeste. Ta ez geijago. Ez badago legez senailauta zeinbat eruan legijan, juizijozko ta konzienziazko konpesore edo jakitun batek esaten dabena. Ta ez geijago. Beste eruate guztiak, emonaz gainera, lapurretak dira. Logrerijak dira. Eskatu daijogun, kristinaubak, Jaungoikuari, egijja oneek ezaututeko argija ta arimako grazija, zeinegaz jadiitxiko dogun zeruko ondasun betikua. Aitiaren, Semiaren ta Espiritu Santubaren izenian, Amen.

III. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan
tratubetan oi dan lapurretia.

Saldu-erosija edo tratuba da, neure kristinaubak, lapurretiak geijen barrututen dabena. Tratuba lapurren estalgi zabala da. Baina Jaungoikuaren begijetan urratuko dira estalgijak ta agertuko dira lapurrak, dirian moduban. Iru modutako tratalarijak kontetan ditu santo Tomasek. Batzuk, etxian palta dabeena erosi ta sobretan jakuena salduten dabeenak. Beste batzuk, erosten dabeen gauzia mudau edo obatuta salduten dabenak. Linua erosi ta euna saldu. Ola erosi ta utxia saldu. Ta alan beste gauza batzuk obatuta edo biarra eginda salduten ditubee. Irugarren tratalarijak dira, artuten dabeen moduban salduteko gauzia erosten dabeenak. Dendakua erosi ta dendakua saldu; garija erosi ta garija saldu... Lelengo tratu modu bijak garbijak dira eurenaz. Irugarrenari ez deutsee Eleisiaren Gurasuak ondo esate andirik emoten. Sarri pekkatu egiteko bizi moduba da. Kristinau batek bere ez egitia oba dana da. Ez da niri jaotana saldu-erosi utseko tratuba, irabaztia gaiti beste bagarik, nos pekatu dan ta nos ez dan zubei erakustia.

Tratu guztietako lapurretak ezin erakutsi legiz, neure entzula onak, dotrina labur baten. Tratalarijak alkar artuta egiten dira lapurretako tratubak. Gauziaren balijua gaiti egiten dira lapurretako tratubak. Engainubagaz egiten dira lapurretako tratubak. Ta inoren preminiagaz balijauta egiten dira lapurretako tratubak. Esango deutsut, bada, dotrina onetan: 1. *Zeintzuk dirian alkar artutako tratu gaistuak.* 2. *Prezijo gaistoko tratubak.* 3. *Engainuzko tratubak.* 4. *Inoren preminako tratu gaistuak.* Entzun egizu kontuz, bat edo bat askori oratuko jatzu ta.

I.

Alkar artutako tratu gaistuak. Oneek dira, neure kristinaubak, merkatarijak edo tratalarijak sarritan egiten ditubeenak. Esaten jako onetariko tratubari latinez edo griego, *monopolium*. Au da, lagun bik edo geijagok alkar artutia, eurak bakarrik salduteko daukeen gauzia onenbeste baino merkiago batek bere ez salduteko. Edo da alkar artutia, eurak bakarrik

erosiko dabeen gauzia onenbeste baino goraago batek bere ez erosteko. Alan salzailak edo eroslak alkar artuten dabenian, eurak iminten dabee saldu erosijaren legia ta prezijua. Ta ekarten ditubee bestiak derrigorrian eurak iminten dabeen prezijuan gauzak saldutea ta erostera. Au aparteko personak ezin legi. Agintariaren eskubidia da bakarrik. Batoz lagun bi, iru edo lau errijaan biar dan gauza bat saldutea. Alkar artuten dabee guztiak, lau balijo baditu, sei baino merkiago, ez emoteko; gora nai merke, salduko dabeena dakijelako. Ta ekarten dabee erosi biar dabena, balijua baino geijago pagetara. Au lapurretia da. Ola jaun bik edo iruk edo geijagok bakihee euren olectara inguruko iketzik geijenak edo guztiak eruan biar ditubee, beste olaak urrin dagozalako. Olajaun oneek alkar artuten dabee, zortzi errial balijo deuten karga iketzari sei baino ez emoteko, egiten dabee lapurretan. Bardin da zein garija zein artua edo beste edozein gauza. Errotarijak egin oi dabee au sarri. Eurak dira leku askotan labore sobriaren ta endamas garijaren eroslaak. Bakihee daukanak saldu biar dabena, ta eurak baino nok erosi ez daguana. Balijo dau ogeta amar errial anegiak. Ta, alkar artuta, ez deutsee batek bere emon gura ogeta sei edo zortzi baino. Au lapurretia da. Baita beste onetariko balijoti kanporako ta alkar artutako tratu guztiak bere. Oneen errengo dagoz prezijo okerreko tratubak.

II.

Prezijo okerreko tratubak. Tratalarijak ez gitxik uste dabee, zerbait saldutea duazanian, ainbat goreen saldu arren ta zerbait erostera duazanian, ainbat merkeen erosi arren, ez dabeela pekaturik egiten. Bada, kristinaubak, ez da au tratu guztietarako kontu zuzena. Egijia da, eurijak edo liortiak, bakiak edo gerriak, ez urtiak edo ugaritasunak, salzaila gitxi edo asko egonak, erosla geijago edo gitxiago egonak goratu edo beeratu legije gauzen balijua ta prezijua. Baina salzailiaren naija edo borondatia ez da geijenian erregela zuzena, gauza prezijua iminteko. Erregela edo neurri zuzen bat artu bagarik, ainbat goreen saldu ta ainbat merkeen erosi beti egiteko ustia daukan tratalarijak, milla lapurreta egingo ditu. *Tratubak izan biar dau zuzena, errazoxekua ta tratalari bijen onerakua*, esaten deusku santo Tomasek. Bada, balijua baino gorago salduten danian, kalte egiten jako erosliari. Ta balijua baino merkiago erosten danian, kalte egiten jako salzailari.

Erregen edo agintarijen aginduz prezijua iminita dauken gauzak gorago saldutia, lapurretia da. Prezijo eginik legez ez dauken gauzak sal-

duteko edo erosteko, begiratu biar jako aituten jakuen gizon eldubak ze balijo emoten deutsen gitxi gora bera. Dinot, *gitxi gora bera. Bada, ez dago gauzen balijua*, dino santo Tomasek, zatitu ezin legijan puntu baten. Ta apur bat gitxitu edo geitubak ez dau kenduten zuzentasunaren bardina. Baina apur bat geijago edo gitxiago onek beti izan biar dau neurrijaren eskinati kanpora urteten ez dabena. Bide baten doiana jua leiteke bidia- ren erditi, baita bidia- ren eskina bateti edo besteti bere. Baina, nai eskina bateti, nai besteti nai erditi jua, beti dua a bideti. A gaiti ezin esan legi oker doiala. Baina bideti urteten badau, ez dua zuzen. Lapurak ibiltan dira bideti aldenduta. Beste ainbeste. Tratuko prezijuan puska bat gorago saldu edo merkiago erosi, *ak puskiak* ez dau urten biar beste konzienzija oneko tratalarijak duazan bidia- ren eskinati. Andi aurrekua lapurretia da, dino santo Tomasek.

Onako prezijo moduban lapur tratu asko egiten dira, kristinaubak. Batian, diruba aurriz emon deutsalako. Bestian, laboria, ganaduba, dendakua edo biar ebana plazura emon deutsalako. Bestian, menturaz kobrauko ez deutsalako. Bestian, tratu batian galdu dabena aterateko. *Beriaga urteteko*, eurak esan oi dabeen legez. Onako atxekijak gaiti balijua baino gorago saldutia ta merkiago erostia, geijenian izango da lapurretia. Zerbait ondo bizi dirianen poltsak betetako, pobretxu daguan jentia eskeratuteko, logrerijak geituteko ta arimak kondenetako dira alako tratubak ta asmuak. Amar eskudoko bat edo ogeiko bat emongo deutsut; baina onen beste burdi ikatz botako deustazuz aurten olara. Anega bat edo bi arto emongo deustazuz; baina abuztuban pagau biarko deustazuz. Eutsi orain dendakua; baina abuztuban popuertza biarko dot nik paguba. Zegaiti au? Diruba aurriz emonda, iketza merke artuteko. Artua abuztu arteko itxanian gora salduta, aren pagutzat garija merke artuteko. Dendakua plazura nai daben prezijuan emonda, abuztuban nai dabeen prezijuan garija ekarri eragiteko. Mesede egiten deustalakuan, pobre tristiari odola txupeetako. Ah, tratalarijak! Zeinbat onako tratu prezijo okerreko? Ez dira obak engainuzkuak.

III.

Engainuzko tratubak. Kodizijak eskina guztiak aztertuten ditu, neure kristinaubak. Ta modu guztiak billatuten ditu diruba geituteko, okerrak izan arren. Tratalarijak geijenian jazoten jakona da, diru asko poltsan sartuten daben eguna, egun ona. Bere gustora tratu asko egiten dituban

eguna, egun ditxosua, egun alegria. Zelan illgo dan pensetan daben eguna, egun tristia. Tratuban zuzen ibili dan edo ez gogoratuten daben orduba, ordu penazkua. Sermoetati, liburu on bat irakurteti ta konpese- tati ateraten daben prutuba, guz tia dudia, larrija, kezka, konzienzijako arantzia ta naaste illuna. Zegaiti? Dirubaren gosia daukalako. Saldu erosi- jan, al dagijan guztian, (beriaz urtetiarren, dinue) zer edo zer bere aldera geijago eruaten dabelako. Beti konzienzija bere kontra diadarka daukala- ko. Pulpitoti, liburuti edo konpesinoeti bere lapurretak entzuten dibuba- lako ta gitxituten ez ditubalako.

Tratu asko dagoz engainuzkuak. Guztiak ezin esan legiz. Neurriko ta pisukuak esango dira geroke ikasikizunian. Engainuzko tratuba da, gauza txarra ontzat saldutia. Agiri ez daben paltia daukan ganaduba, paltia bagakuaren balijuan, ona balitz legez, dakijala, saldutia lapurretia da. Jauna, neuri bere, esan bagarik, onaren balijuan emon eusten. Ori da zuk ta zuri emon eutsunak, bijok lapurretan egitia. Jauna, perija errialian saldu neban. Ta an libre dala esaten dabee. Perija errialak ez dau obatuten zaldi gaixua, mula paltua edo idi lanparoduna. Ta txarra gaiti onaren prezijua, dakijala, inok artu ezin legi konzienzija. Egija da, legegina libretan ditu- bee perija batzuk, tratu bakotzeko auzi bat izan ez dedin. Baina ez dabee kenduten konzienzijako zorra.

Engainuzko tratuba da, lenagoko urteko arto edo gari arinduba ta iragua, urte atako ona balitz legez edo urte atakuagaz naastaut, esan bagarik, saldutia. Askok eukiten dabee laboria saldu bagarik urteetan, eurak nai leuken prezijora eldu ez dalako. Ah, koitaubak! Ta labore zaar arinduba ta erdi irotuba onagaz naastaut salduten deuse pobriari onaren prezijuan. Au lapurretia da. Jauna, zaarra zan baina ona egun dino kodi- zijosua. Esaten jako, ona egongo zala laster etxeti kenduteko, baina ez uruna egiteko. Ona beguan, zetako naastau dozu urte barrukuagaz lengo urtekua? Kodizijosuentzat, salduteko daukan guztia da ona; ta erosi biar daben guztia atxekijaz betia. Nos aseko ete dira diruz?

Engainuzko tratuba da, dendako ustela, erria edo galduba, ona balitz legez, ez dakijanari emotia. Ikusi baino ez eukan, esanak ez dau kenduten engainuba ta lapurretia. Ikusi bere guztiak ezautuko ez dabee ojalak edo dendakuak daukan paltia. Ta zeuk saldu bazeuntsan, zenkijala, onaren balijuan edo balijua baino goraago, egin zenduban lapurretan. Zeinbat onako lapurreta, kristinaubak! Nos pagauko ete dira? Engainuba da, amar kosta jakona gaiti, amabi kosta jakola guzurre esanda, balijo daben baino geijago pagau eragitia. Au jazoten jakue askotan baserrietako ez jakin pobriari. Ez dakije, ez ze prezijo daukan, ez zelakua dan erosi biar dabeen

gauzia. Orduban salzailiak engainetan dau erosla ez jakina milla guzurregaz (ta ez gitxitan juramentu eginda) ta berba labanakin ta eragiten deutsa engainuzko tratuba, edo gauza txarra ontzat saldubagaz, edo balijo daben baino gorago emonagaz. Au ostutia da. Baita inoren preminiagaz balijauta egiten dirian tratubetakuak bere.

IV.

Inoren preminazko tratu galdubak. Kanpo andija daukan sailla da au, neure kristinaubak. Ta Jesukristo, geure Jaunaren karidadeti urrinen aldenduten dana. Zorrak eta jan biarrak asko eragiten dau. Noraezekuak ez dauka itxaanik. Emeti jazoten da ta ez gitxitan, edo laboria, edo ganaduba, edo soinekua, edo tresnia, edo beste gauzaren bat jaubiari preminiak, danian dala, saldu eragitia. Baita noraezian biar daben gauzia gora nai merke erostia bere. Bigarkua baino gaurkua leenago dalako, esan oi dan legez. Orduban, inoren preminia ikusita, ari balijo daben baino gorago saldutia edo merkiago erostia da orain esaten dan lapurretako tratuba. Exenplu bategaz aituko dozu obetuago.

Bakizu auzuak diruba biar dabena popuertza. Preminiak zaldi bat saldutera dakar jaubia. Balijo ditu guztien eritxijan ta zeuretzako bere bai berrogei dukat. Egiten zatzakoz merkatari. Ta saldu biar dabena ikusita, eskintzen deusazuz ogeta amalau dukat. Ez deusazu geijago emon gura milla atxekijagaz. Ta ekarten dozu aren jaubia lau edo bost dukat galdubagaz zaldija zeuri saldutera, premina daukalako. Au inoren preminako tratu txarra ta lapurretakua da. Au bide eskinati kanporako tratuba da. *Ainbeste bere nok emon ez eukan*, esanak ta beste atxekijak ez dabee balijoko Jaungoikuaren aurrian. Biar ez bazenduban, ez artu. Edo guztien eritxiko balijua emon erosi biar dozun gauzari.

Beste ainbeste. Labore puska bat buruban artuta dua nekezari bat a saldutera, zorra pagetako. Bakizu diruba biar dabena ta, nai gora ta nai merke, saldu biar dabena. Eskintzen deusazu ez balijua. Ta dakarzu atan emotera. Bada, ostu deusazu. Beste ainbeste, soineko bat edo etxian biar daben tresna bat preminiak saldu eragiten deusnagaz. Beste ainbeste, jan biarran edo nora ezian imina bat edo anega bat artoren eske jatorzunagaz. Beste ainbeste milla tratutan. Erremedio bagarik saldu edo erosi biar dabena ezaututa, ari guztien eritxiko balijua baino merkiago erostia edo gorago saldutia da inoren preminazko lapurretako tratuba. Au da lagunaren pobrezia, premina orduba edo ez unia diru truke saldutia. Au

da pobreen odola txupetia. Au da era dabengan ostutia, mendira jua bagarik bere atetan sosiguz. Orregaiti alakuak oi dira, euren eritxijan, mesedeginak ta gizon ondraubak. Esan bekijue, bada, emeti aurrera: *Lapur ondraubak*. Alperrik da esatia: *Ez nintzan aren billa ibili. Bera etorri jatan. Ez eukan ez emon baino. Mesede geijago egin neutsan. Alakuan gauzak merkiago oi dira. Justizija atetan eukan...* ta beste onako errazoe errazoe bagakuak. Estalgi arinak dira oneek, neure kristinaubak, esan dirian lapurretak ontzat emoteko. Alako tratolarijak topetan baditubee pobriak ta preminan dagozanak, ostera bere laster ibili biarko dabee oneek eskian, dauken puska galdubaz.

Gogoratu bada, neure kristinaubak, ze astuzijagaz lapurretan egiten dan alkar artutako, ez balijoko, engainuzko ta inoren preminazko tratubetan. Jaungoiko altubak emon daigula guztioi zuzentasunaren bidia ta geuretzat nai doguna proximuari beti opa izateko ta egiteko grazija, zeinegaz gordeko dogun lege santuba ta irabatziko dogun zeruko gloriya, Amen.

IV. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan *pisu ta neurri gaistoko lapurretia.*

San Agustinek esaten deusku, neure entzula onak, inpernubaren modukua dala kodizijotsuba. Inpernubak inos esaten ez daben legu[e]z *naikua egin dot* edo *asko da*, ez bada beti daguan legez eske ta tiraka, alan, dino santubak, daguala kodizijotsubaren bijotza inos diruz naikotu bagarik, beti eske ta beti tiraka. Salomonek lenago kodizijotsubari emon eutsan markia bere berau da. Inpernuba baino geijago ez naikotutia. Beti geijago eukijaren gosez egotia. Kodizija naikotu ezin dan onek topetan ditu milla asmo, oker edo zuzen, ondasunak geituteko. Batzubetan itsu itsuban dua lapurretara mendira edo bidera edo inoren etxera, al dagijan lekuban ostutera, bere buruba, pamelija, ondria ta bizitzia arriskuban iminita. Baina au lapur gitxik egiten dabee. Ta onetariko lapur lapurrak denpora gitxijan iraun oi dabee bakotxak. Seguruti ta esker onian ostuten dabeenak dira lapur jakitunak, obeto irauten dabeenak ta ez txikijenak. Oneek, inori seguru ostuteko keizgarritzat ekiten deutsee traturari. Batak andijaguari, bestiak txikijaguari, ta al dagijanak bere duinari. Alan ikusten dira erririk txikarrenak bere tratalariz beteta. Batzuk, erriak ondo dituban tratu edo opizijuetan. Beste asko, euren buruti artutako ta nai utsezko traturbetan. Tratu utsa bere, lagundu bagarik, sobre da liorra lapurrari naikua eragiteko. Lagundu biar jako, bada, traturari, lapurretan seguru ta luzaro egiteko. Baina zelan? Berbetako modubagaz. Traturak geitutia ta berbeta eder etxura oneko paltsuak bere orduban esaten jakitia, tratalarijak lapurretan seguru ta luzaro errijetan egiteko kanpo andija.

Bijak dira, neure kristinaubak, Espiritu Santubak esanak. Alako traturak ta traturako asmo barriak geituten ditubeenai esaten deutsee Espiritu Santubak zer egiten dabeen. Baita euren tratu txarretan larregi pijau ez ditezan, azkenian zer jazoko jakuen bere. *Zeruban izarrik daguan baino tratu geijago egin dozu*, esaten deutsee Jaungoikuak. Esango baleutsee legez: Traturaren asmo ta arte guztiakin balijau zara zubek, diruba batuteko; baina eltxua edo arbolako kokua legez egaa eginda, laster ezkutauko da zuben irabatzija. *Bruchus expansus est, et avolavit*. Tratalarijaren berbetako modu labana ta paltsua gaiti dino Jaungoikuak, *euren miinak ez diriala garbi egongo pekatubetati*. Au da guzurra ta engainuba sarri miinian darabile-

lako tratalarijak. Berau gaiti esaten dau Ezekiel propeta santubak arima tratu gaistokuen gainian: *Tratu askoren artian zeure bijotza pekatuz bete-ta daukazu. In multitudine negotiationis tua plena sunt cisteriora tua iniquitate.*

Au jazoten jakue arako neurrijan ta pisuban gauza gitxijan edo tratu txikijetan artu emona daukenai. Ta oneen lapurretak dira nik dotrina one-tan azaldu gura deusdazanak. Neurri paltsoko ta pisu gaistoko lapurretak. *Pisu paltsua Jaungoikuaren gorrotokua da, dino Espiritu Santubak, ta neurri zuzena bere gustokua*. Pisu paltsua da arina eukitia, gauzia emoteko; ta astuna, artuteko. Neurriari beste ainbeste jazoten jako. Au gaiti esaten dau Espiritu Santubak berak: *Ez dituzu eukiko zeure etxian pisu bi, bata andijagua ta bestia txikijagua edo arinagua. Ez da neurri bi bere. Bata andijagua ta bestia txikarragua. Non erit in domo tua modius major, et minor*. Neurri ta pisu paltsuagaz kasik igarri bagarik egiten dira lapurreta asko. Ta gauza gitxijan izan arren aldi bakotxian, sarritakuak dirian legez, laster iragoten dira lapurreta andira ta pekatu mortalera. Alan, duda bagarik lapurretan egiten dabee ta pekatu mortalian bizi dira:

Lelengo: Dendakuak salduten ditubeenak kanaka ta ontzaka gauza gitxika, lantzian puska bat pisuban edo neurrijan gitxiago emoten dabee-la. Oneek neurri edo pisu aldi bakotxian egiten dabee lapurretan. Ta lapurreta bakotxa gauza gitxija izan arren, egunian egunianagua edo sarritaku dan legez, alkarri dautsez lapurreta txiki areek. Ta guztiak alkarri iraatsita gauza andira eldu ditezanian, egiten dau lapurretazko pekatu andija. Oraindino geijago: Alako tratalarijak badauka gogua lantzian puska bat neurri edo pisu bakotxian ostuteko, ostuteko uste edo gogo galduba bera da pekatu mortala. Bada, zein era batera ta bati izan, zein puskaka ta askori izan, gauza andija ostuteko ustia edo gogua daukana, borondatez lapurra da ta pekatu mortalian dago.

Ez dakit zelan dan, kristinaubak. Errial puska batzuben balijua den-dakotan artuta sartuten dira asko kale zulo baten. Tratu puska arena baino beste irabazi bagarik mantenidu edo janduten dira, apaudente dira, den-daak geituten ditubee, tratu andijagetan sartuten dira ta guztiak kobru emoten deutsee. Ez dakit, tratalarijak, zetan daguan au. Baserriko biar garbijagaz ez dot nik inor alan aberatstuten ikusten. Bildur nas, zeuben pisubak ta neurriak asko balijo ete deusuben. Esan da lengo dotrinan, engainuzko traturak, prezijo okerreko traturak ta logrerijako traturak zer dirian. Baina geijago ta geijago esan arren eurak gaiti, ez da inos bere larregi izango. Bildur nas, dinot, alako tratalari laster aberatstu gura dabee-nak, kodizijak itsututa ete daukazan ta modu guztietara lapurretan egiten ete dabeen. Batian, plazura dendako puska emoten dabee-lako; bestian,

kobrauko ezin dabeelako. Batari salduten deutsee prezijuan gorago ta bestiari neurrijan ta pisuban gitxiago. Beste bati emoten deutsee dendakua, abuztuban garijagaz pagetako ta korriduten daben prezijuan garija izateko. Bestiari egiten deutsee nai dabeen kontuba, pagazaille txarra dalako. Ta onan, kasik euren tratu guztietan.

Ara emen, kristinaubak, ate asko zabalik alako tratalarijak lapurretan egiteko, kasik eurak aintzat artu bagarik. Pobria dalako ta ezin dabelako bada pagazaille txarra, ezin ari emon zinagijo gitxiago ez pisuban ta ez neurrijan. Ezda prezijuan bere gorago. Ardura bagakua dalako bada pagazaille txarra, ari ez emon plazura, arduria artuten ta zorra pagetan ikasi dagijan. Baina zer jazoten da? Ah! Tratalarijak ondo dakijee. Gauzia saldu biar dabeenian, ez da pagazaille txarrik. Txito bigun ta gozo berba egiten deutsa salzailliak erosliari, tratuba egin artian. Plazura bere emoten deutsa, ain paga zaille ziurra ez dana jakin arren. Ta orduban engainetan dau onduen erolia. Pagatzaille txarra dalako emoten deutsa prezijuan gorago ta neurrijan edo pisuban gitxiago. Abuztuba oi da alako zorrik geijenen plazuba. Orduban biarko dau salzailliak popuertza diruba edo garija. Garitan oi da alako zorren paguba. Ta ze prezijotan? Balijo daben baino merkiago. Ara emen tratu asko. Ta guztietan lapurretia. Orregaiti tratalari askok naijago dabee nekezariari plazura gauzia saldu diru eskukora baino. Kanpo zabalagua dauke ta atxekija geijago daukez orduban, lapurretan egiteko.

Ya aiatu dan ezkerro laboriaren prezijua, esan biar jakue tratalarijai, ez bakarrik errijetan dendako puskaak daukezanai, ez bada zorren alde-
ra laboria artuten dabeen guztiai. Esan biar jakue, kondenau ez ditezan. Ez dala, eurak uste dabeen legez, laboriaren prezijo korrientia. Preminiak edo bizijo gaistuak imina bat labore saldu eragiten daben prezijua ez da korriduten daben edo korridu biar daben prezijua, zor aldera laboria artuteko. Emakume ordi batek eruango dau, etxian ostuta, gari puska bat saldu-
duta. Amar balijo baditu, itxiko dau zortzijan edo zazpijan. Beste batek salduko dau beste ainbestian, zorrak estututen dabelako. Ta areek saldu dabeen prezijua izango da korriduten daben prezijua? Ez jako geijago kontu egingo, zorra pagetako garija edo artua dakarrenari? Tratalari askok ez. Berba ederrakin leen gauzia saldu eutsanak esango deutsa orain, *laboria prezijo atan artuten dabela; ta gura badan, atan itxi dagijala, ta ez babere diruba ekarri dagijola*. Zer egingo dau, zegaz diruba egin ez daukan zordun tristiak? Larga labore zati bat zorren alderako emakume ordi batek imilaun bat saldu daben prezijuan, tratalari paltsuak atara ekarri dabelako. Ta ez dagijala gura izan Jaungoikuak alako tratalarijak konpesinoian esatia, *paga-*

zaille txarra bere bazala ta puska bat goratsxugo saldu entsala; ta laboria korriduten eban prezijua kontu egin entsala. Au alde guztietati ostutia da. Ta ojala gitxiago balira onetariko lapurrak. Ta endamas erri txikijetan, jentia nora ezian legez euretara, gauzak erostera, juan biar daben lekuban. Pisuba ta neurrija, prezijua ta berbetia, guztia da engainuzkua alako tratalarijen etxian.

Bigarrenian: Pisuban ta neurrijan ostuten dabee, popuertzako edo lelengo biarreko gauzak salduten ditubeenak, zeintzuk dirian ogija, okelia, orijua, ardaa ta beste premina nausikuak. Ta ez modu batera, ez bada askotara: 1. Neurrijan edo pisuban gitxiago emoten dabenian. Au gaiti eutzun dozu leen, pisu aldi edo neurri aldi bakotxian gitxi izan arren, alkarri dautseela egunian egunianguak edo sarritakuak dirianian alako lapurreta txikijak. Ta puska bat eginda gauza andira eldu ditezanian, egiten dala pekatu illgarrija dan beste lapurreta. Ogi bakotxari kenduten jako ontza erdi bat. Libra okeliari beste ontza erdi bat. Libra orijuari beste puska bat. Quartillu ardauari edo azunbre ardauari beste puska bat. Bada, nai ontza laurenak, nai erdijak, nai puska txikijak, guztiak leku batera duaz. Ta, nai ogijan, nai okelan, nai beste edozein pisuko edo neurriko gauzan gitxiago bada, ostuba da.

Onetariko tratalarijak, euren konzienzien zotinak ta diadarrak isilduteko, nos bait ateraten dabee meza bat edo beste. Baita emoten deutsee arimai argitakua bere. Baita, zerbait geitxubago dakijenak, konposizinoeko *buldatxu bat* nosbait artu bere euren buruti, eurak esan oi dabeen legez. Alan bizi dira urte askotan lapurretako tratuban. Bada, jakin biar dabee desditsaubak, ez euren buruti atarako edo ostu alderako mezaak ateriak, ez argitakuak, ez buldiagaz erremedijetako ustian ostuta gero buldia artubak ez ditubala libretan pekatuti ta lapurretan egiteti, alan bizi dirian artian. Edo salduitiari itxi edo neurrijan ta pisuban emon bakotxari beria. Gainerakua lapurretia da.

Baita lapurretia da, erriko agintari. edo nausi batzubei neurri ona, pisu ona ta azienda ona emonda, bestiai komuna ta neurri txarra emotia bere. Aragirik oneena ta pisu ona errijan aginduten dabenen etxera; ta okelarik komunena ta pisu arina, pobren etxera. Orijo ona ta neurri ona, abazerubak nai dabenarentzat. Orijo komuna ta neurri arinona besten-
tzat. Ogi salzailliak ta ardao salzailliak erregalu lodijakin juezagazkua eginda, bestiai nai dabeen pisu ta neurrikua emonda, burla egin. Au guztiau lapurretia da. Ta sarri geure errijetan jazoten dana.

Oneek esatia, *galdu egiten dogu; geuriagaz ezin urten dogu; askok pagan bagarik, iges egiten deitskubee; geuri bere ostu egiten deitskubee...* ta beste nako

atxekijak bapere ez deutsee balijo Jaungoikuaren aurrian. Ez deutsa Jaungoikuak inori aginduten tratubagaz bizi izateko. Baina bai, tratubagaz bizi arren, ez ostuteko. Orregaiti salbau gura daben tratalarijak egin biar dabena da, tratuban zuzen ibilita galduten badau, itxi tratubari ta artu beste bizi modu bat.

Irugarrenian: Lapurretan egiten dabee, ez bakarrik esan dirian opizijuetaquak, ez bada baita beste edozeinek bere, neurri ta pisu okerrak daukezanak. Kana laburragua, pisu arinagua ta endamas imina txikijagua laboria emoteko ta andijagua artuteko. Onako neurriko engainubak andi etxetan bere badira. Baserrijetan bere bai. Oleetan bere bai. Errotetan bere bai... Esaten jakue guztiai, neurrijan edo pisuban inori ezer kenduten deutenian, lapurretan egiten dabeela. Ta aintzat Jaungoikuak juzgauko ditubala.

Begiratu, bada, neure kristinaubak. Geijago edo gitxiago guztioi jazoten jatzuna da, nosbait neurtuta edo pisauta gauzia saldutia. Sinistu, pisuba ta neurrija zorrekuak diriala ta osorik emon biar diriala. Gorroto deutsa Jaungoikuak pisu paltsuari. *Statera dolosa abominatio est apud Deum*, dino Salomonek. Oraindino agirijago erakusten dau Jaungoikuak, neurri paltsuari deutsan gorrotua Mikeas propeta santubaren aoti. *Suba dago*, diadar egiten dau Jaungoikuak, *lapurraren etxian*. Baina ze su? Neurri txikarra gorrotoz beteta. *Mensura minor ira plena*. Ta ontzat emongo dot, dino Jaungoikuak, neurri okerra ta pisu paltsua? *¿Nunquid justificabo stateram impiam?* Esango baleu legez Jaungoikuak bere asarriaren subagaz neurri ta pisu paltsoko tratalarijen kontra: Miin labanagaz, *lingua fraudulenta*, enbus-terijagaz ta guzurak esanagaz, *loquebantur mendacium*, pisu ta neurri paltsuagaz batu dituzu pekatuzko ondasunak, *thesauri iniquitatis*. Orrelako lapurretakin aberastu zara diruz ta pekatuz, *in quibus divites ejus repleti sunt iniquitate...* Bai, au guztiau egin dozu tratalari gaistuak, dino Jaungoikuak. Baina asi neban zeuben pekatuben kastiguba. Jango dozu ta ez zara aseko; batuko dozu ta ez dozu gordeko; ta gordetan dozuna, zeuri gatx egiteko izango da; ereingo dozu ta ez jatzu elduko. *Tu seminabis, et non metes*. Ta azkenian izango zara jentiaaren burlagarria. *Opprobium populi mei*.

Ara kristinaubak, zer dirian ta zetan geratu oi dirian neurri ta pisu paltsoko lapurrak. Beti ostuten ta inos aspertu ez. Beti lapurretan ta beti geijagoren guran. Beti inorenari tiraka ta beti inorenaren biarrian, inos medrau bagarik. Urte baten edo bijan tratu paltsuakin dirubak batuten ditubee. Ta beste ainbestian, nundi ta zelan ez dakijela, keia legez, guztia ezkutetan jakue. Ta geratuten dira azkenian pobre ta desondrau jentiaaren barregarri. Au oi da lapur guztien azkena, Jaungoikuaren ordena nausijan.

Egiija da, tratalari logreru, paltso, lapur batzuk itxi oi ditubee ondorengentzat ondasunak munduban. Baina areek bere oi dira euren ta ondorengen gatxerako; *quos salvaveris, in gladium dabo*. Lapurraren ondasunak auzitan ta alkarren gorrotuan kastau oi ditubee umiak edo senidiak. Norbera illteko ezpatia dira ostutako ondasunak.

Artu bada, kristinaubak, gogo santu bat, inor engainau bagarik ta inori ezer ostu bagarik, pisu zuzenagaz, neurri zuzenagaz ta kontu zuzenagaz beti bizi izateko. Orduban Jaungoikuak emongo deusku mundu onetan biar doguna ta gero betiko zeruba. Alan gura izan dagijala bere ontasun amai bagakua gaiti. Aitiaren, Semiaren ta Espiritu Santubaren izenian. Amen.

V. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan

*nos eta zelan pekatu egiten dabeen agindu onen kontra gurasuak,
umiak ta otseginak.*

Jaungoikuak emoten deutsu, neure entzula onak, munduban bizi izateko biar doguna. Onen artian kontetan da ondasuna edo eukija. Jaungoikuak emon deuskun ondasuna bakotxari zuzen gordetako da zaz-pigarren aginduba, zeinek eragozten daben lapurreta guztia. Ta emon deutsukuz Jaungoikuak ondasunak, eurakin jaubiak gura dabena egiteko? Ez, kristinaubak. Ondasunak jaubiarenak izan arren, ez dira alperrik galduteko. Ez dira borondate gaistuari ta gurari txarrai naikua eragiteko. Ez dira Jaungoikuak emondako ondasunak, Jaungoikuaren ondriaren kontra pekatubetan kastetako. Uts egite bi dagoz gauza onetan. Bata, ondasunak larregi maitetutia. Au kodizijotsubena da. Bestia, Jaungoikuak eragotzita-ko gauzetan ondasunak kastetia. Au ardura bagako kastalarijena da. Bijak dira pekatu, gitxiago edo geijago. Ta geijenian bitzuba austen dabee zaz-pigarren agindu santuba. Areek, inorena ostubaz. Ta oneek, inori emon biar deutseena eurak gaiki kastaubaz. Lelengen lapurretak zerbait esanda geratu dira lengo erakutsijetan. Bigarrenak dira orain azalduko dirianak. Aituten emongo deutsut bada, kristinaubak, dotrina onetan: 1. *Gurasuak nos pekatu egiten dabeen, euren pamelijaren kaltian ondasunak kastaubagaz.* 2. *Umiak zelan pekatu egiten dabe een etxeke eukijaren kontra.* 3. *Otseginak zelan paltetan dabeen agindu onen kontra.* Entzun egidazu ainbat gogorik onenagaz.

I.

Guraso baten zereginak bere seme alabetarako andijak ta asko dira, neure entzula onak. Gurasuak umiari zor deutseena amaren sabelian sortuten dirianeti, euren aginduban dagozan artian, bai bizitzari jagokazan gauzetan ta bai arimakuetan, erakutsita geratu da laugarren agindu santuban zati bat. Beste zati bat esango da bautismoko sakramentuban. Ta orain bakarrik esango deutsut, gurasuak zer egin biar dabeen euren umiai emoteko munduban zegaz bizi izan.

Sinistu biar dabee, bada, guraso guztiak euren zeregina dala, ez bakarrik seme alabai exenplu ona, dotrina ona ta konseju onak emotia zerurako bizi ditezan, ez bada baita euren eukijak ta aleginak eskatuten daben eduban, zegaz bizi izan umiai emotia bere. Naturaleziak berak eskatuten dabena da au. Orregaiti esaten da umiak zor deutseela gurasuai obeidutia; ta gurasuak umiai zegaz bizi emotia. Berau gaiti gurasuak artu biar dau arduria ta euki biar dau kontu ona, biarra egiteko, bere etxiai, soluai ta basuai edo aziendiari begiratureko, Jaungoikuak emon deutzazan ondasunak alperrik ez galduteko ta berak, errazoz ta Jaungoikuaren legia ta konsejubak gordeta, irabatzi al dagijana aurreratuteko. Au umiak daukazan guraso guztien zorra da. Eginbiar onen kontra pekatu egiten dabee gurasuak.

1. Alperrerijan denporia iragota irabatzi biar leukeena irabatzi eza-gaz, pamelijak kaltia daukanian. Nekezarijak nekezariaren moduban, opizijokuak opizijokuaren moduban ta kaballeruak berari jaokan moduban, guztiak biarra egin biar dabee, euren etxiak janduteko, soinak janzteko ta pamelijari zegaz bitzi emoteko. 2. Pekatua egiten dabee gurasuak, (batez bere emakumiak ta baita gizonak bere emaztiari edo umiai parkatuten deutseelako) egunian eguniango modetan ta etxeke eukijari ez jaokazan jantziijetan, pamelijarentzat biar leukeena kastetan dabeenian. Dendan zorra, konpiterijan zorra, zapatarikuan zorra, leku guztietan zorra, areek pagetako modurik ez ta beti moda barrija ta ez jagokan jantziija soinian. Au pekatu da. 3. Pekatua egiten dabee gurasuak, alperrak izan ez arren, ordikerijetan, joko larregijetan, pekatuko adiskidetasunetan ta bide bagako auzijetan euren dirubak kastetan ditubenian.

Ebanjelijoko seme kastalarijak legez, lagun gaistuakin ta luxurijan kastetan dabee, seme alabentzat gorde biar leukena askok. Zeinbat onako etxegalzaille nasai! Beste batzuk gau bateko jokuan galduten dabee urte guztiko irabatzija edo errentia. Beste askok ordikerijan ta tratu gaistuetan jaaten ditubee euren etxiak. Ta ez gitxik temazko ta bide bagako auzijetan. Zeinbat kaballero, okerrerijetan pobretuta, zorrez beteta, arpegija giza artera ateraten lotsa biar leukeela? Zeinbat opizijoko, alober ona irabazten dabeela ta osasuna daukeela, beti arlote ta beti nekez, peseta bat dabeeneko jokuari emoten deutseela ta emaztia ta umiak gosez ta biloxik daukeezala? Zeinbat etxagun ordi, etxiak *konkursanta*, umiak eskerako bidian isten ditubeela? Geure errijetan onetarikuak diriana edozeinek daki. Bada, esaten jakue guztiai, zazpigarren agindu santuba austen dabee-la, alperrerijan, jokuan ta okerrerija gaistuetan pamelijak biar leukiana kastetan dabeenian. Ta ez daukee zetan pensau, ondasunak eurenak ditubee-

la nai dabeena eurakin egiteko. Ondasunak nai gurasuetati etorrijak, nai inok emonak, nai norberak irabatzijak, ez dira pekatuko bidetan ta gaiski eginetan kastetako, ez bada errazoiak ta ebanjelijo santubak aginduten daben moduban zabalduko. Etxia ta etxeko pamelija jagokan moduban serbiduta, gainerakua pobriari emoteko. Ta umiak daukazan gurasuak, bere eginbiarra kobru emonda, errazoezko ta eukijagazko aginzarijak ta limosnak eginda, gainerakua umiai zor deutsee. Jakin bada, kristinaubak, alako gurasuak austen dabeela zazpigarren aginduba ta egiten dabeela pekatu mortala, gauza andira elduten dirianian. Baita seme alabak bere austen dabee zazpigarren agindu santuba. Ikusi daigun zelan.

II.

Gurasuakin ta gurasuen aginduban bizi diran seme alabak modu askotara pekatu egin legijee zazpigarren agindubaren kontra. *Lelengo*: Alperrierijari emonda, gurasuai biarran ta euren lanetan lagunduten ez deutenian. Gurasuak etenaz biarran, umiak azteko; ta ume azijak alperrierijan, gurasuen odola txupetan. Zeinbat seme ta alaba alper ta burugin ikusten dira azita orreetan? Zelan ta nundi bizi dirian inok asko ez daki-jala? Ta auzuak deungaro esaten dabeela? Izan leiteke au gurasuen erruba ta umen pekatuba. Baina gurasuen erruba ez bada bere, umen pekatuba da. Ta ez sustrai txikikua. *Bigarrenian*: Pekatu egiten dabee seme alabak, gurasuak agindu deuten opizijuan edo ikastian aleginaz ta errazoez dendatuten ez dirianian. Geijago ikasi legijela ta ikasi biar leukela, ikasten ez dabeenian. Kastau eragiten deutsee gurasuai euren nagitasuna ta ardura gitxija gaiti, biar leukeen baño geijago. Ta au gurasuai ostutia lege da. *Irugarrenian*: Pekatu egiten dabee seme alabak, jan edan larregijetan, joko gaistuetan ta pekatuko ibiltetan ta lagunakin kastetan dabeenian. *Laugarrenian*: Gurasoen ixilik, etxeti laboria, diruba edo beste gauzak ostuten ditubeenian. Gauza jakina da, kristinaubak. Gurasoen ixilik edo gurasuaren errazuazko najaren kontra umiak etxeko gauzak artu edo kastetan ditubanian, egiten dau lapurretan. Ta gauza andira eldu ezker, atzera biurtu biar dau. Aitari eta amari zerbait ostuta pekatu ez dala esaten dabenak, illten dau bere arimia. *Particeps est homicidae*, dino Espiritu Santubak. Beste ainbeste esaten da, senarraren errazuazko najaren kontra gulerijetan, joko txarretan, moda gaistuetan ta pekatuzko tratubetan kastetan daben emaztia gaiti.

Egijia esateko, penagarrija da ta ez etxe gitxitan jazoten dana. Aita bat izerdija darijola dabil bere bizi moduban zerbait irabazten, emaztia ta umiak jandu, jantzi, jaso ta lagun artian bizi izaten iminteko. Ta menturaz, erosita ekarri daben laboreti, edo zorra pagetako ozta batu daben diruti, edo urterako nekez egin daben okela puskati ostu dagijola emaztiak edo umiak burugintzarako, gulerijarako, tabernarako edo jokorako? Oostu dagijuela plazarako ta piestarako ta saraurako soineko barriak egiteko, etxian daukan laboria, diruba edo irabatzija? Ez da au gizon bati jazo leki-jon penagarririk andijena? Asko dira bada, kristinaubak, alako seme alaba lapurrak. Ta ez gitxi emazte buruginak ta etxe galzaillak. Sitsak soina jaten daben lege, kasik sentidu bagarik, etxia pobretuten dabeen amaak ta umiak. Lapurrak dira oneek guztiok Jaungoikuaren begijetan.

Ta ezaututen ete ditubee eurak euren pekatubak? Ez dakit. Gauza bat esan negi. Ta da, guraso alperak ta ordijak, jokolarijak, tratu gaistuetan emakumekin urte askotan ibili dirianak ta okerreriya inpametan etxia saldu, aziendak zorpetu ta umiak pobretu ditubeenak; premina bagako txokolate, ardao, merijenda, mizkinerija, adiskidetasun ondo pagau ta jantzi sobraubak gaiti etxiari luur jo eragin deuten edo kastu andijak egin deutseezan emaztiak; ta gurasuen najaren kontra, edo ostuta, edo alperrierijan, edo beste maina txarretan gurasuai kastau eragin deutseen umiak; oneek, dinot, nekez konpesau oi dabeela etxeko aziendiari ta eukijari egin deutseen kaltia. Jokolarijak ez dau konpesauko pamelija pobretu dabena. Emakume ordijak ez dau esango, etxian ostuta edaaten dabena. Semiak edo alabiak ez dau esango, urtia ezer ikasi bagarik irago jakona ta gurasuai alperrik kastau eragin deutseena. Ta ezda etxian ostutako jan gauziagaz, adiskide ez onari merijandia sarri emon eutsana bere. Bada, jakin, neure entzula onak, (onako gauzarik jazo bajatzu, nai aitari, nai amari ta nai umiai) aparteko pekatuba dala zazpigarren agindu santubaren kontra, esan dan moduban etxeko ondasunak kastetia. Pekatu mortala nos dan ta zetaragino dan ta zelan erremedijau biar dozun, esango deutsabee zeuben konpesore jaunak.

III.

Seme alaben ondorik dira otseginak ugazabai egin oi deutseezan lapurretak ta kaltiak. Otseginen ordekuak lege da aloberekuak. Baita moduren baten erreterubak bere. Guztientzat balijo daike dotrina onek. Bada, bata gaiti esaten dana jaoko bestiai bere. Otseginen lapurretak aita-

tu zirian laugarren aginduban. Baina ez da errazoeti kanpora izango orain barriro esatia.

Onetarako pensau biar dozu, neure entzula onak, begi illunak eta bista laburra daukaguzala, geure paltaak ikusteko. Ta txito zolijak ta argiak, inorenak ikusteko. Itsutasun au gaiti uste dogu bestiak obeto bizi diriala geu baino. Ta artu emona badaukagu inogaz, uste dogu geuk mesede geijago egiten deusagula ari geure tratubetan ta artu emonetan, berak geuri baino. Alan, otseginak uste dau ugazaba obeto bizi dala, bera baino. Ta bere otseginazako biarragaz ugazabari obeto juakola, soldatia-gaz berari baino. Besteti, ugazabak uste dau mesede egiten deusala otseginari, etxian eukijagaz. Ta bere etxian legez, ez aurreratu ta ez bizi egingo leukiala beste leku baten otseginak. Aloberekuak uste dau, biar geijago egiten dabela alobera emoten deutseen baino. Ta aloberekuak daukanak uste dau, aloberik erdija bere irabazten ez dabeela. Erreterubak uste dau, errenta andijegija daukala; ta errentiaz gainera bere ugazabak sarri kansetan dabela. Ta ugazabak uste dau, etxia merke daukala; ta bere erreterubak ondo bizi diriala edo bizi leitekezala ondo, biarra egin ezkerro.

Ara emen, kristinaubak, ugazaba, erreteru, alobereko ta otseginen lapurreta askoren asieria. Ta ez kasta onekua. Bada, geijenian ostuten deutsee alkarri konzienziako pena bagarik. A baino geijago berari eruaten deusalak. Alan aloberekuak ta otseginak pekatu egiten dabee zazpigarren agindubaren kontra: 1. Jagokuen beste biar egiten ez dabenian. Ta *jagokuena* izango da, eurak deritxuena? Ez, ez bada euren etxian eurentzat egingo leuken edo egin biar leuken tertziua. Au da errazuazko *jagokona*. Urtiaren asierati amaira otseginak ta aloberekuak lapurreta andija egin legijee onetan. 2. Lapurretan egiten dabee, soldatiaz ta aloberaz gainera etxeti ixilik gauzak artuten ditubenian, soldata edo alober txikijaren atxekijan. 3. Pekatu egiten dabee otseginak, etxian euren kontura dagozan gauzak euren paltaz galduten dirianian. Edo ardura bagarik laarregei kas-taubagaz, edo ugazabaren naijaren kontra inori emonagaz, edo inori ostuten itxijagaz. Maiordomo edo etxeko gauzen kontuba daukan otseginak kalte andijak egin legijoz onetan ugazabari. Ta bere erruz egin jakozanak jaso biar deusaz otseginak.

Ugazabak pekatu egiten dau zazpigarren agindubaren kontra: 1. Etxiak merezidu daben baino errenta andijagua erreterubari pagau eragiten deusanian. Ta nok daki etxiak zeinbat balijo daben? Dakijeenak esango deutsee etxe jaubiai, erreterubaren izerdija ostu gura ez badabee. Luurak neurtuten ta moioiak ezaututen jakitia edo geure errijetako *peritu*

izatia uste dot ez dala asko, baseerrijetan etxiai errentak iminteko. Etxe batek luur modu asko daukaz, oi danez. Biar bardinagaz ta onera bardinagaz bere prutu bardina emongo ez dabeenak. Oneek zeintzuk dirian ta zeta[ra]ginokuak dirian peritubak ez daki, oi danez. Auzuan luzaro bizi izan dan nekezari on aitubak obeto daki. Dinot au, kristinaubak, ugazaba askok konzienziya baketuten dabeelako, peritubak etxia tasau edo balijotu dabela esanagaz. Ta auzetako nekezari jakitun guztiak dinue, *errenta gorra daukala ak etxiak*. Bada, balijoti gainerakua ez da ugazabarena. Oh, zeinbat ugazaba, erreteruben odola txupetan dabeenak. Bada, egunen baten pagau biarko da. 2. Ugazabak pekatu egiten dabee, erreteruba errentiaz gainera ta alober bagarik biarran ta beste balijo gauzetan kansetan dabeenian. Erreteruba ez da eskatuten azartuten. Ta ugazabak, sarri kansau arren, ez deusa emoten. Ugazaba askok uste dabee, Aprikati erosita ekarrijak diriala euren erreterubak. 3. Pekatu egiten dabee ugazabaak, errentia pagau ta etxiari begiratuten deusan erreteru ona errazoe edo premiana andi bat bagarik etxeti ateraten dabenian. Kalte andija egiten jako erreterubari. Ta kalte andija egiteko, etxia beria izan arren, errazoe edo premiana andija biar da. Ugazaben prestuezkerija oneetati dator erreterubak ugazabai lapurretan egitia geijenian.

Egijia da, bein tratuba egin ezkerro, erreterubak pagau biar dau errentia zuzen. Ta ez deusa ugazabari ezer ostu biar. Alan, lapurretan egiten dau erreterubak: 1. Tratubetan ta ugazabagaz beraren arteko artu emonetan ugazaba engainetan dabenian. 2. Ugazabaren basoti iketza, materijala edo egurra salduteko edo inori emoteko artuten dabeenian. 3. Etxiari, soluai, basuai, arbolai ta beste ugazabak erreterubaren kontura daukazan gauzai, beriak balira legez, begiratuten ez deusenan. Onan ugazabai egindako kaltiak jaso biar deusaz erreterubak. Erreteru asko dira txito ardura bagekuak ugazabaren gauzetan. Soluak gijau ez, pruta arbola bat imini ez, leen dagozanak galdu, basuak triskau, ikezgeijak ta materijalgeijak erre edo saldu ta etxe barruba birrindu egin oi dabee erreteru askok konzienziako pena bagarik. Alako erreterubak ez dabee etxerik merezietan. Alkarri egin oi deutsee sarri lapurretan ugazabak ta erreterubak. Batak modu batera ta bestiak bestera. Baina Jaungoikuak batarenak bere ez ditu ontzak emongo.

Gogoratu bada, kristinaubak, dotrina onetan entzun dozuna. Ez aaztu, gurasuak, ze ardura andijagaz kontu egin biar deutsezun zeuben umentzat Jaungoikuak emon deusun eukijari. Ez da emen esaten kodizijoso izateko, (bostgarren aginduban esan zirian onen kaltiak) ez bada esaten da, alper ta kastalari ez izateko. Begiratu, umiak, zelan lagundu biar

deutseezun gurasuai, alperrerijan ta bide gaistuetan areek daukena kastau bagarik. Ikasi, ugazaba, erreteru, alobereko ta otseginak, zeubenagaz naikotuten, zintzo izaten, inoren gauzijari begiratuten, biarra egiten ta inoren izerdijaren bildur izaten. Orduban gordeko dozu guztiok zazpigarren agindu santuba. Eskatu daijogun Jaungoiko zuzenari emon daigula guztioi bere grazija santia, erijotzako orduban bere aurrian agertu gurako dogun zuzentasunagaz munduban bizi izateko. Aitiaren, Semiaren ta Espiritu Santubaren izenian. Amen.

VI. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan

zelan erremedijau biar dan inori aziendaan egindako kaltia.

Ez da asko, neure kristinaubak, nos eta zelan lapurretan egin dan ta inori eukijan kalte egiten jakon kristinaubari erakustia, zazpigarren agindu santuba osoz gordetako. Bada, onezaz ostian noraezekua da salbetako, ostuba atzera biurtutia, ta inori eukijan edo aziendaan egin jakon kaltia jasotia. Kasik esan ezin legizan beste dira lapurreta ta inori kalte egite modubak, ta beste ainbeste izan biar dabee kalte jasote modubak. Dotrina labur baterako au kanpo andija dana bakuszu, kristinaubak. Aitatu baino besterik ezin legijue. Ostuba atzera biurtu bagarik ta inori eukijan egin jakon kaltia jaso bagarik, inundi al dedilla, pekatuba parkatuten ez dana ta lapurra ta kaltegina kondenuko diriana, Eleisa guztiaren sinistutia ta erakutsija da, neure entzula onak. Nundi pagau ezelan bere ez daukanian, (orduban bere inundi al dabenian pagetako naiagaz ta gogo osuagaz) edo jaubiak bere guraz ostuba edo kaltia parkatuten deusanian dago libre lapurra edo kaltegina jaubiari ostuba atzera biurtuteti edo kalte egin jaso-teti. Bestelan ez. *Ez da parkatuten pekatuba*, dino san Agustinek, *atzera biurtu bagarik ostuba edo kenduba*. Berau gaiti dino san Paulok, *lapurrak ez diriala zeruban sartuko*. Ostuba biurtuta erremedijetan ez badira, ez dira zeruban sartuko.

Kontu bada, kristinaubak, inos diabrubak tentauta ezer ostu badozu edo inori kalterik egin badeutsazu, gitxitu lua, gitxitu jana, gitxitu soina, gitxitu kastuba, geitu biarra ta erremedijau munduban ostuba, inpernura-ko itxi bagarik. Guztia ezin badozu, erdija edo laurena edo al dagizuna. Au da lapurretiagaz edo inori kalte eginagaz kristinaubak bere bizkarrari ezarten deusnan kargia. Karga onetati konpesorek askatu ezin legi lapurra, ez kaltegina. Onetarako esango deusut ikasikizun onetan: 1. *Lapurrak edo kalteginak nos daukan ostuba atzera biurtu biarra edo jaubiari kalte egin jaso biarra*. 2. *Zelan biurtu biar daben ostuba ta jaso biar daben kalte egin*. Zurtu egizuz, kristinaubak, zeuben zentzunak. Entzun egidazu gogoti. Ta ikasi egizu askotan biar oi dozun erakutsija.

I.

Kristinaubari aituten emoteko nos jaso biar daben inori ostubaz edo ostian egindako kaltia, izentetan ditu Erromako Katezismuak zortzi kaltegin modu edo lapur modu. Ta dira: 1. Lapurretia agindu dabeenak. 2. Konseju emon dabeenak. 3. Lapurretia ontzat emon dabeenak. 4. Lapurretaan oneria edo probetxuba euki dabenak. 5. Lapurretia eragotzi biarrian, eragotzi ez dabeenak. 6. Lapurrak azaldau biarrian, azaldetan ez ditubeenak. 7. Lapur estalzailliak. 8. Inorena ostu dabelako lapurra alabeetan edo abonetan dabeenak. Oneek guztiok, bakotxak bere moduban, ezarten deutsee euren burubai ostuba biurtuteko zorra. Ostu dabena bera da lelengo atzera ostuba biurtu biar dabena. Ta aren urrengo dira beste esan dirianak. Kalte egite edo lapurreta modu bakotxa esanagaz aituko dozu, kristinaubak, obeto dotrina au.

Lapurretan egiteko aginduten dabenak. Aginduten deuta aitak umiari, senarrak emaztiari, ugazabak otseginari nai edozeinek bere agindupian daguanari lapurretan egiteko. Bada, ostu dabenaren paltan, agindu deutsanak pagau biar dau ostuba.

Konseju emoten dabeenak. Lapurretan egiteko agindu ez arren, konseju emoten badeuta inori ostuteko edo eragiten badeuta lapurretan, ostu dabenaren paltan, konseju emon deutsanak edo eragin deutsanak biurtu biar dau ostuba bere jaubiagana.

Lapurretia ontzat emoten dabeenak. Bakizu zuk inoren kalteko gauza bat egitera duazana edo lapurretara duazana beste batzuk. Areen artian bat egi ten zara zu bere. Ta, edo zeure esanagaz, edo zeure eritxijagaz, edo berba eginda, inoren kaltia eragotzi biar zenduban lekuban ixilik egonagaz ontzat emon zenduban besteen kalte egitia edo lapurretia? Bada, areen paltan, zeuk biurtu biar deutsazu jaubiari edo jaso biar deutsazu kalte egina.

Ostutako gauzetan parte izanagaz. Ekarten deustubee gauza ostuba. Ta erosten dozu ostuba dana dakizula. Bada, lapurraren paltan, zeuk pagau biar deutsazu jaubiari edo biurtu atzera bere gauzia. Zaintuten dozu atia, etxia edo bidia, inok ikusi bagarik bestiak lapurretan egin dagijen. Bada, nai pagau deustubeela ta nai ez deustubeela zeure nekia lapurrak, zuk pagau biar dozu areen lapurretako kaltia, parte izan zarialako lapurretaan.

Lapurretia eragozten ez dabenak. Oneek dira lapurretaak eragozteko karguba daukenak, al izan ezkerro. Juezak, gurasuak, ugazabaak ta aloberian inoren gauzak zaintuteko arduria artu dabeenak. Juezaren ardura ta

lotsa txikija gaiti, erremedijau legizala, jazoten dira errijan lapurretaak. Bada, juezaren paltia da ta berak zorko ditu. Gurasuen edo ugazaben paltaz egiten ditubee seme alabak edo otseginak lapurretaak. Bada, areen paltan, gurasuak ta ugazabaak pagau biar ditubee. Letraubak, eskribaubak, prokuradoriak, medikubak edo barberak euren eginbiarretan zor dabeena egin ezaz luzetuten da edo galduten da auzija ta geituten dira kastubak, luzetuten da gaixua ta geituten dira kaltiak ta kastubak. Bada, izentau dirian opizijuetakuak, bakotxak noberari jagokana, pagau biar dabee inori egin deutseen kaltia.

Lapurretia azaldetan ez dabeenak. Oneek dira lapurrak nun dagozan ta gauza ostubak nun dagozan dakijeela, juezak juramentubaren beian itanduta, ukatuten dabeenak edo autortuten ez ditubeenak. Oneek, lapurrak orduban azaldau ez ditubeelako juezaren aurrian, pagau biar dabee lapurretaako kaltia. Otseginak ugazabari kontu emon biar deuta lapurretan egiten deutseena, jakin ezkerro. Baita beste edozein, inoren gauzak gordeetako karguba bere kontura artuta daukanak bere. Ta egiten ez badau, lapurraren paltan, berak pagau biar dau kalte egina.

Lapur estatzailliak. Oneek dira lapurrai egon lekuba, armak, janarija edo sokorruba emoten deutseenak. Justizija lapurren ondorik dabilenian, etxian edo kanpuan lapurrak ta gauza ostubak ezkutetan ditubeenak. Gauza ostubak, dakijeela, erosi edo salduten ditubeenak. Logrerijako trabuben eskriturak edo paperak egiten ditubeenak. Guzurrezko testigantziagaz inori kalte egiten deutseenak. Ta beste edozein esanagaz edo eginagaz inori lapurretarako bidia emoten deutseenak. Oneek guztiok, lapurraren paltan, jaso biar dibubee areek egindako kalte guztiak.

Lapurrak alabetan ditubeenak. One[e]k dira, nai dala laurretia, nai dala inori beste kalte bat egitia, egitadetzat ta ezertakotzat nor baita alabauta a kalte egitera ekarten dabeenak. Edo inori kalte egiten ez deusalako koi-tautzat ta ezertakoeztat burla eginda, kalte egitera inor jireetan dabeenak. Bakuszu auzuak daukala bildots on bat ortu on bat edo beste alako gauza on bat. Ta esaten deutsazu bati, *ezertako danak, axe ostu biar leuskiola*. Ostuten dau zure esanaren gainera. Bada, zuk onerarik euki ez arren lapurreta atati, pagau biar dozu, lapurraren paltan, ak ostuba. Bakuszu egitade doiloor bat zeure lagun bati beste batek egin deutsana. Ta esaten deutsazu *ezertako eza dala, koitan epela dala, alako prestu ezari alan isten badeuta*. Bestelan egingo ez ebala, zure esana edo burlia dala medijo, banatuten dau bere arerijua. Bada, jo dabenaren paltan, zuk jaso biar dozu aren kaltia.

Ara emen, kristinaubak, esanda nok daukan ostuba atzera biurtu biarra. Ta inori egin jakon kaltia jaso biarra. Lelengo da ostu dabena edo

kaltia bere eskubakin egin dabena. Baita gauza ostuba daukana bere. Oneen paltan dira, lapurretan egiteko edo kalte egiteko agindu dabeenak; konseju emon dabeenak; eragotzi biarrian, galarazo ez dabeenak; azaldau biarrian, azaldau ez dabeenak; atzeratu biarrian, aurreratu ditubeenak; zaintu biarrian, larga ditubeenak; agertu biarrian, ezkutu ditubeenak; ta, dan moduban dala, lapurretiari ta inoren kaltiari aurrera bidia ta laguntasuna emon deutseenak. Onegaz aaztu bagarik aitu egizu, neure entzula onak, zelan egin biar dan kalte jasote au edo zeubek *errestituzinoia* esaten deutzazuna.

II.

Entzun dozu leen, kristinaubak, al dedilla, ostuba biurtu bagarik edo inori alan egindako kaltia jaso bagarik ez daguala pekatuben parkazinoerik, ez arimako salbazinoerik. Onen ondorik berba gitxitan esaten da, bada, zelan jaso biar dan kalte egina. Lagunari aziendaan edo eukijan egin jakon kaltia jaso biar jako osorik. Ez jako bakarrik atzera biurtu biar ostuba, ez bada baita ostubagaz egin jakozan kaltiak bere. Ostu deutzazu norbaiti zaldi bat. Zaldi aren billa jaubiak kastau ditu eun errial. Bada, zaldija ta eun errialak biurtu biar deutzazuz jaubiari. Zuk konseju emonda artu dau batek, bestelan artuko ez eban auzi bide bagakua. Kastau dau auzitan asko ta kastau eragin deutsa bere auzi lagunari. Bada, auzilari bijen kastubak ta kaltiak jaso biar dituzu zuk. Zuk guzurrezko testigantzia emonagaz galdu dau batek auzija ta auzijagaz solua edo basua edo etxia edo diruba. Bada, guzurrezko testigantzia emon zendubalako jaso biar deutzazuz auzija galdu ebanari, daukazan kalte guztiak. Zuk ostu deutzazu auzuari anega bat arto soloti, artuak berrogei errial balijo zitubanian. Aren jaubiak pagau biar dau anega arto aren ordia etxerako irudogei errial. Bada, irudogei errial pagau biar deutzazuz, ostu zeuntsan anega artua gaiti. Zuk ostuta urrinera eruan dozu inoren gauza bat. Bada, bere etxian edo artu zenduban lekuban imini biar deutzazu jaubiari, berari ezer kosta bagarik. Onan, kristinaubak, beste lapurreta ta kaltegitza guztietan. Esan dan modu batera nai bestera, ezauberaz ta naiz lagunari kalte egin deutzanak aziendan edo eukijan, berak dauka erruba. Ta bereti adabau biar dau egin daben kalte guztia, salbauko bada.

Topautako gauzak ez dira topau ditubarenak, ez bada galdu ditubarenak. Alan, zerbait topau dabenak dendatu biar dau jaubia topetako. Agertuten bada jaubia, emon biar deutsa jaubiari osorik. Topau ezin

badau jaubia, konpesoriak esango deutsa gauza topaubagaz zer egin biar daben. Bada, beretzat geratuten badau gauza topauba, geijagoko bagarik, ostuba lege da. Edo ostuba da, dino san Agustinek. Topau badozu ta biurtu ez badozu, ostu dozu. *Si invenisti, et non redidisti, rapuisti*. Topautako gauza batzuben gainian erreinuko legiak gorde biar dira konzienzian.

Basuetan egiten dirian lapurretak ta kaltiak gaiti dotrina luze bat imini legi, neure entzula onak. Ta menturaz euskal errijetarako ez litzateke izango errazoeti kanpora. Baina onako baso kaltiak errazozko zuzentasunak eskatuten daben lege erabagiteko, nire aitutia txikija da. Jakiturija geijago daukeenak esango dabee zietzago ta argiruago.

Uts egite bi, deritxat, alderatu biar diriala gauza onen gainian, errazozko zuzentasunari jarraituteko. Bata da *estubegi izatia*. Ta *bestia da nasai-jegi izatia*. Baso jaube batzuk ta *moneru* esaten jakuen baso-jaole batzuk txito dira estubak. Oneek zotz baten paltia arbola bati ikusi orduko, multa gogorrek ezarten deutseez bati edo bati; al dagijenari. Bizkayko basuai ta jentiazen gizatasun prestubari begiratu ezker esan legi, alako baso jaube ta baso jaolak bijotz gogorra ta kodizija sikuba aituten emoten dabeela. Karga bat orri edo biurgeti bi basuan palta ditubalako, urren danari ezarri bost eskudoko bat edo amarreko bat multa. Eurai ain lege estuba ta kontu estuba artuten badeutsee Jaungoikuak, ez dakit zelan ibiliko dirian azkeneko kontuban.

Bigarrenak dira konzienzija nasaikuak. Euren etxeetan edo basuetan zotz bat ez daukeela, urte guztian etxian biar dabeen egurra, orrija ta materijala inoren basuetati ostuta daukeenak. Onetariko baso lapur asko dagoz. Ta menturaz konpesakizuntzat bere artuten ez ditubee onetariko lapurretaak. Uste dot, bitzuba uts egiten dabeela. Ez dala ain estu izan biar basoko egurraren gainian, baso jaube ta baso-jaole asko dirian lege. Ta ezda ain nasai bere, beti inoren basoti ostuta etxian biar dana ekarteko.

Gauza batzuk dagoz kasik jakinak sail onetan: 1. Larria geituteko, basuari su emotia eragotzita dago Bizkayko legian. Ta subak egiten daben kalte guztia jaso biar dau su emailiak edo aren lagunak. 2. Inoren basoti ostutia egurra, iketza edo materijala inori salduteko, lapurreta da, oi danez. Baita egurra ostutia bere, agaz iketza eginda iketza salduteko. 3. Lapurretatzat kontetan da, etxetarako izan arren, asko balijo daben ta auzo guztiak saldu oi dabeen eriko materijala ostutia inoren basoti. Zura, ola, latia... ta beste materijal nausitzat baserritar ondraubak kontetan ditubeenak. 4. Lapurreta lege da, nai egurra, nai orrija, nai beste gauza bat kendubagaz, inoren arbolak galdutia edo arboletan kalte jakina egitia.

Onezaz gainerakua erabagiko dabee basoko lapurreta ta kalten gainian, obeto aituten jakuenak.

Gogoratu egizu bada, kristinaubak, zazpigarren aginduko eginbiar santua. Zeinbat arte ta modu asmau dituban alperrierijak, gulerijak ta kodizijak, inorena ostuteko. Ze lege gogorragaz ta zama asarriagaz eragotzen daben Jaungoikuak inori ostutia ta inori aziendan kalte egitia. Ta ze karga astuna ta pisutsuba ezarten deusana bere burubari, inorena ostuten dabenak edo inori kalte egiten deusanak. Au da, atzera biurtu biarra. Kaltia osorik jaso biarra, salbauko bada. Bildurtu ta ikaratu zaite bada, kristinaubak, lapurretiaren beraren izenagaz. Ez inori egin zeubei inok egitia gura ez dozunik. Ez galdu zeuben izerdija; ta ez tiratu inorena. Estimau zeuben eukija; baina ez txupau inoren odola. Alan izango dira zuzenak zeuben tratubak, artu emonak ta pausubak. Ta Jaungoikuak emongo deuszu zeuben izerdijaren ta biar zintzubaren sari ugarija bizitzan ta betiko ditzia zeruban. Aitiaren, Semiaren ta Espiritu Santubaren ize-nian. Amen.

VIII. AGINDUBA

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Exod. 20.

I. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan:

1. *Ze ezaina dan testigantza palsa.*
2. *Ze zuzenak izan biar dabeen juezak.*
3. *Zer egin biar dabeen letraubak, eskribaubak eta prokuradoriak.*

Santiago apostolubaren berbak erakusten deuskubee dino, neure kristinaubak, Erromako Katezismuak ze premina andikua dan, ez bakarik ona dalako, ez bada baita biarrekua dalako bere, zortzigarren agindu santuko erakutsija. *Miñagaz pekatuak egiten ez dabena santuba da*, dino Santiago apostolubak. Baina Apostolubak berak dino miina gaiti: *Miina da gorputzaren zati txiki bat, gauza andiak irakoiten ditubana. Oh, ze su andia! Oh ze mendi andia ixioten daben!* Izanik bada, neure entzula onak, miina, guztien esanian, zein gauza onerako zein txarrerako prest daguana, Jaungoikuaren zortzigarren aginduba da miina ondo erabiltia. Leengo agindubetan zaintu dau Jaungoikuak, entzun dozun legez, bere amodijo ta ondra santubari jagokana; gurasuen ondriari ta inoren bizitzari jagokana; ta gorputzeko ta arimako garbitasunari ta inoren eukijari edo azien-diari jagokana. Bada, orain zortzigarren lekuban zaintuten dau Jaungoikuak proximuaren ondria. Ta aginduten dau: *Ez dozu zeure proximuaren edo lagunaren kontra testigantza guzurrezkerik emongo*. Gauza bi Jaungoikuak eskatuten deuskuzala agindu onetan, beste agindubetan legez, dino Erromako Katezismuak berak. Bata da guzurrik ez esatia. Ta bestia, oni darraikona, egija esatia. Arrigarritzko jakiturija ta zuzentasunagaz alkarri dautsala dago Jaungoikuaren lege guztia. Guztia da zuzena ta garbija, zerurutz geure gogua ta arimak jasoten ditubana ta humildiai zentzun andia emoten deutseena, dino Dabid erregiak.

Agindu guztien artian kanporik txikarrena daukana ez da zortzigarren aginduba. Baliyo andiko gauzia da, Jaungoikuak emen gorde ta zaintuten deuskuna. Geure ondria, geure pamia. Kasik bizitzia bera baino geijago maite doguna. Ta beste aldeti, inoren kleituba, ondria edo pamia galduteko dagozan legez ainbeste arte ta moda gaisto, noraezekua da zortzigarren agindubak kanpo andia eukitia. Juezaren aurrian esandako guzurragaz galduten jako geijen proximuari kleituba. Ta au da, lelengo, agindu onek eragozten dabena, dino Erromako Katezismuak. Baita gal-

duten jako proximuari pamia, juezaren aurrian ez eze ostian bere. Batzubetan, proximua gaiti guzurra esanda. Beste batzubetan, bera gaiti deungaro esanda. Beste askotan, bera gaiti deungaro entzunda. Ta ez gitxitan, gaiki proximua gaiti juzgauta. Oneek guztiok eragozten ditu, bada, Jaungoikuak agindu onetan. Eragozten dau proximuaren kontra testigantza paltsua. Eragozten dau proximuaren kontra guzurra esatia. Proximua gaiti deungaro esatia. Proximua gaiti deungaro entzutia. Ta proximua gaiti gaiki juzgeetia. Au guztiau da agindu onetan erakutsi biar dana. Ta baita proximuari ondria edo kleituba galduten jakonian, zelan biurtu biar jakon bere. Guztiai asipena emoteko esango deusut erakutsi onetan: 1. *Ze ezaina dan testigantza palsa.* 2. *Ze zuzenak izan biar dabeen juezak.* 3. *Zer egin biar dabeen letraubak, eskribaubak, prokuradoriak...* Ez pensau, kristinaubak, ez dala zeubai juazun dotrinia au. Bada, zeubek izan ez arren eginbiar areetakuak, ondo izango da zubek jakitia areek zer egin biar dabeen ta zer egin biar ez dabeen. Endamas geure errijetan. Bai, geure errijetan, bide bagako ta baliyo andi bagako milla auzi gorroto ta kastu andiko egunero ikusten dirian lekubetan. Ez dakit au zegaiti. Ala jentia berez auzilaria dalako, ala inoren auzijagaz ondo bizi gura leukeen laarregi dagozalako. Izan leiteke bijak gaiti. Prestau egizu, bada, zeuben gogua entzuteko.

I.

Guzurrezko juramentuba juezaren aurrian egiten dabena ze pekatu andia egiten daben ta kalte andiak ekarri oi dituban esan zan, neure kristinaubak, bigarren agindu santuban. An esan zanaren gainera, aitatuten da barrero emen, artu dagizun guztiok gorroto santu bat testigantza paltsuaren kontra. Testigantza paltsuaren ezaintasuna ta Jaungoikuak deusnan gorrotua agiri da argiro, neure entzula onak, Jaungoikuaren beraren lege-ti. Bada, dino Jaungoikuak: *Jakiten bada inos testigantza paltsua emon dabela batek bere lagunaren kontra, egin bekijo berari berak inori egin gura entsana. Kastigau egizu, bestiak bildurtu ditezan. Ez egizu erruki izan. Bizitzia galdu gura izan badentsa inori, kendu berari bizitzia; begija galdu gura izan badentsa, begija; agina, eskuha edo oina galdu gura izan badentsa, galdu berari agina, eskuha edo oina.* Au dino Jaungoikuak egiteko, testigantza guzurrezkua emoten dabena-gaz. Alan jazo jakuen Susanari guzurrezko pekatuba jaso eutseen agura zaarrai. Ezarri eutseen Susanari guzurragaz arrika illtia merezidu eban pekatuba. Ta jazo zan, Danielek testigantza paltsua agertuta, agura guzturi

bijak jentia arrika iltia. Beste ainbeste jazo jakon Aman guzurti, palto, soberbijosuari. Mardokeo gatx bagekuarentzat guzurrez ta enbusterijsz prestauta eukan urkaan, bera urkatu eben.

Modu askotara Jaungoikuak erakutsi dau testigantza paltsuari deus-tsan gorrotua. Sarritan illak biztu ditu, gatx bagekuak libretako ta guzurti paltsuak kastigetako, san Estanislaoaren bizitzan irakurten dan legez. Baita sarri testigu paltsuak kastigau bere. San Narziso Jerusalengo obispuari jaso eutseen guzur desondragarri bat. Artu zitubeen iru testigu palto. Lelenguak esan eban: *Au egijia ez bada, Jaungoikuak erre nagijala*. Bigarrenak esan eban: *Egijia esaten ez badot, egun onik izan ez dagidala*. Irugarrenak esan eban: *Bistiak paltan dagidala*. Onan juramentu guzurrezkua egin eben iru testigu paltsuak. Lelengua, gau baten etxiak su artuta, pamelija guztiagaz erre zan. Bigarrena, biatsetati bururaginoko gatx triste batek artuta, galdu zan. Irugarrenak, lagunak kastiguba ikusita, garbatuta, autortu eban bere guzurrezko testigantzia ta egin eban penitenzia. Baina ak bere negarraren negarragaz galdu eban begijetako bistia ta geratu zan itsututa. Pekatuba damututa, konpesauta bere jadiitxi jakon testigantza paltsuaren kastiguba.

Gogoratu, kristinaubak, pekatu ezaina dala testigantza paltsua. Txito gorroto andija deusala Jaungoikuak. Testigu paltsuak desondretan dabe-la Jaungoikua, beste leku baten esan zan legez. Engainetan dabela jueza, guzurra sinistu eraginda, juzgu okerra emotera dakarrelako. Kalte egiten deusala proximuari, kleituba edo aziendia edo bizitzia galdu eragiten deus-salako. Baita erri guztia bere, gatx bageko erritar on bat, deungatzat kastigau eragiten dabelako. Jesukristo geure Jauna illteko bere testigu paltsuak biar izan zirian. Oh, ezautuko balebee kristinaubak ondo ze pekatu andija dan testigantza guzurrezkua! Baina ikusi daigun juezak ze zuzenak izan biar dabeen.

II.

Ez da orain nire ustia, kristinaubak, erriko buru edo juez baten egin-biar guztiak esatia, ez bada bakarrik zortzigarren agindubari jagokana. Jueza dan legez ta lagun artian oi dirian *ezdabaidaak* erabagi biar dituban legez, zer egin biar daben esatia da oraingo saila.

Esaten jakue, bada, Espiritu Santubagaz juez guztiai, norbait juzge-tan dabeenian ez dabeela gizonaren eginkizuna egiten, ez bada Jaungoikuarena berarena. *Videte, quid faciatis, non enim hominis exercetis judi-cium, sed Domini*. Ez dau, bada, euki biar, Jaungoikuaren lekuban edo tro-

nuban jarrita lagunaren bizitzaren, ondriaren edo aziendiaren gainian era-bagija emotera doian gizonak adilla edo entendimentu argija ta zurra, borondate edo nailla arteza ta ondrauba, bijotz garbija, irabatzi gura baga-kua ta zelo santukua, errazoiaren ta legiaren maitetasun bizija ta, dan moduban dala, egijari, errazoiari ta legiari jarraituteko opa ona! Baietz esan legi, kristinaubak.

Orregaiti, Jetrok esan eutsanian Moisi juezak iminteko, gogoratu eutsan zelako gizonak artu biar zituban jueztzat. *Imini egizuz jueztzat*, esa-ten deutsa, *jente guztien artian billatuta, kodizijarik ez daukeen, dirubaren gura-rik ez daukeen, egijia maite dabeen ta Jaungoikuaren bildur santuba daukeen gizon jakitunak, juzgau edo erabagi dagijezen jenten arteko ezdabaidaak*. Zentzun ona edo jakiturija, kodizija usainik eza, egijaren amodijua ta Jaungoikuaren bildur santuba biar ditu juezak, erabagija ondo emoteko. Au gaiti agindu-ten deutsee Salomonek juezai, ikasi dagijeela zuzentasuna, erriak juzgeta-ko. Entzun egizu, juezak, dino, Jaungoikuak emon deus bestiak juzge-tako eskubidia. Bada, berak artuko deus zeuben erabagijen kontuba. Berak aztertuko ditu zeuben bijotzetako naijak. Bada, izanik bere orde-kuak jentia zuzenduteko, ez dozu zuzen juzgau, ez dozu lege santuba gorde ta ez dozu Jaungoikuaren borondatia egin. Orregaiti dino Salomonek berak, *munduban andi dirianak, pena andijak irago biarko ditubeela*. Esango baleu legez: Juezak jaso ditu Jaungoikuak bere lekuragino. Egin ditu beste gizonen artian txito andi. Baina ez badira juez zuzenak ta onak, gero irago biarko ditube pena andijak. *Potentes potenter tormenta patientur*. Entero kontu gogorra, dino, artuko jakuela juezai. *Juditium duris simum*. Ta Isaías propeta santubak esaten deutsee juez okerrai: *Zorigaistokuak ta madarikatubak zara diruba gaiti gaiskina askatu dozunok ta erru bagia katiatu dozunok*. Zorigaistokuak ta madarikatubak zara pobria, alarguna ta ume zurtza estututeko ta nekatuteko lege gaistuak edo erabagi okerrak emon dituzunok. Onan Jaungoiko, guztien Juezak, berba egiten deutsee luurre-ko juezai.

Lau gauzak juezak okertuten ditubala, esaten eban san Isidorok. Edo kodizijak, edo bildurrak, edo amodijuak, edo gorrotuak, edo guztiak. Kodizijak edo diruba artuteko ustiak luzatu ta okertu eragin eutsan Felix juezari san Paulo erru bagiaren gaineko erabagija. Bildurrak okertu eban Pilatos jueza. Ta ill eban Jesus errubagia. Amodijuak okertu eban Herodes. Ta ebagi eutsan samia san Juan Bautistari. Gorrotuak oketu zitu-ban Anas, Kaipas ta beste Judeako juezak. Ta kondenau eben Jesus, Bildots mansua. Zeinbat onetariko juez oker agertuko ete dira, guztien erabagija Jaungoikuak emoten dabenian! Esaten jakue, bada, juez guztiai

Moisek berai esaten eutseena: *Egijezu guztiai erabagi edo juzgu zuzena*. Nai dala erbestekua, nai dala errikua. Nai dala senidia, nai dala atzia. Nai dala adiskidia, nai dala arerijua. Nai dala pobria, nai dala aberatsa. Juzgau egizuz guztiak legiagaz bardin. Ez egijozu begiratu sentenzia emoteko, noren auzija dan edo nor katiatutera edo askatutera zuazan, ez bada nok errazoa daukan ta legiak zer dinuan. Orduban egingo dozu, juezak, Jaungoikuaren juizijua. *Quia Dei iudicium est*. Juezen urrengo dira letraubak, eskribaubak, prokuradoriak ta baita ez gitxitan bitartekuak bere. Ikusi daigun zer egin biar dabeen.

III.

Juezak auzijaren erabagija emoteko jakin biar dau nok daukan errazoa. Au jakiteko balijetan da testigubakin. Areek zer dinuen jakiteko, eskribaubakin. Ta areen esanak legiagaz neurtuteko letraubakin. Auzilarijak artuten dau bere laguntzat norbait. Ta oni esaten jako *prokuradoria*. Onek, alegin guztiagaz begiratuta, zaintu biar dau bere partiaeren errazoa juezaren aurrian. Onei darraikuez, oi danez, auzi guztietan enpeñubak ta bitartekuak alde bijetati. Ez, geijenian, errazoa agertuteko ta zuzenduteko, ez bada dan moduban dala, auzija irabazteko. Ara emen, kristinaubak, ze mendi gatxa, altuba ta aldapatsuba irago biar daben zeuben auzijaren errazoiak, juezak erabagija emotera orduko. *Errazoa daukat ta ezin atan itxi negijo*, esaten dozu, auzilarija. Baina zure errazoiak esi asko irago biar ditu. Buru askotan sartu ta urten egin biar dau. Ta bakotxian zati bat kenduten badeutsee, ze etxuragaz elduko da juezagana? Ta agan beste zati bat galduten badau, zetan geratuko da zure errazoa sentenzijara orduko?

Ah, auzilarijak! Zeinbat bidar, letraubak edo eskribaubak errazoa zeunkala esan eutsun auzija galdu dozu? Ez eutsun esan errazoa zeunkala? Ez zeuntsan pagau alobera? Ez zenduzan topau enpeinubak erregalubakin? Zelan, bada, galdu dozu errazoezko auzija? Ah, kristinaubak! Zuri, auzitan asteko, errazoa zeunkala esan eutsubeenak izan leitekez ez gitxitan, zure auzija galdutera egin dabeenak. Eurak dira, ez gitxitan, zuri auzitarako gogua emon deusubeenak. Ta bein auzitan zu imini ezkerro, zein[t]zuk auzija irabazi zein galdu ardura ez deutseenak. Ojala onan ez balitz auzilari askogaz!

Baina zer egin biar dabee, izentau dirianak euren eginbiarretan utsik ez egiteko? *Lelengo* egin biar dabeena da: Errazoe bagako, tema utsezko ta

gorrotozko kereillarik edo auzirik ez artu bere kontura. Baki letraubak, eskribaubak, prokuradoriak edo enpeinuba eskatuten deutseenak bengai edo gorrotoz errazoe bagarik auzitara doiana. Bada, au dakijala ari aurre-ra bidia emoten badeutsa ta aren saila artuten badau bere kontura, sail atako kalte ta pekatu guztiak duaz bere gainera. *Bigarrenian*: Itandu ezkerro inok, onako edo alako gauzatan eskubidia edo errazoa daukan edo ez, erantzun biar deusa letraubak edo atariko opizijokuak dakijan moduban, bere saila balitz legez, zuzen. Edo esan, itandu dagijola obeto dakijanari. Au egiten ez dabenian emoten dau testigantza paltsua ta kalte andikua. *Irugarrenian*: Bein errazoezko inoren auzija bere kontura artu ezkerro, zaintu biar dau alegin guztiagaz ta legiak eskintzen dituban medijo guztiakin. *Laugarrenian*: Ez letrauk, ez eskribauk, ez prokuradorek ez deutsee entzuterik emon biar ez enpeinubari, ez bitartekuari, ez erregalubari, ez dirubari euren kontura dagan auzi zaintzaan bigunduteko, laututeko edo errazoiaren indarra makalduteko, auzija jaokanaren nai agirija bagarik. *Bostgarrenian*: Ez dabee eskatu biar ez artu biar, legez jagokuen baino alober geijago.

Oneek dira, kristinaubak, zeregin atarikuen noraezeko eginbiarrak. Ostian austen ditubee zazpigarren ta zortzigarren agindu santubak. Ta askotan geijago bere bai. Ez dakit, kodizijak leku larregi ez ete daukan euren bijotzetan. San Bernardok esaten beeban letrau, eskribau ta prokuradoriak gaiti, *eurak diriala miñai guzurre esaten erakutsi deutseenak; txito zurrak, justizi ja austeko; txito jakitunak, guzurrari egijaren etxuria emoteko ta gatx egiteko*. Kasiodorok esaten badau, *eurak diriala bein kereiliagaz doianaren poltsiari usain egin ezkerro, Argok baino begi geijago daukeezanak; Brearioren esku tegija ta tripa tegija daukeenenak; Simonen enbusterija darabileenak; Laomedonen juramentu paltzuak egiten ditubeenenak; Polimestoren kodizija ta berba salzeiak daukeezanak; Ulisen astuzijak daukeezanak; Pimalionen sakrilegiuak egiten ditubeenenak...* Euren isilik egotia bere, dino, *pagau biar dala; ta euren miinak bere kaltegarriak diriala, zidarrezko arijagaz lotuten ez badira*.

Onetarikuk izan ezkerro letrau eskribaubak, zeinbat kalte egin legijen errijetan esaten ez da errez. Alperrik errijak ta pamelijak naiko dabee bakia. Eurak irakoiko dabee gerria, auzija ta naastia. Jazo leiteke, kristinaubak, geure errijetan alako papergintzako okerrik ez egotia. Baina nik esaten deusudana da, letraubakin ta eskribaubakin balijetako, arako ill edo biziko botikakuagaz medikuba edo osalarija balijetan dan legez. Beste erremedijorik ez daukanian, nora ezian emoten jako gaixuari ill edo biziko botikakua, esan oi danez. Beste ainbeste, kristinaubak. Zeuben bizitzia, aziendia edo kleituba jasoteko, (ta oneek bere gauza andija danian) beste

medijorik ez daukazunian, nora ezian, azkenengo azkenengo eskribaubaren etxera, auzitan asteko. Ta orduban bere bideti etxera biurtuta, kontubak obeto ateraten badituzu auzitan aстера orduko, nekez garbatuko jatzu.

Eskatu daijogun Jaungoikuari, bialdu daigula zeruko espiritubagaz geure arimetara zuzentasuna, prestutasuna ta egijaren amodijua. Bialdu dagijuela juez guztiai bere argi santuba, errazoia ezaututeko, ta zelo santuba, legia gordetako. Bialdu dagijuela auzigintzako paperdunai bere bildur santubaren golpe oso bat, berbak zuzenak, atzamar oskolak laburrak ta bijotza Jaungoikozkua erabili daijen euren arrisku andiko eginbiarretan. Alan gura izan dagijala zerubak bere miserikordija andija gaiti. Aitiaren, Semiaren ta Espiritu Santubaren izenian. Amen.

II. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan:

1. *Zer dan guzurre esatia.* 2. *Ze pekatu dan.*

I.

Zortzigarren agindu santuban eragozten deusku, neure entzula onak, Jaungoikuak guzurre esatia. Guzurre esatia, dan moduban dala, beti da testigantza paltsua emotia. Ta au eragotzita dago Jaungoikuaren legian. Zer da, bada, guzurre esatia? Guzurre esatia da, dino san Agustinek, *inor engainetako ustiagaz, gogua bestera gauzia esatia*. Zerbait oker esatia ta guzurre esatia ez dira bat. Gauzia oker esan arren, esaten bada noberak deritxon edo uste daben moduban, ez da guzurre esaten. Baina gauzia esaten azertau arren, gogua bestera edo noberak deritxonaz bestera esaten badau, guzurre esaten dau Jaungoikuaren aurrerako. Berbia ta gogua edo jakina bat egiten ez diranian izaten da guzurre. Baina ez, berbak ta ustia bat egiten diranian. Au ondo ezaututa euki biar dabee kristinau gitxi jakinak. Bada, askotan guzurrik esan bagarik, uste dabee, guzurre esan dabee-la. Gauzia oker esan ezker, pensetan dabee beti dala guzurre. Uste dau batek gaur jai eguna dala. Ta esaten dau: *Gaur meza entzuteko eguna da*. Bada, aste eguna izan arren gaurkua, ez dau ak pekatuzko guzurrik esan, bere orduko jakinagaz ta ustiagaz berbak bat egin ditubalako. Ta berbiagaz zuzen esan arren gauzia, eritxijaz ta gogua bestera esaten badau, guzurre esaten dau. Uste dau batek gaur meza entzuteko eguna dala. Ta berak ainzat euki arren, esaten deusa beste bati ez dala meza entzuteko eguna. Bada, aste eguna izan arren gaurkua, esaten dau guzurre, gogua ta ustiaz bestera berba egin dabelako inor engainetia gaiti. Egijia da, alan ez jakinez gauzia orker esaten danian, balijoko gauzia bada, jakin ezker, atera biar da laguna uts egiteti. Esan deusazu ez jakinez ta uste onian lagunari meza egunian, ez dala meza eguna. Ez dozu pekatu egin. Baina kontuban jausten bazara meza eguna dana, bestiak mezia entzun legijan tertziju, atera biar dozu uts egiteti, meza eguna dala esanda. Onan beste balijoko gauza guztietan, erremedijau al dedin artian, kontuban jausi ezker oker esan ebana.

Iru guzur kasta erabagiten ditubee erakuslak. Ta dira: *Lelengo*: Barre egiteko edo eragiteko guzurrak. Beste atsekabarik edo kalterik inori ekar- ten ez deutseenak. *Bigarrenian*: Noberari edo inori mesede egitia gaiti beste gatx bagarik esaten dirianak. Etxeko bakia gaiti, inoren palta bat eskutetia gaiti, norberaren premina ordu bat ez autortutia gaiti, daukan gauza bat ez emotia gaiti... ta onan beste guzur asko esaten dira zerbai- ten onerako, inoren kalte bagarik. *Irugarrenian*: Inoren kaltiagaz esaten dirian guzurrak. Edo kleituban, edo ondran, edo aziendan, edo karida- dian lagunari kaltia egiten jakola ta gatxa baino ez daukala esaten dirian guzurrak dira irugarren kastakuak. Ez aaztu bada, kristinaubak, iru guzur kasta oneekin, guzurra ze pekatu dan ezaututeko. Ta entzun egidazu gogo onagaz.

II.

Ezin ukatu ginai, neure entzula onak, guzurra dala errijetako ta lagun arteko sinistute ona galduten dabena. Sospetxa gaistuak geituten dituba- na. Giza arteko artu emonai kleituba ta prestutasuna kenduten deutseena. Esan guztiak dudan ta eritxijan iminten ditubana. Gorrotuak ernetan ditubana. Ta jente guztia naastetan daben okerrerija da guzurra. Au gaiti dino Espiritu Santubak, *desondra ezaina dala guzurra kristinaubaren anan*. Aoko berbiaren bitartez alkarri aituten emoten deusagu geure goguan daukaguna, geuk dakiguna edo ez dakiguna, nai gendukiana edo nai ez gendukiana. Bada, geure laguna engainauko ez badogu ta testigantza pal- tsua lagunari emongo ez badeusagu, nai ta nai ez esan biar dogu gauzia dakigun moduban. Edo ez badakigu, ez dakigun moduban. Nai dogun moduban. Edo nai ez badogu, nai ez dogun moduban. Onan geure ari- man, geure goguan edo bijotzian dagan moduban gauzia esaten ez deu- tsagunian lagunari, engainetan dogu laguna.

Ara emen guzuraren malezija edo gatx guztia. Ta zeinbat geijago esaten dirian guzurrak, ainbat engainu geijago lagun artian. Ta guztiak esaten badabee guzurra, guztiak dagoz engainauta ta guztiak alkar engai- netan. Orduban bizi dira gizonak eta emakumiak, alkarren berbak eta goguak inos bat egiten ez diriala. Inos alkar aitu ezin dabeela. Ara guzu- rragaz ze injuriya egiten deusagun, berbia emon eutskun Jaungoikuari. Ta zelan engainetan dogun laguna. Au gaiti Jaungoikuak eragozten dau guzu- rra esatia. Baita errazoiaren argijak berak bere. Bada, bere agiriz da oba izango zala gizonak eta emakumiak berbetan ez jakitia, berbetan jakinda

berbiagaz alkar engainetia baino. Berbetan ez bagenki, ez gendukez geure lagunak berbazko guzurragaz engainauko. Esan biar dogu bada, kristi- naubak, berba egiten dogun guztian egijia.

Badakizu, neure entzula onak, nundi datorren guzurra? Ta zein dan guzuraren aita? Bada, san Juanek esaten deusku, diabruba dala guzurti- ja ta guzuraren aita: *Diabolus es mendax, et pater ejus*. Diabruba da guzurti- ja beti guzurra esaten ta inor engainetan diardubalako. Diabruba da guzu- rren aita, lelengo guzurra berak esan ebalako. Diabrubak esan eban lelengo guzurra. Esan eutsan Eba, guztion amari: *Jaungoikuak paradisuban Adani ta berari eragotzi entseen prutia jan arren, ez ziriala illgo*. Ta ez zirian ill? Bai. Bijak jan ebeen prutia. Ta bijak ill zirian. Diabrubaren eskolakuak dira, bada, guzurti guztiak. Diabruba da guzuraren ta guzurtijen aita. Eskola madarikatu atari urten dau giza artera guzuraren azi gatxtsubak. Ta zabaldu da mundubaren baztar guztietara. Ya esan legi Oseas propeta santubagaz, ez daguala luurraren gainian egijarik. *Non est veritas in terra*. Berba deungaak ta guzurrak ondatu dabeela guztia. *Maledictum, et menda- cium[...] inundaverunt*. Aberatsak ta pobriak, andiak ta txikijak, gurasuak eta umiak, zaarrak ta gaztiak, jaun dirianak ta ez dirianak, ume konduetaragi- noko guztiak, esan legi, lelengo ikasten dabeena dala guzurra esatia ta inor engainetia. *A propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium*. Oh, oke- rrerija inpamia! Ze gorrotua izan biar deusagun!

Ta itanduten badau inok, ia beti dan pekatu guzurra esatia, erantzut- en da baietz. Ez dabela inok inos guzurrik esan, Jaungoikuaren ta natu- ralezaren legia ausi bagarik. Berez da gauza txaarra guzurra esatia. Ta beti da pekatu. Ezin guzurra esan legi pekatu egin bagarik, ez kleituba gaiti, ez ondasunak gaiti, ez bizitzia gaiti. Ezda erru bagako bat urkati libreetia gaiti bere. Ezda kondenau guztiak salbetia gaiti bere. Ezer gaiti bere ezin esan legi guzurra, pekatu egin bagarik Eleisa Ama santiaren sinistutian ta santuben erakutsijan. Emeti agiri da, kristinaubak, orrako berban berban- go guzurtegiari guztiok ta bakotxa diriala pekatubak. Alperrik da esatia: *Guzur txikijak esan nituban; ez zirian inoren kaltekuak; bakia gaiti esan neban; barre egiteko esan neban; txantzaan esan neban...* Dan moduban dala, guzurra da? Bada, pekatu da. Baina ze pekatu da guzurra esatia?

Gitxienaz pekatu txikarra edo beniala beti. Ta sarritan pekatu andija edo illgarrija. Izango da guzurra pekatu txikarra edo beniala: 1. Jaungoikuari ta pedeko gauzai injurijarik egin bagarik ta lagunari edo pro- ximuari ezetara bere kalterik egin bagarik ta egiteko uste bagarik esaten danian. 2. Guzurragaz lagunari egiten jakon kalte agirija eskina guztietati txikarra edo gitxija danian. Dinot, *eskina guztietati begiratuta gauza txikarra*

danian. Bada, guzurrak gauza gitxija iruri arren, emon legijo guzur txikijagaz lagunari lotsari andija edo susto andija edo nai bage andija. Orduban izango da txiki dirudijan guzurra pekatu andija, ezauberaz bada.

Alan, txantzan ta barre egiteko izan arren bere, pekatu mortala da, geijenian, guzurra esatia pedeko egijen kontra, Jaungoikuaren, Jesukristo geure Jaunaren ta Ama Birjina guztiz santiaren ontasunen kontra, meza santubaren, komuninoeko ta konpesinoeko sakramentuben, zerubaren, arimiaren ta beste gauza santuben kontra. Onako gauza altuben ta sagra-duben kontra guzurra esatia, inor engainetako edo gauza santubai barre egiteko, Jaungoikuari berari injuriya andija egitia da. *Bigarrenian:* pekatu mortala da guzurra esatia, proximuari nai aziendan, nai kleituban, nai ondran, nai bakian, nai adis kidetasunian, nai osterantzian kalte andija edo atsekaba andija egiten jakonian. Kalte andija inori etorri legijon guzurra esan ezker ezauberaz, gero kalte a jazo ez arren, izan leiteke guzurra pekatu mortala. Ezkontza bat egitia jazoten da. Esaten dozu zuk ezauberaz guzur bat nobijo edo nobija gaiti, zein dan asko eskontzia galduteko, juakonak jakin edo entzun ezker. Bada, ezkontza a galdu ez arren, egin dozu pekatu mortala. Zure partez galdu zan ezkontza a. Ta egin zeuntsan kalte andija lagunari guzurra esanagaz.

Irugarrenian: Guzurra berez gauza andija izan ez arren, izan leiteke pekatu mortala, edo personiaren parteti, edo guzur geijaren parteti. Juez ondrau baten, kura jaun baten, sazerdote baten edo relijioso baten kleitu onaren kontra guzur bat esatia berez andija irudi ez arren, izan leiteke pekatu mortala. Bada, alako persona sagraduben ta ondraduben pamia guzur gitxiaguagaz gauza andijan galduten da, beste edozeinena baino. Ta lasterrago guzurragaz pekatu egiten da, alako personen kontra esaten danian. Beste ainbeste, asko lotsatuteko guzurra esaten bajako arpegijan persona lotsa ta kleitu oneko bati, txikija iruri arren, izan leiteke pekatu mortala, lotsaari andija emon jakolako guzurragaz. Onestidadiagaz ta kleitu onian bizi dan emakume edo neskatilla bat gaiti esatia guzurragaz kolo-riak arpegira ateraten deutseezan azalkeriyaak ta lotsagarriyak, burlaz ta txantzan izan arren, askotan izango dira pekatu mortaleko guzurrak, lotsari andija emoten jakolako guzurragaz persona ondraubari.

Alan oi dira lagun artian gizon ta emakume kleitu andi bagako asko. Alkarri kinu eginda, aurrian dagozan persona ondraubai guzur minberak ta lotsarizkuak esaten deutseezanak. Geijenian eurak dira berdiak ta eltzakak. Eurak dira alako palta agiriyak daukeezanak. Ta badago euren artian norbait, euren palta jakinak ez daukazanik, ari ekiten deutsee milla lotsarizko guzurregaz, jentiarri barre eragiteko. Onako jentia ez da bakarrik

konzienzia nasaikua, ez bada baita bijotz doilorrekua ta erne prestu eze-kua bere. Oh, zeinbat onetariko, lagun artian egotia merezidu ez dabeen daukazan luurak bere gainian! Endamas denpora triste oneetan. Asko da kristinau batek zuzen bide puska bat artutia, pekatubari ta pekatuko lagunai ta okasinoiari largatia, nosbaitako baten sarrijago konpesetara, sermo-etara edo eleisaruz juatia, lagun arte baten milla guzur lotsarizko ta burla minbera ari esateko ta ezarteko. Zegaiti au? Larga dagijon salbetako bidia-ri ta biurtu dedin guzurtijen bide ta biziera nasaira. Ez da au diabrubaren beraren zeregina? Duda bagarik, kristinaubak.

Jakin bada, neure entzula onak, zeubek gauza gitxitat daukazuzan guzurrak askotan izango diriala pekatu mortalak. Ez pensau barre egiteko dala. Ez dau Jaungoikuak ontzat emoten lagunaren lotsarizko ta santi-dadiaren kontrako barrerik. *Guzurra esaten daben anak illten dan arimia*, dino Espiritu Santubak. *Guzurtijai gorroto deutseela Jaungoikuak. Guzurtijen amaija azuprezko laba gorija izango dala.* Oneek ta beste onako esanera asko dagoz Eskritura Sagraduban guzuraren ta guzurtijen kontra. Pekatut mortalezko guzurrak gaiti dira oneek. Baina entzun dozu, danik guzurrik txikarrena bere pekatu dala. Ta ezer gaiti bere esan biar ez dala.

Begaz, esango dozu, beti esan biar dogu egija? Begaz, esan biar ez dan gauza bat inok itanduten badeusku bere, esan biar deusagu? Ez, neure entzula onak. Ez dozu olan aitu biar dotrina au. Gauza bat da guzurra esatia. Ta beste bat da egija ez esatia. Guzurra esatia beti da pekkatu. Egija ez esatia askotan da biarrekua. Kristinau asko dira txito jakin gurak. Ezer bere ez juakuen gauzak jakin artian, beti itanduten dagozanak. Alako ez juakon itaunliari ez guzurrik erantzun; baina ezda egijarik bere, berak nai leukian moduban. Dakiguna dakigun moduban beti esateko legerik ez daukagu. Askotan ixilik euki biar dogu dakigun gauzia. Orduban inok itanduten badeusku alago gauzia, ez erantzun. Jesukristo, geure Jaunari gauza asko itandu eutseezan Anasek, Kaipasek ta Pilatosek. Baina ez eutseen erantzun areen itaune guztiai. Samuelek, Dabid errege egitera juan zanian, zer egitera joian itandu eutseenai ez eutseen erantzun, Dabid errege egitera joianik, ez bada Jaungoikuari sakripiketara joiala. Dabid Errege egitia zan orduko Samuelen zeregin nausija. Baina a ixilik eukita, bidezko zeregina egitera joiala esan eutseen. Mo[i]sek ez eutsan inos esan Paraoni, Ejitoti jentia aterata atzera biurtuko ez zani, bere uste ta lan guztia atarako izan arren. Iru eguneko bidian juan biar ebal bere jente guztiaz Jaungoikuari mendijan eskinia egitera, esaten eutsan Paraoni. Ta atzera biurtuko ez zana ixilik euki. Juditek beste ainbeste egin eban Olopernesagaz. Oneek guztioek egija erantzuten ebeen. Baina ez batek

bere itaunlak jakin gura eukeena. Areek jakin gura eukeena ixilik euki; ta arei balijo ez eutseena erantzun, egin ebeen Moisek, Dabidek, Samuelek, Juditek ta beste askok.

Au berau esaten da bada, kristinaubak, egin biar dala alako ordu estubetan. Guzurrik esan ez, egijarik bere ez, ez juakonak nai leukian moduban edo egijia esaneti gatxa etorriko dan orduban. Erantzun orduban beste gauza bat, egijia dana ta gatsik ez dakarrena. Ta ez guzurrik esan ezer gaiti bere. *Nec prodam, nec mentiar*, dino san Agustinek. Juezak itandu ezker, beti esan biar da egijia dakijan moduban, bigarren agindu santuban erakutsi zan legez. Gogoratu bada, neure entzula onak, zer dan guzurra esatia ta ze kasta gaistoko pekatuba dan. Artu zeuben bijotzetan guzuraren gorrotua ta egijaren amodijo bizija. Oitu beti egijia esatera, zeuben kontra bada bere. Eragotzi txikitati zeuben umiai ta otseginai guzurra esateko ekandu galduba. Ez barre eginda ontzat emon lagun burlazko ta lotsarizko guzurak. Gomutatu, bijotz ondraubaren ta prestubaren senailia dala beti egijia esatia. Ta bijotz erkindubaren, luurtubaren ta ondra bagakuarena dala guzurra esatia. Gomutatu diabruba dala lelen-go guzurra esan ebana ta guzuraren aita. Ez aaztu, guzurragaz etsaijak atera zitubala paradisuti geure gurasuak. Ta guzuraren arerijua dala egijia, zein artu eban Jesus geure Salbazaile maitiak bere izentzat. Neu nas *egijia*, dino Jesukristok. *Ego sunt veritas*. Izan gaitez, bada, guztiok Jesusen semiak, bautismoz garian legez, egijia esaten bere. Erakutsi daigun geure berba guztietan, egijaren semiak gariana. Orduban duda bagarik librau ko gara pekatu askotati, bai txikijetati ta bai astunetati. Orduban maitetuko gaitu Jaungoikuak geure berbetako zuzentasuna gaiti ta bialduko deutzukuz bere grazija ugarijak. Orduban Jesusek ezautu ta autortuko gaitu bere semetzat Aita zerukuaren aurrian. Orduban geure lagunak emongo deutzukubee entzute ona ta sinistute ona giza artian. Orduban, azkenik, miinagaz pekatu rik egiten ez dogunian izango gara santubak, san Juanek dinuanez. Alan gura izan dagijala Jaungoikuak bere zuzentasun neurri bagakua gaiti. Amen.

III. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan:

1. *Zelan pekatu egiten dan inoren paltak esanagaz edo inor gaiti deungaro esanagaz.*
2. *Nos ez dan pekatu inoren paltak esatia.*

Salomonek esaten dau, neure kristinaubak, erijotzia ta bizitzia dagozala miinaren eskuban. *Mors, et vita in manu linguae*. Esan gura dau, miinagaz emon legijola gizonari bizitzia ta baita erijotzia bere. Miina ongilla andija da, ondo erabili ezker. Baita gaikin andija bere, gaikin erabili ezker. Askori mesede andijak ekarri deutzaz miina ondo erabilijak. Apostolu santuben miinak duda bagarik izango dira zeruban glori jaz apaindubak. Beste askori ekarri deutzaz kalte andijak. *Lingua imprudentis subversio illius*. Esan begije inpernuban dagozan hereje ta gaikin esalak, ze sarija ekarri deuteen miinak. Juezaren aurrian testigantza palt sua emotiak ta guzurra esatiak ze etxura ezaina dakeen entzun dozu, kristinaubak, leengo erakutsijetan. Bada, orain esango deutzut: 1. *Zelan pekatu egiten dan inor gaiti deungaro esanagaz.* 2. *Nos ez dan pekatu inoren paltak esatia.* Ez dago inor bere, kristinaubak, muturen bat ez bada, miina erabilten ez dabenik. Berau gaiti, ezda dotrina onen ikasi biarra ez daukanik bere. Alan eskatuten deutzut guztioi, imini dagizula ainbat eutzunerarik oneena zortzigarren aginduko erakutsi oneetan. Batez bere gaurkuan ta gero ko domeekakuan, zeintzuben berba egingo deutzudan zeubek murmurazinoia esan oi deutzazun pekatu inpamiaren gainian.

I.

San Juan Krisostomok esaten deutzuku, neure entzula onak, *ate bigaz itxita emon eutskula Jaungoikuak miina, lasterregi edegita, berbaren bat gaikin esan ez daigun*. Begijak zabalik emon eutskuzan Jaungoikuak, ikusteko. Belaartijak bere bai, entzuteko. Suurra bere bai, usain egiteko. Eskubak ta oinak bere bai, oratuteko ta pausu egiteko. Ta izanik miina ainbeste bidar biar doguna, au emon eutskun ate bigaz itxita, aginakin ta ezpanakin

barrututa. Ate bijak edegi biar dabee lelengo, miinak berba egingo badau. Ojala au asko balitz, miina ondo erabilteko!

Miinaren egite txarretati bat da, ta ez oneena, lagunari pamia galdutia. Inor gaiti deungaro esatia. Pama onak eta kleitu onak asko balijo dabeena edozeinek daki bere burubagaz. Ta zerbait esan zan onen gainian bostgarren agindu santuban. Lagunaren edo proximuaren pamia galduten da, bada, miinagaz, inor gaiti deungaro esaten danian. Ta au jazo leiteke modu askotara.

Lelengo: Lagunaren kleitubaren kontrako guzurra norberak asmauta esaten dabenian. Esaten dozu inor gaiti (guzurra dana dakizula edo zeuk edo bestiak asmautakua) *ostu eballa, orditu zala, zorra ukatu eballa, lagun txaarrekin ikusi zendubala...* Bada, orduban galduten deutzazu proximuari miinagaz pamia.

Bigarrenian: Lagunaren paltia egijia izan arren, ixilik eguaneti zeuk azaldau dozunian, edo zeu zariala mediyo azaldau danian. Egin dau batek erijotza bat. Baina ez dakije txito gitxik baino, nok egin daben. Ta ixilik dagoz. Esaten deutzazu zuk bati, nok egin daben erijotza a. Ta zabaldu ten da zure esaneti. Bada, zuk zeure miinagaz galdu deutzazu ondria. Ta jakin, neure entzula onak, edozein lagunaren paltatan dala au. Nai lapur rreta baten, nai orditute baten, nai joko eragotzi baten, bai juramentu paltso edo blaspemija baten, nai logrerijako tratu txar baten, nai kastid iaren kontrako pekatu ezain baten, nai beste edozein pekatuzko erru tan. Nai dala gizona, nai dala andria, nai dala mutilla, nai dala neskati illia, nai dala jueza, nai sazerdotia, nai relijiosua, nai gurasua, nai senidia ezku tuban gaiski egin dabena. Aren ezkutuko paltia zeure miinagaz zeuk azal detan badozu, lagunaren ondria zeuk galdu dozu. Ta ez pensau, kristi naubak, lagun batek edo bik jakin ezkerro, ez dala ezkutuko paltia. Ez pensau aopian bati edo biri esan ezkerro, pekatu azaldauba ta jakina dala. Ez dago onako legerik, proximuaren kleituba aotan erabilteko. Gogoratu zeubek zer naiko zendukian, deskuido bat edo lotsagarri bat jazoten jatzunian. Egijia da, bagoz gatx egite batzuk ezkutukuak izan arren, ager tu biar dirianak. Ez edozein modutan, ez bada gatx eginaren sailari jago kan moduban, ondo pensauta, azaldau biar da gaiskina, gatxa erremedi jetako, al dedin moduban. Onako gatx egite andijak zeintzuk dirian esan go deutsut laster.

Irrugarrenian: Inoren paltak geituta esaten dirianian galduten da pro ximuaren ondria. Ikusten dozu auzo bat jai baten meza entzun bagarik daguala bere guraz. Ta esaten dozu, *a ez dala eleisara bere juaten*. Au inoren paltia geituta esatia da. Ta ondria galdutia da. Ikusten dozu eleisa gizon

bat bein bere estadubari ez jagokan moduban. Ta esaten dozu, *a beti dabi lela okerrerijetan*. Au geituta esatia da.

Laugarrenian: Proximuaren esan onak edo egite onak txartzat juz gauta kontetan dirianian, galduten jako lagunari ondria. Judegubak alan galdu gura izan ebeen Jesusen ondria santuba. Ikusten da gizon bat, bere etxiari kontu egiten deutzana, tabernetan ez osteranzian kastu alperrika korik egiten ez dabena. Ta esaten da a gaiti, *zeikenkerijak eragiten deutzala*. Ikusten da persona bat, mundutarren okasinoetati alde egiten dabena ta biar dan ondo izatiagaz eleisara sarrijago juaten dana. Ta esaten da a gaiti, *mundubak santutzat enki dagijan egiten dabela*. Au inoren ondria galdutia da.

Bostgarrenian: Proximuaren ondria galduten da inoren ona bestiai entzunda, noberak ontzat emon biarran, gaistoz entzuterik ta sinistuterik emoten ez deutzanian.

Proximuari ondria galduteko, bost modu oneek erakusten ditubee Eleisiaren Gurasuak santo Tomasegaz. Ondria galdu ezkerro, atzera biur tu biar jako proximuari, al dedin moduban. Bestelan ez dago salbetarik. Zelan biurtu biar dan ondria galduba esango deutzala konpesoriak galdu dabenari. Onezaz ostian, lagunaren paltak agirijak, jakinak ta azaldaubak izan arren bere, premina bagarik inor gaiti esatia beti da pekatu. Baina nos egongo da preminia inoren paltak esateko, pekatu egin bagarik? Sarritan egon leitekez, kristinaubak, atarako premina ordubak. Ta entzun egizuz batzuk.

II.

Gauza bitarako, dino san Basiliok, *esan legizala inoren paltak, pekatu egin bagarik*. Bata da, norberak zer egin biar daben jakiteko. Ta bestia, erru bagako ez jakina galdu ez dedin. Santo Tomasek geituten deutsee onei bijoi bere ordu bat. Ta da, paltia egin dabenaren onerako danian. Alan esaten da, neure entzula onak, ez dala pekatu inoren paltia esatia: 1. Ebanjelijo santubak aginduten dabenian. Bestelan erremedijetan ez bada gaiskina, juezari edo agintariari aren paltak esanda erremedijau dedin. Au beraren onerako da. 2. Noberak zer egin biar daben jakiteko. Bakizu lagun batek gauza deunga bat egin dabena edo egitera doiana; edo pedeko gau zen kontra, edo errege jaunaren kontra, edo errijetako bakiaren kontra, edo erru bagako baten kontra. Ta ez dakizu zer egin. Bada, orduban esan zinagijo ta esan biar deutzazu aren pekatuba ta gatx egin konpesore bati edo gizon eldu bati, sail atan zer egin biar dozun jakiteko. 3. Erru bagako

ez jakin bat galdu ez dedin. Bakizu deunga batek inozente edo ez jakin bat engainetan dabena. Ta ariman edo bizitzan kaltiak ekarteko sailetan sartuten dabena edo sartu gura leukiana. Bada, orduban deungiaren paltak ez jakin erru bagakuari esatia, aren engainubetan ta pekatubetan sartu ez dedin, ez da pekatu. Au gaiti, gurasuai esatia umen okerriyak, okasi-noiak ta adiskidetasun peligrutzkuak; ugazabai esatia otseginen lapurretak ta kondezinoe inpamiak; erriyaren burubai esatia gabetako gizonen batzar txarrak; kura jaunari esatia pamelijetako eskandalubak; otsegin ez jakinai esatia lagunere ta ugazaben pekatugintzak ta pekatu-eragintzak... Onako paltak esatia, dinot, jakinak ta ziertubak izan ezkerre, erremerdiu legizariari ta erremerdiu biar ditubanari edo juakonari bakarrik, ez gaishinaren gorrotoz ta bengai, ez bada nai onagaz ta uste zintzuagaz paltak geitu bagarik, erru bagiak galdu ez ditezan, oi danez, ez da pekatu. Ta askotan agertu biar dira gaishinak, norberak baino bestek jakin ez arren pekatubak. Batez bere pedeko gauzen kaltian, Eleisa santiaren kaltian, erlijinoe santuben kaltian, errege jaunere kaltian, erreinubaren ta erriyaren kaltian, guztien onaren kaltian... egin dirian edo egin gura dirian pekatubak eta paltak azaldau biar dira, konseju ona artuta, batek baino jakin ez arren. Alako ordubetan ez dauka gaishinak eskubiderik, inok guztiz bere pekatu ezkutukua ixilik euki dagijon. Alan bere, kristinaubak, gauza astunak dira onetarikuak. Ta inos jazoten jazunian edo gatxa erremerdijetako zer egin ez dakizunian, itandu laster konpese bati edo aituten jakon bati. Ta aren esana eginagaz ez dozu utsik egingo.

Onezaz gainerako inoren deungaro esatia edo inor gaiti murmureta, nai dala guzurra, nai dala egijja, nai dala ixilikakua, nai dala azaldauba edo publikua esaten dana, beti da pekatu, kristinaubak. Beti da, edo karidiaren kontra, edo zuzentasunaren kontra. Ta ez gitxitan bijen kontra. Ojala denporiak lagunduko baleust, inoren gaishi esate madarikatubaren ezaintasuna zeubei ondo aditu eragiteko! Ojala pekatu inpame ta desondragarri onen zabaltasuna, erreztasuna ta gatx berenotuba zeuben bijotzetan sustraiz sartu al bance! Artu dagizun beraren gorroto mortala. Ta inos aorik edegi ez dakizun laguna gaiti gaishi esateko. Baina zer esan legijo murmuradoriari edo *gaishi esaliari*? Batian gorrotuak, bestian enbidijak, bestian bengantziak, bestian buru eritxijak, bestian esanguriak, inor gaiti deungaro esateko baino aua edegi eragiten ez deusnari? Zer esan ginaijo gaishi esaliari, miina zuzen erabilten ikasi dagijan?

Esango deusagu, bere aua gaishi esatiaren atsa darijon sepultura edegi bat dala? Esango deusagu, gaishi esaliaren kastia Jaungoikuaren begijetan gorrotokua dala? *Detractores Deo odibiles sunt*. Esango deusagu,

Espiritu Santubaren esanian, gaishi esaliagaz ez dabela inok bere bat egin biar? Esango deusagu, otso batek artegijan baino kalte geijago egiten dabela gaishi esaliak erri guztiko jentiaeren ondreaan? *Gatx andija da*, dino san Juan Krisostomok, *miin gaishi esalia*. *Demonino okergin bat da*. *Gizonari baketan inos bere isten ez deusana da*. *Miin gaishi esaliak irakoiten ditu asarriak, sortuten ditu gorrotuak, geituten ditu anizijak, galduten ditu bakiak, okertuten ditu bijotzak, zabalduten ditu sospetxak, egiten ditu erijotzak, oraintxe adiskide dirianak puntuko iminten ditu arerijo, nastetan ditu pamelijak ta urratuten dau errijetako bakiaren ta battasunaren lotugarrija, zein dan karidadia*. *Gaishi esaliak diabruba serbiduten dau*. *Ta orre gaiti guzturtiz ta lapurtzat erbestetu biar da*. *Tamquam mendax, et fur est propellendus*. Au guztiau da san Juan Krisostomoren. Miin gaishi esalia, dino san Bernardok, dala suga biboriaren eztena. *¿Nunquid non vipera est lingua ista?* Zer egiten dau sugiak? Inor akordau orduko, ixilik eztena sartu, berenua ezarri ta gaisotu edo ill.

Ta zer egiten dau miin gaishi esaliak? Sugiaren beraren egin egin. Batian, *au entzun dabena*; bestian, *au ei dinuela*; bestian, *alan ei zala*; bestian, *zanak emon entsala*; ta bestian, *alan dala* esanda, beti inoren paltak, guzurrak edo egijak esaten ta bere miin zitalagaz inoren kleituba gaisotuten edo illten diardu gaishi esaliak. Odol aterazailiarena edo barberubarena, dino Aita Prai Luis beneragarri Granadakuak, egiten dabela gaishi esaliak. Zer, bada? Barberubak gaisuari odola aterateko, lelengo ondo igortzi, labandu ta leundu egiten deusa besua. Ta gero sartu lantzetia erruki bagarik ta odola atera. Ah, miin gaishi esala madarikatubak! Zeinbat bidar au egiten dozu? Asten zara norbait gaiti lelengo ondo esaten. Jasoten dozu zeruragino. Igorztuten dozu, labanduten dozu ta leunduten dozu txito ederto. Ta andi laster, ez dakit zelako erruki bat edo ondo gura bat bazeuntsa legez, asten zara dakizun ta ez dakizun, entzun dozun ta sospetxa egin dozun guztia zeuben aoti miin zorrotzagaz aren kontra esaten. Ordu erdijan edo ortu betian proximuaren azur guztiai, odol guztiai, laugarren belauneraginoko senikera guztiai eraginda, guztia gaiti gaishi esanda, aren kleitu guztia ostikopetuta, azkenian zeure gaishi esaldijari ezarten deusazu *txaplata*, barberak sangriari legez, proximuaren pamiari egin deusazun epaija osatuteko, esanagaz: *Neuri mesede baino ez deust egin*. *Neuretzat persona ondrubak izan dira*. *Eurak jakingo dabee zer egiten dabeen*. *Ni baino kristinau obia da*. *Ez daigun inor gaiti murmurau*. *Emen esan dodana, emen geratuko da...*

Ara emen, kristinaubak, gaishi esaliaren azkeneko txaplata osagarriak. Ta ez da onen miina suga biboriarena baino gaistuago? Berenotsubago? Kaltegarriago? Bildurgarriago? Ez dago ordu guztietan

miin zorrotsagaz lagunari kalte egiten gaiki esalia? *¿Tota die injustitiam cogitavit lingua tua?* Nori parkatuten deuta gaiki esaliak? Nok dauka ondria seguru bere ao atsitudi? Inok bere ez. Gaiki esaliak bere etxia kobernetako ez bada bere, esamintetan dau erregia, juzketan dau obispua, tatxetan ditu abadiak, deungatuten ditu prailiak, lapurtuten ditu juezak, logrerututen ditu kaballeruak, guzurtituten ditu predikadoriak, zekenduten ditu ugarijak, zitalduten ditu baketsubak, zelotsotuten ditu ezkontubak ta lotsagarritz estalduten ditu libriak. Ez ordenautakok, ez andik ta ez txikik, ez errikok ta ez auzok, ezda bere zeldan edo koru baztarrian belaunbiko dagan monjiak bere, ez dauka seguru bere ondria erriko gaiki esala baten ao galduban.

Ta zeinbat onetariako ao gaistoko? Zeubek dakizu, neure entzula onak, ze ugarija dan inor gaiti gaiki esatia. Lagun bi edo iru alkarregana batu ezkerok, berba aldi gitxi izaten dira lagunari gitxi edo asko ondran ikutu bagarik. Eurak gaiti inok esatia gurako ez leukeen edu norbait gaiti esan bagarik. Errazto txito gaiki esaten da. Ta nekez gaiki esanaren epaija osatuten da. Laster ta sarri inoren kleitubari luur jo eragiten jako. Ta geijenian ez da inos bere odo jasoten. Ez da ondra galduba atzera batuten beinguan. Au gaiti esan eutsukijon miin gaiki esaliari Jeremias propeta santubak *saeta zaurilarija. Sagitta vulnerans*. Zegaiti au? Saetiaren epaija osatuten txito gatxa dalako. Geijenian ondo osatu bagarik ill oi dalako saetiaz zaurituba. Beste ainbeste. Miin gaiki esaliak egiten daben epaija osatu bagarik ill oi da. Bein galdutako ondria, galduba oi da. Geijenian miin gaiki esalaak beste mundura joan oi dira, emen inoren ondran ta kleituban egin zitubeen epaijak osatutera edo pagetara.

Bakigu Eskritura Sagraduti, Jaungoikuak gorroto deusana inoren kontrako gaiki esatiari. Ta irakurten dogu ze kastigu ikaragarriak egin dituban, gaiki esalaak kastigetako. Maria Moisen arrebia, bere nebia gaiti gaiki esan ebalako, lepra loi astun batek estaldu eban gorputz guztian. Irakurten da gaiki esalia erijotzako ordu tristian konpesau gura ezda, daguala. Esan konpesoriak, dei egin dagijola Jaungoikuaren miseriakordiari ta konpesau dedilla. Ta erantzun gaiki esaliak: *Ez in dot*. Esan oster bere, jaso dagizala begijak Jesus kurutzekuagana ta damu egijazko bategaz konpesau dedilla. Ta erantzun gaiki esaliak: *Miin deunga onek kondenanta nanka ta ez in negi*. Ta konpesau bagarik ill. Irakurten da, gaiki esala bat inpernuti agertu jakola bere lagun bati ta erakutsi eutsala ze sarija eukan inpernuban bere gaiki esatiak gaiti. Miina eukan sututa, aoti lurreragino luzatuten ebala. Ta kondenaubak berak zulotu ta zatituten ebala bere miina. Baita atzera sartu bere bere lekura. Ta esan eutsala azkenian: *Miin*

onegaz askoren ondria galdu neban. Ta pena au irabatzi neban betiko. Baita irakurten da, miin gaiki esalak arrak jan ditubeena ta usteldu diriana bere. Baita neska gaiki esalaak ta guzur ezarlak, seinik egin ezinda luzaro egonda, egin bagarik errebertau dabeena bere. Panuzio monje inozentiarri erruba ezarri eutsan neska egun askotan seinak egin ezinda egon zana bakigu. Azkenian, ala seinak egin eban, ala inoren kleitu galdubaren sarija artutera egin bagarik, beste mundura juan zan ez dakigu.

Oh, Jaungoiko zuzena! Zeinbat kastigu egin dituzu miin gaistuak erremedijetako? Euki egizu, bada, gugaz errukija. Ta erakutsi egiguzu geure miinak zuzen erabilten, zeu munduban alabetako ta beti zeruban gozetako. Amen.

IV. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan:

1. *Zer dan gaitski esaliari entzutia.*
2. *Gaitski esatiaren entzunlarijak zer egin biar daben.*

Gauza ezaina ta kaltegarrija bada, neure entzula onak, inor gaiti deungaro esatia, leengo dotrinan entzun zenduban legez, ez da asko obia inoren berbata desondragarrija bere guraz entzutia. Pena bategaz kastigetan ditu legiak pekatu egiten dabeenak. Lapurretia gaiti esan oi da, estalzailerik ez balego, lapurrik izango ez litzatekiala. Bada, errazoe geijagogaz esaten da, gaitski entzularik ez balego, gaitskiesalarik izango ez litzatekiala. Txito alkarri dautsee, kristinaubak, inor gaiti deungaro esatiak ta inoren deungaro esana entzutiak. Baina askotan jazoten dan legez norberak nai ez dabela gaitski esaliari entzutia, erakutsi biar jako kristinaubari zeinbat modutara jazo leitekian gaitski-esaliari entzunagaz pekatu egitia; ta alako orduban zer egin biar daben. Esango deusut bada, neure entzula onak, dotrina onetan: 1. *Nos dan pekatu gaitski esaliari entzutia.* 2. *Zer egin biar daben gaitski-esatia entzuten dabenak.* Prestau zaitez entzuteko gogo onagaz. Bada, guztioi balijo deuskun erakutsija da au.

I.

Iru modutara jazo leiteke, inoren gaitski esana norberak entzutia. *Lelengo:* Norberak inor laguna edo proximua gaiti gaitski esaten iminita. Bakizu persona bat beste bategaz asarre dana. Ta zeuk persona a aitatu ezkeru, a gaiti deungaro esango dabena. Au dakizula aitaututen deusazu bere arerijua, a gaiti deungaro esan dagijan ta entzuten deusazu laguna gaiti gaitski esaten. Bada, ak edu pekatu edo geijago zuk egiten dozu, zeuk proximua gaiti deungarorik esan ez arren. Deungaro esaten imini dozulako ta deungaro esana entzun deusazulako. *Bigarrenian:* Zeuk destajuban edo sospetxan dakizun inoren palta bat obeto jakiteko edo barriro entzuteko, zerbait bazenki legez edo andijua balitz legez, berba uts batzube-kin aitaututa bestia inoren paltak esaten iminten dozunian. Orduban, zeu zariala mediyo da aren murmurazinoia edo gaitski esatia. Zeuk eraso ta zeuk entzun inoren paltak. Bada, zeuk egin dozu pekatu, esan ditubanak

legez. Badira errijetan ta auzuetan alako gizon ta emakume bijotz galdukuak, inoren bizitzak jaki ten ta banatuten, ezer ez juakueta, dabilzanak. *Irugarrenian:* Norberak gaitski esaten inor [i]mini ez arren, bestiaren murmurazinoia edo gaitski esana gogoz entzuten dabenian. Bada, zeuk emon ez arren biderik gaitski esateko, bestiak gaitski esaten diardubanian pozik eta gustoz entzuten badituzu inoren paltak, bat egiten dozu zeure buruba gaitski esaliagaz. Ta bijok pekatu egiten dozu. Ak esaten dabelako. Ta zuk entzuten dozulako. *Ak dauka demoninua miinian,* dino san Bernardok *ta zuk daukazu belaarrijan.* Onako gaitski esatiak ta entzutiak erasoten ditu geijenian, kristinaubak: Batzubetan, *jakin guriak.* Beste batzubetan, *enbidijak.* Inoren ona entzun ezinak ta ikusi ezinak. Norberak paltak daukazanak, inoren paltak entzun gura, esan gura ta zabaldu gura. Norbera baino aurrerago inor bada zetan edo atan, ari paltak topau gura, arenak entzun gura ta esan gura, bestia andijagotzat edo geijagotzat inok euki ez dagijan. Emen dator arako enbidijati urten eban esaneria: *Nor da zure arerijua? Nor da zure gaitski esalia? Zure opizijokua.*

Ara emen, neure kristinaubak, milla gaitski esate ta gaitski entzuteran sustraija. Andikijak andikijaren kontra, nekezarijak nekezarijaren kontra, letraubak letraubaren kontra, eskribaubak eskribaubaren kontra, gerraginak gerraginarene kontra, tratalarijak tratalarijaren kontra, mediku, barberu, botikarijo, zapatagin, jostun, errotari... geijenak bakotxak bere opizijo edo kondezinoekuaen kontra gogoz gaitski esaten dabee ta ain gustoz entzuten dabee. Enbidijaren prutu mingotxa, berenotuba ta ugarija da au, neure entzula onak. Ojala gitxiago balitz! Beste batzubetan gaitski esatiari ta entzutiari su emoten deusa gorrotuak. Gaitski egin deusakuna gaiti errazto gaitski esaten da. Ta pozagorik entzuten da aren kontrako gaitski esatia. *Ez dabaida* bat auzuak edo errikuak izatia da asko areen leenagoko ta geroke palta guztiak esateko ta bestiak bere esan dagijejan nai izateko. Oneen miinak eta belarrijak beti dagoz prest, arerijuen paltak esateko ta entzuteko. Au gorrotuak eragiten dabena da. Proximuaarentzat bijotz txarra daukan senaile agirija da. Ta menturaz bere buruba garbituteko esango dau alakuak konpesinoian, *ez deusala gatsik opa.*

Gatsik opa ez badeusazu, zelan a gaiti gaitski esaten dozu? Zelan aren paltak ta gatsak gustoz entzuten dituzu? Ta zeinbat geijagori entzuten deusazu [n] gaitski esaten edo murmuretan zeure gogoko ez dan persona gaiti, ez dozu pozagorik entzuten? Ez deusezu zeuk bere lagunduten? Bada, inoren paltak ta pama txarra entzunda gogua algeretuten jatzunian, zelan esaten dozu ez deusazula gatsik gura? Entzungo zendukez alan gogoz ta gustoz zeure aitaren paltak? Naiko zenduke zeure ama

gaiti alan inok berba egitia zeure aurrian? Naiko zenduke zeure senidiaren edo adiskidiaren ondria alan inok aotan erabiltia, zeuk entzuten dozula? *Ezetz* esango dozu. Zegaiti, bada? Zeure aita ta ama, senidiak ta adiskidiak maite dituzulako. Bada, zeure aretjua bere maite izan biar dozu. Zeure gogoko ez dana bere maite izan biar dozu. Zeuri gatz egin deutsuna bere ta zeu gaiti deungaro esan dabena bere maite izan biar dozu, salbauko bazara. Ta areen kontrako gaiki esanak edo murmurazinoiak bere zeure guraz entzun biar ez dituzu. Ta entzuten badituzu gustoz inoren paltak, sinistu daikezu duda bagarik etsaijak engainauta, itsututa zaukazala, ari gatzik gura ez deutzazula esaten dozunian.

Langarrenian: Jazo leiteke ta askotan jazoten da, norberak gura ez dabela, inoren gatzak ta paltak entzutia. Ezin beti egon geintek bezakarian. Ezda belarriak tapauta bere. Ta sarri egon leitekez murmuradoriak edo gaiki esalak geu gagozan lekuban. Zer egin biar dau, bada, orduban kristinaubak, gaiki esaliagaz bat ez egiteko? Ara zer egin biar daben.

II.

Al izan ezker, eragotzi biar dogu karidadez lagunari jatorkan kaltia. Ukatu ezin ginai, gaiki esanagaz proximuari ondran ta paman kalte egiten jakona. Ta ez edozein modutan kalte, ez bada kalte andija ta minberia. Bada, ondria, ondasunak eurak baino geijago estimetan dana, galduten da gaiki esanagaz. Au gaiti esanda puntuban, inor murmuretan iminten dabenak; inori lagunaren gatzak eta paltak erasoten deutzazanak; ta inoren paltak pozik ta alegere entzuten ditubanak, nai jakin guraz, nai enbidijaz ta nai gorrotoz, galduten dabela lagunaren pamia ta egiten dabela pekatu, gaiki esaliak berak legez. Ta norberak inor gaiki esaten imini ez dabenian? Gaiki esateko biderik emon ez deutzanian? Ta inoren paltaak entzun baino ez entzun naijago leukianian? Ta bera daguan lekuban ta egon biar dabenian, bestiak inor gaiti deungaro esaten dabeenian? Zer egin biar dau gaiki esana entzunagaz pekatuik ez egiteko?

Orduban kristinaubak karidadez egin biar dabena da, neure entzula onak: *Lelengo*, inundi al badai, eragotzi bere aurrian inor gaiti gaiki esatia. Alan egiten eban Dabid erregiak. *Inor gaiti ixilik deungaro esaten ebana, persegiduten ebala*, dino. *Hunc persequer*. Alan egiten eban san Agustinek. Ez eukan inok eskubiderik san Agustinen aurrian inor gaiti deungaro esateko. Alan egiten eban Aita san Pranziskubak. Alan ene Ama santa Teresak. Alan beste millak. Lotsatu egin biar da gaiki esalia, bere paltia ta gaiki

esaneke pekatuba berari arpegijan ezarrijagaz. Esaten jako san Bernardogaz alako gaiki esaliari: *Zuk esaten dituzun proximuaren paltia orreek guzurrak ala egijak dirian ez dakigu; baina zeu murmuratoria ta gaiki esalia zariana, zuzen dakusgu*. Ta esaten badeutsu murmuradoriak, *inoren paltia areek nun esaten dituban bakijala*; edo arren inori esan ez dagijozula, *konpesinoian legez esaten deutzazula...* erantzun egijozu gaiki esaliari san Juan Krisostomogaz, *ia zorua ala gaistua dan. Berak obeto ixilik euki biar leukian ta euki ezin daben inoren paltia, zeuk ixilik eukiko dozula pensetako*. Onan portauko bagina, neure entzula onak, norbait geure aurrian inoren paltak esaten asten danian, laster amatauko genduke murmurazinoiaren suba. Baina ez zara azartuten alan argiro ta artez berba egiten murmuretan dabenari, edo persona andi bat dalako, edo zeu umia zarialako, edo gaiki esaliaren agindupian zagozalako, edo orduban geijago ta txartuago berba egingo leukialako, askotan jazo oi dan legez?

Orduban *bigarren* erremedijua, Espiritu Santubak dinuana. Ta zer? Arantzazko esi bat egin belarriai. Ta miin gaistuari ez entzutera egin. *Sepi aures tuas, et linguam nequam noli audire*. Bestia asten danian inor gaiti deungaro esaten, zeu ixildu, mututu, oztu, tristetu ta bekokija illundu. Ez aren berbai jaube egin. Ez ari arpegira begiratu. Ez ari kasurik egin, bape-re en tzuten ez bazendu baino geijago. Au edozeinek egin legi inor murmuretan asten danian noberaren aurrian. Nai lagun askoren artian izan, nai bakarrian izan; nai persona andija ta lotsa ona zor jakona izan gaiki inor gaiti esaten dabena; nai beste edozein murmuradore izan, edozeinek egin legijo gaiki esaliari arpegi illuna imini ta kasurik egin ez. Au da inoren paltak ez entzuteko belarriai esija egitia. Geuk arpegija illundu edo tristetuta beste bagarik, ixilduko gendukez, kristinaubak, geure aurrian dagozan miin gaiki esalak. *Egoiak eurijak ta lainuak kenduten dituban legez*, dino Espiritu Santubak, *arpegi tristiak kenduten ditubala gaiki esatiak*.

Oh, ze erremedijo erraza ta seguruba miin galdubak ta gaiki esalak ixilduteko! Murmuradoriak ez badauka aurrian nok belarriak zabaldu, nok entzutia emon, nok barre egin edo nor jaube egin bere gaiki esanari, berekauten ixilduko da. Ta onezaz gainera, ikusten badau gaiki esaliak bere murmurazinoia entzunda gainequak ixildu diriala, mututu diriala, tristetu diriala ta arpegijak illundu ditubeela, berekauten ezautuko dau areek inoren gatzik entzun gura ez dabeena. Nai ta ez lotsatuko da, danik lotsa galdukuena bere. Ta areen aurrian ez da osterasiko inor gaiti deungaro esaten. Espiritu Santubaren esana da au. Baita, oi danek, geuk ikusten doguna ta errazto aituten doguna bere. Alan, neure kristinaubak, mesede asko egin ginaiz gaiki esaleen aurrian bekoki illuna ta arpegi tris-

tia erakutsijagaz. Isildu ginai miin gaiki esalia. Ta ari egiten deitsagu mesede, pekatu egiten itxi ezagaz. Jaso ginai lagunaren ondria, murmuradoriari gaiki esatia eragotzijagaz. Ta lagunari egiten deitsagu mesede. Baita geure burubari bere. Bateti, karidadezko biarra egiten dogulako. Besteti, pekatuban jausten ez garialako, inoren paltak geure naiz entzunagaz. Ta azkenian, geure ondra ona zaintubagaz.

Bada, ez dozu pensau biar, kristinaubak, zeuben aurrian inor gaiti deungaro esaten daben murmuradoriak, zeuben kleitubari erruki geijago izango deitsala. Geijenian zubei esango deitsuz inoren paltak geituta; ta zubenak esango deitsaz beste bati edo beste amarri. Ez, dirian legez, ez bada geituta, ezainduta, berak deritxon legez, gogo obiagaz entzun dagijuezan bestiak zuben paltak. Miin gaiki esaliak beti daukaz palta barriak zer kontau, nok entzun topau ezker. Berbeta bakotxian isten dau karga zati bat inoren kleitubaren kontra; ta jasoten dau beste zati bat, urrengo lekuban kontetako. Alan dabil gaiki esalia, beti bere aoti atsa darijola edo berenua darijola suga bibora baten miin zitalagaz, lagunena ondra ta kleitubari epaijak egiten. Ze erremedijo, bada, alako miin gaistua ganik norberaren ondria zaintuteko? Ez besterik, ez bada gaiki esaliaren aurrian astundu, ixildu ta tristetu. Ez dagijala euki zeure ondriari nundi oratu, zuri berba bat entzunda. Belarriak zabaldu ta entzunda berba egiten badeitsazu gaiki esaliari, barbarik esaten deitsazun beste zer esan emongo deitsazu, zeure ondriaren kontra beste bati kontetako. Au onan jazoten dana guztiok dakigu. Ez, bada, entzuterik emon. Ez ezer erantzun gaiki esaliari, lotsatutekua bada lotsatu dedin ta erremedijau dedin miin gaistuaren jaubia. Baina zeu isilik ta triste zagozan lekuban badiardubee murmuretan beste bik edo iruk edo geijagok, atertu bagarik, ta zure inoren gatxa entzuteko gogo txarrari, isiltasunari ta arpegiko astuntasunari kasurik egin bagarik, sarri lagun gaiki esaleen artian jazoko jatzun legez? Orduban bere oraindino erremedijua daukazu, lagunaren ondria jasoteko ta miin gaistuak isilduteko. Ta da:

Irrugarrenian: Alako orduban kristinaubak egin biar dabena da, tertziua artuta, kontubak aterata, berbak pensauta, beste sail bat edo palta bageko berbeta bat norberak aitatu, bestelan edo berez balitz legez. Bestiak inor gaiti deungaro esaten dagozanian, aitatu noberak edo *egubaldija*, edo *laboria*, edo *gaitsuak*, edo *gerrak*, edo beste inoren gatx bageko ta gaiki esaleen goguari dei egiteko esangarri bat. Ta agaz aaztu eragin murmurazinoia. Onetariko modubagaz ta juizijuagaz askok gaiki esalak isildu ditubee. Aldatu berbetia beste sail batera, inori zergaiti dan igarri eragin bagarik. Karidadia txito artetsuba da. Proximuaen ondria benetan

maite dogunian, gauza asko asmauko ditugu a jasoteko, bata ez bada bestia. Tomas Moro, juizijo ta karidade andiko Inglaterrako kanziller nausijak geijagoko bagarik bere aurreko murmurazinoiak kendu oi zituban. Inor gaiki esaten asten zanian, asmetan eban beste esankizun bat berbetia aldatuteko ta gaiki esatia ixilduteko.

Alderatu bada, kristinaubak, inoren gaiki esatiak zeuben aurrian jazoten dirianian. *Ez zaitez bat egin gaiki esaliagaz*, dino Espiritu Santubak. Bada, *usterik gitxi den danian izango da euren azkena*. Bertati jagiko da gaiki esaliaren gainera kastiguba. *Cum Detractoribus non commiscearis, quoniam repente consurget perditio eorum*. Bildur izan beti, inoren kleitubari ikutu egiten. Zeubena inok gordetia ta zaintutia gura dozun legez, gorde zeubek inoren ondria. Ze laster penetan zarian, inok zeuben kontra zerbait esaten dabenian!. Bada, bestiak ez dabee gitxiago estimetan euren ondria.

Ez, bada, inor imini, neure entzula onak, laguna gaiti deungaro esaten. Ez entzun inos gogoz ta arpegi alegeriagaz lagunaren paltarik. Ta zeuben aurrian inor azartuten danian murmuretan, esan bildur bagarik ze gaiki egiten daben. Ta alan esaten azartuten ez bazara, illundu arpegija, itxi belarriak ta ez jaube egin aren esan txarrai. Edo aldatu berba geija beste gauza batera. Onan jasoko dozu proximuaren kleituba. Osatuko dozu gaiki esalia. Gitxituko dituzu pekatu asko. Ta gordeko dozu karidade santuba, zeinegaz jaditxiko dozun zeruko betiko ditxia. Aitiaren, Semiaren ta Espiritu Santubaren izenian. Amen.

V. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan

ze gauza txarra dan, miinagaz lagun arteko bakia ta adiskidetasuna galdutia.

Zorroztu zitubeen euren miinak sierpiarena legez; ta euren ezpanpian daukee aspijaren edo erubiaren berenua, dino Dabid erregiak gaiki esalaak gaiti. *Acuerunt linguas suas, sicut Serpentis; venenum aspidum sub labiis eorum.* Menturaz geijago ezin esan eukian berba gitxiagotan miin deungen kontra. Zorroztu, dino, miina, sierpiarena baixen zorrotz egin artian; *sicut serpentis*. Ta zetako? Proxiuaren pama ona, kleitu ona ta ondra ona ebagiteko, ezainduteko ta ostikopetuteko. Onetarako biar dabee gaiki esalak sierpiaren miin zorrotza. Ta *aspijaren* berenua ezpanpian edo miinian. Aspija da pristija txito bereno gaistokua, guk erubia esango bagendu legez. Aspijaren berenuak ez dauka osatuterik, erubiarenak ez daukan legez. Entzun dozu bada, kristinaubak, miin gaistuaren berenuak zeinbat kalte egiten daben lagunaren kleituban, ondran ta paman. Ta ze nekez osatuten dan miinagaz lagunari kleituban egiten jakon epaija. Baina oraindino san Agustinek erakusten deusku beste miinaren berenuak iraasten daben gatx bat, leen esan dirianen aazgarrija. Ta da, miin gaistua izatia adiskidetasunaren ta bake onaren galzaillia. *Venenum amititiae*. Adiskidetasuna ta bake ona galdutako ta ilteko, berenuak daukaz miin gaistuak ezpanpian. *Venenum aspidum sub labiis eorum*. Begiratu daijogun bada, neure entzula onak, miin gaistuari aldia onetati. Ta ikusi daigun ze etxuria daukan. Onetarako esango deusut: 1. *Zer dan adiskidetasuna*. 2. *Zelan galduten daben miin gaistuak*. Ojala denpora puska bat geijago baneuka, sail onei jagokuen erakutsija sustraiz zuben burubetan sartuteko! Entzun egizu, bada, ainbat gogorik oneenagaz.

I.

Adiskidetasuna da, santo Tomasek dinuanez, leen danazko bata bestiarene ezauberati urtetan daben alkarri ondo gura izate pirmia. Edo da, san Agustinek dinuanez, arimako ta gorputzeko edo zerurako ta mundurako gauza guztietan alkarri ondo gura izatia ta beti alkar artutia karida-

dez. Adiskidetasunak zabaltasun andija dauka berez. Munduko guztiak adiskide izan biar ditugu edo maite izan biar ditugu Jaungoikua gaiti ta karidadez. Baina ez da ainbeste zabalduten orain aita dogun adiskidetasuna. Ezagunen artian ta alkarregaz artu emona daukenen artian edo euki dabenen artian batuten da erakutsi onetan aita dan adiskidetasuna ta andi dator[en] bake ona. Auzuen artekua, seniden artekua, pamelijaren artekua ta artu emona daukenen artekua da orain esaten dan adiskidetasuna. Au bere ez adiskidetasun txarra, alkar galdutekua, pekatuzkua, edo pekatu eragitekua. Bada, pekatuzko ta pekatutako adiskidetasunak ta alkar artutia galdutia gauza ona da. Ta ojala ainbat lasterren guztiak galduko balira! Esaten da, bada, adiski detasun ona, Jaungoikua serbiduteko ta alkarri munduban lagunduteko balijo daben adiskidetasun zintzua, leijala, pirmia ta Jaungoikozkua dala egijazko adiskidetasuna.

Onetariko adiskide alkar artubak, guztiak daukeez gitxiago edo geijago errijetan, auzoeretan, senidetan edo pamelijetan. Alako adiskidiak alkar maite dabee, alkar zaintuten dabee, alkar jasoten dabee ta alkarri lagunduten deusez. Ez deusez, dakijela, inos alkarri atsekabarik emoten, ez eginagaz ta ez miinagaz. Preminan ikusi ezkerro adiskidia, inok esan bagarik dua lagundutera, asko kostata bada bere. Alkarregaz luzaro egon arren, ez dira kansetan. Alkarregaz dagozanian, ez dabee berba geija inos bere palta. Batak daukan gauzia, bijak daukee. Bataren onak, bijeenak dira. Batak daukan gatxian, bijak artuten dabee penia. Ez dago gauza zatiturik adiskide egijazko biren artian. Ez dago engainurik euren berbetan alkarrentzako. Ezda toluzturarik bere euren bijotzetan. Batak dakijana, bestiak bere baki. Batak entzun gura dabena, bestiak esaten dau. Ta alkarri pena emongo deusana, batak bere aitatuten ez dau. Legiak edo Jaungoikuak eragozten daben gauzarik alkarri eskatuten ez deusez, ez esateko ta ez egiteko. Batak deskuiduan esaten badau edo egiten badau pekatu dan gauzia, bestiak penia artuten dau. Ta gogoratuten deus karidadez bere pekatuba, erremedijau dedin ta osteria egin ez dagijan. Ara emen, kristinaubak, adiskide egijazko bi. Bijak daukee nai bat, bijak uste bat, bijak asmo bat, bijak gogo bat. Edo, esan legi, bijak daukeela bijotz bat ta arima bat. Ze gauza ona aul Ze poz andija bijotzarentzat alako adiskide bat edo geijago eukitia! Zeinbat estimetan dan!

Baina zegaiti ez dira alan adiskide alkarregaz, edola bere auzoerako guztiak? Edola bere senide guztiak? Edola bere etxe bateko guztiak? Edola bere gurasuak ta umiak? Ez dira, bada, kristinaubak. Ta izango bere ez dira guztiak ez senide artian, ez auzo artian, ez pamelijan alako adiskide alkar artu, bat eginak. Ama izango da alaba bataren adiskidiago, bes-

tiaren baino. Aita izango da seme bataren adiskidiago, bestiaren baino. Senarra izango da auzo baten adiskidiago, emaztiaren baino. Ta onan beste guztiak, oi danez. Zek egiten dau, bada, au? Ez beste gauzak, ezba da geure eritxijak, geure ustiak, geure goguak, geure aitutiak, geure umoriak edo jenijuak bardinak ez dirialako. Orregaiti nekez topetan dira bi, alako gauzetan alkar bat eginak. Ta bik alkar topetan dabeenian, berez legez alkar maite dabee. Alkarri berba gitxigaz goguak aituten deutseez. Ta errazoiaren ta karidadiaren neurrijagaz errazto adiskidetuten dira, kasik zelan ez dakijela. Ez dogu askotan topetan geure karga astunen arintasuna ta peneen konsuelua obeto atze bati kontaubagaz, geure senidiai edo etxe kuai kontaubagaz baino, guztiakin ondo egonarren ta guztiak maite izan arren? Edozeinek esango dau baietz. Au gaiti esaten dau san Anbrosiok, *adiskee bagako pensetia tristetia dala; adiskide bagako biar jenero guztia penia dala; etxia bere adiskide bagarik erbestia dala; bizitzia bere adiskide bagarik tormentuba dala; ta adiskiden laguntasuna bagarik biziz izatia bera bere illtia dala*. Au gaiti esaten dau Salomonek bere, *adiskide on bat topetan dabena ditxosua dala... Adiskide on bat topau dabena, ondasun andija topau dabela. Ezzer bere ez daguala adiskide onaren balijokorik*. Adiskidetasun onak beragaz dakar bake ona. Zer egiten dau, bada, miin gaistuak? Adiskidetasuna ta adiskiden arteko bakia, bijak galdu. Ta leen adiskide zirianak arerijo egin. Ikusi daigun zelan.

II.

Miinaren egitadiak andijak dira, neure kristinaubak. Zerbait gaiti esaten dau Espiritu Santubak, *kutxiluak asko ill ditubala; baina miinak geijago galdu ditubala*. Miina erabilten ez dakijanaren sinistutia, alperrikakua dala. *Alemanija kasta guztiak ezi ta dometan diriala, baina miina inok bere ondo dometan ez dabela*. Ta beste onako berbeta asko, zeinegaz aituten emoten deuskun Jaungoikuak miinazko pekatubai deutseen gorrotua. Pekatu gitxi egingo dira munduban, leenago edo geruago, asieran edo amaijan miina parte ez dala. Gaiki esatiaren edo murmurazinoiaren gaineko kaltiak zerbait esan dira leengo ikasikizunetan. Au oi da kleitubaren ta pama onaren kontra. Baina kleitubaz ta pamiaz ostian galduten dau askotan miinak adiskidetasuna ta bake ona zortzigarren agindu santubaren kontra.

Alako adiskidetasuna ta jentiaeren arteko bake ona galdutiari esaten jako *enbustetia*. Ta a darabilenai, *enbustetia* edo *enbustetia*. Esan legijo berbeeta onian alako miin galdubari, *adiskide on galzailia, bake on galzailia*. Ta

zetan dago okerreriya inpame desondragarri au? Ez beste gauzetan, ezba da batari ondo gura baleutsa legez, bestiagaz errukituten balitz legez, bestia kontuban imini gura baleu legez, bestiari konseju on bat emoten baleutsa legez, adiskiden, auzuen ta seniden artian nok zer esan daben ta zer egin daben alkarren kontrako berbak edo egitiak esatian. Au da enbustetia. Au da miin berenotsuba. Au da adiskide galtze madarikatuba. Ezer bere ez juakola, baztarretako guzur ta saltsa guztiak batuta, areek bako txari bere erara, ta guztiai min emongo deutseen modura kontetia da, adiskidetasun ta bake on guztiak galdutia. Batari esaten deutsa alako enbustetia edo enbustetia: *Zu gaiti urlijainak au zinuan*. Bestiari: *Zure lepoti zelan olgan zan urlijaina!* Beste bati esango deutsa: *Zure senarra* (edo emaztia) *urlijainagaz egon zan atzo*. Beste batzuben esango dau: *Ona daukazun urlijaina... Oraindino ez ei deutsu atan itxiko... Jesus, ze miina daukan... Neu lotsatuta egon nintzan, ak zubeke gaiti esan zituban entzunda... Jesus, gauza arima gaistuaren jandia da... Nik alakuari axe egingo neuskejo...*

Ara emen, kristinaubak, enbustetia, adiskide galzailien ta bake on galzailien berbetia. Guztia berenoz betia. Batzuben esango deusuz onako berba minberak zeure senarraren kontra. Beste batzuben emaztiaren kontra. Beste askotan, edo otseginaren kontra, edo ugazabaren kontra, edo senidiaren kontra, edo auzo ondrau baten kontra. Zeuk artu emona edo ezauberia edo konpijantzia daukazu ta aintzat ez zeukan baten kontra. Askotan izango dira alako enbustetia berbak asmaubak. Ez gitxitan erdi entzunak. Ta beti geitubak ta etxura guztia galdubak, adiskidia geijago penetako. Onako enbustetia ta enbustetia izaten dira, edo inoren adiskidetasuna ikusi ezin dabeelako enbidiaz, edo batari edo bestiari edo bijai ezkutuko gorrotua deutseelako bengantzaz, edo guztien ederra eukiteko banidadez, ta ez gitxitan, zerbait emon dagijuen euren miin gaistuaren ta enbustetia saritzat. Zuri esango deusuz zeure adiskidiaren kontra gorrotua irakoiko deusubeen gauzak. Ta zu aren gorrotuan iminita zuri entzuten deusuzanak, laster esango deusaz bestiari. Ez esan dituzun legez, ezba da geituta, ezainduta, dauken etxura guztia galduta, obeto sinistu dagiozan ta sari barrija emon dagijon.

Ta zeinbat onetariko enbustetia ta enbustetia? Endamas erri txikijetan? Nok dauka etxian bakia seguru euren miin gaistuetati? Zeinbat matrimonio alkarren gorrotuan iminten ez ditubee otsegin enbustetia batek edo auzo miin gaistodun batek? Batian senarrari emaztiaren kontra ta bestian emazteari senarraren kontra milla guzur kontauta? Zeinbat ezkontza galduten ditubee miin gaistuak, Jaungoikoz egingo zirianak? Nok dauka seguru enbustetia errija edo auzuan adiskide bat? Nor azartu-

ten da etxe baten sartuten enbusterrubak zelatari ez diriala? Euren sospetxak leenak ta gerokuak aotan artuta, laster adiskidiari edo juakonari arin kontetan ez deuseezala? Zeinbat denporan ta zeinbat, leen adiskide ziriannak egon oi dira alkarren gorrotuan, enbusterru baten miin gaistua dala medijo? Batak deskuiduan esan eban berba bat, edo ondo pensau bagarik esan eban bat, edo txanzen esan eban bat, enbusterrubak geituta, berenotuta bestiarri belarrietara eruan deusalako?

Oh, miin enbusterrubaren esan ezin legizan kaltiak! San Basiliok esaten beeban, gaiski esaliak ta gaiski entzuliak, bijak merezidu dabeela errijetati ta jente arteti erbestetutia: *Exterminandi sunt a reliquorum societate ambo*, zeinbat geijago merezidu dabee enbusterrubak ta enbusterrak? Gaiski esaliak ta gaiski entzuliak galduten dabee lagunaren kleituba. Baina enbusterrubak, kleituba ta ondria lagunari galdu, ta areen gainera galduten deutsa adiskide ona ta bake ona. Diabrubaren beraren opizijua egiten dau enbusterrubak. Luziperrek berak galdu eban lelengo Jaungoikuagaz aingeruben arteko adiskidetasuna ta bakia. Berak galdu eban Abel ta Kain anae bijen arteko bakia. Baita Jakob ta Esau anae bijena bere. Baita Jakoren semee-na bere. Baita Dabid ta Absalon aita semeena bere. Baita beste millarena bere. Bada, beste ainbeste egiten dau enbusterrubak edo enbusterrak. Berak galduten dau laster aita semen, senar emazten, neba arriben, auzuen, kura jaunnen, relijiosuen, edozeinen, guztien adiskidetasuna ta bake ona. Zer esan ginaijo, bada, enbusterrubari edo enbusterrari? Bere benenozko miin zorrotzagaz, labanagaz ta epelagaz galdu dabela askoren ondria ta kleituba. Galdu dabela askoren adiskidetasun ondrauba ta artu emon onekua. Galdu dabela etxe askotako, pamelija askotako ta auzo askotako bake santuba. Ta leen Jaungoikua ta alkar maite ebeenak imini ditubala Jaungoikuaren ta alkarren gorrotuan. Esaten jako enbusterrubari, dana dala, egin ditubala bere miinagaz aspijaren berenozko epai andi illgarri asko. Nekez edo inos ondo osatuko ez ditubanak. Enbusterrubaren berbak eztija dirurijela ta saeta zorrotz illgarrijak diriala. Au esaten jako enbusterrubari, jakinda egon dedin.

Ta geratuko dira bere pekatubak kastigu bagarik? Ez. *Gorrotu deutsal*a, dino Jaungoikuak, *miin embusterrubari; eum, qui seminat discordia inter fratres*. Ta ez edozein modutan gorrotu, ezpada aparteko gorrotua deutsal. Bada, ez da geratuko kastigu bagarik. Enbusterrubaren kastiguba bera bere Espiritu Santubak esaten deusku. Ez bakarrik gerokua, inpernuban euki-ko dabena, ezpada baita munduban izango dabena bere. Ta ze kastigu? Enbusterruba edo enbusterraria artu dagijela guztiak gorrotuan, euki dagijela arerijotzat ta izan dedilla desondrauba edo desondradia, dino Espiritu

Santubak. *Susurratori odium, et inimicitia, et contumelia*. Alan oi dira enbusterrubak ta enbusterrak munduban. Ez dago bat, eurai ondo gura deuseenik. Ez dago inor, enbusterrijaren kontra bijotzian suba ta zelo santuba jagiten ez jakonik. Ez dago inor, enbusterrija desondragarritzat ez daukanik. Kendu, bada, urrin zeuben miinetati enbusterrijak.

Ta zubek, etxian senikera ta auzoeran bake ona daukazunok, alkar jasoteko ta alkarri lagunduteko adiskide leijalak daukazunok, inos etorren bajatzu ez juakona, ondo gura baleutsu legez, miin zorrotzagaz ta berba labanakin enbusterrijak kontetara? Edo senarrak, edo emaztiak, edo aitak, edo umiak, edo senidiak, edo auzuak, edo adiskidiak, edo artu emona zeugaz daukanak, au edo bestia zure kontra esan dabela edo egin dabela? Alako enbusterrijak, dinot, belarrietara dakarzuzean, ez egijozu entzuterik emon. Lotsatu egizu. Esan *egijozu enbusterru bat dala ta begijen aurreti juan dedilla*. Ez egijozu sinistuterik emon. Ezbabere illgo zaitu bere miineko berenuagaz. Bada, geijenian guzura da esaten deusuna. Ta beti geituba. Ta egijia balitz bere, ari ez juakona. Ta esan biar ez deusuna. Enbusterrubari entzuterik emon ezagaz ta sinistu ezagaz gordeko duzu bake santuba ta adiskidetasunaren lege sagraduba. Alan gura izan dagijala Jaungoikuak bere neurri bagako ontasuna gaiti ta geuri deuskun amodijo santuba gaiti. Aitiaren, Semiaren ta Espiritu Santubaren izenian. Amen.

VI. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan

zer dan juzgu gaistua edo inor gaiti deungaro pensetia.

Zortzigarren agindu santubak eragozten dau, neure kristinaubak, ez bakarrik testigantza paltsua emotia, miinagaz inoren kleituba, adiskidetasun ta bake ona galdutia; ezba[da] baita errazoe bagarik inor deungatzat eukitia bere. Bada, errazoe bagarik inor gaiti gaiki pensetia da, norberari testigantza paltsua a gaiti emotia. Laguna edo proximua deungia dala noberaren burubari esatia da, inor deungatzat eukitia. Ez dago ezer bere gauza errazagorik, inor juzketia baino. Ezda asko asko ugarijagorik bere. Txito ikuste laburra ta begi illunak daukaguz geure paltai begiratureko ta areek ezaututeko. Baina entero ikuste luzia ta begi argijak, inorenai begiratureko ta areek juzgetako. Bada, bateti geuk gauza bat ikusi edo entzun ezker, kasik noraezekua da aren gainian pensetia ta ondo edo txarto juzgetia. Ta besteti, alako juzgu asko dira pekatu. Ta askotan pekatu illgarriak edo mortalak. Erakutsi biar jako, bada, kristinaubari: 1. *Zeinbat modutara izan leitekian inor juzgetia*. 2. *Nos dan pekatu juzgu gaistua*. 3. *Ze pekatu ezaina ta zabalala dan*. Entzun egizu gogoz.

I.

Juzguba da, geure adilliak edo entendimentubak zerbaiz ikusijaren, entzunaren edo iraguaren gainera, onan edo alan dala beragan sinistuteko, ateraten daben kontu amaituba. *Kontu amaituba* ez bada, ez da juzguba, ez bada izango da dudia edo sospetxia. Alan ete dan bildurra. Juzguba izateko, duda bagarik aintzat euki biar dau gauzia. Ta orain esaten dan juzguba da, geure laguna edo proximua ontzat edo deungatzat eukitia. Ta au izan leiteke modu askotara. *Lelengo*: Euki ginaiz lagun guztiak ontzat. Au juzgu ona da; Jaungoikuak aginduten deuskuna da. *Onetara ez dogu ezer bere galduten*, dino san Agustinek. *Bigarrenian*: Juezak, agintarijak, gurasuak ta ugazabak, euren agindupian dagozanak gaiti, areen paltak erremedijetako karidadez ta zuzentasunez, begi argijak euki biar ditubee. Ta paltiare sus-traija sentidu ezker, juzgau daikee erremedijua imini biar dabeela, guztiz galdu ez ditezan euren agindupekuak. *Iruugarrenian*: Agiriko pekatarija gaiti

deungia dala juzgetia ez da pekatu. Ikusten badot nik edo badakit ziur logreruba dala, lapurra dala, ordija dala, loijsa dala, maldezinoegina dala, gaiki esalia dala, engainutsuba edo bake txarrekoa dala, a gaiti ezin ondo juzgau negi, pekatari agirija dan artian. Karidadiak aginduten deust aren paltak ez esateko ta Jaungoikuari a gaiti erregututeko. Baina ez a ontzat eukiteko, agiriko pekatarija ta Jaungoikuaren arerijo ezaguna dan artian. *Langarrenian*: Agiriko pekatarija izan ez arren, badakit zuzen batek egin dabela gauza deunga bat, edo lapurreta bat, edo testigantza paltso bat, edo erijotza bat, ezin a gaiti sinistu negi gauza deunga a egin ez dabela. Ez dira, bada, oneek bide bagako juzgubak, ez bada bidezkuak ta errazoezkuak. Deungiak berak bere gatx eginagaz emoten deusku orduban bidia ta sinisgarrija, bera gaiti ondo ez juzgetako ta gatxgintza atan bera ontzat ez eukiteko. Lau juzgeta modu oneek ez dira pekatuzkuak. Baina bai orain esango dirianak.

1. Pekatuzko juzguba da: Izanik proximuak egin daben gauzia berez bardina nai onerako ta nai gatxerako, geijagoko bagarik juzgetia gatxerako egin dabela. Bada, egin eukian onerako. Ikusten dozu sazerdote bat emakume kleitu arinoneko baten etxian sartuten. Geijagoko bagarik juzgetan dozu, agaz pekatu egitera doiala. Au juzgu gaistua da. Bada, jua zatekian etxe atara gauza on bat egitera. Ta bide geijago bagarik ez da inor deungatzat euki biar.

2. Pekatuzko juzguba da: Arpegiko edo gorputzeko etxurati edo daukan opizijoti beste bagarik, inor deungatzat eukitia. Begijak gorrijak daukazalako, edaalia edo ordija dala. Begijak zolijak edo urdinak daukazalako, patsua dala. Miina labana daukalako, enbusterruba edo enbusteria dala. Eskribauba dalako, *drogeruba* ta okerra dala. Alan juzgetan eben Sokrates gaiti, ordija zala, arpegija ta begijak gorrijak oi zitubalako. Santa Maria Madalena gaiti juzgau eban Simon paresijuak, Jesus engainetara jua zala, Jesusen oinetan auspaztuta negarrez ikusi ebalako. Alan juzgau oi da opizijo batzubetako jentia gaiti bere. Baina geijagoko bagarik inor deungatzat eukitia, bidebagako juzgu gaistua da.

3. Pekatuzko juzguba da, gauza on bat inok egiten dabenian, nai txarraz edo gauza txarrerako egin dabela juzgetia. Alan juzgau eban Samuelen ama Eli sazerdotiak. Eleisan luzaro orazinoian egualako, juzgau eban ordituta eguala. Onetarikuak izaten dira juzgu gaistorik geijenak. Ikusten dozu bat limosnia egiten. Ta juzgetan dozu banidadez egiten dabela. Ikusten dozu bat bere gauzetan begiratura. Ta dinozu zekena dala. Ikusten dozu juez bat, alkate bat edo piel bat erriko paltak kastige-

tan ditubana. Ta juzgetan dozu andiguria ta soberbijotsuba dala. Ta onan beste milla juzgu gaisto, lagunaren egite onak txarrera botata.

4. Pekatuzko juzguba da, gauza deunga bat batek bein egin dabela-ko, beti alan egingo dabela juzgetia. Ikusten da bat, bein lapurretan egi-ten. Beste bat bein ordituten. Beste bat bein bere guraz meza entzun bagarik geratuten. Bada, geijagoko bagarik ez da sinistu biar areek gaiti, beti lapurretan, edo ordituten, edo meza entzun bagarik bitzi diriala.

5. Pekatuzko juzguba da, pameliya bateko edo estadu bateko perso-na bat gaiski egiten ikusita, pameliya atako edo estadu atako persona guz-tiak deungak diriala juzgetia. Ikusten dozu etxe bateko persona bat dala lapurra. Ta juzgetan dozu etxe atan guztiak diriala lapurra. Au pekatu da. Ikusten dozu abade bat dala zekena edo ordija edo pausu txarretan bizi dana. Ta juzgetan dozu, abadiak guztiak diriala deungak. Au pekatu da. Ikusten dozu, praile bat dala edaalia edo jokolarija edo alegeregija edo adiskide ez jagokazanekin dabilena edo lapurra edo enbusteruba. Ta juz-getan dozu praile guztiak edo geijenak diriala alakoxiak. Au pekatu da. Oneek dira, kristinaubak, ainbat barbarik gitxienagaz, juzgu gaistua ta pekatuzkua nos dan ezaututeko erregela edo neurgarrijak. Ta ze pekatu da juzgu gaistua?

II.

Inor deungatzat eukitia errazoe ta bide on bagarik, beti da pekatu, neure kristinaubak. Gauza andijan badaukazu bide bagarik deungatzat, izango da pekatu andija, illgarrija edo mortala. Gauza txikijan edo gitxi-jan badaukazu deungatzat, izango da pekatu txikija edo arina. Juzgu gais-tua bada errege jaunaren, obispo jaunaren, kura jaunen, sazerdoten, reli-jiosuen, juezen, kaballero edo beste persona ondrauben ta pama onekuen kontra, orduban, alako personak deungatzat eukitia errazoe ta bide seguru bagarik, gauza gitxi-jan dala uste izan arren bere, sarri ta laster izango da pekatu mortala. Euren estadu altubari ta ondrautasunari gitxiagogaz egiten jako injurija andija, gaiski juzgetan dirianian. Ta ez pensau, kristi-naubak, zeuben inor gaiti egin dozun juzgu gaistua inori esaten ez deu-tsazunian, ez dozula pekatu egiten. Bada, inori aoti atera ez arren, noberak deungatzat proximua eukitia bide seguru bagarik, pekatu da. Norberak gaiski juzgaubaz gainera, inori esaten bajako juzgu gaistua, orduban gaiski esalia da. Ta juzgu gaistuagaz ta a inori esanagaz galduta-ko ondria atzera biurtu biar da. Oh, zeinbat onetariko pekatu erremedi-

jau bagarik geratuten dirian beste mundurako! Kanpo andija dauka juzgu gaistuak. Ta txito pekatu kasta ezaina da. Entzun egizu, bada, onen gai-nian zerbait.

III.

San Agustinek esaten dau, *jenterik geijena daguala prest, inor gaiski juzge-tako*. Jenterik geijena bitzi da inoren gatxagaz. Norbera baino bestiak deungauago diriala pensaubagaz ta sinistubagaz. Lapurra ez deritxo ain deungaro bere lapurretiari. Baina bai inoren gaiski esatiari. Logrerubak ez deritxue ain deungaro bere tratu engainuzkuari ta kodizijari. Baina bai bestiak trago bat geijago edaatiari. Zekenak ez deritxo deungaro bere diru gordetiari ta inoren errukirik ezari. Baina bai bestiaren kastu alperrika-kuai. Desonestubak ez dau gauza ezainik topetan bere ao ta tratu loijetan. Baina txito deungaro deritxo, biarra egin legijen jentia egunian meza bat entzutiari. Onan dira beste okerreriya guztiak. Norberarenak ezer bere ez dira. Ta lagunarenak txito palt andijak. Geure begijetako zura bere ikusi ezin dogu; ta inoren begiko lasto txikija bere entero zur anditzat daukagu. Onako juzgu okerrak eragiten deuskuz, geu baino obarik ikusi ezinak. Geure soberbijak. Geure andijen izan guriak. Onak eratsi eban Luziper zeruti inpernura. Ta beronek erasten ditu aren ondorik beste asko.

Zeinbat kristinau dagoz, auzua, laguna edo proximua, santuba bada bere, zetan edo atan deungatzat ez daukenak? Geijago edo gitxiago gais-ki juzgetan ez dabeenak? Goijan edo beian paltia topetan ez deutseenak? Etorri zan Juan, dino Jesukristok, *ez jan ta ez edan egiten ebala*, penitenziya egitera ta pekatarijai prediketara. Ta a bere gaiski juzgau dabee ta dinue: *demoninua dauka*. Etorri da Kristo *jaten dabena ta edaten dabena*. Ta a bere gais-ki juzgau dabee ta dinue: *jaalia ta edaalia da*. *Vorax est potator vini*. Zer ikusi eutseen gauza deungia san Juan Bautistari, demoninua eukala juzgetako? Zer Jesukristori, ardao zalia ta edaalia zala juzgetako? Ezer bere ez. Baina deungiak beti, danik santurik andijena gaiti bere, deungaro juzgau ta deungaro sinistu. Kain deungiak gaiski juzgau Abel bere anae erru bagia. Esau gulerubak gaiski juzgau Jakob bere anae santuba. Maria Moisen arrebiak, emakumiaren burutazinoe arinak, aixetsubak ta zelotsubak gaiti gaiski juzgau bere neba karidadetsuba ta zuzena. Jakoren seme gaistuak, okerrak ta pekatu andiginak gaiski juzgau euren anae Joseren garbitasuna, egija ta leijaltasun pina. Eli ardura gitxikuak ta ume gaiski azizailliak gais-ki juzgau Anaren orazinoe santia ta prutu andikua. Saul deungiak gaiski

juzgau Dabid inozentia. Paresijo soberbijotsubak, enbidijotsubak ta pekatuz betiak gaiski juzgau san Juanen barubak, penitenzijak ta sermoe itzaltsubak. Baita Jesukristo geure Jaunaren berba santubak, milagruak ta bizi-tza zerukua bere.

Onan dira, kristinaubak, deungen juzgubak. Deungiaren goguan ez da inos proximuaren egitaderik, ez berbarik, danik zintzuen a errialena izan da bere, garbiro sartuten. Ezaindu ta loituten dau bere juzgu gaistuagaz esanik ondraubena ta egitaderik santubena. Humildia gaiti dino bere artian gaistuak, simple bat dala. Urtentxubagua gaiti, soberbijotsua dala. Bere gauzetan batubagua ta begiratu onekua gaiti, ezertako eza dala. Itzaltsubagua ta txanza gitxiren zalia gaiti, gogorra ta odol txarreko bijotza daukana dala. Irago onekua ta mansua gaiti, ardua bagekua dala. Kastu gitxikua gaiti, kodizijotsuba dala. Berbetan begiratuba ta geratuba gaiti, zaipetua ta zitala dala edo buru eritxija ta dotoria dala. Puska bat berba ugarijagokua gaiti barritsu bat dala. Premina bagarik lagun arteetan sartuten ez dana gaiti, prestu ez zekena dala. Guztiakin berba egiten ta edozeinegatz bat egiten dan gatx bagekua gaiti, txal batek baino sustanzija geijago ez daukana dala. Errukiorra ta emonzaillia gaiti, etxe galzaillia dala. Emonian begiratuba gaiti, keia bere gorde gura leukiana dala. Murmuretan ez badau, okasinuetara juaten ez bada, lagun gaistuetati iges egiten badau, sarritxubago konpesetan bada, inoren gaiski esanak ta agiriko pekatubak ontzat emoten ez baditu, oh! *ipokrita* paltso bat dala. Santutzat guztiak euki dagijen, egiten ditubala areek.

Ara emen, kristinaubak, proximia gaiti egiten dirian juzgu gaistuak ta penseta txarrak. Geijenak alan alkar juzketan dabee. Batak ezarten deutsa palta bat batari. Ta ak ezarten deutsaz bi bestiari. Nekez pensetan da ondo inor gaiti. Au guztiau dino san Juan Krisostomok: *Pazienzia onekua bada bat, bildurti koitantzat dauka deungiak. Humildia bada, paltsoztat ta arpegi biko kristinautzat. Alegria bada, nasaitzat. Zuzena ta arteza bada, sutsunzat ta ernegautzat. Guzti sinistuten daben on, aingeru bat bada, sen bagakotzat. Kontu onekua ta adin onekua bada, malezijotsotzat edo askotako gaistotzat. Sosigu onekua bada, burgintzat. Barubari ta orazinoiari jarraituten badeutsa, modu bagekotzat. Prediketiari, konpesetari ta lagun arimak zerura bidian imintiari ekiten badeutsa, estimazinoe zaletzat. Bere konzienjian ondo ez juakolako isten badeutsa, bere eginbiarrari kobru emoten ez deusan alpertzat. Jentiagaz ondo eukiteko grazija badauka, miin labanekotzat. Inoren labanekerijak ta enbusterrijak entzun gura ez baditu, andiustekotzat. Au guztiau da san Juan Krisostomoren. Emen agiri da ze sustrai andijak daukazan juzgu gaistuak. Ez dago lagunaren egitade*

bat ez berba bat, ainbat zuzenena ta santubena izanda bere, alde txarrera juzgetan ez danik.

Ta ez da au, neure entzula onak, pekatu ezaina? Nai dozu ain errazto ta ain bide bagarik zeure esana edo egin deungatzat inok eukitia? Zeure berba ta egite guztiak beti alde txarrera ta gatxera inok juzgetia? Ezet esango dozu. Inok juzgu gaisto bat zeu gaiti egin dabela entzun orduko, bijotzian gorrotuaren suba jagiten ja[t]zu aren kontra. Ta grazijaren indar guztia biar dozu a amatetako. Beste ainbeste gorroto deutsa, kristinaubak, juzgu gaistuari Jaungoikuak. Bera da kristinau guztien jueza. Ta ez dau gura bere ordeko ez danek, juez ez danek inor juzgau dagijan munduban. Juzgau dagijala bakotzak bere buruba. Baina ez inorena. Jaungoikuari berari esku artutia da, geure lagun esanak ta eginak geuk juzgetia. *Ez egizu inor juzgau*, dino Jesukristok, *zeure juzgau ez zagejezan. Oh, zeure laguna juzgetan dozu! Atxekeja bagarik galduko zara. Inor gaiti egiten dozun juzgu gaistuagaz zeure buruba kondenetan dozu*, dino san Paulo apostolubak. Nai dozu entzun, kristinaubak, Jaungoikuak zelan juzgetan dituban inoren gatx juzgalarijak? Bada, Eskritura Sagraduban kastigu gitxi irakurten dira erru gogorrakorik ta bildurgarrijakorik juzgu gaistuarena baino. Kore, Datán ta Abiron, irurak juzgau ebeen gaiski Moises ta Aaron gaiti. Errazoe bagarik ta bide bagarik, eurak deungak zirialako, juzgau ebeen, sinistu eben ta esan eben deungaro Moisen ta Aaronen kontra. Ta zer deritxazu Jaungoikuak egin ebal euren? Zelan deritxazu juzgau ditubala? Israelgo jente guztiaren aurrian Kore, Datán ta Abiron egozan leku-ban, luurak edegi eban aua inpernuragino. Ta subaren ta keiaren artian bizirik iruntsi zituban luurak irurak inpernuko ondarretara. Ara Jaungoikuak ze gorrotua deusan juzgu gaistuari. Ara ze pekatu ezaina ta bildurgarrija dan laguna gaiski juzgetia.

Oh Jaungoiko Santuba! Emon eiguzu zeure grazija, ezauteko zer dan juzgu gaistua ta ze pekatu zabala ta ezaina dan. Artu daigun juzgu gaistuaren gorroto santuba ta gorde daigun zeure karidadia, zeinegatz irabatziko dogun betiko zeruko gloriya. Aitiaren, Semiaren ta Espiritu Santubaren izenian. Amen.

VII. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan

zer egin biar daben kristinaubak inor gaiski ez juzgetako.

Santo Tomasek erakusten dau, neure kristinaubak, juzgu gaistua dala lagunaren kontrako deungaro esate ta kleitu galtzeen ama. Ta juzgu deungiaren ama oi da geijenian, edo enbidija, edo andiguria, edo gorrotua. Okerreriya edo bizijo inpame oneen lelengo umia da, inor gaiti deungaro juzgetia. Ta juzgu gaistuaren umia da laster barruban daukan berenua, nai guzurra ta nai egija, nai ziartuba ta nai dudakua, nai entzuna ta nai ikutsija, nai asmauba ta nai eritxikua, lagunaren paltia inori esatia. Proximuaren kleituko gauzia bada, *zanak emon deus* esanda, beriala kontau lagunari. Ara emen, kristinaubak, lagun bik edo iruk edo batek, kleituban eurai ez jua-kuenak, bein jakin edo sospetxa egindako proximuaren paltia zegaiti edo inos bere ez edo txito gitxitan geratuten dan azaldau bagarik. Lastima gorrijan, nekez topetan da persona ixil bat edo saiatsu bat, lagunaren paltak ezkutetako. Berau gaiti erakutsiko deusut dotrina onetan, *zer gogoratu edo pensan biar daben kristinaubak, inor deungaro ez juzgetako. Ta oni darraikona, inor gaiti deungaro ez esateko*. Uste dot, balijoko deusun erakutsija dala. Ta eskatuten deusut entzuteko gogo ona.

Lelengo: Inor gaiski juzgetara orduko, gogoratu daike kristinaubak san Juan Krisostomok dinuana. Ta da, *kristinau onak nekez inor gaiti gaiski juzgetan dabela; ta kristinau deungiak nekez inor gaiti ondo juzgetan dabela*. Emeti ezautuko dituzu, neure entzula onak, zeuben burubak: Ontzat daukazuz zeure proximuak edo lagunak? Ez aoz esanda bakarrik, askok soberbija pin bategaz esan oi dabeen legez: *Neu baino obia da mundu guztia*, ez bada zeuk alan sinistuta ta guztiak ontzat zeure goguan eukita? Bada, kristinau ona zara. Zeure goguan ta zeure bijotzian, inori esan ez arren, deungatzat daukazuz lagunak? Bada, seguru seguru zeu kristinau deungia zara. Ta euki daikezu zeure buruba lelengo deungatzat. Ez dozu au gurako. Bada, ez inor juzgau.

San Gregorijok esaten dau, *gaiski esalia* (ta bardin da gaiski juzgalia) *dala autsari anagaz aixe emoten deusana legez*. Ta zer egiten dau autsari aua-gaz aixe emoten deusanak? Bere begijetara autsa bota. Onegaz esaten deusku Santubak, gaiski esaten dabenak ta gaiski juzgetan dabenak, min emoten deuseela bere begijai. Au da arimako kaltia. Ta itsututen dituba-

la bere begijak. Au da egijia ez azertetia. Au da bere juzgu txarrak ta esan gaistuak uts egitia. Au da guzurrian ibiltia, itsututa dagualako. Ta autsez betetako begi illunakin besten burlagarri geratutia. Gogoratu bada, kristinaubak, inor juzgau baino leenago, juzgu txarginak deungak diriala, itsubak diriala, guzurrian dabilzala ta arimako begijak autsez beteta daukezala, egijia ezaututeko.

Bigarrenian: Gogoratu, inor juzgau baino leenago san Buenabenturak dinuana, ta da, *inoren gogoko barri jakin ezina*. Inoren bijotzian ta goguan ze uste ta zer nai dagan Jaungoikuak berak baino bestek ez daki. Ezda aingerubak bere. Ez badaki, bada, kristinaubak lagunaren goguan zer dagan, zelan juzgauko dau laguna deungia dan ala ona dan? Ez badakizu inoren goguan zer dagan onako edo alako gauza esaten dabenian edo egiten dabenian lagunak, zelan azartuten zara aren esana edo egina deungia dala juzgetara? Ta zuk deungatzat daukazuna bada ona Jaungoikuaren begijetan, zetan geratuten da zure juzgu gaistua? Geure bijotzian, geure naijan edo borondatian dago, bada, gure on izate ta deunga izate guztia. Au ezaututen ez dogun artian, ezin juzgau ginai errazuaz geure laguna ona ala deungia dan. Zeruban agertuko dira argiro guztion borondatiak, guztion naijak ta guztion bijotzak, dirian moduban. An ikusiko dozu nor dan ona ta nor dan deungia. Ordu artian, ezin inor zuzen juzgau ginai. Oker juzgetako, oba da ez juzgau.

Ta esaten badozu, jakinaren gainera juzgetan dozula? Seinalle agirijak daukazuzala laguna gaiti gaiski pensetako? Ez sinistu, kristinaubak, goguk esaten deusun guztia. Uts egite asko jazoten dira gauza onetan. Nos oi dira senaille agirijaguak inor deungatzat eukiteko, Jose Jakoren seme erru bagiaren kontra azaldau zirianak baino? Ejitoko señoia guztiz nausi bat zan, Joseran pekatutzatzua azaldau ebana. Seinoriak berak esan eutsan bere senarrari, derrigorrian berari pekatu eragin gura izan eutsala Josek. Nekez, kapiaren zati bat atzamarrakin urratuta librau zala gizon gaistuaren eskubetati. Erakutsi eutsan seinoriak senarrari Joseran kapa zati urratuba. Kexau jakozan juezari Joseran kontra. Jose sartu ebeen karzela. Ta azaldau zan bere pekatutzakua. Nok juzgauko ez eban Jose deungatzat? Nok sinistuko eban Joseri jaso eutseen guztia guzurra zala? Bada, guzurra zan. Joseri alako gauza deungarik gogoratu bere ez jakon. Seinoriak berak gura eukian pekatu egin Josegaz. Ta Josek pekatu egin gura ez ebalako gorrotoz ta bengaiiz seinoriak, andijak ta nobliak jaso eutsan Joseri guzurra, kendu eutsan ondria ta sartu eban karzela. *Ez bada, inor juzgau denpora baino leenago*.

Nos senalle segurubaguak inor deungaro juzgetako, Susanaren kontra jagi zirianak baino? Errijaren buru ta juez zirian gizon bik, ez umiak, ez gazte buru arinak, ez bada edadekuak ta zaartubak esan eben bijak batera jente guztiaren aurrian. Ta zer esan ebeen? Esan ebeen, *eurak topau ebeela Susana gizon bategaz pekatu egiten*. Nok sinistuko ez eutsen edadeko juez arei? Nok juzgauko ez eban deungatzat Susana? Guztiak juzgau ebeen, Daniel santubaz bestiak. Bada, Danielek azertau eban ta beste guztiak uts egin ebeen. Susana deungatzat euki eban erri guztiak. Ta juez zaarrak gizon ondraztat, eldutzat ta zuzentzat. Bada, oker pensau ebeen dirianak, Danielez bestiak. Susana zan ona ta garbija. Ta agura zaar erriko juezak zirian loijak, Susanagaz pekatu egin gura ebeenak. Ta Susanak areekin pekatu egin gura ez ebanian, guzur andija jaso eutseenak ta erri guztiari Susana santia arrika ill eragin gura eutseenak. *Ez, bada, inor juzgau denporia baino leenago*. Egon leitekez senalle agirijaguak inor deungatzat eukiteko, Santa Marinaren kontra egozanak baino? Bere Aitak eruan eban Marina, neskatxa txikija, mutil jantzita beragaz praile konbentu batera. Aita ta alabia bijak geratu zirian konbentuban praile. Marinari atarako imini eutsan *Marino* izen. Marino zan txikitati praile zintzo bat. Ta zeinbat azijago, ainbat zintzuago, esanekuago ta humildiago. Bere ontasuna gaiti konbentuko nausijak bialduten eban uri urrinera, agindubak egitera. Ta geratuten zan gabetan lo egiten uri ondoko etxe baten. Etxe atako neskiak batu eban seina norbaiteganik. Ta ezarri eutsan erruba Prai Marinori. Neskiaren aita asarre ta gogor kexau jakon konbentuko nausijari Marinoren kontra. Kontu artu eutsan nausijak Marinori. Onak ez ukatu egin eutsan nausijari ez autortu, ezda bere buruba agertu bere, ezba da ixilik egon. Juzgau eban nausijak Prai Marino erruduna zala. Azaldau zan beriala kanpuan ta kobentuban Marinoren eskandalu andija. Ta Marino ixilik eguan. Kendu eutseen abitu santuba ta bota ebeen konbentuti kanpora. Baina ez eban esaten Marinok seina beria ez ebanik. Nok sinistuko eban ez ebal? Neskiak, seina eginda, bialdu eutsan seina geroko baten Marinori, beria ebal ta atzteko. Ta artu eban isilik seina. Nok juzgauko ez eban Prai Marino seinaren aitatzat?

Geijago uts egin ebeen oraindino alan juzgau ebeenak. Prai Marino errubagia urte askotan bizi izan zan konbentuban ta ingurubetan emoten eutseen limosniagaz seina atzten ebal, konbentuko ateetan parauta prailai parka eskatuten. Ta leen baino aurrera oba izango zala aginduta, barriro negarrez abitu santuba eskatuten eutseela. Nok pensauko eban bera-gaz erabilen seina ez ebal beria? Ez zan, bada. Errukitu zirian prailiak Marinoren bost edo sei urteko ate ondoko negarrakin ta erregubakin.

Milla aurrera on izateko zamaigaz ta kontu gogorregaz artu ebeen barriro konbentuban. Ez eutseen ostera konbentuti urteten isten, leen legez lotsatu ez egizan. Ill zan Prai Marino konbentuban. Ta meztituten ezautu ebeen, emakumia zana. Errubagia zana. Santia zana. Zer esango dogu au gaiti? *Ez, bada, inor juzgau denporia baino leenago, Jaungoikua guztiok juzgetara datorren artian*.

Baina zeinbat onako uts egite ta juzgu jazo ez dira ta jazoten ez dira egunero kristinauben artian? Eleisiaren jazuak beteta dagoz onako onak deungatzat juzgautako uts egitez. Aita san Pranziskuba bere aitak eukan deungatzat ta etxe galzailletzat. San Ignazio Loijolakua kartzelan euki ebeen ; ez herejiak ta jentilak, ez bada euren burubak zuzentzat ta kristinau ontzat eukeezanak. Ene Ama santa Teresari ta ene Aita san Juan Kurutzekuari beste ainbeste jazo jakuen. Euren lagunak ta anaiak juzgau zitubeen oneek deungatzat. Uste ebeen senalle agirijak eukeezala alan juzgetako. Baina engainau zirian. *Ez, bada, inor juzgau denporia baino leenago, Jaungoikua guztiok juzgetara datorren artian*.

Esango dozu menturaz: *Jauna nik ondo dakit a deungia dana. Neuri ostu deus. Neuri ukatu deust. Neuri erruba guzurragez ezarri deust. Neuri kalte andiak egin deustaz. Neuk entzun deustat. Neuk ikusi neban. Guztiak dinue a deungia dala...* Oneek oi dira, kristinaubak, zeuben errazoe nausijak inor deungatzat eukiteko ta gaiski juzgetako. Ta izan dedilla alan. Baina gogoratu:

Irrugarrenian: Nor zara zu, zeure laguna edo proxima juzgetan dozuna? esaten deustu san Paulo apostolubak *¿Tu quis es, qui judicas alienum servum?* Gogoratu egizu zeu nor zarian. Aztertu egizu zeure bijotza. Examinatu egizu zeure konzienzia. Konturatu egizuz zeure biziko egun guztiak. Pisau egizuz zeure berbak, zeure guratijak, zeure ustiak, zeure asmuak, zeure burutazinoiak ta zeure naijak. Bai agirira atera dituzunak ta bai zeure bijotzian barruban ezkutauta Jaungoikuak ta zeuk baino bestek jakin bagarik euki dituzunak. Ta zer ikusiko dozu? Nor zara zu? *¿Tu quis es?* Zeinbat lepra edo ezkabi, zeinbat sarna, zeinbat materija atsitu, zeinbat usteltasun, zeinbat ur berde ta mingotx ta zeinbat lizuntasun ez dakuskuz or zeure ariman, zeure konzienzian ta zeure bijotzian? Zeinbat suga ta zaporri leku emon deusezu ta, menturaz zeure laguna juzgetan dozunian, emoten deusezu zeure bijotzian? Nok kontauko ditu zure pensamentu lotsarizkuak? Nok zure intenzinoe prestu ezak? Nok zure andi gura aixetsuba? Nok zure berba desondragarrijak? Nok zure egite engainuzkuak? Nok kontauko ditu, dinot, zure pekatubak? Nor zara zu, zeure laguna gaiski juzgetan dozuna? *¿Tu quis es?*

Lagunak egin deutsu lapurretan ta zuk diarduzu murmuretan. Ak kendu deutsu aziendia. Ta zuk kendu deutsazu lagunari ondria edo kleituba. Bada, zu deungago a baino. Lagunak kendu deutsu miinagaz kleituba. Zuk kendu gura zeunskijo gorrotoz bizitzia. Zu deungago a baino. Laguna da lapurra, etxetan, soluetan ta basuetan al dagijana ostuten dabena. Zu zara logreruba, engainuzko tratubak al dagizunian egiten dituzuna. Zu zara pobren kontra beti deungaro esaten diarduzuna, arei limosna txiki bat ez emotia arren. Zu zara zekenkerijaz ta kodizijaz bijotza liortuta daukazuna. Bada, zu ez obia lapurra baino. Zuk juzgetan dozu laguna, bidaotija dalako ta miin gaistuaren jaubia dalako. Ta zu juzgauko zaitu Jaungoikuak, alperra edo jokolaria edo kastalaria zarialako. Zuk juzgetan dozu proximua, ordija dalako. Ta zu juzgauko zaitu Jaungoikuak, desonestuba, loija ta atsituba zarialako. Zuk juzgetan dozu laguna, zitala dalako, patsua dalako, zor pagazaille txarra dalako, ardura bagia dalako, agindu guria dalako, bijotz gogorrekua dalako, enbidijosua dalako, batu guria dalako, esker txarrekuua dalako... Ta zu juzgauko zaitu Jaungoikuak, pekatu areek guztiak daukazuzalako, zeuk ezautu bagarik. Ta areen gainera, juzgazaille gaistua zarialako. Nor zara, bada, zu, laguna juzgetan dozuna, aren paltaak jakinak ta agirijak izan arren? Obia zara zeu zeuk deungeentzat daukazuna baino? *¿Tu quis est?*

Aintxinakuak *lamia* esaten cutseen emakume bat pintau edo irudituten ebeen begi askogaz. Baina zelan? Bere etxian sartuten zanian, begijak artu buruti ta kutxaan sartuten zitubala. Ta bere etxeti urteten ebanian, begijak artu kutxati ta buruban iminten zitubala. Ez eban gura bere etxerako begirik. Kanporako nai zituban dirianak. Ez eban ikusi gura bere etxian zer iragoten zan. Ta kanpokuak guztiak ikusi gura zitukian. Gaiski juzgalarijak ta gaiski esatiak dira lamiaren modukuak. Euren paltak ta pekatubak, agirikuak ta ezkutukuak ikusteko, ez dabee gura begirik. Ta inorenak ikusteko juzgetako ta esateko, milla begi gura litukee. Emeti dator geure burubak ontzat eukitia. Ta bestiak deungatzat juzgetia. Ta geijenian, geuk deungatzat daukagunak dauka bere buruba ontzat ta geu gaukaz deungatzat. Alan dagoz engainauta kristinaubak negargarri andijan, euren burubak santutzat ta bestiak deungatzat sinistuta.

Oh! Inor juzgeta bakotxian esango baleutsa kristinaubak bere burubari san Paulo Apostolubak dinuana: *Nor zara zu, laguna juzgetako?* juzgu gaisto gitxiago egingo litzatekez. Jesukristoren aurrera eruan ebeen judegubak adulterijoko pekatuban topau ebeen emakume bat. Legiak aginduten eban, alako emakumia arrika illteko. Judegubak esan cutseen Jesukristori, *arrika a ill biar zala, legia gordetako.* Jesukristok esan cutseen

judebugai, *pekatu rik ez daukanak jaurtegi dagijola, bada, lelengo arrika.* Au esanda, atzamarragaz luurrian eskribiduten eban Jesukristok. Emakume pekatariari arrika asi biarrian, zaarrenetati asita, banaka ta binaka ixil ixilik jente guztiak alde egin eban andi. Geratu zirian Jesukristo ta Emakumia, bijak bakarrik. *Nun dira,* esan eutsan Jesukristok, *zu akusau edo juzgau zaitubeenak? Ez zaitu inor kastigan edo kondenan? Bada, nik bere ez zaitut kondeneetan. Zua z ta ez egizu geijago pekatu rik egin.* Pekaturik ez daukazunok juzgau egizuz, bada, lagunak deungatzat. Ez pekatu egin dozunok. Gaiski esan dot. Pekaturik egin ez dozunok ta aurrera bere egingo ez dozuna dakizunok, juzgau egizuz gaiski lagunak. Bestek ezin juzgau zinai zeuben proximua.

Oh, Jaungoiko juez zuzena! Deungaro inos inor juzgetan ez dozuna! Zeuk ezaututen gaituzu nor zelakuak garian. Emon egiguzu bada, Jauna, grazia, geure burubak ondo ezaututeko ta proximo guztiak geu baino obatzat eukiteko. Orduban birrinduko ditugu negarragaz geure pekatubak. Errukituko gara inoren paltiagaz. Maitetuko ditugu lagun guztiak. Ta irabatzikoko dugu zeruba. Alan izan dedilla Jaungoiko ona gaiti. Amen.

IX. TA X. AGINDUBAK

Non concupisces usorem proximi tui: non Domum...

Deuter. c. 5.

I. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan:

1. *Bederatzji ta amargarren agindubak zer eskatuten deuskubeen.*
2. *Zelan agindu oneek bat ez dirian xazpigarren ta xortzigarrenagaz.*
3. *Zelan bat ez dirian alkarren artian.*

Leengo erakutsijetan esanda geratu da, neure entzula onak, kristi-naubak Jaungoikuari, lagunari ta bere burubari eginian ta esanian zor deusana. Eskatuten deusku Jaungoikuak leengo zortzi agindubetan, Bera maitetuteko, ondreetako ta serbiduteko, beste gauza guztiak baino geijago; Bere izen santuba alperrik auan ez artuteko; Berak santu egindako egunak, geuk bere santututeko; geure gurasuak ta nausijaguak ondretako; lagunari ez geure burubai, ez osasunian ta ez bizitzan kalterik ez egiteko; geure gorputzetan ta miinetan garbitasuna ta kastidadia gordetako; inori diruban, eukijan edo aziendaan kalterik ez egiteko, ta ezda kleituban, pamaan edo ondraan bere. Onan Jaungoikuak imini dau zeru altuti lege zuzena, mundura etorri dirian ta etorriko dirian gizon ta emakume guztiontzat. Jakiturija neurri bagako bategaz erakutsi deusku, esan biar dogun ta egin biar dogun guztia. Bera leengo ta geijen; ta gero beste lagun guztiak geure burubak legez maitetuta, guztiok irabatzi daigun zeruko erreinu ditxosua. Zer biar zan, bada, geijago, mundu guztia bardin, zuzen ta beti alkar artuta bitzi izateko? Geure bijotzeko gurarijak zuzendutia ta, neurriti kanpora urten ez dagijen, arei esija imintia. Ta au da beredatzi ta amargarren agindubetan Jaungoikuak egiten dabena. Ikusi daigun, bada:

1. *Agindu oneetan Jaungoikuak zer eskatuten deuskun.*
2. *Zelan erabagiten dirian besteetati.*
3. *Zelan erabagiten dirian alkarren artian.*

I.

Azkeneko agindu bijetan Jaungoikuak eskatuten deuskuna da, neure entzula onak, gurari deungai geure bijotzian lekuri ez emotia. *Non concupisces*. Geure bijotzian jaijo edo sortu leitekezan gurarijak zer dirian ta zeinbat modutakuak dirian, esango da geroko erakutsijan. Bijotzeti edo borondateti kanpora urten bagarik geratuten dan guraari edo nai bide

bagakua da azkeneko agindu bijak eragozten dabeena. Gauza txarra nai izateti egitera, bide andija dago. Ez da popuertzakua pekatu egiteko, gauza eragotzija esatia edo egitia. Asko da ezauberaz gura izatia. Ez dau esaten san Paulo apostolubak, *aberastu dirianak jausten diriala tentazioan ta diabrubaren lotugarrijan; ta erijotzia ta betiko galdutia gizonarentzat daukeen desio onera bagako ta kaltegarrijak dakaçala aberastutiak*, ez bada *aberastu guriak*, aberastuteko naijak edo aberastuteko gurarijak. *Qui volunt divites fieri*. Alan amaituten dau Apostolu santubak berak esanagaz, gatx guztien sustraija dala guraarija. *Radix omnium malorum cupiditas*.

Bijotzeko gurari edo nai deungiak bere azierak daukaz, san Gregorijok esaten deuskunez. Lau modutara, dino Santubak, pekatu egiten dala gurariz: Lelengua da tentazioezkua. Bigarren, noberaren gus-tozkua. Irugarrena, noberaren naizkua edo konsentimentuzkua. Ta laugarrena, pekatu egin ontzat zaintutezkua. *Suggestione, delectatione, consensu, et defensionis audacia*. Diabrubak tentetan dau gauza txarrera; ta borondatiak ez deutsa ezetz esaten tentaziooiari. Orduban da tentazioezko pekatuba. Aragijak eskatuten deutsa gauza eragotzija; ta borondatiak ez deutsa ukatuten aragijari eskaarija. Orduban da bijotzian guztzoko pekatuba. Gogoratuten jako gauza deunga bat, lapurreta bat edo beste pekatu bat egitia; ta borondatiak nai dau edo konsentiduten dau lapurretia. Orduban da naizko pekatuba, ostu baino leenago. Pekatueginda ez dau ezaute gura pekatutzat, ez dau autortu gura. Orduban da pekatu barrija, pekatu egin ontzat zaintutia. Lau gauza oneek iminten ditu geure lelengo pekatuban san Gregorijok berak. Diabrubak tentau eban Eba. Eba poztu ta alegrau zan tentazioiagaz. Adanek nai izan eban edo konsentidu eban. Ta pekatubaren gainian kontu artu eutseenian, ez eban pekatutzat ezaute edo autortu gura izan. Au gaiti esaten dau Jesukristo geure Jaunak bere eban-jelijo santuban, *bijotzeti urteten dabeela burutazioe deungak, gizon illtiak, adulterijuak, pornikazinoiak, lapurretak, testigantza guzurrezkuak, blasphemijak ta beste pekatubak*. Oneek guztiok bijotzeti urten baino leenago dira gurarizko pekatubak bijotzian edo ariman bertan. Pekatuzko gurari deunga oneek eragozten deuskuz, bada, Jaungoikuak beredatzi ta amargarren aginduban. Ta au errazoe asko gaiti.

II.

Lelengo: Eragotzi euskuzan Jaungoikuak azkeneko agindu bijetan gurari txarrak, bere lege santuba aituten inok uts egiterik euki ez dagijan.

Bada, judegu askok uste ebeen, kastidadiaren kontra pekatu egin eza-gaz ta inori ezer ostu eza-gaz gordetan ebeela legia, seigarren ta zazpigarren aginduben kontra gurari txarrak euki arren. Bada, seigarren agindubak dinuana da aragizko pekatu egin ez egitia. Ez, aragizko pekatu egin ez nai izatia. Ta zazpigarrenak ezer ez oostutia. Ez, ezer ostuteko guraririk ez eukitia. Orregaiti uste ebeen judeguben artian askok, aragijari gusto emoteko ta ostuteko gurarijak libre ziriala, aragizko pekatu egin edo lapurretarik egiten ez zanian. Uts egite oni aurria artuteko ta bijotzeko gurari gaistuai esija iminteko agindu eban Jaungoikuak berba agirijakin, gurari txarrak ez eukiteko. *Non concu pisces*. Leengo zortzi aginduben ta eragotzijen gainera, sustraiti duda guztiak ta atsekija guztiak pekatariari kenduteko geitu zituban Jaungoikuak azkeneko agindu bijak. Areetan zuzendu zituban Jaungoikuak geure esanak ta eginak. Ta oneetan geure naijak ta gurarijak. Areetan lotu zituban Jaungoikuak geure miina, eskubak ta oinak. Ta oneetan lotuten ditu geure bijotzak ta borondatiak. Areetan aginduten deusku egin biar doguna; ta eragozten deusku egin biar ez doguna. Ta oneetan eskatuten deusku euki biar dogun naija; ta eragozten deusku euki [biar] ez dogun gurarija. Alan, ez dira bat eginak azkeneko agindu bi oneek bestiakin.

Bigarrenian: Beste agindubak obeto ta ziurrago gorde daiguzan emon euskuzan Jaungoikuak beredatzi ta amargarrena. Bada, Erromano Katezismuak dinuan legez, bijotzian nai gaistuai ta gurari deungai lekurik emoten ez deuseenak, errazto ta seguru gordetan ditu beste agindubak. Gurari txarrak edo bide bagakorik ez daukanak, ez dauka inoenaren desiorik. Kontentu da beriagaz. Poztuten da inoren onagaz. Eskerrak emoten deusaz Jaungoikuari. Bakia dauka bere bijotzian. Gordetan ditu jaijak. Ondretan ditu nagusijaguak. Ta ezdeutsa inori kalterik egiten ez esanagaz, ez eginagaz, ez osterantzian, dino katezismuak berak. Bada, leen esan dan legez, pekatu guztien sustraija ta ama da gurari deungia. Esan ginai, beste agindu santubak gordetako giltzat emon euskuzala Jaungoikuak azkeneko agindu bijak. Giltza gordetan dan artian, giltzpeko gauzak gordeta dagoz. Bada, beredatzi ta amargarren agindubak gordetan ditugun artian, beste zortzirak gordeta daukaguz. Geure bijotzian pekatuko gurariari, pekatuko naijari edo goguari lekurik emoten ez deusagun artian, ez daukagu ariman pekatu egin. Ta gordetan dogu lege guztia.

Irugarrenian: Emon euskuzan Jaungoikuak azkeneko agindu bijak besten gainera, aituten emoteko kristinaubari, dino Erromako Katezismuak, ez dala asko Jaungoikuaren lege santuba gordetako, legiak edo agindubak dinuana azaleti edo agirijan egitia, ez bada legiak dinuana

egin biar dala bijotzeti, gogoz, borondate ta nai onagaz. Au eskatuten deusku Jaungoikuak bere lege santuban. Au gaiti Jaungoikuaren agindubak ta munduko legeginenak ez dira bat. Munduko legeginak, euren aginduba egin ezkeron nai gogo onagaz ta nai txarragaz, ez deutsee inori geijago eskatuten. Aginduten dabee *armarik ez erabilteko; gabaz etxeti ez urteteke*. Bada, arma bagarik ibili ezkeron ta gabian etxian egon ezkeron, nai borondate onagaz ta nai txarragaz egiten dabela, ez deutsa munduko agintarijak konturik artuko. Baina bai Jaungoikuak. Jaungoikuaren legiak eskatuten deusku ez bakarrik aginduba egitia, ez bada baita gogoz, bijotzeti ta nai onagaz egitia bere. Au gaiti Jaungoikuaren lege santuban, garbijan ta zuzenian egitia pekatu dana, nai izatia bere pekatu da. Esatia pekatu dana, gura izatia bere pekatu da. Beredatzi ta amargarren aginduban eragozten deusku Jaungoikuak pekatuzko gura izate edo nai izate guztia. Onan erabagi edo bakartuten dira agindu bi oneek beste zortziretati. Ta eurak bijak alkarren artian bere bakartuten dira. Bada, bata eragozten ditu gurari batzuk ta bestiak beste batzuk.

III.

Pekatabak bakartuten dirian legez alkarreganik, alan pekatubaren gurarijak bere bakartuten dira. Lapurretia ta inor illtia pekatu bakartubak dira.

Orditutia ta gaiski esatia bere bai. Maldezinoia ta adulterijua bere bai. Ta alan beste asko. Bada, pekatuko gurarijak bere ez dira ez bat ta ez bardinak, ez bada bakartubak ta bata bestiak ez dirianak. Alan, gorroto bategaz edo gaistoz lagunari gura bazeuntsa kendu daukan diruba, ondria ta bizitzia, egingo zendukez gurari txarreko iru pekatu. Ta esan biarko zenduke konpesinoian, aziendia, ondria ta bizitzia galdutia opa izan zeunsala lagunari. Bada, bizitzia galduteko guraari pekatuzkoa ez da bat egiten ondria galdutekuagaz. Ezda oneek bere aziendia galdutekuagaz.

Au berau gaiti, beredatzi ta amargarren agindubak bijak eragotzi arren gurarizko pekatubak, ez dira bijak bat. Bada, eragozten ditubee aparteko gurarijak. Beredatzigarrenak eragozten dau, inoren emazterik ez desietia edo nai izatia. *Non concupisces uxorem proximi tui*. Eragozten ditu agindu santu onek kastidadiaren kontrako gurari bide bagako txar ta loi guztiak. Ta amargarrenak eragozten dau, inoren etxerik, krijaurik, krijadarik, ganadurik, solorik eta basorik ez desietia edo nai izatia. *Non concupisces domum, servum... bovem, proximi tui*. Agindu onek eragozten dau, inoren

diruba, aziendia edo balijoko gauzia, dana dala, jaubiaren errazuazko naijaren kontra noberarentzat gura izatia.

Izentetan ditu Jaungoikuak agindu bi oneetan kastidadiaren ta zuzentasunaren kontrako gurarijak. Ez beste birtute ta on izateen kontrako gurarijak lege onetan eragozten edo barrututen ez dirialako, ez bada kastidadiaren ta zuzentasunaren kontrako gurarijak izentau ta eragotzi ezkeron, beste gurari txar guztiak bere izentautzat ta eragotzizat aituten dirialako. Ta baita, gurari txar guztien artian kanporik andijena ta pekatu geirik zabalena eurak daukeelako bere. Luxurija ta kodizija dira, duda bagarik, pekatuak geijen eragiten dabeenak. Ta oneen gurarijak izentetan ditu Jaungoikuak agindu bi one[e]tan. Pensamentu loijak bere guraz daukazana, ez dago urrin berba loijetati. Gusto loijai bere artian goguan leku emoten deutseena, ez da urrin egite loijetati. Lagunaren senarra edo emaztia desietan dabena, ez dago urrin adulterijoti. Zer, bada? Ez deutsazu pensamentu loiri lekuri emongo zeure bijotzian, dino Jaungoikuak. *Non concupisces*. Ez zara aragijaren gauza loijak gogoratuta, areetan gusto artuten egongo. Ez dozu kastidadiaren kontrako gurari edo desio deungarik zeure bijotzian eukiko. *Non concupisces*.

Inoren beijaren, idijaren edo astuaren desiuari bijotzian leku emon deusana, ez dago urrin, era seguruba ta ixila euki ezkeron, ardija edo bildotsa, idija edo astua ostuteti. Zer, bada? Ez dozu desiauko lagunaren idirik, ez astorik, dino Jaungoikuak. *Non concupisces bovem, non asinam proximi tui*. Inoren etxia, solua edo basua ostutiarri bijotzian leku emon deusanak, asmo asko topetan ditu inorena beretuteko. Batzubetan, Akak ta Jezabelek legez, jaubia illda. Beste batzubetan, auzi txar bat, solua, etxia edo irabazija kenduteko iminita, auzija irabazteko testigu paltsuak ta bitartekuak topauta noberaganatuten da inoren aziendia. Beste batzubetan, gurarija egin jakon gauziaren merkatarri norbera eginda. Engainuz gauza a saldutera jaubia ekarrta noberaga natuten da inoren aziendia, edo erramientia, edo laboria, edo jantzija, edo beste gauza balijokoren bat. Bakizu zeure auziak zorra daukana. Ta etorten jatzu aren gauza baten gurarija. Ezin zeuretu dozu gauza a bide oneti. Artutekua daukana gana juanda esaten deusazu, *laster kobran edo beretuten ez badan agan daukan artutekua, menturaz guztia galduko dabela*. Eskatuten deutsa zordunari. Ez dauka zegaz pagau. Egiten zatxakoz (au guztia jakinik) gauza aren merkatarri zorra pagetako, diruba eskuban eskinita. Ta ekarten dozu etxian biar eukian ta euki eukian gauzia zeuri emotera. Ta menturaz balijua baino merkiago. Ara, zuk inoren gauziaren gurarijari bijotzian leku emonak zeinbat oker

ekarri dituban. Zer, bada? Ez naitu, ez desiau, ez bijotzian lekurik emon inoren gauziaren gurarijari. *Non concupiscas rem proximi tui.*

Onan itxi zituban, neure entzula onak, Jaungoikuak pekatuben atiak bere lege santuban gurari deungak eragotzizagaz. Bederatzigarrenian kastidiaren kontrakuak ta amargarrenian zuzentasunaren kontrakuak. Berau gaiti, Erromako Katezismuak esaten daben legez, emon biar deustaguz Jaungoikuari esker andijak, azkeneko agindubetan geure gurari sarritakuen zuzenbidia ain argiro ta ain arimako onera andijagaz erakutsi ta agindu euskulako. Bada, beste agindubetako eginbiar nausija ta ituba da, inori kalterik ez egitia. Baina agindu bi oneetako ituba ta Legegin santubaren gogua da, gurari gaistuakin geure burubai edo arimai kalterik ez egitia. Guraari txarrak bakarrik, ez deutsa noberari baino besteri kalterik egiten. Zure aragizko pekatu guriak, geijagoko bagarik, ez deutsa inori kastidadia galdu eragiten. Zure lapurreta guriak, geijagoko bagarik, ez deutsa inori ezer kenduten. Baina illten dabee zure arimia. Ez dago pekatu txatsarragorik, ez zoruagorik gurari utsezko pekatuba baino. Geure burubai bakarrik kalte egin ez daijogun gurari pekatuzkuakin emon deut[s]kuz, bada, Jaungoikuak azkeneko agindu bijak.

Ondo ezautu ta maitetu dagijela, bada, zeruban aingerubak geure Jaungoiko ona. Jaso dagijela ta entzun dagijuela bere esana zerubak ta luurak. Emen guztiok bere lege santuba zuzen, ziatz ta gogoz gordeta, euki daigun bardin bagako ditzia zeru ederrian beti bizi izateko Aitiagaz, Semiagaz ta Espiritu santubagaz. Amen.

II. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan:

1. *Zer aituten dan gurarijaren izenagaz.*
2. *Zeinbat modutarakuak dirian gurarijak.*
3. *Nos dirian onak eta nos txarrak.*

Erromako Katezismuak beredatzi ta amargarren agindubetako erakutsijan txito kontu andija dauka, neure kristinaubak, geuri aituten emoteko zer dan, zeinbat modutakua dan ta zetarikua oi dan gizonaren gurarija. Au gaiti pultituetati ta ostian bere entzun oi dozu sarritan, gurari txarrak, apetito gaistuak, inklinazinoe deungak, antoju inpamiak ta beste onako geure gogoko gatx betiko bat edo sustraizko bat esan gura daben berbetia. Ez ain argija ta erreza bere, dotrina puska bat oza baino geijago ez dakijan kristinaubak aituteko. Au gaiti pensau dot erakutsi onetan zeubei aituten emotia: 1. *Zer esan gura daben gurarijak.* 2. *Zeinbat modutakuak dirian.* 3. *Zelakuak dirian.*

I.

Gurarija ez da beste gauzarik, neure entzula onak, orain esaten danez, ez bada *gizonaren edo emakumiaren goguan sortuten dan edo jaijoten dan ez daukazan ta ondo deritxuen gauzeen eskia edo naija*. Gurarijak izan biar dau, ez daukazan gauzeena ta ondo deritxuen gauzeena. Alako gauzeen naija edo eskia sortu dakijonien gizonari edo emakumiari bere goguan, bere-kauten dua gizona edo emakumia gauza aren ondorik, jadiitxi aldagijana bada goguak eskatu deutsan gauzia ta errazoiagaz atzera eragiten ez badeutsa gurarijari. Gurarija berez ez da amodijua, dino santo Tomasek, *ez bada amodijua ateraten daben, ez daukagun ta ondo deritxagun gauziaren eskia edo naija*. Gurarija ez da gauza onak geure gogora dakarren poza bere. Bada, pozak urtetan dau gogoti, nai daben gauzia ya beragaz daukanian, dino santubak berak. Baina gurarijaren izatia da, ez daukanaren naija edo ez daukanaren gogoko eskia. Alan, gizonaren edo emakumiaren gogua, ez daukan ta ondo deritxon gauziaren eske eta naijan, tiraka legez, biztuta legez edo abijetara legez iminten dabelako gurarijak, esaten deutsa Akilles abatak

gurarijari diabrubaren aztia. *Manubrium damonis*. Bada, gurarijak bagarik etsaijak ezer bere ezin legi munduban. Gurarijetati oratuten deutsa diabrubak gizonari edo emakumiari. Berak irakoi edo sortuten ditu geure goguan gurari deungaak, batian bata ta bestian bestia. Ta andi oratuten deutsa gero arima tristiari, zaldijari kabuti oratuten jakon legez.

Gurarija amai bagakua da, dino santo Tomasek. Bada, geure adillia- ren edo entendimentubaren asmuak eldu legitekezan lekuragino eldu legi- tekez geure gurarijak. Gizonaren asmuak ta pensetak ez dauke amairik, ez neurrik. Beti juan leitekez geitubaz ta zabaldubaz. Bada, alan dira gizonaren gurarijak bere, dino Santubak berak. Au goguan euki biar dabee kristinaubak beti, euren gurari gaistuai neurrija iminteko. Nos aseko ete da kodizijosua diruz? Ill dedinian Nos esango ete dau aginduguriak, *orain- txe ondo nago?* Inos bere ez. Alexandro Andijak negar egiten eijeban mundu bat baino ez egualako. Gizonak illaz ta luurra odoldubaz, erreinu asko irabatzu zituban. Munduko guztiak irabazteko ustia eban. Ta gitxi eri- txon mundu guztiari bere agindu lekutzat. Nos aspertuko ete da aragiz- kua gorputzaren gustoz? Zaartuta bere ez. Agura zaarrak ta juezak, lotsa puska bat euki biar ebeenak, zirian santa Susana garbija galdu gura eukeen gizon bijak. Baina zaartuta bere gurari loijak ixiota eukazan euren goguak. *Nos in concupiscentia tui sumus*. Zugaz pekatu egiteko amodijo loijak erree- tan gaukaz, esan eutseen juez zaar biak santa Susana garbijari. Ta egiten ez badozu geugaz pekatu, geuk esango dogu beste bategaz pekatu egiten topau zaitugula ta arrika ilgo zaitubee jente guztiaren aurrian.

Oh gurari itsubak, neurri edo amai bagakuak ta kaltegarriak! Bildurto, kristinaubak, bildurto erne txarreko gurarijakin. Bein jorratuten badituzu edo erregarijetan badituzu ezauberiaz zeuben goguan, laster aziko dira. Laster artuko dabee kanpo andija. Laster itsutuko zaitubee. Ta laster izango dira amai bagakuak. Edo zeubek betiko amaituko zaitubee. Baina, aurrerago irago bagarik, ikasi biar dozu, neure entzula onak, zein- bat modutakuak dirian gurarijak. Bada, ez dira guztiak deungak.

II.

Izan leitekez bada, kristinaubak, geure gurarijak modu askotarakuak. *Lelengo*: Izan leitekez gurarijak geure izatiak berez eskatuten dituba- nak. Berez gura dau gose danak janarija, egarri danak edatekua, biloxik daguanak jantziya, otz danak berotutia, lotuta daguanak askatutia, gaixuak osatutia, itsubak ikustia. Ta beste onetariko gurari asko dira, geure izatia-

ri berez noraezian darraikozanak. Onako naturalezazko gurarijetan, dino santo Tomasek, ganadubak eta geu bardinak gariala. Geuri geurez etorten jakuzan legez gurari oneek premina orduban, alan etorten jakuez ganadu- bai euren premina ordubetan. Egijja da, ganadubak errazoerik ez daukeen legez, areen gurarijak beti dira naturaleza utsezkuak. Baina gure gurarijak, santo Tomasek berak esaten daben legez, errazoian ta naturalezan bijetan dauke sortueria. Orregaiti, geure naturaleziari berez jagokazan gurarijak bere, errazoiak neurtu ta zuzendu biar ditu.

Bigarrenian: Izan leitekez gurarijak, geure izatiak berez eskatuten ez ditubanak; baina geure ustiak ontzat daukazanak. Ta geure goguan on uste- kotzat sartuta dagozan gauzeenak. Alan gura ditugun gauzak ez dira guztiz biarrekuak. Ta ezda gitxiago bere, geure izatia gordetako edo geu bizi iza- teko. Bada, asko bizi dira ain bagarik. Baina dira geure burutazinoiak, baleu- kaz, ontzat artuten ditubanak. Ta burutazinoiaren ondo eristetegi jagiten da goguan euren gurarija edo baleukazko naija. Emen asten da, san Paulo apostolubak dinuan aragijaren ta espiritubaren gerria. *Caro enim concupiscit adversus spiritum: spiritus autem adversus carnem: haec autem sibi invicem adversantur*. Aragijak daukaz bere gurarijak espiritubaren edo arimiaren kontra. Ta esi- ritubak edo arimiak daukaz bere gurarijak aragijaren kontra. Geure gorpu- tza ta arimia beti dagoz gerran euren gurarijetan. *Haec sibi invicem adversan- tur*. Bada, arimiak edo espiritubak berez beti gura ditu, Tertulianok esaten daben legez, gauza onak, zuzenak, garbijak, errazuazkuak ta santubak. *Anima christiana est*. Baina gorputzak berez, beti gura ditu luurrezko gauzak, ustelkorrak ta errazoeti kanporakuak. Au gaiti dino Apostolu santubak berak, *jakinak diriala aragijaren gurarijak ta egitiak*. Ta zeintzuk? Pornikazinoia, loikerija, berdekerija, luxuriya... *fornicatio, immunditia, impudi- citia, luxuria*... Ta zeintzuk dira espiritubaren prutubak? Karidadia, grazijaz- ko poza, bakia, pazienza... *Caritas, pax, gaudium, patientia*.

Emeti ezauteen da, neure entzula onak, zer dirian edo zer izan lei- tekezan, alako geure izaterako ez dirian ta geure burutazinoiak aintzat artuten dituban gurarijak. Onetarikuak dira dirubaren gurarija, edertasu- naren gurarija, jantzi apaindubaren gurarija, entzute altubaren gurarija, janari ugariaren ta gozuaren gurarija, edateko gozuen ta usain gozuen gurarija, soinu ederren gurarija, gorputzerako gauza leunen ta labanen gurarija, atseeta onaren ta sarritakuaren gurarija, lagun maiten gurarija, olgeeta onen gurarija ta beste milla onako, geure goguan burutazinoia- gaz sartuten dirianak ta geu ain bagarik bizi geintekozanak. Bada, mun- duban asko bizi izan dira, bizi dira ta biziko dira ain bagarik. Ta gu bere bizi geintekoz areek bagarik, nai bagendu. Gose danak jan nai izatia,

berezkua ta geure izatiak eskatuten dabena da. Baina janarija edo edaarija gozua baino gozuagua gura izatia, burutazinoiaren asmua da. Janari gozua pozagorik jaatia, geurezkua da. Baina osasunezko janari tertzi-jokua eukita, aren gainera edo ari itxita, geijago ta gozuagua nai izatia ez da naturaleza utsaren gurarija, ez bada burutazinoiarena. Biloxik daguanak zer jantzi euki gura izatia, berezko gurarija da. Baina jant k ija ederra baino ederragua, apainduba baino apaindubagua ta modarik barrirena baino barri-jagokua gura izatia, ez da geure izatiaren eskarija, ez bada burutazinoiarena. Ta onan beste guztietan.

Beredatzi ta amargarren agindubetako erakutsija aituteko, erabagi edo apartau biar ditugu bada, neure entzula onak, alkarreganik, geu bizi izateko biar ditugun gauzen gurarijak ta, ain bagarik irago geinteketzala, aintzakotzat burutazinoian sartuten jakuzan gauzen gurarijak. Lelenguak euren ez erru bagakuak edo pekatu bagakuak dira. Baina bigarrenak, borondatiak errazoia-gaz ta Jaungoikuaren lege santubagaz neurtu ta legeperatuten ez baditu, pekatu dira. Esango neuke, kristinaubak, onetariko burutazinoezko gurarijakin daukala diabrubak itsututa mundurik geijena. Lelengo begiratuban ez dirudijen legez lege agirijaren kontra, uste dabee kristinaubak atariko burutazinoezko gurarijak ez daukeela neurririk; ta libre dala nai dabena nai dabena, edo al dagijanak al dagijana gura izatia. Ara emen zelan kristinau askok, baita euren burubak ontzat daukeezanak bere, baita sarri konpesetan dirianak bere, baita pekatu mortaletati urrin dagozala uste dabeenak bere; ara emen, dinot, zegaiti aseetan ez dirian kristinau askoren gurarijak. Zegaiti daukeen amatau bagarik euren goguan, sarri konpesau ta komulgau arren, ondasun geijagoren gurarija, apaindurija geijagoren gurarija, jan edan geijagoren gurarija, entzute andijaguren gurarija, olgeeta geijagoren gurarija... inos asetu bagarik ta konpesakizuntzat bere artu bagarik. Begiratu bada, kristinaubak, zetarikuak dirian zeuben gurarijak. Examinatu ta aztertu zeuben goguak. Itsu itsuban engainauta galdu ez zaitezkan betiko.

Iragarrenian. Izan leitekez geure gurarijak zuzen zuzen legiaren kontra. Oneek dira ostuteko gurarija, inor ilteko edo banatuteko gurarija, ordituteko gurarija, kastidadiaren kontrako gurarijak ta beste guztiak lege santubaren kontra dirianian. Legia austeko gurarija bada gauza andijan, izango da pekatu andija. Bada gauza gitxijan, izango da pekatu txikija. Lau errial ostuteko gurarija pekatu anditzat emoten da. Errial bat ostuteko gurarija berez pekatu txikitat emoten da. Alan beste guztietan.

Laugarrenian: Izan leitekez geure gurarijak gauza onerakuak. Jaungoikua obeto serbiduteko, lege santuba ziatz baino ziatzago gordeta-

ta ta geure arimak salbetako gurarija ona ta santuba da. Norberarentzat bizi izateko ta Jaungoikua obeto serbiduteko berez ondo dirian gauzen gurarija ona da. Erlijinoian sartuteko gurarija, kastidadiaren amodijua gaiti ezkondu bagarik bizi izateko gurarija, estadu santubagua dalako sazerdote egiteko gurarija ta beste onetariko guztiak onak dira. Ta guztia erabagiteko, esaten da berba gitxitan.

III.

Legia austia dan legez gauza txarra, legia austeko gurarija bere txarra da. Legia gordetia dan legez gauza ona, legia gordetako gurarija bere ona da. Legia austeko okasinoian edo bidian sartutia dan legez gauza deungia, legia austeko okasinoiaren edo bidiaren gurarija bere deungia da. Bizitzia zaintuteko ta gordetako medijuak artutia gauza ona dan legez, bizi izateko biar ditugun gauzeen gurarija bere ona da. Au gaiti esaten dau Erromako Katezismuak, ez diriala geure gogoko gurari guztiak deungatatzat euki biar. *Ez da, bada, gauza txarra, dino, janarija edo edaarija gura izatia; otz danian berotu nai izatia; edo bero danian preskotu nai izatia.* Bada, onako gurarijen indarra Jaungoikuak berak emon euskun geure izatiagaz. Baina, lelengo geure gurasuen pekatubagaz jazo zan, geurezko gurari oneek sarri eskatutia errazoiak eta espirituak ontzat emoten ez ditubeen gauzak. *Quae spiritui, ac rationi repugnant.*

Erromako Katezismuaren errazoe onetati ezaututen da, kristinaubak, leen esan dan guztia. Gaixuak osasuna, gosiak jana, otzak berua, bilotxak jantzija, lotubak askatutia, tristiak poza ta pobriak bizigarrija gura izatia geurezkua da, naturalezazkua da, Jaungoikuak emona da, erru bagekua da ta berez pekatu ez da. Baina, geroiko ikasikizunian esango dan legez, Adanen pekatubak azkortu ta lotsa gaistokotu zituban geurezko gurari errubaga ta garbi oneek. Au gaiti sarritan ta sarritan geurezko gurarijak eskatuten deuskubez, errazoiak ta legiak eragotzita daukazan gauzak. Ta bein naija emoten bajako gurari txarrari, zeinbat geijago, ainbat naijago. Inos ez da aspertuten. Illunduten dau errazoiak, makalduten dau borondatia, egiten da etxeko nausi ta darua gizona edo emakumia gurari txarrak berak nai dabena edo eskatuten dabena lekura.

Ez da ezegaz bere obeto aituten emoten gurari deungak geure goguan zer egiten dabeen, Jose Lanjiok atarako dakarren mutil gazte baten jazuagaz baino. Prenubari bere obeidu gura ez eutsan zaldi ezi bage batek eroian gainian mutilla abijada baten, nun geratuko zan ez ekijala.

Itandu eutsan bidezko batek, ia nora joian alan. Ta erantzun eutsan zaldi gaineti: *Zaldijonek nai daben lekura*. Beste ainbeste dira gurarijak, neure kristinaubak. Zaldi ezi bagako sutsubak dira. Bein artuten badabee bendian gizona edo emakumia, eruango ditubee, ez arrazoia dan lekura, ez borondatiak juan biar daben lekura, ez bada gurari txarrak eurak gura dabeen lekura. Ez deutsee gurari gaistuak orduban obeiduten, ez errazoiaren pre-nubari, ez borondatiaren agindubari, ez bada daroia gizona edo emakumia eurak gura dabeen lekura. Oh, zeinbat lotsarizko gauzatar! Oh, zeinbat pekatu ezainetara!

Gogoratu bada, kristinaubak, zer dirian gurarijak; zeinbat modutakuak oi dirian; ta onak eta deungaak zelan oi dirian. Au ikasi ezker, erraztuago aituko dozu zetati datoza gurari gaistuak, zegaiti dagozan eragoztzita, ta zelan goitu biar dirian, zein dan errengo ikasikizunaren pretaeria. Erregutu daijogun Jaungoikuari, ez dagigula inos bere paltau bere grazija santuba, errazoiaren argijagaz ta legiaren neurrijagaz, geure gurari guztiak zuzenduteko, bere bildur santuban bizi izateko ta zeruban beti gozetako. Aitiaren, Semiaren ta Espiritu Santubaren izenian. Amen.

III. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan:

1. *Zetati datoza geure gogora gurari txarrak.*
2. *Zegaiti dirian deungak edo eragotzizjak.*

Kanpo andija ta illuna daukeenak dira, neure entzula onak, gurari txarrak edo pekatuzkuak. Eurak gaiti oi dira geure konzienziako duda asko. Bijotzian mina ta arduria sarri emoten deuskubeenak. Berebiziko esanak eta eginak zerbait gogoratu ta ezaututen ditu kristinaubak, astiro bere arimiari begiraturen asten danian. Baina gurari utsezko pekatubak nok ezautu zer diran ta zeinbat dirian? *¿Delicta quis intelligit?* Onako gurarizko, ondo ezaututen ez zituban pekatuben parkazinoia, esan legi, eskatuten eutsala Dabid errege santubak Jaungoikuari, esaten eutsanian: Ez egizuz gogoratu, Jauna, neure ez jakinak. *Ignorantias meas ne memineris*. Garbitu nagizu, Jauna, neure ezkutuko pekatubetati. *Ab oculis meis munda me, Domine*. Bada, Dabid errege santubak ta Jaungoikuaren bijotzaren neurria eginikuak, ondo ezautu ezin bazituban bere gogoko ta konzienziako gurarijak, zelan guk sinistu ginai, errazto ezaututen ditugula? Dabid santubarentzat bazirian beriak ez jakinak ta ezkutukuak, nos izango dira guretzat geure gurarijak ezagunak ta jakinak? Duda bagarik, txito bildur izan biar dogu, kristinaubak, gurari gaistuak ta okerrak betiko galdu ez gajezan. Berau gaiti, gauza onetan kristinaubari emon al dakijon erakutsi guztia, uste dot, ez dala inos bere larregi. Alan, bildur santu bategaz esaminau daizuzan zeuben goguak ta begiratu dagijezun gurari deungai, esango deusut erakutsi onetan: 1. *Nundi dakarren gurari deungiak sustraija*. 2. *Zelan dirian deungaak*. 3. *Zelan goitu biar diran*. Entzun egizu ainbat gogorik oneenagaz.

I.

Onetarako gogoratu biar dozu, kristinaubak, leen esan dana. Gurari gaistuetati datoza pekatubak guztiak. *Nundi gerrak?* *Nundi bake txarrak?* *Nundi auzizjak*, dino Santiago apostolubak, *ez bada zeuben gorputz zatijetan dagozan gurarijetati?* *Bijotzeko gurarijetati urteten dabee*, dino Jesukristo geure Jaunak, *pensamentu txarrak, gizon illtiak, adulterijuak, pornikazinoiak, lapurre-*

tak, paltso testimonijuak ta blaspemijaak. Gurarija da pekatu guztien sustraija, dino san Paulok. Ta gurarijaren edo aragijaren egitadiak kontetan ditu Apostolubak berak modu onetan: pornikazinoiak, desonestidadiak, Jaungoiko paltzuak serbidutiak, gatxgintzak, asarriak, gorrotuak, odijuak, ordikerijak, jaate andijak ta onetarikuak. Au gaiti esaten dau Santiago apostolubak bere, Jaungoikuak ez dabela inor tentetan; bakotxa bere gurarijak tentetan dabela. Gurarijari gatxa sortu dakijonian, pekatuba jaijoten dala; ta pekatu jaijuak betiko erijotzia erneetan dabela. Onan berba egiten dau, neure entzula onak, Espiritu Santubak geure gurari gaisto, beredatzi ta amargarren aginduban eragotzita dagozanak gaiti. Ta nun dauke gurari gaisto oneek euren asipena edo sustraija? Ete dago inor libre gurari galduben sail deungeetati? Ez, neure kristinaubak. Euren azija bijotz guztietan ereinda dago. Euren sustraijak gogo guztietan erneta dagoz.

Adanen pekatuban dauke asipena ta sustraija geure gurari pekatuzkuak. Adanen pekatuba zabaldu zan legez gizon eta emakume guztietara, alan zabaldu zirian gurari gaistuak gizon eta emakume guztien bijotzetara. Leenago aragija ta aragijaren gurari guztiak egozan borondatiaren esanian ziur ta zintzoro. Begijak obeiduten eutsan borondatiari. Belarriak obeiduten eutsan borondatiari. Miinak, eskubak eta oinak obeiduten eutseen borondatiari. Esaten da, Adanek pekatu egin baino leenago, geure gogua, geure burutazinoiak, geure asmuak, geure ustiak ta geure gurarijak, bai asarrezkuak ta bai naizkuak, guztiak egozala ziur, zintzoro ta prest geure borondatiaren edo naillaren esanian ta aginduban. Ez eguan orduban, san Paulok dinuan gerrarik aragijagaz espiriutbaren artian. Borondatiari obeiduten eutseen zuzen gorputzak ta arimiak ta gorputzeko ta arimako alzailla ta sentizailla guztiak. Ta borondatiak zuzen ta ziur obeiduten eutsan Jaungoikuari berari. An eguan bake santu baten gizona bere gogoko gauza guztietan.

Baina zer jazo zan? Ah negargarrija! Adanen borondatiak urten eban Jaungoikuaren esaneti pekatu egin ebanian. Baita Adanen aragijaren guralaak ta asarrelaak bere urten ebeen bere borondatiaren aginduti. Adanen borondatiak ez eutsan obeidu Jaungoikuaren borondatiari. Ezda Adanen gurarijak bere Adanen borondatiari. Adanen borondatia jagi zan pekatubagaz Jaungoikuaren borondatiaren kontra. Ta Adanen asarrelako ta guralako zati edo parte bijak, nundi urteten dabeen pekatuzko asarre ta gurari guztiak, jagi zirian Adanen borondatiaren kontra. Adanek ez eban egin Jaungoikuaren aginduba edo naija. Bada, Adanen gorputz zatiko asarreginak ta gurariginak bere ez dau egingo Adanen espiriutbaren ta borondatiaren aginduba edo naija, borondatiak edo espiriutabak peliauta,

goituten ez badau aragija. Ara emen, kristinaubak, nundi datorren espiriutubagaz aragijaren arteko gerria ta alkar artu ezina. Ara emen geure gurari txar guztien sustraija ta asipena. Ara, geuk geure aragijagaz inos amaitu ezin dogun, ta bizi garian artian, guztiz amaituko bere ez dogun gerria. Ara, aragijaren asarreen ta gurarijen kontra beti kontuban ta beti peliadan egon biarra. Ara, Jesukristo geure Jaunak erakutsi euskun, ta salbauko bagara, beti egin biar dogun gerra santuba. Ara, geure salbazino[i]aren arerijo nausija. Ara, geure aragi ustelkorra, gurari pekatuzko ta lotsarizkoz beteta, espiriutabari obeidu gura ezda, beti gatxerako edo pekatuzko gogua zabalik ta eragotzijen eskia diadarka daukala. *Oh, nire desdixauba!* diadar egiten eban san Paulo apostolubak bere buruba gaiti, aragijaren gatxgintza bildurgarri oni begiratuta. *Oh, nire desdixauba! Nok libranko nau erijotza onen gorputzati?*

Sustrai onetati bertati sortuten dira, arako zazpi pekatu *kapitalak* esaten deuseezun gurari galdubak. Ta ez dira beste gauzarik, ez bada zazpi pekatu aldra andiren burubak edo amaak. *Andiguria* ta oni darraikon gurari aldra aixetsuba. *Ondasun guria* ta oni darraikon gurari aldra okerra. *Aragizko gusto guria* ta oni darraikon gurari aldra loijsa. *Inoren onaren naija* ta oni darraikon gurari aldra sikuba. *Neurribagako asarrija* ta oni darraikon gurari aldra sutsuba. *Jan edan guria* ta oni darraikon gurari aldra koipetsuba ta ezitsuba. Arimako *nagitasuna* ta oni darraikon zerurutz igon ezineko gurari aldra luurtsuba. Oneek dira zazpi pekatu burubak, Adanen pekatuba zala medijs, geure goguan sartu zirianak. Oneek dira pekatuzko gurariginak ta asarreginak: Soberbija, kodizija, luxurija, enbidija, asarre gaistua, gulerija ta nagitasuna Jaungoikua serbiduteko. Esaten jakue onei pekatuben *burubak*. Pamelija andija edo jente andija bere agindupian daukanari esaten jakon legez pamelijaren buruba, alan zazpi pekatu oneek, bakotxak bere aldran pekatutegi andija ta guraritegi andija daukeelako imini jakuen *pekatu buruben* izena. Begiratu bada, kristinaubak, ze gerragintza andija jausi zan geure gainera Adanen pekatubagaz.

Nor dago libre gerragintza onetati? Nor da gurari deungaginak ta pekatuginak ez daukazana? Nor da gurari deungak ta pekatuzkuak aragijaren naijak eskatuten ez deutzazana? Nor da, dinot, gurari gaistuen ta aragijaren kontra peliau biar ez dabena? Inor bere ez, kristinaubak. Adanen semia edo alabia izatia da asko, aragijak ta gurari txarrak pekatu dirian gauzak eskatuteko. Ez deutsa aragijak lotsarik ekarten ez zaarrari ta ez gaztiari, ez aberatsari ta ez pobriari, ez andijari ta ez txikijari, ez gizonari ta ez emakumiari. Aman erregeen seme gaztiari ez eutsan parkatu. Dina Jakoren alaba neskatilla gaztiari bere ez. Dabid santubari bere ez. Sanson

indartsubari bere ez. Judas apostolubari bere ez. Jezabel erreginari bere ez. Jiezi, Eliseo propeta santubaren eskolaubari bere ez. Bati bere ez. Daguán lekuban daguala gizona nai emakumia, aragija ta gurari txarren gatxa beragaz darabil beti. Ta gitxien uste dabenian irakoiten deutsa espiritubari gerria.

Alan, zeregin andija emoten eu[t]seen san Jeronimori, Palestinako mendijan zilizijoz, azotez, gosez ta otzez gau ta egun kansauta eukan aragijak irakoiten eutsazan, gaztetan Erromako komedijetan ikusi ta entzun zituban gauza deungen gurarijak. Alan, Ejitoko mendi astunetan bere bizitzarik geijena irago eban san Anton abatari, aragijaren gurari gaistuak zeregin andija emon eutseen ainbeste urtian. Alan, santa Klara ta santa Maria Madalena Paziskuari, birjina ta santa andi bijai ainbeste urteko gerria irakoi eutseen aragijak, konbentu estubetan egozan lekuban, pekatuzko gurarijak eskatuta. Alan... Baina zeinbat onako? Nok negar egin ez dau aragi deungiaren gerria? Nok sentidu ez ditu gurari deungen kaltiak bere ariman? San Paulo apostoluba bildur bajakon bere aragijaren akulu ganari, nor bildur izango ez jako beriareneri? Bildur izan bada, kristinaubak, bildur izan aragijaren ta gurari gaistuen. Baina esango dozu, ia zegaiti dirian ain deungak aragijaren gurarijak. Endamas gogoti kanpora urte ten ez dabenak. Errazoe asko gaiti, dino santo Tomasek.

II.

Ara erakusla santubaren beraren berbak, zegaiti daguan eragotzita gurari txaarra. Gurarija eragotzita dago, dino Santubak. *Lelengo*: Neurri bagakua dalako. Bada, gurarija bere moduban amai bagakua da. Ta zentzuna daukan kristinaubak neurrijagaz bizi biar dau bere gauzetan. Espiritu Santubak dino, bada, *kodizijosuba ez dala diruz aseko*. Ta Isaias propeta santubak: *Oh, zori gaistokunak! Etxiak etxiai ta basnak basnui geituten deusezuanak*; nun agiri dan gurarijak ez daukala neurririk. Au gaiti gizonaren gogua ta gurarijak Jaungoikuak berak baino bestek naikotu ezin legi. Alan esaten eutsan san Agustinek Jaungoikuari: *Zeuretzat egin ginduzuzan, Jauna; ta nire bijotza gosez dago zeugaz naikotu artian*.

Bigarrenian: Eragotzita dago gurarija, geure gogoko bakia ta sosiguba galduten ditubalako, zeintzuk dirian txito balijo andikuak. Guraridunak beti dagoz sosigu bagarik, daukeena gordeetako ta ez daukeena eukiteko. Alan dino Eklesiastikok: *Aberatsari eukijak ez deutsa isten lo egiten*. Ta

Jesukristok dino: *Nun dagan zure polisia, an dago zure bijotza*. Orregaiti esaten deutsee san Lukasek ondasunai *eztakaak*.

Irgarrenian: Eragotzita dago gurarija, eukija alperrikakotuten dabelako. Bada, euki utsak ez norberari ta ez inori mesede egiten deutsa. Ez dau beste balijorik ateraten, gordeetia baino. Au gaiti dino Eklesiastikok, *diruzaliak ta zekenak alperrik daukeela gauzia*.

Langarrenian: Eragotzita dago gurarija, zuzentasuna okertuten dabelako. Au gaiti dino Espiritu Santubak Exodoko liburuban: *Ez egizu artu erregalurik*. Bada, *zentzundunak bere itsutu egiten ditubee ta zuzenaren berbak bere okertu*. Ta Eklesiastikok dino, *urriaren gurarija daukana ez dala zuzena izango*.

Bostgarrenian: Eragotzita dago gurarija, Jaungoikuaren ta proximuaren karidadia illten dabelako. Au gaiti dino san Agustinek, *zeinbat karidade geijago daukan kristinaubak, ainbat daukala gurari gitxiago*. Ta *zeinbat gurari geijago, ainbat karidade gitxiago*. Ta Eklesiastikok esaten dau: *Ez egizu urria gaiti desprezjiau zeure lagun estimauba*. Bada, urriaren gurarijak illten dau Jaungoikuaren karidadia. Ezin inok bere serbidu legiz ugazaba bi, Jaungoikua ta dirubak, dino san Matio apostolubak.

Seigarrenian: Eragotzita dago gurarija, pekatu guztien ama dalako. Bada, da gatx guztien sustraija. Orregaiti bijotzian jarten bada gurarija, gizon ilte, lapurreta ta beste pekatu guztiak eragiten ditu. Au gaiti esan eban Apostolubak, *aberasitu gura dabeenak, diabrubaren sare ta tentazinoe askotan jausten diriala; kaltezeko ta mesede bagako gurari asko etorten jakuela; ta gurari areek erijotzia ta betiko desdixia gizonai ekarten deutseela*.

Errazoe oneek guztiok dira, neure entzula onak, santo Tomas eskoletako aingerubarenak, aituten emoteko guri zeinbat errazoe andi gaiti Jaungoikuak eragotzi eutskuzan gurari deungak azkeneko agindu bijetan. Gurari txaar guztiak iru ordenatan sartuten ditu san Juan ebanjelistiak. Ta eureetara batuten ditu munduko gatx guztiak. Alan esaten dau Apostolu santubak: *Ez egizu amau munduba; ezda munduban daguan gauzurik bere*. Bada, *mundu ban dagan guztia da aragijaren gurarija, begijen gurarija ta bizitzako soberbija*. Aragijaren gurarija esanagaz, aituten emoten ditu Apostolu santubak, luxurjari darraikoan pekatu guztiak, dino san Agustinek. Begijen gurarija esanagaz aituten emoten ditu, kodizijari edo ondasun gurari darraikoan pekatu guztiak, dino Santubak berak. Ta bizitzako soberbija esanagaz aituten emoten ditu, banidadiari edo andiguriari darraikoan pekatubak, dino san Agustinek berak.

Iru gurari oneek izentetan ditu san Juanek, munduko pekatu guztien burutzat. Ez beste asko ez dagozalako, leen esan dan lege, ez bada eurak dirialako pekatu buru guztietati nausijenak ta zabalenak. Andiguria, abe-

rastu guria ta luxuriya dira, edo leenago edo geruago, geijenian edo beti munduko pekatubak eragiten ditubeenak. Au gaiti ez ditu eurak irurak baino izentetan san Juanek munduko gatzgintzat. Santo Tomasek imini dituban errazoiak, Jaungoikuak gurarijak zer gaiti eragotzi deuskuzan aituten emoteko, gurari txar guztienak izan arren, geijen dira kodizijare-nak, borondate luurtsubarenak ta andi guriarenak. Emeti ezaututen da, neure entzula onak:

1. Beredatzi ta amargarren aginduban eragotzita dagozala gurari deunga guztiak.

2. Gurari txar guztietati nausijenak, zabalenak, sustraitsubenak ta pekatuak geijen eragiten dabeenak diriala *andiguria*, *ondasunguria* ta *aragizko gusto guria*.

3. Aparteko legiagaz eragotzi euskuzala Jaungoikuak beredatzigaren aginduban aragijaren gurarijak edo kastidadiaren kontrako gurari loijak, esanagaz: *Ez dozu inoren emazterik desianko*.

4. Lege onetan sartuten diriala, ez bakarrik inoren emazterik edo senarrik ez desietia, ez bada baita pornikazinoeko, senikerako, noberagazko, naturalezaren kontrako, sodomijako, ganadubagazko, berbazko ta kantazko pekatu loij guztien desiu ta gurarija bere. Seigarren agindu santuban pekatutzat erakutsi zirian gauza loij guztien gurarija dago beredatzi-garrenian eragotzita.

5. Amargarren agindubak eragozten deuskula, zazpigarren agindu santuban pekatutzat erakutsi zirian gauza guztien gurarija, esanagaz: *Ez dozu desianko inoren etxerik, ez basorik, ez krijaurik, ez krijadarik, ez idirik, ez astorik, ez da beste inoren gauzarik bere*. Inoren kalteko gurari edo desio oneek kristinau guztiak eragotzita dagoz. Baina Erromako Katezismuak onako gurari gaistuetan arriskurik geijen daukeentzat kontetan ditu: 1. Jokalarriak. 2. Tratalariak. 3. Soldaubak. 4. Medikubak edo osaarijak, nun sartuten dirian barberubak bere. 5. Letraubak ta eskribaubak. 6. Opizialiak. Ta azkenian *enbidijoso* guztiak. Oneetati geijenok edo guztiok daukeen legez etxian ogija sarri inoren negarragaz ta kaltiagaz, sarrijagotan jausten dira, desbenturaubak, amargarren agindubak eragotzitako guraarjetan.

Gogoratu bada, kristinaubak, bakotxari juatzun moduban, zetati datoza gurari gaistuak ta zelan dagozan eragotzita. Ez sinistu libre zagozala euretati. Sinistu bai, indartsubak, lotsa gaistokuak ta okerrak diriala. Bein bijotzian leku emon ezkerro, gizon nai emakume guztia darabilela airian, eurak gura dabeen lekura ta beti pekatuko lekura. Oh, Jaun zerukua! Argitu egizuz geure adillak, ezautu daigun geure gatzgin nausija, zein

dan geure aragija. Bada, gatzxa ondo ezautu ezkerro, lasterrago ta zuzenago artuko ditugu a osatuteko medijuak. Bialdu egizu, Jesus maitia, geure bijotzetara zeure bildur santubaren kolpe indartsuba, zeinegaz goituko ditugun gurari txar guztiak, gordeko dogun zeure agindu santuba, geituko dogun karidadia ta irabatziko dogun betiko zeruba. Aitiaren, Semiaren ta Espiritu santubaren izenian. Amen.

IV. IKASIKIZUNA

zeinetan erakusten dan
gurari deungak goituteko zer egin biar dogun.

Osalarriak agertu ta ezautu eragin arren gaixuari gatxa, osagarriak emoten ez badeutsa, isten dau leengo eduban. Beste ainbeste bada, neure kristinaubak, jazoko litzateke nigaz, leengo erakutsijetan zeubei agertu ta ezautu eragin arren geure galdubiden gatxa ta sustraija, aren osagarriak edo erremedijuak iminiko ez baneutsuz. Aditu dozu ze indar andija daukeen gurari gaistuak geure bijotzetan. Zelan bein leku emon ezkeru eurai goguan, itsututa dabileen gizona nai emakumia, zaldi ezi bagako batek gainekua legez. Zelan inor bere ez daguan libre gurari deungetati. Ta zelan eurak dirian pekatu guztien sustraijak edo amaak. Oni darraiko, bada, ebanjelijo santuko errazoiaren, Erromako Katezismuak egiten dabena. Ta zer? Arimako zaurija edo ilgarrija ezautu eragin ezkeru kristinaubari, aren osagarriak erakustia. Bakuszu, neure kristinaubak, asko balijo deusuna erakutsi onetako dotriniak. Bada, erregututen deusut guztioi arima arimati artu dagizula inos baino ardura geijago, ainbat gogorik onenagaz ta usterik zintzuenagaz entzuteko. Erromako Katezismuak iminten ditu lau pensakizun edo errazoe, gurari gaistuak goituteko. Ta santo Tomasek iminten ditu beste lau. Ak dakaz gogora, gurari deungak goitu ezak dakazan kaltiak. Ta onek dakaz begijen aurrera, gurari deungai bijotzian lekuri ez emoteko bidiak. Bitzubenak iminiko ditut, bada, ainbat argiruen aituko dituzun moduban. Leleengo Erromako Katezismuarenak ta gero santo Tomasenak.

1. Gurari deungak goitu ezaren lelengo kaltia da, norbera gurari txarren agindupian geratuta. Bada, gurari deungiak goituten bagaitu, pekatuba dago geure ariman. Ta pekatupian gagoz geu. Au gaiti dino san Paulok: *Ez dagijala agindu pekatubak zeuben gorputzetan, gurari deungai obeidu ez dagijezun.* Gurari txarrai gogortuten gatxakozanian, pekatubaren indarrak jausten dira. Ta gurari txarrai leku emoten deusagunian, Jaungoikuak botetan dogu geure etxeti kanpora ta aren lekuban sartuten dogu pekatuba ta demoninua. Aren aginduban dago gurari txarra goitu ez daben gizona nai emakumia. Zer lotsari andijagua, gizon bat edo emakume bat gurari txatxar baten aginduban egotia baino!

2. Bigarren kaltiaren pensakizuna da, gurari deungetati urtetia pekatu guztiak. Iturri bateti urak urteten daben legez, gurari txarrezko bijotzeta pekatubak urteten dabee. Esanda geratu da san Juanegaz, aragijaren gurarijak, begijen gurarijak ta andinaijak daukazala munduko gatx guztiak. Ta itxiko deusat beriaz urteten gatx guztiak neuri dakardazan bati, goitu al izan ezkeru? Itxiko neuskijo, goitu al daidala, etxeko guztiak illgo gaitubana dakidan arerijo bati, atian barrura sartuten? Ez. Bada, beste ainbeste da gurari deungiari geure goguan sartuten istia. Goguan edo bijotzian sartuten bada, gauza on guztiak illten ditu.

3. Irugarren kaltia da, gurari txarrak gizonari juizijua okertuta ta adina illunduta. Zeinbat gorroto izango geunskijo auzo bati, geure aita edo ama juizijua okertuta ta itsututa iminiko baleuskuz? Ta zeinbat geijago, geu alan iminiko baginduz? Oh! Txito asko esango genduke a gaiti. Begiratu, bada, gurari txarrai goguan leku emonda, inoren emaztiagaz pekatu egitera doianari. Ia zuzenaren ala okerraren egitadia dan a. Ia itsubarena ala argijarena dan a. Bere emaztiagaz inok alan egingo baleu, zer esango ete leuke? Okertzat ala zuzentzat eukiko ete leuke alako adulterijogina? Bada, a gaiti pensauko leukiana pensau biar leuke bere buruba gaiti, gurari gaistuak inoren emaztiagana daroianak. Baina ez da alan pen-setan. Noberaren pekatubak, ezainak ta itxusijak izan arren, ez daukaz deungatzat, gurari txarra goguan sartuta daukan artian. Okertuta dauka bere juizijua. Ta illunduta bere adina. Lapurrak ez dau ezaintasunik ezaututen bere lapurretetan, geijago egin ezina baino. Ta batek ostuten badeutsa berari gauza gitxi bat, orduban dira guztiak okerrak. Baina bere lapurretak, ostuteko gurariagaz daguan artian, txito ederrak. Gurari txarrak bere bijotzian sartuta daukazanak, gauzarik ezainenak ta pekatuak ikaragarijenak eginda bere, esango dau pena bagarik: *Ze gatx egin dot, bada? Quid mali feci?* Edo adrede egin dot; txantzan egin dot. *Ludens feci.*

4. Laugarren kaltia da, Jaungoikuak geure bijotzetan erein gura daben berba santubari erneetan ez istia. Gurari gaistuak ito egiten dabee Jaungoikuaren berba santuba ta edozein pensamentu on. Gurari gaistuak eztaqu ta liortu egiten dabee geure bijotza, zeruko berba ta abisubak an jar teko. Ta a gaiti ez dabee praturik emoten, dino san Markos ebanjelistiak. Ze estadu tristia gurari txarrezko bijotzarena! Zeinbat kalte ta gatx daukazan bere kontra, gurari gaistuai leku emoten deuseelako! Gurari deungen euren esanian dago; itsututa dago; pekatu guztiai leku emoteko zabalduta dago; ta zeruko berbak, argija ta grazija artuteko, itxita dago gurari txarrezko bijotza. Ez dakit gizon edo emakume batek zer euki legijan ze galdut, gurari deungai bere goguan leku emon ezkeru. Kalte bildur-

garri oneek gogoratuten deuskuz bada, neure kristinaubak, Erromako Katezismuak, geure gogua ta bijotza gurari deungeetati alderatuteko. Entzun daijogun, bada, santo Tomasi, zer egin biar dogun onako arimiarren ta gorputzaren karga astuneti ta kalte andikoti libretako, zein dan erakutsi onen bigarren zatija.

1. Guraarijak goituteko errazoe bat dakar santo Tomasek beria legezkua ta ezin obeto gauzia erakusten dabena. Dino, bada: Bik burruka badiardubee ta batari lagundu gura badeutsazu, zer egingo dozu? Lagundu gura deutzazunari indarra emon ta bestiarri indarra gitxitu, aleginaz. Lagundu gura deutzazunari bere burrukako kolpe bakotxian aurrera eragin ta bestiarri atzera. Orduban ezautuko da, zeinek burrukia irabaztia nai dozun. Entzun dozu bada, kristinauba, geure betiko burrukalarriak diriala espirituba ta aragija. Nai dozu espiritubak goitu dagijan aragija? Bada, espiritubari indarra emon ta aragijari kendu. Espiritubari beti aurre-ra eragin ta aragijari beti atzera eragin. Au zuzengarri seguruba da, neure kristinaubak. Ta biarrekuia, gurarijak goituko baditugu. Baina zelan goituko ditugu? Santo Tomasek dino lelengo lekuban: Okasinoetati alde eginagaz. *Primo, occasiones exteriores fugiendo*. Okasinoiak dira lagun deungak, pekatuko lekubak, ibilte nasaijak ta pekaturako bidia kanpoti emoten deutzan guztia. Orregaiti dino Espiritu Santubak, *neskatillari ez begiratuteko, bere edertasunagaz galdu ez dagijan*. Job santubak inos bere ez eutseen begiratu. Dabid erregiak begiratu eutsan Bersaberi ta beragaz jausi zan. Salomonek begiratu eutseen emakumiai. Leku emon eutseen bere etxian. Ta lotsari andijan jausi zan. Ta ez dakigu jagi zan. *Emakumeen edertasunak asko galdu ditu*, dino Espiritu Santubak. Dina neskatiilla gaztia, bere aita onaren etxian eguan artian, seguru egon zan. Urten eban errijak ikustera, laster bera ta beste asko galduta, etxera biurtu zan. Au gaiti dino Espiritu Santubak: *Ez zaitez jiraka ibili erri aldeetan, ango plazetan galdu ez zaitez*. Ezin inok euki legi suba kolkuan soinekua erre bagarik, ezda okasinoietan bere guraz inor ibili bere, jausi bagarik. Bidaolarentzat jokua okasinoia da. Ordijarentzat ardaua okasinoia da. Aberastu guriarentzat tratuba okasinoia da. Andiguriarentzat diruba okasinoia da. Oneek ta beste onetarik asko ez dira guztientzat okasinoiak, ez bada areetan jausi oi dirientzat. Beste okasinoe batzuk guztientzat dira okasinoiak. Lagun txarra, esateko moduban, ordijak, jokolarriak, lapurrak, bake txarrekuak, desonestubak ta beste onetarikuk, edozein kristinaurentzat dira okasinoiak. Areetati guztiak iges egin biar dabee. Esan egidazu nogaz zabilzan ta esango deusut nor zarian. Emakumiak gizonezkuentzat ta gizonezkuak emakumeentzat, sarriko alkarregaz ibiltian ta karinuan, edozein da guz-

tien okasinoia. Amonentzat Tamar bere arrebia izan zan okasinoia. Absalonentzat bere aitaren emazia. Putibarren emaztiarentzat Jose bere krijaduba. Lot izan zan okasinoia bere alaba bijentzat. Ta onan beste asko. Goitu gura baditu, bada, kristinaubak bere gurari gaistuak, alde egin biar dau okasinoetati. Alde egin biar dau pekatuban jausi oi dan edo jausi dan lekuti, etxeti, tratuti, ibilteti ta laguna ganik. Bada, *okasinoia nai dabena, okasinoian galduko da*. Pekatuko lekuba nai dabena, pekatuko lekuban jausiko da. Pekatuko lagunagaz egon gura dabena, pekatuko lagunagaz egingo dau pekatu. *Qui amat peri culum, in illo peribit*.

2. Pensamentu edo burutazinoe gaistuati atia itxijaz goitu biar dira gurari deungak. *Secundo, cogitationibus aditum non praebeendo*. Ta au egiten da gorputzari naijak emon ezagaz. San Paulo apostoluba santu andija zan. Okasinoe guztietati alderatuta eguan. Zeru altura jasota, Jaungoikuak bere grazija santan ontzat ezaututa eukan. Ta orregaiti esaten eban Apostolu andijak: Kastigetan dot neure gorputza. *Castigo corpus meum*. Dometan dot gorputz au, ezten dot ta ekarten dot neure agindupera. *Et te serbitutem redigo*. Ta zegaiti kastigetan eban Apostolu santubak bere gorputza? Zegaiti zurriagaz, peniagaz ta nekiagaz ezten eban, dometan eban ta bere esanera ekarten eban san Paulok bere gorputza? Ah, kristinaubak! Berak esaten deusku zegaiti. Bestiai prediketan deutsedan artian neu kondenau ez nadin, dino. Bestiai zerura bidia erakusten diardudan artian, neure aragijaren gurarijak neu kondenau ez nagijen. Au gaiti kastigetan dot neure gorputza. Bada, san Paulok uste beeban, zurrau ta kastigau biar ebala bere gorputz argal, nekatu, kansau, zaar santuba, aragijaren gurarijak goituteko; aragijaren gurarijak kondenau ez egijen; *ne forte... ipse reprobis efficiat*, zelan goitu gura gendukez guk geure aragijaren gurari deungak, gorputzak ezi, domau ta kastigau bagarik? Ta onen ondorik esango dogu, euren gorputzak Jaungoikotzat artuta areen naijak topau ezinda dabilzanak, daukeela gogua gurari deungak goituteko? Ikusgarrikeri ederrenen, soinurik maiteen, usainik gozuenen, janaririk gozatubenen, edanaririk ezitsubenen, jantzirik leunen ta sengarrikeri labanenen billa dabilzanak, nai dabeela, espiritubari lagundutia ta aragija goitutia? Begijai, belarriai, auari, sabelari ta luurrezko gorputz ustelkorrai alegin guztiagaz gusto emonda? Aixee otz puska batek, izerdi batek, gose apur batek, janari otzaago edo motelago batek edo gau bateko lorik ezak bildurtuten ditubala, edo ilgo ete dirian arduran iminten ditubala? Itxasuak, luurrak ta axiak erre ta azten dituban erregalubak soinerako ta sabelerako gitxiagi ditubeela? Euren bizi edo denporarik geijena plazarik plaza, piestarik piesta, dantzarik danza, komedijarik komedija, saraurik sarau, bigirarik bigira, zezeneta-

tik zezenetara, jokorik joko ta maitekerik maitekerijara iragoten dabeela? Dinot, kristinaubak, onan? onan bizi? Ta gurari deungak goitu? Ez deutsu inok sinistuko. Ez dau inok egin. Olan bizi zarian guztiok autor dozu zeubek nai dituzula zeuben gurari txarrak. Arei darraikuezan kaltiak ta pekatubak bere bai. Ta pekatubai darraikuen inpernuba bere bai.

Gurari deungak goitu gura ditubeenak, okasinoe gaistuetati alde egin dabee aldagijen guztian. Batzuk guztiz, euren erriai ta senidiai itxita, Abraanek, Eliasek, Eliseok ta areen ondorik beste kontau ezin legizan edu praile[k] legez. Beste batzuk palazijuetan bizi izanda, alde egin dabee okasinuetati. Jose Jakoren semiak, Mardokeok, Jonatasek ta millak alan. Beste batzuk, koroia buruban ta zetrua eskuban dabeela, erriak ta erreinubak konbernaubaz, alde egin dabee okasinoetati. Dabid, Ezekias, san Enrike, san Pernando, san Luis ta beste asko dira onan. Baina zetako da kansetia guztiok dakizun guztia sinistu eragiten? Edade guztietan, leku guztietan ta biziera guztietan irakurten dira erregiak, erreginak, kaballeruak, seinorak, zaldunak, damak, soldaubak, nekezarijak ta opizijuetakuak, euren ogija irabaztiari itxi bagarik, okasinuetati alde egin dabeenak. Ta alan, gurari txarrak goitutia gaiti okasinoetati alde egin dabeenak, zelan tratau ditubee euren gorputzak? Ah, kristinaubak! Guztiak gogor. Guztiak penaz. Guztiak bildurrez. Guztiak zurrauta. Emen gogoratu biar litzateke Judit baten penitenzia, Jeremias batena, Isaias batena, Maria Ejiziaka batena, Tais batena, Pelajia batena, Arsenio batena, Makario batena... Baina nok kontau? Ta zegaiti egin ebeen ainbeste penitenzia? Gorputzaren gurarijak goitutia gaiti. Diabrubari euren arimak artuteko aztia kendutia gaiti. Bestiak salbau arren eurak kondenau ez zitezkan, *castigo corpus meum*, esaten ebeen. Zurretan dot neure gorputza, neure aragijak kondenau ez nagijan. Beekijen Jesukristok esan ebana, *gurari txarrezko demonino kastia ez dala goituten barubagaz ta orazinoiagaz baino*. Alan Santo Tomasek irugarren lekuban eskatuten dau gurari txarrak goituteko *orazinoia*.

3. *Orationibus insistendo*. Bai, kristinaubak. Okasinoetati alde egitia ta gorputzari padezidu eragitia noraezekua da, gurari txarrak goituteko. Baina erregutu biar deusagu Jaungoikuari kansau bagarik bijotz umildiaz bialdu daigula zeru altuti bere grazija, geure aragija ta aragijaren gurari deungak goituteko. Banekijan, dino Salomonek, *Jaungoikuak zeruti lagundu bagarik ona izan ezin neintekiana*. Zeruko grazija bagarik, gurari txiki bat bere goitu ezin ginai. Ta etorriko jaku zeruko grazija ta laguntasuna eskatu bagarik? Ah! Eskatu egizu ta artuko dozu, dino Jesukristok. *Petite, et accipietis*. Prest dago Jaungoikua bere grazija ugariagaz ta indartsubagaz guri lagunduteko, biar orduban. Baina nai dau Jaungoiko zuzenak, geuk

berari erregututia. Geure erreguben ta orazinoien trukian daukaz Jaungoikuak aginduta bere grazijak ta miserikordijak. Au gaiti esaten eutseen Jesus maitiak bere apostolubai: *Esnaatuta zur egon zaite ta egizu orazinoe, tentazinoian jausi ez zaitezkan*. Bada, kristinaubak, alperrik bada geure etxia geuk gorde gura izatia Jaungoikuak gordetan ez dabenian, ta Jaungoikuak geure etxia gor detako, geure arimia salbetako ta geure gurarijak goituteko bere grazija ta laguntasuna santuba emoten badeusku orazinoiaren ta erregubaren saritzat, ya gauza agirija da, gurari galdubak goituteko, Jaungoikuari erregutu biar deusaguna edo orazinoia egin biar doguna.

Esango dozu askok, ez daukazula astirik orazinoe egiteko. Bada, esaten deusut nik, gogua badaukazu, astija artuko dozula. Gogua euki dabeen guztiak astija artu dabee orazinoe egiteko, euren eginbiarra ondo kobru emonagaz. Esaten deusut nik, zaarrak eta gaztiak, aberatsak eta pobriak, ezkontubak ta ezkontzagak, osasunekuak ta gaixuak, guztiak orazinoe egin legijela nai izan ezkerro, euren zereginetan lasto baten baliua atzeratu bagarik. Bat edo bat balego munduban guztien artian orazinoe egiteko astirik eukiko ezin ebana, ez euskun Jaungoikuak guztioi, bat itxi bagarik, aginduko orazinoe egiteko. Guztioi Jaungoikuak agindu euskuna da. Guztiok egin ginaijana da. Ta guztiok egin biar doguna da, gurarijak goituko baditugu ta salbauko bagara.

4. Goitu biar ditugu gurari deungak, pekatu ez dan biarran zetan edo atan denporia iraguagaz. *Quarto, licitis occupationibus insistendo*. Gatzgin andija da alperrerija, dino Salomonek. Alperriari nai ta ez etorriko jakoz burutazioe txarrak ta gurari deungak. Ez dogu irakurten alperrik santurik ez santarik. Ez dogu irakurten alperrerijan bizi izateko legerik. Ordena oneko lege guztietan dago eragotzita alperrerija. Irakurten dogu bai Sodomako pekatu ikaragarriak ta lotsarizkuak andiguriak, eukijak, guleriak ta alperrerijak ekarri zitubala. *Haec fuit iniquitas Sodoma; superbia, saturitas, abundantia, et otium*.

Alde bada, kristinaubak, okasinoetati; itxi bijotzeko atiak pensamentu txarra; erregutu Jaungoikuari gogo onagaz; ta ekin beti zerbait gauza ona egitari, gurari deungak goituteko ta beredatzi ta amargarren aginduko esanak egiteko. Orduban topauko dogu zeruko atia zabalik, beti an ditxoso ta zorijoneko izateko.

Amar agindubetan Jaungoikuak eskatuten deuskuna da karidadia. Jaungoikua maitetubagaz beste gauza gustiak baino geijago; ta geure lagunak amaubagaz geure burubak legez, gordetan dogu lege guztia. Oh, geure Jaungoiko guztiz ona! Oh guztiz maitegarrija! Lege guztiz laburra

ta arina emon deuskuzun legez, emon egiguzu, Jauna, zeure grazija indar-
tsuba, erbeste onetan guztia ziatz ta zuzen gorde daigun ta zeruban zeure
arpegi santuba ikusteko ditzia euki daigun. Alan izan dedilla, Jauna.
Aitiaren, Semiaren ta Espiritu Santubaren izenian. Amen.

AMA SANTA TERESA JESUSENAREN ONDRARAKO ONDO ESATIA

¿Mulierem fortem quis inveniet? Prov. Cap. 31.

Emakume indartsu bat nok topauko dau? Ibid.

Nor irago ta arrituten ez da, neure kristinaubak, Espiritu Santubari entzun ezker Salomonen aoti, ia emakume indartsu bat nok topauko daben? *¿Mulierem fortem quis inveniet?* Zer pensau ginai edo norutz begiratu ginai emakume indartsu baten billa, Espiritu Santubak ainbeste jaso ta ondretan ditubanaz gainera, itanduten badau ia nok topauko daben? Ez dago Debora bat, Moisen lekuban jarrita, Isrraeli legiak emoten? Ez zituban Judit batek, Olopernesi samia ebagita, asiriotarren soldau guztiak goitu? Ez eban Jaelek Sisara gerragina eskuperatu ta amaitu? Ez dago Ester bat, bere bizitziagaz aaztuta, Asueroren bijotza eskuratu, soldauben ta Amanen kolpe odoltsubak geratu ta bere jentia salbau ebana? Ez da kontetan Ana bat, bere orazinoiaren indarragaz Isrraeli Samuel, propeta, juez ta erregegina emon eutsana? En fin, ezin kontau legiz emakume indartsutzat, jakituntzat ta ezertakotzat Abigail bat, Rut bat, Sunamitis bat, Salome bat ta beste asko? Duda bagarik esan legi baietz. Orraitino bere ez dakit zer gaiti azartuten da[n] Salomon itandutera ia emakume sendo bat nok topauko daben. *¿Mulierem fortem quis inveniet?*

Esango baleu legez Espiritu Santubak, dinue Eleisiaren erakuslak, ez da errez emakume sendo bat, indartsu bat ta askotako bat topetan. Nekezka baten, gitxitan, otzta baten ta urrineti agertuten dana da emakume pirmia, zuzena, zala, iraun andikua, burutsuba ta ezertakua. Ez da beinguan ta urreetan topetetan alako emakumia. Urrin errijetati nos baitakoren baten agertuten da alako joija edo margarita balijotsuba. *A ultimis finibus praetium ejus*. Onako berbeta altubagaz ta jasuagaz etxuratuten dau Espiritu Santubak emakume amaitu ta indartsu baten balijua.

Bada, neure entzula onak, beste guztien ondo esangarriai era bate-ra itxita, azartuten nas gaurko egunian zeuben begijen aurrian iminten emakume bat, Espiritu Santubak esan dirian berbetan opa dabena. Emakume bat, indarretan inos paltarik euki ez ebana. Iraunzalian, inos oinik atzera biurtu ez ebana. Zuzentasunian legerik egon ez balitz, barri-jak bere exenplubagaz egingo zitubana. Jakiturijan, erakuslak bardindu edo irago zitubana. Burutazinoian, asmo altubak ta santubak topau zitu-

bana. Egitadetan, bardinik ez daukana. Ta bijotzeko anditasunian, mundu guztiari zer pensau ta zer ikasi emon eutsana.

Au da ene Ama santa Teresa. *Ecce, mulierem fortem*. Santa Teresa Jesusena, zeinen onizatiari ta glorijari konsagretan deutsan Eleisa Ama santiak gaurko eguna, Jesusen esposa egijazkua ta maitetuba, Eleisiaren alaba pina ta jaolia, jakiturijan kerubinen laguna, amodijuan serapinena, giza aldijetako zuzentasunaren ta ontasunaren ispillu argija, bere erakuslen erakuslia, Karmengo Mendi santuko lorarik ederrena, ene erlijinoe ortotzaren ama, buruba ta barristarija, orazinoe egijazkuaren bide argizailia, zeruko sinisgarri andijen zabalzaillia, ereje guztien lotsagarrija, pekatarijen esnaagarrija, inpernubaren bildurgarrija, zuzenen lagun seguruba, bide oneko guztien biztugarrija ta espirituba ta txarreko guztien azotia. *Ecce mulierem fortem*. Ara, kristinaubak, emakume bat indartsuba ta andija. Andija pensamentubetan ta andija egitadetan. Bai, kristinaubak; andijak Teresak, Jesusegaz bat egiteko daukazan pensamentubak ta andijak Teresaren egitiak Jesus gaiti. Au izango da zeuben entzunkizuna. Baina zelan nik esan, Espiritu Santubak bere grazijagaz bisitetan ez badau nire arimia? Oh, Espiritu Argillarija! Zeuk biztu, azi ta sendotu zenduban ene Ama santa Teresaren espiritu altuba. Zeure ondrarako ta bera alabetako eskatuten deutsugu, bada, bialdu dagidazula niri zeure grazija, santuben argija ta amodijuaren suba. Onetarako iminten dogu bitartekotzat Birjina guztiz santia zerubetako Erregina, zeini esaten deutsagun aingerubagaz: ABE MARIJA.

¿Mulierem fortem quis inveniet?

Jaungoikua da berez bakarrik andija, neure kristinaubak. Ta Jaungoikuagan ta Jaungoikua gaiti ez dan anditasunak, zaatatsuba izan arren munduban, ez dauka entzuterik, ez balijorik zeruko argijaren aurrian. Mundubak kontetan ditu andi asko, bai bere jakiturijan, bere lege-gintzan, bere gerragintzan, bere eukijan, bere entzutian ta agindutian. Platon, Likurgo, Alexandro, Kreso, Bruto, Dario, ta beste milla dira andijak mundubarentzat. Baina onen anditasuna, ariazko sustraijak eukazan lege, lelengo aixiak itzuli eban luurrera ta austu eban. Sinistute egijazko baten, uste garbi ta zuzen baten, karidade manso ta guztirako baten edo Jesukristoren amodijo santu baten asieria ta ituba ez daukan anditasuna utsa da, dino san Paulo apostolubak. *Nihil sum*. Ene Ama santa Teresaren anditasunak ez eban beste asierarik, ez iturik euki, Jesusen amodijo san-

tuba baino. Jesusen amodijuak asmau eragin eutsazan pensamentu altubak eta santubak. Ta Jesusen amodijuak sendotu eban bere bijotza, asmo andijai kobru emoteko. Au da Teresaren anditasun sendua. *Ecce mulierem fortem*.

I.

Pensamentu andijak. Bai. Pensamentu andijak dira Teresarenak. Baina nok dauka miina eurak jadisteko ta esateko? Zazpi urte ditubaneko oratuten deutsa Jesusen amodijo itsubak ta ixiuak Teresari bere bijotzian. Ta ezin kabidu da munduban. Salto egin gura leuke laster zerura, Jesusagaz bat egitera. Baina bizitzia eragozten deutsa. Zer, bada? Oh! Irakurten dau ta entzuten dau Teresa txikijak, Teresa umiak, Aprikan moruak kristinaubak illten ditubela Jesusen gorrotoz. Ta alan Jesusen amodijua gaiti bizitzia emoten dabeenak bertati zuzen duazala zerura, Jesusegaz bat egitera. Oh, ze ditxia! dino Teresak bere artian. Ez dot au galdu biar. Isilik eta kontuz, neure aitak ez amak igarri bagarik urten biar dot etxeti ta jua biar dot Aprikara, Jesusen izenian illtera. Oh, sei zazpi urteko Teresa txikijaren ta umiaren pensamentu andija, sendua ta elduba! Aprikaruz dua ixilik eta arin, bere etxeti iges eginda, zazpi urte kunplidu bagarik, moruen esku gogorretan Jesus gaiti bizitzia emotera. Ta bere poz ta ditxa andija zelanbit zabalduetako, artuten dau laguntzat bere anae edo neba gaztetxuba.

Oh Teresaren pensamentu santuba! Zelan begiratuko ete deutsee zeruko Serapinak! Aprika nun dagan ez daki. Erreinu andijak ta itxaso zabalak iragoteko daukaz. Oraindino berbetan ondo ez daki. Ez bidiak nok erakutsi, ez zer jan dauka. Ta Aprikaruz dua bizitzia emotera Jesus gaiti. Kolpiak artuteko gorputzik ez dauka. Ta moruen kaltzaidubak ta katiak desapijetara dua. Munduban orain sartuten da; ta ya mundubagaz kansau da. Bizi izaten orain asten da; ta ya bizitzia emon gura leuke Jesus gaiti. Ara, kristinaubak, Teresa zazpi urteko neskatillia andija ta sendua. *Ecce mulierem fortem*.

Oh Jesus, arima zintzuen esposo gozua! ez dozu aintzat artuko Teresaren eskini pina ta maitetsuba? Ah, kristinaubak! Jesusek aintzat artu ta estimau eban duda bagarik Teresaren bijotz presta, goixtarra ta animosia. Baina ez deutsa orain naija emongo. Ez deutsa bizitzia kenduko moruen ezpatiak, ezpada Jesusen amodijuak berak. Teresak gau ta egun negar egingo dau, ditxa andi a galdu eragin deutseelako. Zeruti erbestetu-

ta bizi biar dabelako. Gorputzaren pisuba espiritubagaz jaso biar dauela-ko. Jesusegaz guztiz bat egitia luzatu biar jakolako. Baina alperrik. Ez da Aprikara juango. Beste bizi modu bat pensau biarko dau.

Pensamentu altubak. Zer egingo dau, ba da, Jesusen amodijo garbijagaz ixiota dagan Teresaren bijotzak? Aprikara juaten isten ez deusez. Espainian Jesusen arerijorik ez dago orduban, beste denporetan legez, Teresaren gorputza Jesus gaiti martirijetako. Bere etxian erregalubak ta gustuak emoten deusez. Zer asmauko dau, bada, Teresak bere bijotza beti Jesusegaz bat eginda eukiteko? Oh! Arritu bitez zerubak, ixildu bedi luurra ta ikaratu bedi inpernuba emakume onen pensamentu altubagaz. Asmetan dau luurrian zeruba egitia. Bakust, dino Teresak, bizirik Jaungoikuaren arpegi santuba ikusi ezin negijana. Bakust, Luterok ta luterotarrak Pranzijan, Olandan, Alemanian ta Inglaterran Jesusen pedia ukatuten dabeena; sakramentu santubak oinazpituten ditubeena; eleisak ta altarak birrinduten ditubeena; sazerdotiak erbestetu edo ilten ditubeena; Jesus garbijari konsagrauta dagozan esposak, konbentubetati aterata, galduten ditubeena; ta relijiuak argalduten ditubeena, euren guzur deungetara ta bide gaistuetara biurtuteko. Bakust, Israel negarrez daguana, Siongo birjinak lutuz jantzita dagozana ta santuleku nausiragino oitura galduba, nasaitasuna ta pekatuba sortu dana.

Oh, Jesus bijotzekua! dino Teresak. Oh, neure arimiaren poz bakarra! Ya ez daukazu nok ostatuba emon luurraren gainian. Birrindu deustubez zeure etxiak ta egonleku santubak. Loitu ditubee zeure esposak. Ta atera zaitubee euren errietati. Zer egin negi, bada, nik, Jesus neure bijotzaren Jaubia, zeu topetako ta zeugaz egoteko? Oh! Bakit zer egin. Diadar egingo dot zeruragino. Esango deusatz mundu guztiari, bedar ustelak baino geijago balijo ez dabela luurrian dagan guztiak. *Omnis caro faenum.* Ta basoko loria baixen galdukorra dala munduko ditxa ta atsegin guztia. *Omnis gloria ejus, quasi flos agri.* Zaata andi bategaz esnaatuko dot munduba. Irakoiko ditut luurrian datzazanak zerurutz. Aixaatuko ditut pekatari itsubaren begijetako lausuak. Topauko ditut Jesusen krijjadu biarginak. Egingo ditut eleisa barriak, Jesusen egonlekutzat. Jasoko deusadaz altarak. Orniduko ditut konbentubak. Poztu, biztu ta animauko ditut birjinak, Jesus maitiari euren bijotzak, gorputzak ta arimak osorik konsagrauta, munduti erbestuta, konbentubetako jardin edo ortu gozuan Jesusegaz bakarrik bizi ditezan. Alan, pekatariak biurtuta, kristinaubak onduta, Jaungoikua ezaututa, Jesukristo maitetuta, erlijinoiak barristauta, konbentubak geituta, predikadoriak zabaldua, neskatiila ederrez Jesusen etxiak beteta, gau ta egun Jesus euren Esposo maitiaren ontasunak ta pinezak

kantetan ta alabetan dagozala eukiko dot, dino Teresak, ditxia erri bako-
txian eleisarik edu zeru ta konbentu bako-
txian monjarik edu aingeru ikus-
teko ta euren artian Jesusegaz bizi izateko. Ara, kristinaubak, etxura txiki
baten Teresaren pensamentu altubak ta animosuak. *Ecce mulierem fortem.*

Baina zer asmetan dabela, esan legi, emakume onek? Nor da Teresa, asmo altu ta zabal one[e]k bere buruban sartuten jakozanian? Ze errenta dauka? Ze indar? Ze soldautege? Ze entzute? Ze adiskide? Zer egitera dua? Oh! monja pobre bat da Teresa, pensamentu egingatxeko onek asmetan ditubanian. Goiian zeruba ta beian luurra baino besterik ez dauka. Zer esan legi, bada, alako emakumia gaiti? Ez daki inpernu guztia bere kontra izango dabena? Ez daki gauza barriak, onak izan arren, are-
rijuak oi ditubeena? Ez daki kastidateko botuen ta donzellatasunaren kontra pluma asko zorrozuta jagi diriana? Ez daki mundu guztia kontra jagiko jakona? Zer pensetan dabela, esan ginai, Teresa monja tristiak? Oh, Jesusen amodijo indartsuba! Ze sustrai senduak imini dituzun Teresaren bijotzian! Au guztiau ezaututen eban Teresak bere bakarrian. Baina ez zan bildurtu. Asmo barri bategaz, dino Teresak, goituko ditubala arerijo guztiak.

Pensamentu santubak. Teresak asmetan dau beste sail bat, Eleisako jazueta bardinik ez daukana. Ta da, boto andi bategaz eskintzia edo oprezidutia Jesuseri, *beti Jesusek naijen dabena aituten dabena edo uste dabena, egiteko.* Ya boto onen bitartez Teresa beti da Jesusena. Teresak esaten dabena, Teresak pensetan dabena, Teresak egiten dabena, Teresak nai dabena da, Jesusek naijen dabena. Oh Teresaren asmo santuba, beti Jesusegaz egoteko! Oh Teresaren pensamentu jakituna, Jesusen naijagaz ta bijotzagaz bat egiteko! Ez da au, kristinaubak, bere bijotzian zeru barri bat egitia? Ez da au arerijo guztiak goitutia? Zer egingo deusta inpernubak, beti Jesusegaz dagan Teresari? Zer egingo deusta mundubak, Jesusganik inos aldenduten ez dan Teresari? Zer deusta, beti Jesusek nai dabena esaten dabena, egiten dabena, pensetan dabena ta desietan dabena Teresari, mundubaren esanak, gorrotuak, persekuzinoiak ta penagarri guztiak gaiti? Ezer bere ez. Pensamentu santu onegaz ikaratu zituban Teresak inpernubak. Isildu zituban erejiak. Lotsatu zituban pekatariak. Animau zituban onak eta onerakuak. Argitu zituban itsubak. Arritu zituban jakitunak. Ta desapijau zituban aingerubak Jesus ametara. *Ecce mulierem fortem.* Ara emen, kristinaubak, Teresa andia ta sendua, Jesusegaz bat egiteko pensamentubetan. Baita ez gitxiago Jesusen izeneko egitadetan, zein dan nire bigarren esakizuna.

II.

Teresak, zer pensau, zegaz arritu ta zer ikasi emon beutsan mundubari bere Jesusaganako pensamentu andi, altu ta santubakin, ez eutsan gitxiago emon bere Jesusen izeneko egitade bardin bagakuakin. Jesusen amodijo sutsubak ta indartsubak ixio ezker bere bijotz leijala ta ezertakua, zelan sosegauko da Teresa, bakarrian ornidu dituban asmo santubak ta pensamentu altubak Jesusen amodijua gaiti mundubari erakutsi bagarik? Zer? zinuan Teresak. Bein buruban sartu jatan pensamentuba Jesusen maitetasunerakua izan ezker, zelan eukiko dot eginagaz Jesus maitiari ta mundu guztiari aituten emon bagarik? *¿Conceptum Sermonem tenere, quis poterit?* Ez. Ez nas geldi egongo. Asiko dot pensau dodan sailla. *Incipiam.* Ta kostako jatana kostetan jatala, ez nas geratuko amaitu artian. *Et complebo illud.* Ara Teresaren gogo egilla sendua. *Ecce mulierem fortem.* Ia betoz Teresaren aurrera ezin al guztiak. Saill andija, gatxa ta luzia izatia asten dabena. Zuriko bat nun izango daben ez jakitia. Bera monja pobre, triste, lau ormaren artian sartuta inoren aginduban daguana izatia. Entzuterik ez eukitia. Adiskide lagundu legijonik ez eukitia... Ez da ardura. Guztia egingo dabela dino Teresak, bere bijotzian daukan Jesusen amodijo santubagaz. *Omnia possum in eo, qui me confortat.*

Betoz Teresaren gainera, asten daben saill santuba eragotzi legijuen gatx guztiak. Bisitau begijee bere gorputza sekeriak, umore txarrak edo reumatismo zolijak, urte luzetako kolikuak edo errebesetia, bijotzeko minak, eraitekuak, alborengiak, palta bagako buruko alaak, jan ezinak, lorik ezinak ta beste asmau legizan gorputzeko gatxak. Ez da ardura Teresarentzat. Ez dabee gatxak atzeratuko pausu bat bere egitade andijetan. Guztia daiket, esango dau Teresak, Jesusen amodijuagaz. *Omnia possum in eo, qui me confortat.* Ez dago Teresaren goguan ez gorputzeko gatxen ta ez mundukuen bildurrik. Jesus maitetutia ta Jesus gaiti gatxak iragotia da bere bijotzeko poz ta atsegin guztia. Edo Jesusen izenian padezidu, edo Jesus ikustia gaiti ill, da Teresaren betiko kantia. *Aut pati, aut mori.* Zer egingo ez dau, alan Jesusen amodijo ixiuagaz sendotuta dagan bijotzak? Guztia daiket, esango dau. *Omnia possum.* Ara, kristinaubak, Teresa, emakume bat egitian sendua ta animosua. *Ecce mulierem fortem.*

Alperrik armauko da inpernu guztia Teresaren kontra, asi daben saila eragotzeko. Asmauko deutseez guzur astunak. Desondrauko dabee enbustertzat, etxizeratzat, endemoniadatzat edo zorotzat. Zamaituko

dabee inkisizinoiagaz. Sartuko dabee karzelan. Largako deutsee konpesoriak. Kastigauko dabee bere agintari nausijak. Jagiko dira bere kontra erri osuak. Persegiduko dabee bere aiztaak, bere nebak, bere gurasuak ta bere adiskidiak. Birrinduko deutseez konbentu barriko asi dituban ormaak. Aginduko deutsee, pena andijen beian, osteria ez aitatuteko emakumen bururako ez dirian asmo areek. En pin, eskomulgauko dabee Teresa, pensamentu santu arei itxi dagijuen. Baina alperrik. Ez dabee bildurtuko bere bijotz sendua ta indartsuba. Ez nabee ikaratuko, dino, ez inpernubak, ez erijotziak, ez karzelak, ez desondriak, ez zamaijak, ez nire kontra jagi aldedinek, millaka badira bere. *Non timebo millia populi circumdantis me. Ecce mulierem fortem.*

Ainbeste ezinen ta eragozlaren kontra sendotuten da Teresa Jesusen amodijo santubagaz ta orazinoiagaz, bere pensamentu andijak mundubari eginaz erakusteko. Urte luzetako zerubari erregutubagaz; Jesus maite-tubagaz ta orazinoe egiazkuagaz; gorputzeko gatxai kasurik egin ezagaz; mundubari nai ebana esaten itxijagaz; humildadiagaz, pazienziagaz ta ixilik egonagaz; guztiai mesede eginagaz; ta ene erlijinoia barristetia egunian baino egunian gogo geijagogaz ta animo senduaguagaz batian kartaz, bestian esanez, bestian errazoez, bestian millagroz ta beti eginaz ekin-da, lautu zituban Teresak bere asmo santu, altu ta andijen ezezentzako mendi guztiak. Isildu eban inpernuba. Argitu zituban uts egitez illunduta egozanak. Bereganatu zituban, leen bere kontra zirianak. Irabatzi zituban arerijuen bijotzak. Ta euki eban ditzia, berak pensau eban legez, Karmengo erlijinoe zabala barristautu ikusteko. Ogeta amabi konbentu ta eleisa barri Jesus maitiari bere egonlekutzat ta jardin loratsutzat Teresak berak egiteko. Jesus maitetubari ainbeste esposo ta esposa ortuztu konbentu barrijetan sartuta eskintzeko. *Ecce mulierem fortem.*

Barristetian dau Teresak Espainia ditzosuan Elias, geure patriarka santubaren espirituba, zelua, pobrezia ta penitenzia. Zabalduten ditu Palestina, Tebaida ta Ejitoko ermitaino santuben barubak, ixiltasuna, ortoztasuna, latztasuna, azotiak ta gorputzaren penagarriak. Baita apostoluben erakutsia ta aingeruben koru ederrak ta garbitasun enkantagarriak bere. Baina zeinbat lekutan? Ah! Abilan, Medinan, Malagon, Vailladolizen, Toledon, Pastranan, Salamankan, Alban, Segobijan, Beasen, Sebillan, Karabakan, Billanueban, Palenzian, Sorian, Granadan ta Burgosen Monja bere alabentzat. Takasik errijetan euretan ta beste askotan Karmen Ortozeko prailentzat. Teresak konbentu barri oneek guztiok Espainan ta Portugalen berak eginda, bialdu zituban bere semiak eta alabak Pranzijara ta beste erreinubetara Karmen Ortozeko erlijinoe barris-

tauba zabaldutera. Oh, santiaren bijotz andija ta egilia! Zelan begiratu ginaijo berari! Nogaz bat egin ginai bere anditasuna ta egite ezertakua? Nor arrituten ez da ikusi ezkeru emakume bat, zubek txotxatzat, simpletzat ta ezertako eztat edo alperrikakotzat daukazun monja bat, beti gaisorik, beti minez, beti alaz, inos bere gatx bat edo beste bat bagarik, berrogeta ainbeste urtian lorik egin ez daben monja pobre bat, inpernu guztia, ta esateko, mundu guztia bere kontra ditubala; ikusi ezkeru, dinot, onako emakume bat, ainbeste lani ta sail andiri kobru emoten deutseela? Ta inpernubaz beste arerijo guztiak bere adiskide andi egiten ditubala? Au egin eban bada Teresak Jesus gaiti. *Ecce mulierem fortem.*

Deritxat, ikusten dodala ene Ama santa Teresa matia zelan ibiliko zan. Ain laster koruban ta ain laster botikakua artuten. Ain laster lege barriak egiten ta ain laster ordenak emoten. Ain laster etxiak erosten ta ain laster ezkaatzeko zereginak egiten. Ain laster eleisa barriak ta konbentubak orniduten ta ain laster monjai konzienziako dudak kenduten. Ain laster Erromarako kartak eskribiduten ta ain laster aloberekuak topeetan. Ain laster... Baina nos amaitu? Egunero kobru emoten eutseen santa Teresak kalenturiari, gaixuari, orazinoiari, barubari, diszipliniari, zilizuari, erregiai, obispuai, juezai, konpesoriai, prailiai, monjai, konbentugintzai, eleisagintzai, opizialiai, aloberekuai, zordunai ta beste duke, markes, konde, kaballero, seinora ta santia zerbaitearako topau ebeen guztiai. Au da, kristinaubak, santa Teresaren karta ta liburu zerukuetan ondo irakurten dan mirarija. Santa Teresaren egitade andi guztietati ez da txikarrena, ainbestegaz ta ainbeste sail andi ta txikitan tratauta, Santa Teresaren kexa txiki bat bere artu emonetan inok ez eukitia. *Ecce mulierem fortem.*

Moises bat dirudi Teresak, lege barriak eginda, Ejito mundukoti atera daben Karmengo jentia gobernetan. Elias bat diruri, zelo santubagaz Jesusen ondria zaintuten ta pekatari gogorak zamaituten. Samuel bat dirudi, erregiai, ta andijai zer egin biar dabeen erakusten. Daniel bat diruri, zeruko misterijo santubak, altubak ta ezkutukuak argitara ateraten. Bautista bat dirudi, bakartasunak santututa, penitenzija ta Jesusen amodijua prediketean. San Paulo bat diruri, Eleisa barriak egiten, obispo jaunai, sazerdotiai ta konpesoriai erakutsija ta konsejubak emoten. Serapin bat diruri... Baina ez dakit, neure entzula onak, zein aldetara begiratu, nun topetan ez dituban Teresaren egite santubak ta mirarizkuak. Ta guztiak Jesusen amodijo santubaren izenian. Esan daigun, bada, andijak diriala Jesus bere Esposuarentzat santa Teresak eukazan pensamentubak ta Jesus gaiti egin zituban biarrak. *Ecce mulierem fortem.*

Oh, ene Ama santa Teresa Jesusena! Zeu zara Jerusalengo alaba egijazkua. Zeu zara Israelgo alegrija ta poza. Zeu zara Espaina guztiaren ondria. Zeu zara Eleisa guztiaren pillar sendua ta erakusla argija. Zeu zara san Josepe bedekatubaren debozinoe egijazkua kristandade guztiko bijotzetara zabaldu zendubana. Zeu zara Jesusen esposa maitetuba ta zeruko joija ederrez apainduba. Zeugana gatoz, bada, guztiok, santa Teresa bijotzekua, zeu Jesus matiaren aurrian bitarteko imintera, jadiitxi daiguzun Eleisa guztiarentzat, geure errege jaunentzat ta Espainako pamelija guztientzat arimako grazija ta gero zeruko glorijs. Amen.